

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
Криворізький державний педагогічний університет
Інститут педагогічної освіти та освіти дорослих НАПН України
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка
Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка
Інститут техніки безпеки й наук про працю Університету в Зелене-Гурі (Польща)
Академія Полонійная в Ченстохові (Польща)

МАТЕРІАЛИ
міжнародної науково-практичної конференції

**«ПРОФЕСІЙНА ПЕДАГОГІКА І АНДРАГОГІКА: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ,
ДОСЯГНЕННЯ ТА ІННОВАЦІЇ»
(20-21 листопада 2017 року)**

PROCEEDINGS
of the international scientific and practical conference
**«PROFESSIONAL PEDAGOGY AND ANDRAGOGY: TOPICAL ISSUES,
ACHIEVEMENTS AND INNOVATIONS»
(20-21 November 2017)**

Кривий Ріг – 2017
Kryvyi Rih – 2017

УДК 378+374.7+377(082)

П84

Рекомендовано до друку вченою радою Криворізького державного педагогічного університету (протокол № 4 від 10.11.2017)

Головні редактори:

Лаврентьєва О. О., завідувач кафедри загальнотехнічних дисциплін та професійного навчання КДПУ, доктор педагогічних наук, доцент

Мішеніна Т. М., професор кафедри української мови КДПУ, доктор педагогічних наук, доцент

Редакційна колегія:

Рибалко Л. М., професор кафедри фізичного виховання, спорту і здоров'я людини Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник

Сергєєва Л. М., професор кафедри державної служби та менеджменту освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти НАПН України», доктор педагогічних наук, професор.

Хомич Л. О., заступник директора з наукової роботи Інституту педагогічної освіти та освіти дорослих НАПН України, доктор педагогічних наук, професор.

Професійна педагогіка і андрагогіка: актуальні питання, досягнення та інновації : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Кривий Ріг, 20–21 листопада 2017 р.) / [за ред. О. О. Лаврентьєвої, Т. М. Мішеніної]. – Кривий Ріг, 2017. – 293 с.

До збірника увійшли матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Основна тематика представлених доповідей відповідає напрямам роботи конференції: висвітлено напрями і шляхи модернізації змісту професійної освіти відповідно до сучасних загальноєвропейських тенденцій і вимог соціально зорієнтованої економіки; окреслено сучасні парадигми освіти дорослих; розкрито проблеми професійно-технічної освіти та підготовки робітничих кадрів; схарактеризовано інноваційні технології в забезпеченні якості освітнього процесу.

Для науковців, аспірантів та студентів ВНЗ, які вивчають сучасні проблеми професійної педагогіки і освіти дорослих.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей.

УДК 378+374.7+377(082)

© Автори статей, 2017.

СЕКЦІЯ 1
МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
ВІДПОВІДНО ДО СУЧАСНИХ ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКИХ ТЕНДЕНЦІЙ І ВИМОГ
СОЦІАЛЬНО ЗОРІЄНТОВАНОЇ ЕКОНОМІКИ

Р. М. Горбатюк,
доктор педагогічних наук, професор
(ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут», Україна)

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Соціально-економічні зміни і перетворення, що відбуваються сьогодні в Україні, вимагають від вищих навчальних закладів якісної підготовки кваліфікованих кадрів. Сучасний фахівець повинен володіти не тільки знаннями професії, а орієнтуватися в ситуаціях, брати на себе відповідальність за прийняті рішення, визначати цілі, прораховувати, прогнозувати та отримувати результат.

Орієнтація на підготовку кваліфікованого фахівця не зводиться лише до досягнення високого рівня професійної компетентності. Професійна підготовка спеціаліста в умовах ринкової економіки передбачає обов'язкову соціальну підготовку, яка гарантує людині компетентність в питаннях трудового права, соціальний захист, творчу свободу й активність. Зупинимося на проблемних аспектах підготовки фахівців професійної освіти.

1. На сучасному етапі суспільного розвитку склалася ситуація, коли високі темпи науково-технічного прогресу обумовлюють швидке старіння спеціальних, загальнотехнічних, гуманітарних та інших конкретно наукових знань. На це впливає розвиток ІТ-технологій і відповідного програмного забезпечення, поява нових спеціальностей тощо.

2. На соціальне замовлення впливають вимоги до формування соціально-професійних якостей фахівця, які ґрунтуються на критеріях обсягу і повноти конкретного знання, з такими характеристиками особистості, як прагнення до постійного розвитку своїх здібностей, самостійного вирішення задач професійного характеру, визначення альтернатив, напрацювання критеріїв якості власної діяльності.

3. Загострення протиріч між необхідністю в соціально активній і творчій особистості та реальними можливостями різних ВНЗ у підготовці фахівців з професійної освіти.

4. Відсутність будь-яких (навіть наближених) прогнозів щодо потреби в підготовці кваліфікованих фахівців професійної освіти – як на довготривалий, так і короткотривалий терміни.

5. Нормативно-правова база застаріла: вона недостатньо забезпечує ефективне функціонування закладів вищої освіти та соціальний захист

студентів і викладачів у нових соціально-економічних умовах. Немає стандартів вищої освіти України (перебувають на стадії розробки) для підготовки таких фахівців.

6. Традиційні цілі, способи та форми системи освіти не відповідають сучасним вимогам, унаслідок чого відбувається пригальмовування розвитку українського суспільства (відсутність мобільності студентів, невизнання дипломів у Європі). Змінили зовнішню форму, а внутрішня залишилася без змін. Це призвело до значного відтоку молоді на навчання за кордоном (Польща, Німеччина Чехія та ін.).

7. Узаконення інженерної складової підготовки фахівців із професійної освіти (можливість працевлаштовуватися не тільки у ПТНЗ і ВНЗ I-II рівнів акредитації, а також і на виробництві, а не тільки на педагогічній роботі).

Вихід із ситуації можливий на основі прийняття комплексу взаємопов'язаних заходів, спрямованих на оздоровлення професійної освіти, підготовку фахівців високого рівня в умовах рухомої кон'юнктури ринкової економіки.

З огляду на це, назріла необхідність вдосконалення змісту професійної освіти з метою забезпечення достатнього для конкурентоздатності й адаптації до ринкових умов рівня професійного навчання, який, безсумнівно, поєднується із загальноосвітньою підготовкою, щоб перейти до іншого, нового принципу навчання – освіта на все життя (освіта через усе життя).

Актуальність професійної (інженерно-педагогічної) освіти визначається низкою історичних тенденцій: зростанням значущості особистості в усіх сферах суспільного життя, в тому числі, виробництві, економіці, управлінні; перетворенням системи масової освіти в базис суспільного (духовного, наукового, економічного, політичного тощо) розвитку; прагненням до охоплення системою масової освіти більш тривалого проміжку життя людини; входженням особистості в технологічну епоху, де основною умовою розвитку творчого потенціалу людини є її здібності до саморозвитку. Перераховані тенденції визначають посилення ролі професійної освіти в сучасному житті суспільства, хоча реальних змін практично не відбувається.

Аналіз стану професійної освіти показує, що традиційні форми навчання слабко сприяють ефективному розвитку професійної підготовки майбутніх фахівців. Без спеціально організованої системи навчання рівень освіти студентів украї низький, що, зі свого боку, суттєво знижує рівень їх загальної професійної підготовки.

Професійна підготовка фахівців для професійної освіти повинна здійснюватися з урахуванням принципу наступності, оскільки це дає підстави включити в систему підготовки компоненти, які відображають зміст навчальних дисциплін.

Удосконалення підготовки майбутніх фахівців професійної освіти є основною проблемою вищої школи. Суть цієї проблеми зводиться до того, що викладач повинен більше давати студентам інформації про сучасні інформаційно-освітні технології, про закони й закономірності, тенденції і концепції розвитку, тобто узагальнювати матеріали, а не оперувати статистичними даними, які можуть бути допоміжними в процесі характеристики явища чи процесу. Це дасть можливість, до певної міри, скоротити кількість предметів, інтегрувати їх і змінити підходи до формування професійної культури майбутніх фахівців.

О. І. Гулай,

*доктор педагогічних наук, доцент
(Луцький національний технічний університет, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ У СИСТЕМІ «КОЛЕДЖ (ПТНЗ) – ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Незаперечною є думка, що інженер – головна діюча особа, яка визначає долю ноосфери. Професійна діяльність інженера спрямована на створення техносфери, на перетворення світу, у якому ми живемо. Тому теоретичні та практичні дослідження у царині професійної освіти не втрачають актуальності. Комплексний характер проблеми неперервного навчання фахівців інженерних спеціальностей зумовлює здійснення наукового пошуку в методологічному, теоретичному та практичному рівнях.

Методологічний рівень передбачає відображення положень теорії неперервної професійної освіти. Підготовка майбутніх фахівців потребує створення загального системного підходу до формування професійної компетентності у ланцюгу «коледж (ПТНЗ) – технічний університет». Нова парадигма інженерної освіти зумовлює комплексне використання інноваційних технологій навчання, перенесення акцентів на інтенсивні, активні, індивідуальні форми та методи навчання. Майбутні фахівці розглядаються як суб'єкти, здатні до саморозвитку, творчості, креативного мислення, самоорганізації свого життя та високопродуктивної професійної діяльності.

Теоретичний рівень передбачає обґрунтування інтеграційного перетворення традиційного змісту навчального процесу, встановлення взаємозв'язків та узгодження програм викладання дисциплін різних шаблів неперервної освіти, структурну перебудову технологічного забезпечення засвоєння знань тощо. Акмеологічні технології дозволяють успішно формувати гностичні, проектувальні, конструктивні, організаторські та комунікативні уміння. Активне впровадження синергетичних засад у навчальний процес сприятиме формуванню нелінійного, системно-креативного мислення, виявлення прихованого

потенціалу та перспективних тенденцій власного розвитку. Компетентнісний підхід звертає особливу увагу на механізми формування свідомої мотивації навчання, розглядаючи їх як умову якісної освіти та успішної професійної діяльності особистості.

Практичний рівень полягає у прикладній реалізації усіх складових педагогічної системи професійної підготовки майбутніх фахівців будівельного профілю в умовах неперервної освіти та дослідження їх педагогічного ефективності. Необхідне створення комплексу навчально-методичного забезпечення, яке поєднує високий науковий і методичний рівень та адаптованість до потреб і можливостей студентів.

Застосування зазначених концептуальних підходів надає можливість представляти професійну підготовку майбутніх фахівців в умовах неперервної освіти як багатовимірний феномен – систему науково обґрунтованих заходів і педагогічних впливів, побудованих на основі специфіки організації навчально-пізнавальної діяльності, загальних педагогічних закономірностей, підходів й принципів.

Останніми роками у Луцькому НТУ та інших технічних університетах України суттєво зросла частка студентів бакалаврату, що навчаються за скороченим терміном після здобуття робітничих спеціальностей у ПТНЗ або кваліфікаційного рівня «молодший бакалавр» у коледжах. Затребуваність такої форми навчання підтверджується високим рівнем державного замовлення. Варто зауважити суттєву перевагу випускників ПТНЗ чи коледжів у професійній вмотивованості: володіючи практичними навичками робітничої професії, вони краще уявляють своє професійне становлення у майбутньому. Якщо на перших курсах студенти, які отримали повну середню освіту у школі, за якісними показниками випереджують студентів скороченої форми навчання, то при вивченні фахових дисциплін ця різниця практично нівелюється.

Сучасне студентство старших курсів намагається поєднувати навчання із роботою. У цьому аспекті суттєву перевагу мають студенти, які вже здобули робітничу професію. Студенти скороченої форми навчання значно частіше знаходять офіційну чи неформальну роботу за фахом, що дозволяє у реальних виробничих умовах розвивати професійну компетентність на основі теоретичних знань, отриманих впродовж навчання.

У більшості випадків, молодіжний характер неформальної зайнятості проявляється в додатковому заробітку під час здобуття освіти. При цьому, як зазначено у звіті Державної служби статистики України, у I півріччі 2017 року серед неформально зайнятого населення дві третини (66,6 %) склали особи, які мали професійно-технічну та повну загальну середню освіту, а серед офіційно зайнятого населення переважали особи з повною вищою освітою (включаючи базову та неповну вищу освіту) (61,5 %). Серед неформально зайнятих осіб значна частка (14,9 %) була зайнята у

будівництві. Окреслена тенденція спостерігається серед студентів старших курсів Луцького НТУ. Близько чверті студентів протягом навчання отримують досвід неформальної зайнятості.

Очевидно, що вища освіта є основною умовою працевлаштування за фахом, однак поєднання професійно-технічної та вищої освіти суттєво збільшує шанси працевлаштування і майбутнього кар'єрного зростання. Численні спостереження доводять, що саме поєднання робітничої професії або професії техника з вищою освітою забезпечує найбільшу стійкість особистості на ринку праці та, мабуть, і загалом у житті. На наше переконання, в умовах економічної кризи в Україні найперспективнішим є шлях отримання робітничої професії в установах базової професійної освіти – професійних училищах, ліцеях, технікумах, коледжах, з подальшим продовженням освіти у вищому навчальному закладі або із одночасним навчанням у ньому.

О. А. Коновал

*доктор педагогічних наук, професор,
(Криворізький державний педагогічний університет, Україна)*

Т. І. Туркот

*кандидат педагогічних наук, доцент
(КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», Україна.)*

СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Глобальні цивілізаційні зрушення початку XXI століття, перспективи входження України в освітній європейський простір, розбудова Нової української школи зобов'язують всі ланки національної системи освіти реагувати на нові виклики часу. Ці чинники логічно зумовлюють перегляд традиційних світоглядних орієнтирів, розроблення нової загальнонаукової парадигми вищої педагогічної і післядипломної освіти, вибудовування синергетичного погляду на освітні проблеми сьогодення. У зв'язку з цим актуалізується проблема вдосконалення системи організації самостійної роботи студентів – майбутніх педагогів, яка б формувала здатність особистості до творчої самоорганізації, саморозвитку, самоосвіти, самоактуалізації як підґрунтя інноваційної педагогічної чи науково-педагогічної діяльності. Ця тенденція є типовою для університетів країн світової спільноти, включаючи й Україну, в навчальних планах яких, за даними ЮНЕСКО, частка самостійної роботи студентів становить 50-70%. У зв'язку з цим метою публікації визначено оглядове висвітлення дидактичних можливостей синергетизму як одного із шляхів підвищення якості організації самостійної роботи студентів (СРС).

Наш досвід навчання студентів Криворізького державного педагогічного університету та магістрантів Херсонської академії неперервної освіти дає підстави зазначити, що синергетичний підхід принципово важливо використовувати в організації СРС, особливості якої з позицій синергетизму — це більший ступінь свободи планування, самокорекції навчальної діяльності, взаємодії його учасників на засадах ініціюючої освіти та співробітництва. Так, аналізуючи світоглядні ідеї синергетики, Є. Князева підкреслює: “...процедура навчання, засіб зв'язків того, хто навчається, з тим, хто навчає, учня та вчителя — це не перекладання знань, з однієї голови в іншу, не повідомлення і подання готових істин. Це нелінійна ситуація відкритого діалогу, прямого і зворотного зв'язку солідаристичної освітньої пригоди, потрапляння внаслідок розв'язання проблемних ситуацій в один самоузгоджений темп освіти. Це ситуація пробудження власних сил і здібностей того, хто навчається, ініціююча або пробуджувальна освіта, відкриття себе або співробітництво з самим собою та іншими людьми” [1, с. 12].

У сучасному освітньо-інформаційному середовищі реалізація синергетичного підходу уможливує ефект посилення впливів навчальної інформації, яка надходить до студента з різних джерел і через різні канали сприйняття. Так, системне використання комп'ютерних дидактичних засобів відкриває перед студентами більш широкі можливості для самостійного отримання оперативної інформації, необхідної для засвоєння програмного матеріалу та матеріалу, що виходить за межі навчальної програми, створює сприятливі умови для обміну знаннями в сучасному освітньому просторі, забезпечує ефект кумуляції. Побудова дидактичного процесу з використанням комп'ютерних засобів навчання (інформаційні сайти інститутів, кафедр, електронні навчально-методичні комплекси дисциплін (НМКД), розсилка завдань для самостійної роботи, участь в онлайн-конференціях, вебінарах тощо) дозволяє значно активізувати самостійну роботу студентів, створює комфортний режим для самоосвіти, зменшує непродуктивні витрати часу, наприклад, на проведення рутинних математичних розрахунків та ін.

Кумулятивний ефект використання системи комп'ютерних дидактичних засобів у самоосвітній роботі знаходить вияв у таких процесах, як:

1) явище резонансу, коли інформація отримана самостійно, стимулює швидкі та значні за обсягом зміни в системі знань, накопичених на лекційних чи семінарсько-практичних заняттях;

2) явище акселерації, що характеризує прискорення активності особистості та результативності самостійної роботи студента за умови забезпечення творчого інформаційно-освітнього середовища;

3) явище інтеграції — об'єднання самостійно отриманих знань із різних джерел в єдину систему.

Уважаємо, що основними організаційними умовами для забезпечення синергетизму в процесі комп'ютерної підтримки студентів у самостійній

роботі можуть бути такі:

- їх вільний доступ до Інтернету в аудиторний і позааудиторний час;
- їх уміння працювати в Інтернет-мережі, знання спеціальних програмних продуктів, Інтернет- та мультимедійних технологій;

– організація викладацької діяльності на основі системного підходу до поділу функцій, коли основними спеціалізаціями викладачів визначаються:

а) фахівець із комп'ютерної презентації навчальних дисциплін, тобто дизайнер курсів;

б) консультант із методів навчання, або фасилітатор, який допомагає студентам визначити і реалізувати індивідуальну самоосвітню траєкторію;

в) тьютор, тобто фахівець із інтерактивного подання змісту навчальних курсів, консультант студентів у процесі їх самостійної роботи над змістом навчальної дисципліни;

г) фахівець із методів контролю за результатами самостійного навчання, відповідальний за організацію і проведення тестів, заліків, іспитів, якого у міжнародному співтоваристві прийнято називати інвігілатером (анг. invigilate – стеження за тим, хто екзаменується).

Вище означені функції можуть виконуватися як однією людиною, так і різними людьми.

Підсумовуючи зазначимо, що оглядово схарактеризовані особливості синергетизму підкреслюють його потенційні можливості, і спрямовують подальші наукові розвідки в русло пошуку більш широкого кола варіантів реалізації синергетичного підходу у процесі самоосвіти майбутнього вчителя як у вищому навчальному закладі, так і після завершення навчання в ньому.

Література

1. Князева Е. Н. Синергетика как мировоззрение. Диалог с И. Пригожиным / Е. Н. Князева, С. П. Курдюмов // Вопросы философии. - 1992. - № 12. - С. 3–20.

І. Кругляк,

*доктор педагогічних наук, професор
(Інститут педагогіки, Сталева Воля, Польща)*

Т. М. Мішеніна

*доктор педагогічних наук, доцент
(Криворізький державний педагогічний університет, України)*

ПАРАМЕТРИ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Функціональна модель фахівця-вчителя (у рамках нашого дослідження – філологічних спеціальностей) визначається як узагальнений перелік якостей [2, с. 436], який передбачає наявність компетентності в освітній

галузі на рівні педагогічної діяльності, орієнтованої на вивчення галузі діяльності фахівця (філологічного) профілю, на опис умов його праці, необхідних знань, умінь, навичок і якостей, і фахової підготовки. Модель педагогічної діяльності надає відповідь на питання, що потрібно фахівцю для успішного функціонування [1]. У такий спосіб характеристики педагогічної діяльності майбутнього вчителя філологічних спеціальностей дозволяють говорити про ідентичність як сформованість позиції професійної рефлексії [3, с. 45], яка визначає значною мірою спрямованість на подальше особистісне і професійне зростання.

Специфіка науково-предметної і психолого-педагогічної підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей полягає в реляції формованого світоглядного образу й соціальної функції педагога, що послідовно відтворено в моделі фахівця (кваліфікаційних вимоги, компетентності (спеціальна, інтелектуальна, соціально-правова, мовно-комунікативна); інтелектуальна ініціатива; самоорганізація; саморегуляція).

Викладене вище дозволяє подати такі узагальнення щодо параметризації професійної ідентичності майбутнього вчителя філологічних спеціальностей:

1. На рівні когнітивного дискурсу (професійно-філологічна і професійно-педагогічна підготовка, оволодіння фаховою діяльністю з урахуванням знання проблем навчальних процесів; активне використання новітніх (інноваційних) технологій, у тому числі професійно спрямованих – технологій роботи з програмами філіації й семантизації; розвиненість аналітичного мислення і здатність критичної оцінки об'єктів і проблем шляхом моделювання на основі ґрунтовних предметних знань у галузі філологічних і психолого-педагогічних наук; здатність проектувати і впроваджувати нововведення, надавати прогностичну й подальшу оцінку процесу послідовності й повноти їх реалізації; контекстуальне розуміння соціокультурної детермінації вітчизняної освітньої системи; герменевтичне розуміння проблемних питань у філологічній і психолого-педагогічній галузях.

Розроблюване навчально-методичне забезпечення має відповідати вимогам, що висувуються рамкою підготовки фахівців філологічного профілю. Філологічна освіта передбачає також організацію практики фахівців із *редагування освітніх видань*, яка полягає в тому, аби сформувати у студента практичні вміння та навички редакторської праці.

Сформованість *лінгводидактичної компетенції*, яка передбачає володіння різними методами навчання та їх розробленням, уміння застосовувати їх задля засвоєння знань і умінь у процесі навчання, знання психологічних механізмів засвоєння предметних знань і умінь; передбачає знання методологічних і теоретичних основ методики навчання мови; методики формування мовної особистості.

2. На рівні емоційного дискурсу йдеться про рефлексію педагогічної діяльності вчителя філологічних спеціальностей як інтегративного процесу; сформованість аксіологічного складника особистісного утворення філолога, яка є суголосною з ціннісними орієнтирами майбутнього фахівця, його здатністю визначати аксіологічну цінність предметних знань; умінням визначати й корегувати цільові й смислові установки в процесі фахової діяльності, визначаючи його індивідуальну освітню траєкторію і програму життєдіяльності в цілому.

3. На рівні поведінково-операційного дискурсу йдеться про стиль взаємодії в психолого-педагогічному середовищі шляхом оволодіння системою відповідних соціальних і професійних ролей, самовизначення в педагогічному культурному дискурсі.

Література

1. Архангельский С. И. Учебный процесс в высшей школе, его закономерные основы и методы / С. И. Архангельский. – М. : Высш. шк., 1980. – 368 с.

2. Моделирование деятельности специалиста на основе комплексного исследования / [под ред. Е. Э. Смирновой]. – Л., 1984. – 176 с.

3. Романишина О. Я. Теоретичні і методичні основи формування професійної ідентичності майбутніх учителів : теорія і практика: [монографія] / О. Я. Романишина. – Тернопіль: Астон, 2015. – 360 с.

В. В. Кулішов,

доктор педагогічних наук, професор

(Криворізький економічний інститут ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», Україна)

ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ-МІЖНАРОДНИКІВ

Сучасний світ у своєму історичному кроці ХХІ століття, характеризується процесами глобалізації та інтернаціоналізації економіки, відкриттям кордонів, міграцією фахівців. Інноваційні технології країн світу вимагають від економістів ефективної праці як у межах власної країни, так і в міжнародному глобальному середовищі. Для досягнення цієї мети освітня діяльність вишів орієнтується на компетентні технології навчання. Від рівня професійної компетентності економістів-міжнародників залежать результативність головних зовнішньоекономічних операцій країни, її господарська діяльність.

Володіння професійною компетентністю передбачає доскональне знання своєї справи та здібність робити її ефективно. У контексті дослідження було здійснено огляд наукових публікацій з означеної проблем. Різним аспектам формування та розвитку професійної

компетентності в закладах освіти присвячено праці В. Байденка, О. Булавенко, Ф. Вайнерта, М. Вачевського, А. Дорофєєва, Е. Зеєра, І. Зимньої, А. Маркової.

У межах нашого дослідження професійну компетентність фахівця зовнішньоекономічного профілю представлено як інтегративну, професійно-особистісну характеристику особистості, що включає сукупність управлінських, економічних, політичних, етичних, соціально-психологічних знань та вмінь професійного економіста-міжнародника, а також когнітивну та креативну підготовленість, творче мислення, готовність іти на ризик, брати на себе відповідальність; усвідомлене позитивне ставлення до зовнішньоекономічної діяльності, уміння передбачати результати своєї діяльності.

Формування професійної компетентності майбутнього фахівця, розвиток особистості у процесі професійної освіти, здійснюється через зміст освіти, який охоплює не тільки перелік навчальних предметів, але й професійні навички та вміння, які формуються в процесі оволодіння предметами та під час проходження практики, а також через активну позицію студента у соціальному, політичному та культурному житті власного закладу. Вищезазначені чинники формують та розвивають особистість майбутнього фахівця таким чином, щоб вона володіла засобами професійного саморозвитку, самовдосконалення та реалізовувала власний творчий потенціал.

Процес формування професійної компетентності фахівця починається в системі професійної підготовки та є нерозривно пов'язаним із її змістом, з методикою презентації знань, педагогічною компетентністю викладачів ВНЗ, індивідуалізацією освіти тощо. В. Приходько визначає модель формування професійної компетентності фахівця як «розвиток здібностей, особистісних якостей та психічних ресурсів індивіду шляхом навчання (формування знань, умінь, навичок), виховання (розвиток уподобань та формування цінностей) та професійної діяльності (здобутку досвіду), цілі якого успішно виконуються завдяки мобілізації усіх ресурсів індивіду, а перехід на якісно новий щабель відбувається під впливом професійного досвіду» [1].

Процес організації професійної підготовки майбутніх фахівців є засобом розвитку їх професійної компетентності. Формування професійної компетентності майбутнього фахівця зовнішньоекономічного профілю потребує інтегративного, індивідуального підходу та реалізується під час навчального процесу. Розвиток професійної компетентності економіста-міжнародника передбачає застосування системного, культурологічного, діяльнісного, акмеологічного, особистісно-розвивального підходів до формування особистості фахівця, використання в навчальному процесі активних форм навчання, проектно орієнтованої роботи, міжпредметних зв'язків, оптимізацію фундаментальної та практичної підготовки.

Розвиток професійної компетентності майбутніх економістів-міжнародників реалізується тільки в органічній єдності таких напрямів професійної підготовки, як навчальний процес, позанавчальний процес та діяльність по саморозвитку студентів. Оволодіння професійною компетентністю фахівцем зовнішньоекономічного профілю – одна із головних та найважливіших умов досягнення професіоналізму фахівців у сфері міжнародної економіки, їх конкурентноздатності на світовому ринку праці. У зв'язку з цим, формування професійної компетентності студентів є однією із головних задач навчального закладу, який має створити всі необхідні умови для цього.

Література

1. Приходько В. Про два типи сучасних систем вищої освіти і майбутнє України / В. Приходько, В. Вікторов // Вища освіта України. – 2006. – № 3. – С. 56–60.

О. О. Лаврентьєва,

доктор педагогічних наук, доцент

(Криворізький державний педагогічний університет, Україна)

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Цінність та значущість феномену професійного навчання виходить з визнання його впливу на соціокультурну ситуацію. За оцінками ЮНЕСКО, професійне та професійно-технічне навчання є вирішальним чинником сталого розвитку суспільства.

Розрізняють суто професійне навчання та професійно-технічну освіту та навчання. Професійне навчання – це навчання певному ремеслу, кваліфікованому виконанню визначеної роботи. Воно націлюється на оволодіння практичними навичками й компетенціями для зайнятості в тій чи тій робітничій сфері. Професійно-технічне навчання, є таким, що включає як доповнення до загальноосвітньої підготовки вивчення технологій та пов'язаних з ними знань та набуття практичних навичок, необхідних для трудової діяльності за обраною спеціальністю або групи спеціальностей у технічній сфері. Головною особливістю професійного навчання є поєднання в єдиному навчальному процесі загальноосвітньої та виробничої підготовки.

У традиції педагогічних досліджень використовується сукупність методологічних підходів. Проведений аналіз сутності та змісту професійного навчання дав змогу виявити ієрархію методологічних підходів. На стратегічному рівні організації професійного навчання перебувають ті з них, які забезпечують належне співвідношення різновидів підготовки кваліфікованого робітника широкого профілю.

На *стратегічному рівні* до методичних підходів включаємо насамперед *системний підхід*, що розглядає професійне навчання як цілісне відкрите системне явище. Як вказують С. Маркова і В. Полунін, професійне навчання – це соціально-професійна й педагогічна система, що охоплює цілі, зміст, педагогічний і виробничий процеси, виховання в процесі навчання, управління й результат. Така система функціонує на основі реалізації в єдності законів педагогіки й виробництва, професійної обумовленості навчальної діяльності учнів. Системотвірним елементом системи є *загальна мета навчання*. При цьому всі компоненти процесу професійного навчання перебувають у тісному взаємозв'язку і взаємозумовленості. У єдності і взаємодії вони забезпечують кінцевий результат – засвоєння системи професійних знань, умінь і навичок, поглядів і переконань, розвиток професійних здібностей і нахилів майбутніх працівників.

Компетентнісний підхід дає змогу визначити необхідні компетентності учня як запроєктовані цілі та результати професійного навчання, здійснити їх диференціацію відповідно до циклів навчальних предметів та дисциплін. Перелік компетентностей має бути виявлений, по-перше, з огляду на параметри особистості майбутнього працівника, що сьогодні пов'язується зі здатністю працювати в мультикультурному суспільстві, а також із професійною мобільністю, професійною усталеністю, культурою праці й підприємницькою ініціативністю, здатністю поєднувати розумову та фізичну працю. По-друге, компетентності можуть бути визначені з урахуванням специфіки вмінь, навичок, операцій, прийомів і способів виконання професійних завдань і трудового процесу. Як результат, має бути сформована освітньо-професійна програма підготовки фахівця, що охоплює як загальноосвітні, так і спеціальні дисципліни.

Зміст процесу професійного навчання може бути побудований на позиціях *функціонального підходу*. Цей підхід виявляє ті початкові дисципліни, які забезпечують належне виконання майбутнього трудового процесу – його планування, підготовку, здійснення, контроль та обслуговування; уможливує здійснення підготовки не лише кваліфікованого, але й робітника широкого профілю. Урешті-решт такий робітник підготовлений не лише до сучасних, але й до майбутніх умов виробництва. А спектр його функцій передбачає розрахунково-аналітичні, контрольні, налагоджувальні та адаптаційні функції в умовах мінливого трудового процесу.

Особистісно-орієнтований підхід визначає необхідність побудови логіки професійного навчання відповідно до певних етапів професійного становлення майбутнього кваліфікованого робітника. Кожен із етапів характеризується специфічними формами, методами, засобами, зокрема такими, що враховують попередній професійний досвід, мотиви, настанови й ціннісні характеристики учня.

Практико-орієнтований підхід у професійному навчанні зумовлює домінуючу роль навчально-виробничого процесу, продуктивної праці учнів. Провідними факторами, які визначають ступінь співвідношення навчальної й виробничої сторін усередині процесу професійного навчання, є можливість вичленування, угруповання, частішання, повторення у виробничому процесі з навчальними цілями окремих структурних елементів трудового процесу – трудових операцій, трудових прийомів і способів. У зміст професійного навчання, таким чином, включаються роботи в навчальних майстернях, виробнича й технологічна практика, продуктивна праця з конкретної спеціальності.

Ресурсний підхід забезпечує застосування в навчальному процесі всієї сукупності об'єктивно існуючих чинників і засобів, необхідних для ефективної організації професійного навчання. Ураховуючи той факт, що провідним засобом професійного навчання є продуктивна праця, поряд із загально відомими дидактичними засобами особливе значення набуває навчально-матеріальне оснащення навчально-виробничого процесу: обладнання, устаткування, інструменти, техніка, технічна й технологічна документація.

На тактичному рівні організації професійного навчання відмітимо ті підходи, які що сприяють активізації професійного навчання, з-поміж них: особистісно-діяльнісний, контекстний, задачний, проблемний, діалогічний, імітаційно-ігровий і творчо-розвивальний підходи.

Г. А. Лещенко,

доктор педагогічних наук, доцент,

(Кіровоградська льотна академія Національного авіаційного Університету,

Україна)

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Сучасна парадигма інтенсифікації темпів економічних, науково-технічних, ресурсних і культурних перетворень в усіх сферах суспільного буття вимагає пошуку інноваційних підходів до проблеми підготовки фахівців нової формації. В умовах глобалізації й інтеграції суспільно-економічних відносин у світове співтовариство пріоритетним напрямом, що впливає на конкурентоспроможність держави, є ефективність підготовки висококваліфікованих фахівців. Нині суттєво зросли державні й соціальні вимоги до фахівців різних спеціальностей.

Тривалий час професійна освіта у вишах була спрямована не на підготовку творчих, креативних фахівців, а на продукування виконавців. У процесі навчання у ВНЗ основну увагу звертали не на розкриття здібностей, талантів, внутрішнього потенціалу особистості, а на засвоєння вже відпрацьованих методів й алгоритмів розв'язання різних професійних

проблем. Унаслідок цього відбувалося формування фахівців вузького профілю. На сьогодні, у зв'язку зі збільшенням попиту на творчого, мислячого фахівця, спроможного самостійно аналізувати ситуацію й ухвалювати рішення, у центрі всієї системи професійної підготовки у вищій школі повинна постати особистість, здатна до самореалізації, самовдосконалення, творчого діалогу.

Професійну підготовку витлумачують як цілеспрямований процес опанування реальними та потенційними працівниками (студентами, курсантами, слухачами) професійних знань і вмінь для набуття навичок, необхідних під час виконання певних видів робіт. Такий процес відбувається в різних формах здобуття професійної освіти: навчання у вищих і спеціалізованих освітніх закладах, стажування на курсах підвищення кваліфікації, удосконалення професійної майстерності на виробництві тощо.

Реформування професійної освіти і створення ефективних науково обґрунтованих систем професійної підготовки фахівців нових професій є ключовим соціально-педагогічним завданням. На думку науковців, удосконалення й розвиток професійної освіти має відбуватися на трьох рівнях: методологічному, теоретичному і прикладному.

На методологічному рівні студіюють проблеми розроблення й побудови теорії професійної підготовки (з'ясування концептуальних основ, методологічних підходів і принципів створення моделей навчання, опрацювання змісту основних понять дослідження). На теоретичному рівні окреслюють принципи, організаційно-педагогічні умови, добирають зміст, форми, методи, технології професійного навчання й виховання. Для прикладного рівня характерне дослідження способів посилення ефективності практичного виробничого навчання, аналіз соціально-моральних характеристик особистості, виокремлення критеріїв ефективності професійної підготовки.

Зважаючи на вищевикладене зазначимо, що організацію професійної підготовки доцільно розглядати як комплексний процес створення й функціонування освітніх систем, адекватних до цілей і завдань професійної освіти, вимог до формування та розвитку особистості фахівця.

У структурі професійної підготовки дослідники розмежовують такі компоненти:

- 1) когнітивний компонент (розуміння комунікативних завдань, оцінювання їхньої значущості, знання способів розв'язання, прогнозування результатів тощо);
- 2) емоційний компонент (прагнення до взаємодії, емпатія);
- 3) мотиваційний компонент (прагнення реалізувати себе, досягти успіху, показати з кращого боку);
- 4) вольовий компонент (мобілізація зусиль, подолання труднощів тощо).

На підставі викладених міркувань можна зробити висновок, що професійна підготовка у вишах повинна відбуватися в діалектичній єдності з її загальним завданням – розвитком необхідних знань, умінь і навичок, вихованням особистісних якостей, розвитком інтелектуальних та фізичних якостей, необхідних для ефективної професійної діяльності. З погляду структури професійна підготовка є органічним складником професійної освіти, який формує й розвиває прикладні практичні знання, уміння, навички, здібності та якості фахівця.

О. В. Малихін

доктор педагогічних наук, професор

Т. М. Ярмольчук,

(Національний університет біоресурсів і природокористування України)

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ У ГАЛУЗІ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Реформування системи освіти в умовах національного відродження України потребує вдосконалення підготовки майбутніх фахівців, підвищення рівня їхньої інформаційної компетентності у процесі професійної підготовки.

У сучасному суспільстві, де цінність інформації перебуває на одному рівні з матеріальними ресурсами, й оброблення швидко її зростаючого обсягу в актуальному стані можлива тільки за умови застосування комп'ютерної техніки, постає питання якості підготовки фахівців у галузі нових інформаційних технологій.

У науково-педагогічних дослідженнях питання формування інформаційної компетентності студентів у галузі комп'ютерних технологій безпосередньо не вивчалось, але знаходить своє відображення певні його аспекти в розробках проблем професійної підготовки фахівців різних галузей, зокрема серед таких науковців: І. Бондаренко, А. Єршов, В. Моргун, С. Максименко, О. Малихін, І. Новік, Г. Панок, В. Рибалка, Б. Хантер.

У реаліях сьогодення прийнято виокремлювати три групи фахівців, які працюють із комп'ютерними технологіями (ІТ-фахівців).

До першої групи належать фахівці з розробки технічного обслуговування, ремонту й налаштування комп'ютерів, периферійних пристроїв та автоматизованих систем; фахівці з систем телекомунікацій; системні, прикладні програмісти; фахівці із захисту інформації.

Другу групу складають фахівці, чия діяльність знаходиться на стику двох галузей: предметної і програмної. До них належать менеджери проєктів; топ-менеджери в галузі ІТ; інші фахівці, які вирішують завдання управління великими підприємствами на базі сучасних інформаційних технологій.

До третьої групи фахівців можна віднести всіх, хто у своїй професійній діяльності активно застосовує інформаційні технології тільки в одній галузі, наприклад, бухгалтер використовує спеціалізоване програмне забезпечення автоматизації фінансової діяльності підприємства, або юрист, який працює з довідковими інформаційними системами.

Ядром інформаційної компетентності ІТ-фахівців є предметноспецифічне мислення, що позначається як системне ймовірно-алгоритмічне мислення (СВАМ).

На думку Б. Хантера мислення ІТ-спеціаліста визначається «логічними можливостями» його об'єктних складових – «заліза» персонального комп'ютера і семантикою та синтаксисом мов програмування, а також психологією їх засвоєння. Саме тому СВАМ визначається як предметно-специфічна характеристика.

У педагогіці до цих пір не склалося загальноприйнятого розуміння терміну «компетентність». На підставі аналізу існуючих підходів до визначення сутності понять «компетенція» і «компетентність», вважаємо можливим представити їх наступним чином.

Компетенція – це знання, навички, здатність або характеристика, пов'язані з виконанням професійної діяльності на високому рівні, такі, як вирішення проблеми, аналітичне мислення або лідерський потенціал [2].

Компетентність – здатність та вміння використовувати набуті компетенції для конструктивного вирішення соціально-професійних завдань, задоволення потреб особистості і суспільства [1].

Інформаційна компетентність – володіння знаннями, уміннями, навичками та досвідом їх застосування у процесі вирішення певного кола соціально-професійних завдань засобами нових інформаційних технологій, а також уміння удосконалювати свої знання і досвід в професійній діяльності.

Аналіз професійної діяльності ІТ-спеціалістів надає змогу визначити наступні її рівні, якісна специфіка яких визначає характер їх підготовки: рівень мови інтерфейсу; рівень синтаксису мови програмування; рівень логіки функціонування й характеристик устаткування; рівень предметно-специфічних завдань, що вимагають творчого підходу.

Специфіка мислення, задана представленими рівнями, знаходить своє відображення в предметно-специфічному мисленні ІТ-спеціалістів, і є його операціональною складовою та позначається як системне ймовірно-алгоритмічне мислення (СВАМ).

Системне ймовірно-алгоритмічне мислення – це узагальнене й опосередковане відображення дійсності, завдяки яким фахівець в галузі ІТ на основі розуміння закономірностей процесу обробки та перетворення інформації, методів її передачі та розподілу здатний не тільки освоювати й здійснювати дії межах розробленого (типового) логічного дерева операцій,

але й самостійно будувати нові багатоваріантні логічні гілки, для досягнення оптимального результату у процесі вирішення поставлених задач.

Формування інформаційної компетентності майбутніх фахівців у галузі ІТ засноване на розвитку у студентів здібності алгоритмічно мислити й вирішувати типові професійні завдання; здібності до евристичних способів діяльності з мовами різних рівнів (інтерфейс, «залізо», програмні, предметні); навичок розробки стратегії вирішення нестандартних завдань у професійній діяльності; знань про можливі неоднозначні і конфліктні ситуації, обумовлених професійною специфікою (у процесі спілкування за допомогою інформаційних телекомунікаційних систем; у ситуаціях забезпечення конфіденційності інформації та відповідальності в разі збою чи поломки компонента автоматизованої інформаційної системи).

Отже, формування інформаційної компетентності в означеному контексті передбачає розвиток пізнавальної, комунікативної, соціально-трудоваї, ціннісно-сміслових компетенцій, а також компетенції особистісного самовдосконалення.

Основою інформаційної компетентності є системне ймовірісно-алгоритмічне мислення. Розвиток такого мислення забезпечується за рахунок уведення в лекційні та практичні заняття алгоритму регуляції діяльності як сукупності різних типів орієнтувань, вибір яких визначається рівнем можливостей їх розуміння й освоєння з боку студентів.

Література

1. Арістова Н. О. Формування професійної суб'єктності майбутніх філологів: теорія і практика: монографія / Н. О. Арістова. – Київ : ТОВ “НВП Інтерсервіс”, 2017. – 400 с.

2. Ковальчук В. І. Тенденції інноваційного розвитку сучасної школи в Україні / В. І. Ковальчук // Вісник. – 2015. – № 7. – С. 3–6.

Г. І. Матукова,

доктор педагогічних наук, доцент

(Криворізький економічний інститут ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», Україна)

ТРЕНІНГ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-УПРАВЛІНЦІВ

Підвищення ефективності навчального процесу вищого закладу освіти й забезпечення випуску конкурентоспроможного фахівця, сьогодні зумовлює вивчення проблеми доцільності й перспективності тренінгів як засобу формування професійної компетентності студентів-управлінців. Актуальність проблеми визначається необхідністю психолого-педагогічного забезпечення процесу впровадження тренінгів у практику, впровадження

елементів типового тренінгу на закріплення базових професійних знань, навичок, застосування різновидів тренування щодо розвитку у студентів дослідницьких навичок і фахових знань. Це зумовлено поширеною практикою їх проведення, загальною спрямованістю освіти, орієнтацією не лише на одержання предметних знань, скільки на формування умінь і навичок розумової діяльності, розвитку професійних здібностей, соціальної й особистої активності, формування у студентів інноваційного проектного мислення як показника професійної компетентності.

Дослідженню проблеми тренінгів як засобу формування професійної компетентності студентів – майбутніх фахівців в умовах професійної підготовки, згідно з результатами аналізу останніх досліджень і публікацій, у зарубіжній психолого-педагогічній теорії та практики [1] приділяється значна увага. Одним із методологічних принципів вирішення проблеми є положення про особистість, що виявляє себе у певній професійній сфері й формується у процесі діяльності. Теоретичними засадами є підходи вітчизняних учених відносно професійної самовизначення особистості і формування готовності її до професійної діяльності: Н. Бібік, І. Бех, А. Бойко, Т. Давиденко, М. Євтух, Є. Литвиненко, В. Лозова, В. Лядіус, В. Мадзігон, А. Макаренко, Л. Нечепоренко, Н. Ничкало, О. Овчарук та ін.

Для розв'язання поставлених завдань застосовуються такі методи дослідження: вивчення друкованих документів, спостереження, самоспостереження, опитування, аналізу продуктів діяльності, тестів, анкетування, бесіди, експрес-опитування, узагальнення незалежних характеристик, самооцінки. Підвищення конкурентоспроможності випускників – управлінців вищого навчального закладу залежить значною мірою від методичної підготовленості викладачів, які акумулюють в собі знання базових дисциплін і психолого-педагогічну підготовку до їх викладання. Доцільність і перспективність тренінгів в умовах кредитно-модульної організації навчального процесу стає зрозумілою для більшої кількості викладачів, що підтверджується досвідом їх проведення.

Аналіз отриманих результатів дослідження показав, що в педагогічній практиці викладачів виявляються елементи некомпетентності як плутанина в термінології, психолого-педагогічний «популізм», а іноді просто їх небажання вносити зміни в навчальний процес, має місце певна відсутність адекватної завданням інформаційної та навчально-методичної бази для психолого-педагогічної підготовки викладачів. Варто зазначити, що саме поняття «тренінги» трактується в літературі по-різному, це залежить від сфери їх застосування.

Професійна спрямованість тренінгів, як їх характеристика, виявляється насамперед у передачі і засвоєнні нових знань, умінь і навичок професійно зорієнтованих, джерелом яких є тренер, партнери зі спілкування і тренінгові ситуації, завдання, вправи. При цьому учасники не

«отримують» готовим комплекс, а самі формують у собі певний рівень бачення, в силу індивідуальної активності. На думку науковців, за даними результатів вивчення проблеми, тренінг – це методична форма ефективного поєднання економіко-управлінської теорії і практики з розвитку знань, мислення, вміння, планування дій та поведінки студента-майбутнього управлінця. Ця методична форма навчання поєднує в собі як ефективні методичні прийоми мотивації, подачі інформації та ігрового закріплення фахових навичок в професійній діяльності. Вона є практичним засобом виявлення і розкриття потенціалу особистості студента й команди тих, хто навчається.

Від інших засобів навчання тренінги відрізняються: граничністю цілей – порівняно звуженими, але точно визначеними цілями, які сприяють досягненню мети; поведінковою спрямованістю: слугують не стільки розширенню знань, скільки відпрацюванню конкретних зразків або моделей поведінки; прикладним характером – більше, ніж інші методики навчання, підпорядковані безпосередньому вирішенню практичних завдань щодо професії.

Беручи до уваги нагромаджений у світі досвід проведення тренінгів, зокрема з управлінським персоналом та в бізнесу, а також необхідність запровадження тренінгових технологій у систему професійної підготовки студентів, є необхідним розглянути їх психолого-педагогічні засади.

В основу методики проведення тренінгів покладені такі етапи: I етап - це аналіз потреб. На цьому етапі: визначається мета-розвиток рівня компетентності студентів; формуються цілі – підвищення мотивацію студентів; з'ясовуються методичні прийоми тренування студентів, які допомагають їм сконцентрувати індивідуальну увагу на аналізі й виборі стратегії і тактики дій при вирішенні економіко-управлінських задач і головне-можливість використовувати набуті знання і навички в професійній роботі.

II етап – визначення (планування і моделювання) всіх аспектів тренінгу. До цього етапу входять такі елементи, як: визначення строків впровадження програми і організація діяльності програми, вибір місця й навчальних аудиторій проведення тренінгу, обладнання, підбір необхідних навчальних посібників, аналіз навчальної групи (ідеальною кількістю тренінгової групи вважають групу від 6 до 10 осіб). Крім того, слід забезпечити учасників тренінгу всіма матеріалами і засобами, необхідними для роботи (фломастери, папір, діапозитиви, анкети для оцінювання дій студентів). Для кращого подання навчального матеріалу учасникам тренінгу рекомендується планувати тренінги заняття в формі проекту (зміст, передумови його проведення, навчальна мета, опис навчальних процедур, оцінювання результатів тренування, планування наступних дій для закріплення ефекту тренінгу).

III етап – практична (виконавча) реалізація. На цьому етапі учасники тренінгу проводять аналіз індивідуальної позиції під час розгляду економіко-управлінської ситуації чи проблеми, прищеплюють навички ефективного професійного спілкування, формують уміння чітко пояснювати, готувати введення в тренінг і змістовне резюме в кінці тренінгу, здатність виявляти особисту підприємливість, працездатність.

IV етап – контроль результатів (перевірка вмінь переносити отримані знання і зразки поведінки на професійні ситуації) тренінгу. Передбачає коротку дискусію, аналіз пропозицій учасників і анкетний зворотний зв'язок ведучого тренера з учасниками заняття. Під час аналізу усних чи письмових відповідей на завдання (ситуації, вправи) тренінгу враховується рівень підготовленості до тренінгу студентів їх особливості й активність у роботі. Головним очікуваним результатом тренінгів є розвиток кожної окремої особистості студента загалом або її окремих професійно зорієнтованих якостей.

Отже, тренінг як засіб формування професійної компетентності студентів – майбутніх фахівців, має складну процесуальну систему, яка містить у собі складові: процес організації навчально-пізнавальної діяльності студентів; процес забезпечення тренінгу; процес професійної самореалізації викладачів та професійного самовизначення студентів. Під час проведення тренінгу ці процеси взаємодіють у тісному взаємозв'язку. Однак їхня цінність нерівнозначна. Процес організації навчально-пізнавальної діяльності студентів є основним змістовими, а процеси забезпечення й професійної самореалізації мають підпорядкований характер.

Література

1. Педагогічні системи, технології. Досвід. Практика : дов. ст.: у 2 ч. / за заг. ред. П. Матвієнко, С. Клепко, Н. Білик. – [2-е вид., доп., перероб.]. – Полтава : ПОІППО, 2007. – Ч. I: А-М. – 220 с.

І. Ю. Регейло,

*доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник
(Президія Національної академії педагогічних наук України, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ЦІННІСНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВИКЛАДАЧА В УМОВАХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Входження України до Європейського простору вищої освіти зумовлює переосмислення традиційних і створення нових цінностей, що мають бути узгоджені з новітніми європейськими стандартами. В умовах соціальних очікувань сучасного суспільства щодо модернізації вищої освіти відповідно до законів України «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про освіту» (2017 р.) особливі функції покладаються на науково-педагогічного працівника,

зокрема якість його викладання, що віддзеркалюється через ключові і професійні компетентності і передовсім – цінності.

Незважаючи на те, що проблема цінностей надзвичайно розгорнуто представлена у вітчизняному освітньо-науковому просторі зокрема у філософії (В. Андрущенко, Т. Калюжна та ін.), психології (І. Бех, Е. Помиткін та ін.), соціології (В. Бакіров, А. Ручка та ін.), державному управлінні (В. Козаков, С. Горбатюк та ін.), педагогіці (Ю. Пелех, В. Луговий та ін.), дослідження щодо ціннісних компетентностей науково-педагогічного працівника є малочисельними.

Першим кроком на шляху визначення особливостей ціннісних компетентностей викладача є висвітлення різноманітних підходів до вивчення поняття «цінності» як унікального особистісного феномену, здійснення аналізу концептуальних засад та застосування найбільш вагомих дослідницьких методів, обґрунтування ієрархії цінностей та їх класифікацій і видів. Ураховуючи те, що єдиного визначення дефініції «цінності» немає, простежуються спільні підходи, що притаманні відповідній галузі знань або спеціальності. Саме тому у Великому тлумачному словнику подано узагальнений концепт: «цінність – це важливість, значущість чого-небудь» [1, с.1588]. Нині найбільш актуальним з-поміж ціннісних пріоритетів є прагнення бути успішним, що для максимальної самореалізації особистості є визначальним стимулом та орієнтиром [2].

Другим кроком у визначенні особливостей ціннісних компетентностей викладача є необхідність з'ясування цінностей аудиторії – сучасної молоді віком 18-35 років, з якою здебільшого працюють науково-педагогічні працівники. Це зумовлено тим, що з одного боку викладач є носієм певних цінностей і віддзеркалює їх аудиторії, з іншого – для сприйняття цінностей в молоді має бути довіра до викладача, що надає йому змогу формувати їх та у разі потреби корегувати. Найбільш повно і всебічно цінності молодіжної аудиторії представлено в щорічній доповіді Президенту України, Верховній Раді України про становище молоді в Україні (за підсумками 2015 р.) «Ціннісні орієнтації сучасної української молоді» [6] та постанові Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань про становище молоді в Україні на тему: «Ціннісні орієнтації сучасної української молоді» від 23 лютого 2017 р. № 1908 [4], що свідчить про посилену увагу з боку органів державної влади та інших інституцій до окресленої проблеми.

Наголошується, що в період суспільних перетворень та викликів, що постали перед нашою державою, істотно змінилися показники ціннісних орієнтацій сучасної молоді. Зокрема, суттєво підвищилися демократичні, державницькі цінності і національно-патріотичні переконання молоді, однак з-поміж життєвих цінностей молоді простежується зниження цінності

сім'ї, що зумовлено її інституційною кризою. Утім найбільш гострою є проблема молодіжного ринку праці і низька конкурентоспроможність молоді порівняно з іншими віковими групами [6].

Наступним кроком, що надасть змогу з'ясувати ціннісні компетентності науково-педагогічного працівника, є вивчення кращого зарубіжного досвіду системи вищої освіти. З кінця ХХ століття професійні компетентності фахівців, що регламентуються професійними стандартами, активно обговорювалися в провідних країнах зарубіжжя (M. Eraut, W. Hoppers, S. Bradley). У Великій Британії до професійних цінностей викладача віднесено: повагу до кожного здобувача і різних навчальних спільнот; сприяння здобуттю вищої освіти та рівних можливостей студентів; використання фактичних даних результатів досліджень з викладання та постійного професійного розвитку викладача; розуміння контексту вищої освіти, застосування професійної практики [9].

В Австралії однією із складових професійних компетентностей є етична компетентність, що передбачає: повагу до прав студентів та неупередженість у ставленні до них; дотримання принципу соціальної справедливості та приймання справедливих рішень; пропагування основних цінностей, принципів навчання та оцінок, на яких заснована навчальна програма в Австралії; сприйняття та поцінування різноманітності студентів і рівноправне ставлення до них [7]. Отже в зарубіжних університетах цінності є важливим чинником професійної компетентності викладача, що співвіднесені з загальнолюдським, загальноєвропейським виміром.

Водночас упродовж останніх років до цінностей, які висувуються перед суб'єктами міжнародного освітнього та наукового просторів, введено поняття «академічна доброчесність» (academic integrity). Загалом академічна доброчесність належить до складних категорій міждисциплінарного характеру, що поєднує в собі етичні норми й правила поведінки людини в освітньо-науковому середовищі, та механізми й інструменти, за допомогою яких вони реалізуються на практиці [5]. З огляду на це, доброчесність разом з професіоналізмом та повагою до різноманітності віднесено до ключових цінностей і компетентностей, які визначено для фахівців Секретаріату Організації Об'єднаних Націй [10], Ради Європи [8] та ін.

Вирішальним у вітчизняному просторі стало прийняття Закону України «Про освіту», де вперше на законодавчому рівні введено поняття «академічної доброчесності», що є однією із засад державної політики у сфері освіти та принципів освітньої діяльності (ч. 1 ст. 6) [3]. У Законі подано визначення цього поняття; розкрито дотримання академічної доброчесності на рівні педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників, здобувачів освіти; наведено види порушень та академічної

відповідальності, до якої педагогічні, науково-педагогічні, наукові працівники та здобувачі освіти можуть бути притягнені у разі її недотримання тощо (ст. 42); академічну добросесність включено до обов'язків здобувачів освіти (ч. 3 ст. 53) та науково-педагогічних працівників (ч. 2 ст. 54) [там само].

Підсумовуючи, варто зазначити, що сучасний глобалізований світ та потреби суспільства знань висувають нові вимоги щодо переліку цінностей загалом і до ціннісних компетентностей науково-педагогічного працівника, зокрема. Саме тому в закладі вищої освіти з урахуванням його встановленої моделі системи цінностей мають бути визначені ціннісні компетентності викладача, як одні з-поміж складових компетентностей, якими мають володіти науково-педагогічні працівники для забезпечення якості вищої освіти.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.

2. Кремень В.Г. Сучасне мислення й освіта: методологічний концепт / Наукове забезпечення розвитку освіти в Україні: актуальні проблеми теорії і практики (до 25-річчя НАПН України). Збірник наукових праць. – К.: Видавничий дім «Сам», 2017. – 400 с.

3. Про освіту : Закон України [Електронний ресурс] // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2017. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page>.

4. Про Рекомендації парламентських слухань про становище молоді в Україні на тему: «Ціннісні орієнтації сучасної української молоді» : Постанова Верховної Ради України від 23 лютого 2017 р. № 1908-VIII [Електронний ресурс] // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2017. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1908-19>.

5. Сацик В. Академічна добросесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://education-ua.org/ua/articles/930-akademichna-dobrocheshnist-mifichna-kontseptsiya-chi-dievij-instrument-zabezpechennya-yakosti-vishchoji-osviti>.

6. Ціннісні орієнтації сучасної української молоді. Щорічна доповідь Президенту України, Верховній Раді України про становище молоді в Україні (за підсумками 2015 року) / Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики; [редкол.: Жданов І. О., гол. ред. колег., Ярема О. Й., Беляєва І. І. та ін.]. – К., 2016. – 200 с.

7. Competency Framework For Teachers. – 2004. – Mode of access: <https://www.scribd.com/document/173217950/Competency-Framework-for-Teachers>.

8. Competency Framework and Core Values. – Mode of access : <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&SecMode=1&DocId=1113958&Usage=2>.

9. The UK Professional Standards Framework for teaching and supporting learning in higher education. – 2011. – Mode of access : <https://www.hefce.ac.uk/media/hefce/content/about/Staff,and,structure/Board/2011/142/B83b.PDF>.

10. United Nations Competencies for the Future. Organization United Nations. – Mode of access : <https://prezi.com/z5x2-i4vcfk7/the-united-nations-competency-framework/>

L. M. Rybalko,
Doctor of Pedagogical Science
(Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University, Ukraine)
Ekhlas M. Ziyada,
PhD
(Ministry of Trade of Sudan)

HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS STUDENTS TEACHING ORGANIZATION PROCESS PECULIARITIES BASED ON COMPETENCY APPROACH

In the context of the socioeconomic life renewal, an issue of effective future specialists professional training arises which is relevant in the system of higher education, which can easily adapt to present changing conditions and be competitive in the labor market. Today's society needs highly skilled and competent specialists. That is why the issue of qualitative future specialists training in higher educational establishments capable mastering the basic knowledge, skills and abilities, ready for constant professional growth, social and professional mobility, effective work in the field according to the level of world standards and creative approach to the extraordinary issues solution is equally important.

Higher educational establishments students teaching process is integral and has appropriate structure, internal and external regularities and dependencies.

Teaching process structure based on a competency approach includes:

- the target component, which reflects the purpose of the educational process;
- the stimulating and motivating component, which is caused by the content component and envisages the motivation of students' educational and cognitive activity to study and study the relevant educational disciplines;
- a content component that reveals the disciplines content which are studied;

- operation and practical component, which, being derived from the content component, determines the organization of educational and students cognitive activities and the procedural component in the educational process;

- control-correction component, which reflects the teacher's control of the learning process and correction of students' professional competencies, their self-control;

- result-estimating component that reveals the effectiveness of competence-oriented teaching based on evaluation of the results of students' acquisition of professional knowledge system in terms of their integrity, acquisition of their professional competencies, the formation of the corresponding culture.

Each of the components in the students teaching process based on competent approach is characterized.

The target component of the learning process reflects the purpose and objectives of the disciplines. The target component of the teaching process based on the competency approach involves the formation of integral professional knowledge of the students on academic disciplines and professional competencies.

The stimulating and motivating component students teaching process on the basis of a competent approach involves the implementation of a set activities aimed at stimulating students interest and motivation to study.

Content related component. The content of the learning process based on the competency approach is determined by the content of the disciplines, which is provided in the educational and work curricula to them.

In order to improve the content of education, the integrity criterion should be used, which enables to adequately reflect in the content of education the requirements of society regarding the development of a person, the conscious formation of vital competencies; indicates the necessity of its successive disclosure taking into account the laws and principles of the effective functioning of the learning process provided that if we take as the fundamental criterion of integrity, since integrity is inherent only to the system.

The application of a competent approach to learning makes it possible to integrate knowledge based on cross-cutting conceptual-categorical integration with the help of basic concepts and cross-cutting content lines, and so on.

The operation and practical component involves the organization of educational and cognitive activities of students on mastering the content of educational disciplines. This is a procedural component of the learning process, which ensures the implementation of a competent approach with

the help of appropriate methods and forms of organization, methodology and system of educational and methodological literature.

The control-correction component provides the teacher's control over the learning process, the correction of the disciplines content. During the training of students, the teacher receives information about the degree of mastering their teaching material, identifies difficulties and disadvantages, eliminates them. At the same time it is guided by methods of control and self-control. The control is carried out by means of an oral and written survey of students, questionnaires, modular control works, etc.

The result-estimating component as the final part of the learning process involves an assessment of the students' knowledge, skills and abilities, and, therefore, relevant competencies based on competency approach.

Teaching process component is based on a system of criteria, levels and indicators by which the teacher assesses the effectiveness of competence-oriented teaching.

The key issue is what should be the object of measurement and how the system of meters is determined in each educational field. After all, the result of assimilation is knowledge, ways of activity, creative skills, skills, worldview values, and each subject has its own peculiarities and is a specific part in general education.

Л. О. Савченко,

доктор педагогічних наук, доцент

(Криворізький державний педагогічний університет, Україна)

ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЯКОСТІ ОСВІТИ У ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Освіта є пріоритетною сферою в соціально-економічному, духовному та культурному розвитку Української держави. Ключова роль у системі освіти належить учителю. Саме через його діяльність реалізується державна політика, спрямована на зміцнення інтелектуального та духовного потенціалу нації, розвиток вітчизняної науки і техніки, збереження та примноження культурної спадщини. Проте, загалом в Україні станом на сьогоднішній день ще не вжиті необхідні заходи для створення регулярної системи оцінки якості роботи навчальних закладів, діагностування системи освіти в цілому, та рівня знань студентів. Необхідно відзначити, що в цій сфері існує фундаментальне протиріччя: з одного боку автономія навчальних закладів і викладацького корпусу від держави в сфері визначення програм навчання значно розширюється, а з іншого – автономія навчальних закладів і викладачів може вступати в протиріччя з систематичним процесом оцінки результатів якості знань студентів різних установ, що проводиться державою.

В останні роки активно говорять і пишуть про якість освіти - як середньої, так і вищої – у самих різних аспектах; розробляються різні моделі й технології оцінки якості підготовки фахівців. Однак, у наукових дослідженнях із цієї тематики спостерігається відсутність єдності в розумінні поняття «якість».

Базовим поняттям якості освіти, безумовно, є якість знань (закони, теорії, прикладні, методологічні, оцінювальні знання) із елементами змісту освіти і тим самим із рівнями засвоєння. Якість знань має такі характеристики: повноту – кількість програмних знань про об'єкт вивчення; глибину – сукупність осмислених учнями зв'язків і відношень між знаннями; систематичність – осмислення складу певної сукупності знань у їхніх ієрархічних і послідовних зв'язках; системність – осмислення учнем місця знання в структурі наукової теорії; оперативність – уміння користуватися знаннями в однотипних ситуаціях; гнучкість – уміння самостійно знаходити варіативні способи застосування знань у змінених умовах; конкретність – уміння розкласти знання на елементи; узагальненість – уміння подати конкретне знання в узагальненій формі.

Поняття якості освіти є достатньо широким, оскільки охоплює якість навчання, виховання та розвитку особистості як результат освітньої діяльності. Із метою визначення рівня якості знань студентів в контрольній та експериментальній підгрупі визначаємо за допомогою аналізу результатів задачі екзаменів.

Високий рівень. Студент вільно висловлює власні думки і відчуття, визначає програму особистої пізнавальної діяльності, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особисту позицію щодо них; без допомоги викладача знаходить джерела інформації і використовує одержані відомості відповідно до мети та завдань власної пізнавальної діяльності. Використовує набуті знання і вміння в нестандартних ситуаціях.

Середній рівень. Студент може відтворити значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, порівнювати та робити висновки, виправляти допущені помилки. Студент відвідує заняття з курсу «Педагогіка», але вони йому не цікаві, виконує завдання викладача без особливої зацікавленості.

Низький рівень. Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу. Студент має нестійкі інтереси, його репродуктивно-відтворююча діяльність значно переважає над творчою. Студент намагається при можливості не відвідувати заняття, не виконує поставлені викладачем завдання.

Результати перевірки рівнів в студентів якості знань, рівня інтересу до навчання, та ставлення до курсу «Педагогіка» було занесені в таблицю 1. результатів констатувального експерименту.

Таблиця 1

Результати констатувального експерименту

Критерії і рівні	Контрольна підгрупа (12 чол.)		Експериментальна підгрупа (12 чол.)	
	уч.	%	уч.	%
<i>1. Ставлення студентів до курсу «Педагогіка»</i>				
Високий рівень	1	8,3	2	16,6
Середній рівень	5	41,7	5	41,7
Низький рівень	6	50,0	5	41,7
<i>2. Рівень якості знань студентів</i>				
Високий рівень	4	33,3	3	25,0
Середній рівень	6	50,0	6	50,0
Низький рівень	2	16,6	3	25,0
<i>3. Прояв інтересу студентів до навчання</i>				
Високий рівень	3	25,0	3	25,0
Середній рівень	5	41,7	4	33,3
Низький рівень	4	25,0	5	41,7

Із підрахунку в обох підгрупах було виявлено різне співвідношення студентів із достатнім, середнім та низьким рівнями.

За критерієм «Ставлення студентів до курсу «Педагогіка» маємо такі дані: в контрольній підгрупі кількість студентів з високим рівнем склала 8,3 %, в експериментальній - 16,6 %; кількість студентів із середнім рівнем у контрольній підгрупі - 41,7 %, і в експериментальній - 41,7 %; із низьким рівнем виявлено у контрольній підгрупі - 50,0 %, а в експериментальній підгрупі - 41,7 %.

Стосовно критерію «Рівень якості знань студентів», то можна сказати, що різниця високого рівня між студентами контрольної підгрупи складає - 33,3 %, у експериментальній підгрупі - 25,0 %. Щодо середнього рівня, то в контрольній підгрупі - 50,0 % і у експериментальній - 50,0 %; із низьким рівнем у контрольній підгрупі - 16,6 %, у експериментальній - 25,0 %.

За критерієм «Прояв інтересу до навчання» виявили при високому рівні в контрольній підгрупі 25,0 % студентів і в експериментальній підгрупі - 25,0 %. Виявили, що середній рівень у контрольній підгрупі складає - 41,7 %, а в експериментальній - 33,3 %. Кількість студентів із низьким рівнем інтересу складає: в контрольній підгрупі - 25,0 %, а в експериментальній - 41,7 %.

Аналіз сучасної літератури свідчить, що найбільш поширеною є думка про те, що *якість освіти* - це відповідність певній нормі, стандарту. Іншими словами, якість визначає корисність, цінність об'єктів, їх здатність задовольнити певні потреби або реалізувати певні цілі, норми,

тобто виражає адекватність вимогам, потребам, нормам. Отже, категорія «якість освіти» переглядається, змінюється залежно від умов, вимог суспільства та часу. Якість освіти можна розглядати як систему соціально зумовлених показників рівня знань, умінь, ціннісного ставлення до світу, якими повинен оволодіти студент. Подальшу свою роботу ми вбачаємо у розробленні різнорівневих тестів із виявлення якості навчання студентів.

Є. О. Модло

(Криворізький металургійний інститут НМетАУ, Україна)

А. М. Стрюк,

кандидат педагогічних наук, доцент

(ДВНЗ «Криворізький національний університет», Україна)

С. О. Семеріков,

доктор педагогічних наук, професор

(Криворізький державний педагогічний університет, Україна)

ЗАСОБИ ДОПОВНЕНОЇ РЕАЛЬНОСТІ У МОБІЛЬНО ОРІЄНТОВАНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Мобільні Інтернет-пристрої надають можливість розширити межі традиційного (аудиторного) навчання шляхом перенесення його у мобільне навчальне середовище [1]. Мобільні Інтернет-пристрої, по суті, надають буквальне значення вислову про те, що світ – це навчальний клас. У декількох проектах, реалізованих у США і Європі, мобільні пристрої використовувалися для занурення у доповнену реальність. Спираючись на дані геолокації, програми виявляли процеси і структури, що мають місце у фізичному світі, але невидимі неозброєним оком. Наприклад, за допомогою програмного забезпечення для планшетних комп'ютерів майбутні інженери могли «бачити», де розташовуються опори мостів при їх візуальному огляді під різними кутами.

М. Т. Рестіво та іншими авторами [2] розглянуто застосування технології *доповненої реальності* у навчанні розділу «Електрика» курсу фізики. Дослідники вказують, що, незважаючи на широке поширення дослідницького підходу до навчання, студенти не завжди в змозі виконати експеримент аудиторно через брак часу, матеріалів тощо. Перенесення експериментальної роботи на самостійне опрацювання у вільний час несе додаткові ризики, особливо при роботі з небезпечними матеріалами. Використання нових технологій надає новий безпечний спосіб виконання експериментів як під керівництвом викладача, так й самостійно. Онлайн-експерименти, які сприяють зануренню користувачів у віртуальні середовища, що відтворюють реальний досвід, спрямовані на досягнення двох основних цілей: 1) надати студентами можливість спостерігати і

описувати роботу реальних систем при зміні їх параметрів; 2) звільнити від залежності від матеріальних ресурсів та експериментальних установок, що вимагають тривалого налаштування для підтримки традиційних експериментів. Реальні системи високої складності та/або високої вартості, які традиційно були доступні лише фахівцям, можуть бути відтворені з високим ступенем реалізму в віртуальному світі та стати доступними для усіх в якості тренажерів для початкової підготовки до роботи із реальними системами. Надання тренажерам інтерфейсів віртуальної або доповненої реальності сприяє покращенню професійної підготовки через можливість опанування більшої кількості систем та ситуацій, що можуть бути небезпечними. Такі тренажери можуть забезпечити додаткове відчуття присутності і занурення, що мають велике значення для підготовки.

Концепція віртуальної реальності розвивається з 1960-х рр. [3] і вважається дуже перспективним, потужним і корисним інструментом, особливо в інженерії. Доповнена реальність замість того, щоб «переносити» користувача у віртуальне середовище, як це робить віртуальна реальність, поєднує віртуальні елементи з реальним світом: до реального оточення користувача додаються віртуальні об'єкти, що змінюються унаслідок його дій. Це вимагає створення віртуальних інструментів або компонентів, керованих користувачем, для виконання певних дій, проведення експерименту тощо.

П. Мілгрем та Ф. Кішіно [4] описують простір між реальним та віртуальним світом (називаючи його комбінованою реальністю), у якому доповнена реальність є більш близькою до реального (немодельованого) світу, а доповнена віртуальність – до віртуального (повністю модельованого) світу.

Т. Різов, Є. Різова [5], розглядаючи використання доповненої реальності для навчання інженерної графіки, уводять поняття «підготовленої» та «непідготовленої» сцени. Якщо програмний засіб доповненої реальності планується використати в «непідготовленій» сцені (як правило, поза межами аудиторії), для визначення і відстеження її стану необхідні додаткові апаратні засоби, такі як гіроскопи, GPS-приймачи, компас та ін. Для аудиторного застосування доцільно «підготувати» сцену – у цьому випадку визначення положення і відстеження здійснюється за допомогою відповідних надійних чорно-білих маркерів характерної форми (квадрат або коло; це конкретизується архітектурою програмного забезпечення для їх виявлення і відстеження).

Т. П. Коделл та Д. В. Майзел [6], характеризуючи технологію доповненої реальності, вказують на простоту відображення у ній віртуальних об'єктів порівняно з віртуальною реальністю. Так, будь-який засіб доповненої реальності може бути навчальним об'єктом, якщо він є керованим та

сприяє взаємодії користувача з реальними об'єктами з метою вивчення їх властивостей у процесі експериментального дослідження. Якщо ці вимоги виконуються, когнітивні й емоційні переживання можуть забезпечити нове розуміння того, що студенти вивчають. Застосування засобів доповненої реальності надає можливість підвищити реалістичність дослідження, забезпечує емоційний та пізнавальний досвід, що сприяє залученню студентів до систематичного навчання, надає коректні відомості про систему у процесі експериментування з нею та створює нові способи подання реальних об'єктів у навчанні [2, с. 69-70].

Х. Мартін-Гутьєррес, Е. Гуінтерс та Д. Перес-Лопес [7] вказують, що доповнена реальність може бути використана для спільної роботи студентів в умовах зростання співвідношення кількості студентів на викладача. Особливої актуальності це набуває у процесі виконання лабораторних робіт із потенційно небезпечним обладнанням, що вимагає постійного контролю діяльності студентів. Автори пропонують перетворити реальні лабораторні роботи на роботи у доповненій реальності шляхом розміщення маркерів на машинах, верстатах або панелях управління, використовуючи які студенти зможуть візуалізувати за допомогою мобільного Інтернет-пристрою інструкції або навчальні матеріали, необхідні для правильного використання та налаштування обладнання. Це надає можливість одночасно багатьом студентам працювати за відсутності постійного контролю та допомоги з боку викладача.

Ж.-М. Сьотат, О. Хьюг, Н. Гуаель, розглядаючи застосування доповненої реальності для активізації навчання, виділяють 4 основні напрями її використання: «серйозні ігри» (середовища моделювання, у яких поєднуються можливості викладання, навчання, комунікації з ігровими елементами), підтримка наукових досліджень і експериментального підходу, перевірка моделі на адекватність, набуття технічних навичок. Автори пропонують визначення доповненої реальності як поєднання фізичних та цифрових просторів в семантично пов'язаних контекстах, для яких об'єкти асоціацій розташовані у реальному світі [8, с. 32].

Література

1. Рассовицька М. В. Розробка моделі хмаро орієнтованого середовища навчання інформатичних дисциплін студентів інженерних спеціальностей [Електронний ресурс] / Рассовицька Марина Віталіївна, Стрюк Андрій Миколайович // Збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених «Наукова молодь-2014». 11 грудня 2014 року / за заг. ред. проф. Бикова В. Ю та Спіріна О. М. – К. : ІІТЗН НАПН України, 2014. – С. 119-121. – Режим доступу : <https://goo.gl/BD5k2h>.

2. Restivo M. T. Augmented Reality in Electrical Fundamentals [Electronic resource] / M. T. Restivo, F. Chouzal, J. Rodrigues, P. Menezes, B. Patrão and J. V. Lopes // International Journal of Online Engineering (iJOE). – 2014. – Vol. 10. – No 6. – P. 68-72. – Access mode : <https://goo.gl/tkhFk3>.

3. Sutherland I. E. A head-mounted three dimensional display / Ivan E. Sutherland // Proceedings of the AFIPS Fall Joint Computer Conference. December 9-11, 1968. Part I. – Washington : Thompson Books, 1968. – P. 757-764.

4. Milgram P. A taxonomy of mixed reality visual displays / Paul Milgram, Fumio Kishino // IEICE Transactions on Information Systems. – 1994. – Vol. E77-D. – No. 12, December. – P. 1321-1329.

5. Rizov T. Augmented reality as a teaching tool in higher education [Electronic resource] / Tashko Rizov, Elena Rizova // (IJCRSEE) International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education. – 2015. – Vol. 3. – No. 1. – P. 7-16. – Access mode : <http://www.ijcrsee.com/index>.

6. Caudell T. P. Augmented reality: An application of heads-up display technology to manual manufacturing processes / T. P. Caudell, D. W. Mizell // Proceedings of the Twenty-Fifth Hawaii International Conference on System Sciences. January 7-10, 1992. Kauai, Hawaii. Volume 2: Software Technology Track / Edited by Jay F. Nunamaker, Jr. and Ralph H. Sprague, Jr. – Los Alamitos : IEEE Computer Society Press, 1992. – P. 659-669.
<http://ijcrsee.com/article/download/169/287>.

7. Martin-Gutierrez J. Improving strategy of self-learning in engineering: laboratories with augmented reality [Electronic resource] / Jorge Martin-Gutierrez, Egils Guinters, David Perez-Lopez // Procedia – Social and Behavioral Sciences. – 2012. – Volume 51. – P. 832-839. – (The World Conference on Design, Arts and Education (DAE-2012), May 1-3 2012, Antalya, Turkey). – Access mode : <https://goo.gl/iY65G2>.

8. Cieutat J.-M. Active Learning based on the use of Augmented Reality Outline of Possible Applications: Serious Games, Scientific Experiments, Confronting Studies with Creation, Training for Carrying out Technical Skills [Electronic resource] / Jean-Marc Cieutat, Olivier Hugues, Nehla Ghouaïel // International Journal of Computer Applications. – 2012. – Vol. 46. – No 20, May. – P. 31-36. – Access mode : <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-00739730/document>.

Л. О. Хомич,

*доктор педагогічних наук, професор,
(Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України)*

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗМІСТУ Й ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

У Концепції «Нова українська школа» зазначається, що школа буде успішна, якщо до неї прийде успішний учитель, насамперед творчий та відповідальний, який постійно працює над собою. Це актуально, оскільки саме випускники педагогічних навчальних закладів безпосередньо формують національну свідомість молоді, забезпечують її підготовленість до оволодіння професіями, формують соціальну та громадянську

компетентність. Ця обставина зумовлює певні вимоги до педагогічної освіти як з боку держави, так і українського суспільства.

У документах провідних міжнародних організацій (ЮНЕСКО, Ради Європи, Європейської Комісії тощо) вчитель XXI століття проголошений носієм суспільних змін. Ключовою особливістю професійної підготовки педагогів у зарубіжних країнах на початку XXI століття є актуалізація змісту програм професійної підготовки вчителів і перенесення програм професійного розвитку в школи. Вивчення досвіду професійної підготовки педагогів у розвинених зарубіжних країнах відкриває нові можливості для удосконалення системи педагогічної освіти в Україні. У той же час слід використати позитивний досвід підготовки вчителя у вітчизняній системі професійної освіти, зокрема щодо викладання студентам курсу з основ педагогічної майстерності; проведення пропедевтичної практики у базових навчальних закладах. Для України в умовах сьогодення актуальним є вирішення таких проблемами педагогічної освіти, як скорочення обсягу дисциплін педагогічного циклу в класичних і профільних університетах та використання традиційних форми організації педагогічного процесу.

Вирішення цих проблем уможлиблюється за певних умов. Зокрема, удосконалення змісту професійної підготовки майбутнього вчителя, потребує оновлення зміст дисциплін професійної підготовки педагогічних кадрів на трьох рівнях: ціннісному (впровадження аксіологічних ресурсів різних наук у зміст психолого-педагогічних дисциплін), змістовому (структурування змісту дисциплін на основі компетентнісного підходу) і технологічному (пріоритетність в опануванні інноваційними педагогічними та інформаційно-комунікаційними технологіями). У змісті педагогічної освіти важливо відобразити сукупність узагальнених компонентів людиноцентричного змісту освітньої діяльності як особливої цілісності, внутрішнє прийняття й засвоєння яких дозволить студентам після закінчення вищого навчального закладу формувати духовно багату особистість інноваційного типу.

Потребує перегляду співвідношення між нормативними і вибірковими дисциплінами у напрямі збільшення частки останніх, що забезпечить не однобічне теоретичне та практичне навчання, а оперативне задоволення освітніх потреб та особистісної спрямованості майбутніх педагогів. До варіативного компонента професійної підготовки майбутніх учителів мають входити курси і спецкурси, що структуруються на основі інтегративного підходу і мають практичне спрямування на професійну діяльність.

Зміст педагогічної освіти має сприяти формуванню досвіду професійної самоосвіти і самовиховання (самотворчості) на основі включення до навчальних планів професійно-педагогічної підготовки бакалаврів таких курсів, як «Психолого-педагогічні основи гуманного спілкування педагога»,

«Професійне самовиховання вчителя» й «Основи кар'єрного зростання педагога». Важливо включити до навчальних планів дисципліну "Основи інклюзивної освіти" з метою формування усвідомленого розуміння основних положень інклюзивної освіти; вироблення навичок командної роботи у навчанні та вихованні дітей з особливими потребами; забезпечення досконалого володіння методиками взаємодії з батьками дітей з особливими потребами; формування навичок диференційованого викладання та оцінювання.

У зміст підготовки майбутнього вчителя слід включати інноваційні науково-технічні системи освіти, зокрема: Stem-освіту і Steam-освіту з метою оволодіння вміннями досліджувати проблеми за допомогою сучасних технічних засобів, працювати з великими масивами даних, спільно працювати он-лайн у навчальних, соціальних і наукових проектах.

Удосконалення організації освітнього процесу передбачає розширення прав факультетів у зміні стандартів освіти та загальної концепції університету, що дасть змогу викладачам та кафедрам виявляти ініціативу в пошуках нових форм організації освітнього процесу та використання інноваційних технологій у вищих навчальних закладах і водночас спонукатиме до підвищення відповідальності за результати роботи як педагога, так і студентів. З цієї метою, важливо:

1) використовувати ефективні форми особистісно-орієнтованої взаємодії, зокрема: організацію психолого-педагогічної підтримки індивідуальної траєкторії засвоєння студентами змісту педагогічної освіти, педагогічне наставництво у вищій школі, відкриття в ній оптимальної кількості педагогічних майстерень, суспільних лабораторій сприяння духовному і загальному розвитку студентів, забезпечення участі майбутніх учителів у роботі регіональних центрів педагогічної майстерності;

2) упроваджувати нові інтегровані комунікаційні технології, з використанням сучасних технічних засобів навчання і самонавчання, забезпечувати підготовку майбутнього вчителя до використання технологій розвивальних моделей навчання, міжсуб'єктного діалогу, навчання на основі багатоваріантного навчального плану, імітаційної гри, організації когнітивної діяльності з повною орієнтаційною основою, задачного підходу з елементами інформаційних технологій;

3) поєднувати навчання з науковою діяльністю, що сприятиме забезпеченню фундаменталізації освіти, залученню до науково-пошукової діяльності педагогів та обдарованої студентської молоді, забезпеченню якісної фахової підготовки відповідно до новітніх досягнень науки, культури і соціальної політики.

Удосконалення структури освітнього процесу необхідно спрямовувати на забезпечення підготовки майбутніх учителів до практичної діяльності, що потребує: оволодіння глибокими педагогічними знаннями і вміннями,

педагогічною технікою; введення до навчального процесу необхідної кількості практичних (лабораторних) занять для розвитку і закріпленню педагогічних умінь і педагогічних компетентностей; здійснення практичної підготовки майбутніх вчителів іноземних мов та інших предметів, а також початкових класів і вихователів дошкільних закладів, починаючи з першого курсу як безвідривну (один день на тиждень), а з другого – активну (викладацьку) практики; перерозподілу годин у часі щодо предмета викладання і його методики, останню слід розпочинати з другого семестру, що зумовлено необхідністю формування умінь практичної дії вже на другому курсі.

Як висновок, зазначимо, що в удосконаленні змісту й організації професійної підготовки майбутнього вчителя нової української школи слід дотримуватись логіки, яка передбачає послідовність якісних перетворень у професійній свідомості й діяльності, зокрема: від опанування мотиваційно-психологічних і процесуальних компонентів педагогічної дії до оволодіння її сутнісними механізмами; від вироблення системи педагогічної дії до побудови й реалізації освітнього й виховного проекту, а також індивідуально-авторської педагогічної системи.

І. І. Антоненко,

кандидат технічних наук, доцент

(Криворізький державний педагогічний університет, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДИСКУСІЇ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ ЗАГАЛЬНОТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

У сучасному демократичному суспільстві та в умовах ринкової економіки високий рівень професійної підготовки стає необхідною умовою будь-якої виробничої діяльності людини. Майбутнє України залежить від рівня кваліфікації робітників. Професійно-технічні заклади освіти вимагають підвищення якості технічної підготовки майбутніх викладачів професійного навчання. Головним результатом навчальної діяльності студентів повинне стати уміння мислити на основі наукових знань.

Щоб виконати замовлення з виховання творчої особистості та підготовки молоді до активної виробничої діяльності, педагог вищої школи повинен мати широку наукову ерудицію, а також постійно вдосконалювати форми та методи проведення занять. Необхідно зазначити, що в більшості студент – це вже сформована особистість, яка має визначену точку зору. Сучасним дидактичним методом навчання є дискусія, яка допомагає прилучати студентів до культури демократичного суспільства.

В умовах науково-технічної революції нашого часу діяльність викладача вищої освіти стає більш відповідальною. Метою викладання

загальнотехнічних дисциплін є засвоєння студентами наукових принципів сучасного виробництва, формування в них творчого підходу до справи, знайомство з методами проведення наукового дослідження й основами винахідницької діяльності.

Навчальна дискусія, як метод активізації пізнавальної діяльності студентів, усе більше застосовується в навчальному процесі. Дискусія – це обговорення, під час якого шляхом зіставлення різних точок зору відбувається пошук єдиної думки для правильного вирішення спірного питання. Спілкування в ході дискусії підвищує в студентів навички творчого застосування знань на практиці. Здебільшого діалогове інтерактивне навчання не підходить для вивчення технологічних процесів, результатів експериментальних досліджень і конструкцій технологічного обладнання. Тому зміст заняття із загальнотехнічних дисциплін необхідно конструювати як синтез проблемних ситуацій з повідомленням певного обсягу нової інформації, тобто синтез монологічних та діалогічних методів навчання.

Використання навчальної дискусії розвиває у студентів пізнавальний інтерес і формує вміння приховувати точку зору іншої людини. Для переходу від монологічного навчання до дискусії викладач передусім повинен зацікавлено ставитися до відповідей та розмов студентів. Велике значення на заняттях має доброзичлива атмосфера. Використовуючи засоби активізації мислення необхідно враховувати складність дисципліни, що вивчається, і рівень розвитку пізнавальних здібностей студентів. К. Ушинський наголошував на тому, що викладати предмет необхідно так, щоб на долю студента залишалось стільки праці, скільки зможуть подолати його сили. Тому рекомендації до виконання лабораторних робіт повинні мати необхідний запас теоретичних знань.

Для актуалізації знань студентів у вступній частині дискусії викладач застосовує коротке опитування. Обговорюючи на лабораторних заняттях складні контрольні питання в ході мозкового штурму і виступаючи нібито нарівні зі студентами, викладач керує розумовим процесом студентів і поступово підводить їх до потрібних висновків, тобто до здобуття ними нового знання. Контроль з боку викладача тут виявляється в тому, що він вчасно виявляє відхилення від правильного напрямку і відразу корегує хід дискусії шляхом ненав'язливого втручання. У ході дискусії викладач не повинен висловлювати власну думку, а керувати діяльністю студентів за допомогою відкритих запитань на кшталт «Як?», «Чому?», «Якщо?».

Загальний підхід полягає в тому, щоб тактовно з'ясувати ступінь обґрунтування думок. Наприкінці дискусії викладач аналізує й надає оцінку відповідей студентів, робить висновки й узагальнення. Цінність навчальної дискусії полягає в тому, що вона залучає студентів до активної розумової праці й урешті-решт формує в них прагнення до пізнавальної діяльності.

Отже, діалогове навчання в формі дискусії є основою розвитку

творчого мислення, що підвищує ефективність пізнавального процесу. Творчі партнерські відносини на основі діалогу сприяють активізації пізнавальної діяльності студентів й підвищенню рівня загальнотехнічної підготовки майбутніх викладачів професійного навчання.

В. В. Белікова,
кандидат мистецтвознавства, доцент
(Криворізький державний педагогічний університет, Україна)

ТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОСОБИСТОСТІ ЯК ЧИННИК ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Трансформації багатьох сфер життєдіяльності світового суспільства, що розпочалися у ХХ столітті як результат глобалізаційних процесів у світі, зумовили реформування й у сучасній Україні. Вони пов'язані з державотворенням, демократизацією різних галузей життєдіяльності людини, національним відродженням і відображаються в головних напрямках її соціокультурного простору: культурі, мистецтві, освіті.

Аналіз вітчизняних досліджень різних наукових галузей свідчить про те, що ряд науковців (І. Арановська, А. Растрігіна, В. Холопова та інші) піднімають та активно обговорюють проблеми змісту, якості, розвитку загальної культури суспільства, сучасного музичного простору, оскільки музичне мистецтво, як особливий вид художньої творчості, не тільки висвітлює та розкриває перед людиною «різнокольорову» гаму загальнолюдських емоцій і цінності, але й допомагає надбати особливу точку зору в системі ціннісних орієнтацій, що впливає на формування творчого потенціалу людини та визначення її життєвої позиції як такої.

Осмислення наукових робіт 50-90-х років другої половини ХХ століття наводить на думку про те, що в сучасному суспільстві, як особливому етапі його розвитку, народжується новий тип свідомості людини – людини нашого часу. Як підкреслює Л. Ільчук, «в інтенціях і напрузі цього нового типу свідомості (свідомості свого буття, буття світу, свого співбуття з іншими людьми і світом) формується новий тип мислення, нове його устрімлення, складається Розум культури» [2, с. 10-15].

Сьогоднішні пошуки прогресивних сучасних науковців (педагогів, психологів, психоаналітиків, медиків та інших) спрямовані на пізнання внутрішнього світу людини, на розвиток її духовної енергії. Із новою силою постають питання активізації творчих резервів особистості; формування ціннісних переконань майбутніх педагогів-музикантів у процесі професійної підготовки; з'ясування та висвітлення творчого потенціалу особистості.

Проблема становлення творчого потенціалу особистості у процесі підготовки майстрів мистецьких професій ще не була предметом окремого та спеціального дослідження.

Теоретичне вивчення будь-якого явища вимагає визначити понятійну сутність предмета дослідження, його дефініцію.

Із огляду на те, що людина є досягненням історичного, соціального, полікультурного, психологічного й фізіологічного розвитку суспільства, вона в своєму житті відтворює власне ті взаємозв'язки, у рамках яких здійснюються різноманітні види її діяльності. Останнє наводить на думку про існування та прояв різноманітного творчого потенціалу в одній людині (що набуває значної актуальності в сучасний історичний період).

Дефініція «потенціал» має декілька тлумачень. По-перше, як величина, яка характеризує запас енергії тіла, що перебуває в даній точці силового поля. По-друге, як сукупність усіх наявних засобів, продуктивних сил, можливостей, що можуть бути використані в якій-небудь галузі. По-третє, як приховані можливості, здатності, сили для якої-небудь діяльності, що можуть виявитися за певних умов [1, с. 902].

Логічне осмислення розвитку творчого потенціалу особистості дає можливість сформулювати (не в остаточному, а в даному варіанті) дефініцію творчого потенціалу як специфічної властивості особистості у вигляді потаємних духовно-психологічних і фізичних сил людини, спрямованих на досягнення поставлених перед нею творчих завдань.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Укладач і головний редактор В. Т. Бусел. – Київ, Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с.

2. Ільчук Л. П. Творчий потенціал митця в контексті теорії «невротичної особистості нашого часу» / Л. П. Ільчук // Культура: сучасність. – 2012. – № 1. – С. 10-15.

М. Г. Вієвська,

кандидат пед. наук, доцент

(Криворізький економічний інститут ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», Україна)

КРАУДСОРСІНГ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІКИ

Результати проведеного дослідження свідчать про необхідність впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес вищих економічних навчальних закладів. Аналіз наукової літератури показав, що найбільш розповсюдженими у вітчизняній освітній практиці є наступні освітні технології: модульного навчання, проблемного навчання, контекстного навчання, технологія навчання у співпраці, технологія «Портфоліо», технологія рейтингу навчальних досягнень та інші. У монографіях, підручниках, навчально-методичних посібниках, навчально-методичних посібниках для самостійного вивчення дисциплін для вищої

економічної освіти найбільш поширеними є розробки занять з використанням кейсів, ділових ігор, брейнстормінгу, проєктів, тренінгів та інших методів, технологій. Заслуговує на увагу створення у вищих навчальних закладах Центрів інноваційних методик освіти, Центрів інноваційної освіти.

Ми звернулись до світового досвіду впровадження інновацій в освіті. У цьому році британські експерти виокремили десять вже існуючих нововведень, які в найближчі роки будуть значно впливати на освіту в світі. До них вчені включили: навчання через соціальні медіа, продуктивну невдачу, Teachback, дизайн-мислення, краудсорсінг, навчання через відеоігри, формуюча аналітика, навчання для майбутнього та інші.

Отже, *краудсорсінг* – один із провідних методів навчання. Провідна ідея означеного методу полягає в наданні можливості широкому колу зацікавлених осіб в обмежений час висловити будь які ідеї з того чи того питання. Дебати організуються через інтернет-ресурси, після чого проводиться аналіз ідей, готуються матеріали для прийняття рішень. Аналіз практики використання краудсорсінгу дозволив виокремити два напрями: для покращення якості освітнього продукту та послуг, а також у межах соціально значущих проєктів. Ми поділяємо позицію Ю. Андрєєвої про те, що «технології краудсорсінгу здатні підвищити практикоорієнтованість освітнього продукту вузу, яка користується попитом у сучасних студентів та роботодавців» [1]. На думку дослідниці, з точки зору потреб навчання, краудсорсінг перебуває на перехресті проєктної діяльності та технологій інтерактивного навчання, активних методів навчання, що, зі свого боку, має сприяти розвитку вміння аналізувати ситуацію, оцінювати альтернативи, окрім того сприятиме розвитку навичок вирішення практичних завдань.

Серед можливостей застосування краудсорсінгу в освіті науковці зазначають наступні: проведення маркетингових досліджень для розв'язання різноманітних освітніх завдань; створення інформаційних баз даних студентами; формування нових навчальних програм за вибором студентів, спираючись на думку експертної спільноти, яка зацікавлена у їх створенні; можливість участі студентів у існуючих краудсорсінгових проєктах під керівництвом викладачів, коли оцінювати якість виконаних завдань може не тільки викладач, а й інтернет-спільнота.

Ураховуючи означене, даний метод викликав певний інтерес до його впровадження у методику викладання курсів «Соціальна відповідальність», «Соціологія» та «Країнознавство». Отримані результати свідчать про те, що з його допомогою можливе вирішення багатьох нагальних проблем та відповідно підвищення якості економічної освіти. Окрім того, уміння в студентів працювати в краудсорсінговому середовищі сприяє формуванню соціально відповідального фахівця та впливає на формування в них загальнокультурних та професійних компетенцій.

Література

1. Андреева Ю. Ю. Введение в «Краудсорсинг» - один из инновационных инструментов развития высшего образования / Ю. Ю. Андреева [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://futureruss.ru/wp-content/uploads/2015/02/Andreeva.pdf> (дата звернення 20.10. 2017 р).

Н. В. Волкова,

кандидат педагогічних наук, доцент

(Криворізький державний педагогічний університет, Україна)

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ У ГАЛУЗІ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ВИВЧЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСВІДУ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Інтеграція України до єдиного простору вищої освіти в Європі, жорстка боротьба на ринку праці й освітніх послуг зумовлюють необхідність кардинальної модернізації освітньої галузі.

Проблема підготовки майбутніх інженерів-педагогів – одна з визначальних проблем педагогіки. Завдання та вдосконалення системи освіти тісно пов'язані з підвищенням вимог до інженера-педагога та його підготовки. Для реалізації цього завдання потрібно окреслити якісно новий підхід до побудови всієї системи освіти з урахуванням досягнень педагогіки, психології та інших наук. У цьому випадку особливого значення набуває проблема вдосконалення змісту методів, форм і засобів формування професійної майстерності майбутніх інженерів-педагогів у галузі харчових технологій.

Проблемі, пов'язаній із вивченням і вивченням новітнього педагогічного досвіду, присвячені роботи науковців Ю. Бабанського, О. Батишева, О. Бойко, А. Гельмонта, В. Гмурмана, М. Кухарева, В. Краєвського.

Однією із необхідних умов рівня підготовки майбутніх інженерів-педагогів у галузі харчових технологій є вивчення та використання масового та передового педагогічного досвіду у змісті підготовки висококваліфікованих спеціалістів для системи освіти.

На сучасному етапі розвитку психолого-педагогічної думки є велика кількість робіт, у яких висвітлюються різні аспекти підготовки педагогів. Наприклад, Н. Кузьміна ретельно розглядає процес формування особистості педагога, розвиток його педагогічних здібностей та майстерності, труднощі у педагогічній роботі, механізм і послідовність розвитку професійно-важливих якостей майбутніх педагогів в системі його підготовки.

Аналіз літератури й наукових робіт із проблеми підготовки майбутніх інженерів-педагогів у галузі харчових технологій у педагогічних вишах до вивчення та використання новітнього педагогічного досвіду показав, що недостатньо вивченими є можливості вирішення цієї проблеми. Ще не знайшли висвітлення теоретичні питання вивчення й використання масового та передового педагогічного досвіду в методичній підготовці майбутніх інженерів-педагогів у галузі харчових технологій. У зв'язку з цим стає необхідним усунути цей недолік і відобразити питання теорії і методики вивчення масового й передового педагогічного досвіду в навчально-методичній документації педагогічних університетів.

У сучасних умовах стає очевидним необхідність нових теоретичних підходів до проблеми новітнього педагогічного досвіду як категорії педагогічних наук. Передовий педагогічний досвід утілює в собі те найкраще, на що може спиратися сучасна школа, підтверджує здійсненність і життєвість поставлених нею завдання. Маємо на увазі: методики навчання, технологічні підходи, окремі педагогічні ідеї із розробленими дидактичними підходами до управління навчальною діяльністю учнів, педагогічні й промислові технології, зокрема обробки сировини, приготування й подачі страв.

Із метою засвоєння майбутніми інженерами-педагогами в галузі харчових технологій передового педагогічного досвіду необхідно якісно оновити тематику курсових і кваліфікаційних робіт, зміст науково-дослідної роботи, підвищити роль і значення педагогічної практики, внести до неї як обов'язковий компонент вивчення й концептуалізацію педагогічного досвіду, сприяти формуванню в студентів педагогічних університетів відповідних знань і навичок. Суттєво назріла необхідність розробки науково обґрунтованих засобів і визначення дидактичних умов, які забезпечують оптимальний зміст і високоефективний процес підготовки майбутніх інженерів-педагогів у галузі харчових технологій до вивчення та використання педагогічного досвіду.

В. В. Горінова,

кандидат наук з державного управління

(Національний університет цивільного захисту України, Україна)

ЩОДО ДОЦІЛЬНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АНДРАГОГІЧНИХ ПІДХОДІВ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНО-ВИХОВАНОВОГО СУСПІЛЬСТВА НА ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНОМУ РІВНІ

Важливим аспектом у вирішенні проблеми збереження природних ресурсів є освіта людей в галузі навколишнього середовища, екологічне виховання всього населення. Екологічна проблема виростає в проблему перетворення стихійного впливу людей на навколишнє середовище в свідомо, цілеспрямовано, планомірно розвиваючу взаємодію з нею. Така

взаємодія може бути здійснена при наявності в кожній людині достатнього рівня екологічної культури, екологічної свідомості, формування яких починається з раннього дитинства і продовжується все життя.

Екологічна криза, недосконалість та постійні зміни в законодавчій базі України обумовлює необхідність у постійному отриманні освіти, яка відповідає сучасності. Особлива актуальність у постійному вдосконаленні освіти спостерігається у осіб, які займають посади на державній службі України. Одночасне несення державної служби та отримання освіти вкрай важке для посадових осіб, а іноді навіть неможливе. Це, зі свого боку, викликає постійного удосконалення та пошуку нового у виборі освітніх підходів. Одним із таких є *андрагогічний* [1; 3].

Поняття *андрагогічний* підхід утворено від поняття андрагогіка і запозичене з англомовних джерел. На початку ХХІ ст. активізувалися вітчизняні дослідження з андрагогіки. Андрагогіку розглядають як теорію навчання дорослих, яка виходить із того, що мета сучасного підходу до освіти полягає у сприянні розвитку та збагаченні цілісної особистості, прояву її самобутності, актуалізації її здібностей. Андрагогіка об'єднує знання зі специфіки навчання дорослої людини з урахуванням її віку, освітніх та життєвих потреб, реальних можливостей, індивідуальних особливостей і досвіду, психіки й фізіології. Ця наука вивчає зміст, форми, методи та засоби організації навчання дорослих людей із метою полегшення їхнього навчання, вдоволення їхніх освітніх потреб, підвищення операціональності отриманої освіти під час вирішення життєвих проблем, досягнення індивідуальних цілей, самореалізації особистості. Андрагогічний підхід можна розглядати з точки зору створення оптимальних умов для реалізації освітнього процесу стосовно дорослих [6].

У вітчизняній практиці освіти дорослих виокремлено «головну відмінність» андрагогічного підходу як усвідомлення суб'єктом навчання своїх потреб, що задовольняються в сфері освіти, і свідома активність, діяльність щодо їх задоволення. Постійно підлягає розробці інтегрований синерго-андрагогічний підхід до проектування освітніх програм.

У зарубіжному світі найбільш відомі ідеї андрагогічного підходу, що розроблялися в ХХ ст. Ноулзом в США. Однак існує точка зору, згідно з якою андрагогічний підхід Ноулза досяг статусу теорії, яка перебуває в систематичній розробці [5].

Цілеспрямоване, послідовне й усвідомлене використання андрагогічних принципів, як сукупності принципів навчання, викладання навчання дозволяє будувати освіту, а у нашому випадку, екологічне виховання дорослих на методологічній основі особистісно зорієнтованої освітньої парадигми культурологічного типу [2].

У зв'язку з переглядом ідеологічних позицій, зростанням суспільної екологічної свідомості, активною інтеграцією України в європейське та

світове співтовариство ведуться наукові дискусії в подальших стратегіях сучасної екологічної освіти, пошук нетрадиційних підходів до її здійснення. І це зумовлює перебудову процесу екологічної освіти з використанням сучасних інноваційних методів у освітньому процесі у сфері екологічного виховання [4; 5].

Отже, однією з найбільш актуальних сучасних проблем нашої держави є побудова такого процесу навчання, розвитку та виховання, який міг би бути основою формування екологічної вихованості громадян України всіх вікових категорій. Традиційні засоби і методи виховання не можуть бути високоефективними в передачі успадкованих від минулого цінностей і норм, оскільки вони були тісно пов'язані з відносно незмінними способом ведення господарства, екологічними умовами й соціальною структурою. У зв'язку з цим актуальним є звернення до проблеми застосування адекватної системи педагогічних методів і засобів виховання, що дозволяє сформувати екологічно вихованих громадян, а саме – доцільність використання та впровадження андрогогічних підходів в освітній сфері.

Література

1. Про вищу освіту Закон України від 05.09.2017 р. № 2145 –VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/1556-18>.
2. Андронов В. А. Екологія: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. А. Андронов. – Х. : УЦЗУ, 2008. – 382 с.
3. Андрущенко В. П. Екологічна політика і освіта: проблеми становлення. Роздуми про освіту: статті, нариси, інтерв'ю / В. П. Андрущенко. – К. : Знання України, 2004. – С. 258.
4. Глуха В. В. Актуальні проблеми та перспективи державної екологічної політики України / В. В. Глуха // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць. – Х. : ХарPI НАДУ «Магістр», 2016. – № 1 – 75 с.
5. Курняк Л. Д. Екологічна культура: поняття і реальність / Л. Д. Курняк // Вища освіта України. - 2006. - № 3. - С. 337.
6. Мартинець Л. А. Освіта дорослих: форми та зміст / Л. А. Мартинець // Освіта та розвиток обдарованої особистості. –2015. – Червень. – № 6. – С. 14-16.

О. М. Драшко,

кандидат педагогічних наук

(Криворізький державний педагогічний університет, Україна)

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЇ ПРИ ВИВЧЕННІ СПЕЦДИСЦИПЛІН

У вітчизняній науці сьогодення проблему професійної підготовки розглядають як певний психічний стан, щодо дозволяє діяти самостійно, відповідно, тобто як процес оволодіння людиною здатністю та умінням

виконувати означені трудові функції (В. Зазикін, В. Калінін, Л. Кондрашова, А. Маркова, О. Попова, О. Чернишова та ін.).

Як одну з найбільш важливих складових професійної підготовки А. Маркова називає здатність особистості самостійно набувати нові знання та уміння, а також використовувати їх у власній практичній діяльності. Саме в такому контексті ми розуміємо основний орієнтир формування професійної підготовки майбутніх учителів технологій. При цьому складові процесу її формування, передусім, мають відповідати принципам активності, суб'єктивності, самостійності й практичності.

З нашої точки зору серед таких складових суттєво виокремлюються проектування, як вид і технологія пізнавальної діяльності.

Спеціальна підготовка майбутніх учителів технологій включає підготовку з дисциплін: технології швейного виробництва, матеріалознавства швейного виробництва, конструювання та моделювання швейного виробництва, практикум у навчальних майстернях, обладнання швейного виробництва.

Спеціальні дисципліни мають потенційні можливості в процесі підготовки студентів до проектної діяльності, яка дозволить на основі отриманих знань вирішувати творче завдання – виготовлення швейного виробу. Важливим при цьому вважаємо зазначити, що саме в структурі спеціальної підготовки основним акцентом має стати використання методів рефлексування й моделювання навчально-пізнавальної діяльності майбутніх учителів із опорою на педагогічне передбачення й прогнозування.

Проектно-технологічна діяльність здійснюється в чотири етапи, на кожному з них розв'язуються визначені завдання й виконуються ті чи ті дії та операції. Зміст матеріалу навчання проектно-технологічній діяльності можна умовно поділити на чотири частини:

- зміст, пов'язаний із навчанням здійснювати організаційно-підготовчий етап проектно-технологічної діяльності;
- зміст, пов'язаний з навчанням здійснювати конструкторський етап проектно-технологічної діяльності;
- зміст, пов'язаний з навчанням виконувати технологічний етап проектно-технологічної діяльності;
- зміст, пов'язаний з навчанням вирішувати задачі заключного етапу проектно-технологічної діяльності [1, с. 27].

У процесі проектування швейних виробів вагоме місце займає робота над ідеєю, складання ескізу (моделей-аналогів) з урахуванням стилю, моди, естетичного й художнього напрямку розвитку сучасного одягу. При цьому здійснюється розробка конструкторсько-технологічної документації, добір матеріалів, вибір інструментів та обладнання, вибір технологій обробки деталей виробу, його зовнішнього оздоблення.

Особливе значення при підготовці майбутніх учителів, на всіх етапах проектної діяльності зі створення швейних виробів, відводиться знанням і умінням з дисципліни «Технологія швейного виробництва».

Курс «Практикум у навчальних майстернях» передбачає вже послідовне практичне виконання прийомів і операцій швейного виробу, відповідно до запланованого проекту за граф-схемою.

Знання з курсу «Матеріалознавство швейного виробництва» при проектуванні швейного виробу дозволить врахувати властивості текстильних матеріалів, їх склад, будову, визначити техніко-технологічні якості.

Проектування швейного виробу передбачає знання принципу будови та роботи побутових, промислових, спеціальних машин, які вивчають на заняттях з дисципліни «Обладнання швейного виробництва».

Отже, проектування й виготовлення об'єктів праці у процесі вивчення спеціальних дисциплін є такою специфічно організованою діяльністю його суб'єктів, яка сприяє прогнозуванню й досягненню соціально й особистісно очікуваних результатів – формування професійної підготовки майбутніх учителів технології.

Література

1. Методика трудового навчання: проектно-технологічний підхід : навчальний посібник / В. В. Бербец ; Н. В. Дубова ; О. М. Коберник ; Т. В. Кравченко та ін. / За заг. ред. О. М. Коберника, В. К. Сидоренка. – Умань : КопіЦентр, 2007. – С. 27.

В. В. Дубінецький,

кандидат педагогічних наук

Д. О. Великодний,

кандидат технічних наук

(Автотранспортний коледж ДВНЗ «Криворізький національний університет», Україна)

КОМПЕТЕНТНИЙ ВИПУСКНИК ТЕХНІЧНОГО КОЛЕДЖУ – ЗАПОРУКА ПОЗИТИВНИХ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ

Однією з умов економічного зростання країни є підготовка виробничого персоналу з високим рівнем професійної компетентності. Сучасна система освіти потребує випереджувального підходу, постійного оновлення змісту освіти відповідно до соціально-економічних умов розвитку виробництва. Ефективність цих змін залежить від своєчасного вивчення попиту на нові компетентності фахівців на ринку праці, інноваційного організаційно-методичного забезпечення професійної підготовки, ефективної взаємодії виробництва та закладів освіти.

В умовах ринкової економіки підвищуються вимоги до якості робочої сили, у тому числі і до випускників середньої ланки – випускників технічних

коледжів. Найважливішими показниками їх компетенції на ринку праці стають спроможності фахівців до професійної самореалізації, готовність працювати в різних професійних середовищах. Для успішного здійснення процесу якісної підготовки фахівців значна увага повинна приділятися практичному навчанню як основній складовій підготовки фахівців з технічних спеціальностей.

Із метою адаптації випускників до цих вимог у системі підготовки в закладах освіти використовується компетентнісний підхід. Однак, перехід від отримання знань, умінь і навичок до формування компетенцій не привів до підвищення конкурентоспроможності випускників коледжів, а саме: відсутня повна узгодженість вимог роботодавців до сукупності компетенцій фахівців і вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики за спеціальністю з компетенціями випускників технічних коледжів. Тому, при прийомі на роботу молодих фахівців, роботодавці часто зіштовхуються з такою проблемою, як відсутність необхідних теоретичних знань. Але слід зазначити, для того щоб випускник мав достатній рівень практичних навичок і умінь, необхідна відповідна участь роботодавця ще в процесі навчання майбутніх фахівців. Це повинно реалізовуватись як традиційними так і нетрадиційними для освіти формами (проходження виробничих практик з подальшим працевлаштуванням, системою обов'язкового розподілу випускників, участь роботодавця в розробці варіативної складової навчального складу).

Вирішити ряд зазначених питань можливо шляхом удосконалення сучасного компетентнісного підходу підготовки фахівців у закладах освіти шляхом застосування і посилення в ній основних кваліфікаційних вимог роботодавців до професійних якостей випускників технічних коледжів. У зв'язку з цим важливо визначити ці вимоги роботодавців які з позиції навчальних закладів та молодого фахівця характеризують його здатність адаптуватися до умов, що склалися на ринку праці. Конкурентоспроможність випускника повинна враховувати його можливості витримувати конкуренцію на ринку праці, займати своє фахове місце відповідно до профілю здобутої спеціальності та ефективно виконувати функціональні обов'язки.

Використання компетентнісного підходу дозволяє враховувати широкий спектр параметрів, що входять до поняття професійна компетентність, а отже, системно підійти до оцінки конкурентоспроможності випускників коледжів. При даному підході доцільно поєднати вимоги споживачів кваліфікованої праці до випускників, а також до вимог освітніх стандартів (ГСВО) за напрямом підготовки (спеціальністю). Таким чином, компетенції повинні відображати зміст і значимість вимог сучасних роботодавців до випускників технічних коледжів. Виявлені пріоритети роботодавців повинні бути враховані системою освіти шляхом внесення змін до структури і змісту освітніх програм.

Підготовка фахівців у технічних коледжах з кваліфікаційними вимогами роботодавців дозволить визначити рівень, зміст і структуру фахової підготовки, а також підвищити їх конкурентоспроможність. Крім того, узгодження потреб на прикладі регіонального ринку праці у фахівця з технічною освітою з можливостями їх підготовки має забезпечити структурні зрушення в стратегічно значимих видах економічної діяльності, створити нові робочі місця за умови збалансованості попиту і пропозиції на ринку праці і освітніх послуг.

Т. І. Жиленко,
кандидат фізико-математичних наук
(Сумський державний університет, Україна)

ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ ПОБУДОВИ ПОВЕРХОНЬ ДРУГОГО ПОРЯДКУ ТА ЇХ ПЕРЕРІЗІВ

Пріоритетні зміни у системі освіти призвели до переходу на новий рівень: випускник технічного вишу повинен бути адаптований до застосування технологічних інновацій на виробництві, висококваліфікованим, конкурентоспроможним на світовому ринку праці. Тому нині основною метою університету є формування вміння швидко вчитися і адаптуватися у нових мінливих інформаційних умовах. Студент може цілеспрямовано діяти під час вирішення завдання лише у випадку активної навчальної діяльності, результатом якої є набуття знань, умінь і навичок. До того ж креслення поверхонь другого порядку під час вивчення аналітичної геометрії і подальшого застосування перетинів поверхонь під час розв'язання кратних і поверхневих інтегралів у математичному аналізі вимагає від студента активного продуктивного пошуку.

На вивчення теми «Поверхні другого порядку» у курсі вищої математики виділяється незначне місце. Водночас у вимогах до математичної підготовки бакалаврів зазначено, що вивчення програмного матеріалу має надати можливість отримати початкові уявлення про поверхні, їх властивості і перетини, проєкції на площини. Але розглядувана тема почасти слугує основою для розв'язання більш складних задач інтегрального числення й теорії поля. На жаль, про такі завдання в обов'язкових вимогах не йдеться.

Задачі на побудову поверхонь другого порядку формують просторове уявлення, логічне мислення й математичну культуру. У таких завданнях закладений дослідницький підхід, вони спрямовані на розвиток пізнавальної активності студентів, на формування у них потреби і умінь самостійно здобувати знання, що є дуже актуальним у навчанні сьогодні [2].

Розв'язування задач на побудову поверхонь та їх перерізів ґрунтується на активному й осмисленому використанні теоретичних знань з даної

теми, отриманих поступово при вивченні курсу аналітична геометрія. До того ж на таких задачах можна відпрацьовувати різні побудови перерізів різної кількості поверхонь, які застосовуються в інших розділах вищої математики.

Усе вищевикладене доводить актуальність обраної теми дослідження.

Об'єкт дослідження – процес навчання побудови поверхонь та їх перетинів.

Предмет дослідження – навчання студентів використовувати побудови поверхонь традиційно та чисельними методами за допомогою програмних продуктів та їх перерізів під час розв'язування завдань підвищеної складності.

Мета дослідження: вивчити теоретичний матеріал з даної теми, провести аналіз програмних продуктів для графічної побудови поверхонь, розібрати принципи побудови поверхонь, розв'язання задач підвищеної складності.

Під час побудови будь-якої поверхні застосовують метод перерізів.

Приклад. Знайти частину поверхні конуса $x^2+y^2=z^2$, вирізану циліндром $x^2+y^2=1$ та площинами $z=0$, $y=0$.

Після аналітичної побудови поверхонь можна запропонувати студентам перевірити результат розв'язання за допомогою комп'ютерних програмних продуктів. Наприклад, для студентів інженерного напрямку достатньо побудови за вказаним рівнянням поверхонь та їх перерізів за допомогою Math Grapher 3D, 3D Functions Grapher, а для студентів комп'ютерних спеціальностей можна використовувати ті комп'ютерні програмні продукти, які базуються на прописуванні командних дій для побудови : Matlab 3d Grafy, MatCad.

Завдання такого плану розвивають самостійність, дієвий підхід до процесу навчання. Цілеспрямоване навчання умінням і навичкам побудови поверхонь та їх перерізів формують особистісну евристику, яка сприяє ефективному засвоєнню студентами досліджуваного матеріалу.

О. В. Коровіна,

кандидат економічних наук, доцент

(Криворізький економічний інститут ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», Україна)

РОЗВИТОК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ

Адаптація організації до соціально-економічних змін в Україні потребує нових підходів та нового формату досягнення конкурентоспроможності фахівців на ринку. Головне завдання сучасних організацій – це перетворення їх у ефективні суб'єкти ринкової економіки, здатні до самозбереження та саморозвитку. Тому актуалізується питання

формування та удосконалення компетентностей людини-фахівця, а саме менеджерів (керівників), від яких залежить досягнення конкурентоспроможності організацій на ринку. Це потребує формулювання певних вимог до професійних і особистісних якостей майбутніх фахівців, що відповідають реаліям сьогодення.

Як відомо, в основі професійної компетентності зосереджена професійна придатність, що є сукупністю психічних і психофізіологічних особливостей людини, необхідних для здійснення ефективної професійної діяльності. Компетентність визначається як набута у процесі навчання інтегрована здатність особистості, яка складається зі знань, досвіду, цінностей і ставлень, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці [1].

Питанням компетентності присвячено багато праць педагогів, економістів тощо. Наприклад, у тлумачному словнику С. Ожегова компетенція визначається як «коло питань, в яких хто-небудь добре обізнаний; коло чийось повноважень, прав» [2], натомість С. Шишов та В. Кальней поняття «компетенції» визначають як «загальну здатність, яка ґрунтується на знаннях, досвіді, цінностях, нахилах, які набуваються завдяки навчанню» [3]. Зокрема, І. Родигіна підкреслює, що «компетентність – це не специфічні предметні вміння та навички, навіть не абстрактні загальнопредметні мисленнєві дії чи логічні операції (хоча, звісно, ґрунтуються на останніх), а конкретні життєві, необхідні людині будь-якої професії, віку, сімейного стану – взагалі будь-якій людині» [4].

Із точки зору бізнес-практиків, професійні компетенції – це здатність суб'єкта професійної діяльності виконувати роботу відповідно до посадових вимог [5]. Представники американської школи психології праці до професійних компетенцій, що описуються стандартами KSAO включають: знання (knowledge); вміння (skills); здібності (abilities); інші характеристики (other) [5].

Підсумовуючи розглянуті визначення, компетентність – це певна освіченість, майстерність, обдарованість тощо. Це здатність працівника якісно і безпомилково виконувати свої функції як у звичайних, так і в екстремальних умовах, успішно освоювати нове й швидко адаптуватися до умов, що змінюються.

Центральною фігурою управління організацією є керівник з його правом приймати управлінські рішення. Від його вміння реалізовувати професійні знання, здатності сприймати та інтерпретувати інформацію, здібностей в галузі спілкування, керівництва робітниками буде здійснюватися ефективна робота в організації.

Сучасні перетворення у галузі економіки, освіти, виробництва тощо диктують своє уявлення щодо набору компетентностей менеджерів. На думку Т. Назарчука [6], ефективний менеджер - це професіонал найвищої кваліфікації в сфері управління організацією, що відмінно розбирається в

правових, економічних і господарських справах, здатний знаходити стратегічно точні управлінські рішення в найскладніших обставинах. Але головне - менеджер повинен уміти так керувати людьми, щоб вони захотіли й змогли повністю розкрити свій потенціал. Специфіка праці менеджера полягає в тому, що виробничі, економічні, технічні й соціальні завдання він вирішує в основному в організаційному порядку, впливаючи на людей, які повинні безпосередньо вирішувати ці завдання. Отже, професійні компетенції менеджера – це велика група, в яку входять як технічні навички, так і поведінкові якості. Управлінець має бути впевненим в собі, володіти добрими комунікативними здібностями й умінням налагоджувати міжособистісні взаємини. Він повинен уміти знаходити спільну мову з підлеглими, впливати на них, стимулювати їх на професійний розвиток, а також надавати їм необхідну підтримку як керівник [7].

Таким чином, в набір професійних компетентностей менеджера слід віднести: економічні, технічні, соціальні навички, комунікативні здібності, уміння налагоджувати міжособистісні взаємини, а також, за підходом американської школи психології праці, – здатність до управлінського ортобіозу. Ортобіоз (гр. orthos – прямий, правильний + bios – життя) – здоровий, розумний спосіб життя.

У зв'язку зі зростанням професійних навантажень, збільшенням числа вирішуваних завдань, постійними перевантаженнями й перевтомою, стресами й недосипанням професія менеджера стала однією з найбільш ризикованих й небезпечних для здоров'я.

Література

1. Компетентність [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%>.

2. Ожегов С. И. Словаъ русского языка: 70000 слов / С. И. Ожегов; под ред. Н. Ю. Шведовой. – М. : Русский язык, 1990. – 917 с.

3. Шишов С. Е., Школа: мониторинг качества образования / С. Е. Шишов, В. А. Кальней. – М. : Педагогическое общество России, 2000. – 316 с.

4. Родигіна І. В. Компетентісно орієнтований підхід до навчання / І. В. Родигіна. – Х. : Вид. група «Основа», 2005. – 96 с.

5. Профессиональные компетенции руководителя [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.effektivno.ru/articles/article_55.html.

6. Назарчук Т. В. Менеджмент організацій : навч. посібник. / Т. В. Назарчук, О. М. Косіюк – К. : «Центр учбової літератури», 2015. – 560 с.

7. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців у галузі управління [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/school/lessons_summary/education/48639/.

А. О. Малихін,
кандидат педагогічних наук, доцент
(Бердянський державний педагогічний університет)

МІСЦЕ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В МЕТОДИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

Упровадження кредитно-трансферної системи організації навчання у практику діяльності вищої педагогічної школи потребує поглибленого дослідження проблеми формування досвіду самостійної діяльності студентів. Аналіз досліджень з означеної проблеми дозволив визначити основну суперечність між об'єктивним зростанням потреби у формуванні фахівця здатного самостійно організовувати, аналізувати регулювати і оцінювати власну діяльність, усвідомлювати перспективи саморозвитку, і відсутністю психологічної і практичної готовності до здійснення самостійної пізнавальної діяльності.

Виступаючи специфічним засобом організації пізнавальної діяльності студентів самостійна робота має подвійну природу. З одного боку, вона постає як форма прояву певного способу діяльності при виконанні відповідного завдання, а з іншого – як навчальне завдання, тобто об'єкт діяльності студента, запропонований викладачем.

Підготовку майбутніх учителів трудового навчання та технологій слід спрямовувати на формування здатності до самостійної діяльності на всіх етапах процесу навчання: цільовому, процесуальному, результативному, під час аудиторних занять (індивідуальних, групових і фронтальних), під час підготовки до семінарських та лабораторних занять, виконання контрольних та курсових робіт, з різними джерелами інформації, під час здійснення студентами науково-дослідної роботи.

Важливою особливістю самостійної роботи є те, що студенти самостійно визначають мету, завдання, засоби її досягнення на основі своїх інтересів та пізнавальних потреб; обирають власний шлях пізнання, спрямований на створення творчого освітнього продукту; аналізують результати своєї роботи.

Викладач під час організації навчальної самостійної роботи висуває перед студентами цілі, пов'язані з необхідністю засвоєння навчального матеріалу, і надає можливість їм самостійно, без безпосередньої його участі, досягнути їх. Залежно від задуму він визначає час здійснення самостійної роботи в процесі навчальних занять, узгоджує її з іншими видами навчальної діяльності, пропонує конкретні завдання, проводить інструктаж щодо їх виконання, з'ясовує обсяг та повноту і глибину обов'язкового виконання завдань, здійснює додаткові заходи (співбесіди, консультації, спостереження) з опосередкованого управління діяльністю студентів і діагностики якості самостійної роботи.

Згідно з положеннями діяльнісно-компетентнісного, праксеологічного, технологічного підходів ефективно набуття досвіду методичної діяльності можливе лише за умов самостійного її виконання. Тому важливим питанням моделювання змісту методичної підготовки вчителя трудового навчання та технологій є визначення змісту і форм самостійної роботи, а також особливостей її організації під час вивчення дисциплін методичного циклу.

О. М. Маслій,

*кандидат педагогічних наук, доцент
(Одеська військова академія)*

ТЕНДЕНЦІЇ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ РАКЕТНО-АРТИЛЕРІЙСЬКОГО ОЗБРОЄННЯ

Збройний конфлікт на Сході України, боротьба за вплив на світові фінансові та енергетичні потоки, формування і розвиток безпекового середовища показав, що зміна характеру діяльності випускників вищих військових навчальних закладів вимагає зосередження зусиль на підвищених вимогах до рівня їх професійної підготовки. Сучасному суспільству, армії, потрібен фахівець-офіцер, з високою професійною компетентністю, який адекватно ставиться до процесів, що відбуваються в державі, вміє приймати нестандартні рішення в складних життєвих і професійних ситуаціях.

Проблема якісної підготовки офіцерських кадрів є однією з основних серед проблем підтримання високої бойової готовності частин і підрозділів ЗСУ, оскільки офіцер є центральною фігурою в здійсненні бойової підготовки особового складу, забезпечення правильної експлуатації, збереження техніки та озброєння. Нині жодна армія не може існувати без високопрофесійного офіцерського корпусу, і тим більше, якщо ця армія комплектується на контрактній основі. Вимоги, що пред'являються до офіцерів ракетно-артилерійського озброєння, визначаються змінами в суспільстві (тимчасова окупація Російською Федерацією Автономної Республіки Крим, міста Севастополя та військова агресія Російської Федерації в окремих районах Донецької і Луганської областей), новими суспільно-політичними та економічними відносинами, реорганізацією військової галузі.

В умовах антитерористичної операції у Донецькій та Луганській областях, дестабілізуючої зовнішньої політики і політики безпеки Російської Федерації щодо сусідніх держав, а також міжнародних організацій, постає питання розширення сфер професійної діяльності офіцерів ракетно-артилерійського озброєння, підвищення їх мобільності. Однією з умов бойової готовності Збройних сил України є високий рівень професіоналізму офіцерів, в процесі підготовки яких необхідне

формування стійких навичок технічної експлуатації і бойового застосування ракетно-артилерійського озброєння. З огляду на це, набуті майбутніми офіцерами ракетно-артилерійського озброєння професійні знання швидко втрачають свою актуальність, а нові завдання й умови професійної діяльності вимагають безперервного їх самооновлення та готовності до професійного саморозвитку.

Аналіз стану кадрового забезпечення Збройних сил України офіцерами тактичного рівня засвідчив про наявні проблеми щодо їх здатності виконувати службові обов'язки на високому професійному рівні в умовах антитерористичної операції в окремих районах Донецької і Луганської областей, й відповідно, в змісті їх підготовки. Специфіка діяльності офіцерів ракетно-артилерійського озброєння зумовлена здатністю розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми під час виконання службових обов'язків, що передбачає застосування теорій і методів військового управління, системного аналізу та дослідження операцій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов прийняття обґрунтованих рішень в складних і непередбачуваних ситуаціях; застосовувати знання з електротехніки, електроніки та автоматики, радіотехніки та радіолокації для вирішення військово-технічних задач у процесі експлуатації озброєння і військової техніки та освоєння їх новітніх зразків тощо. Це породжує необхідність розробки та впровадження цілісної педагогічної системи підготовки майбутніх офіцерів ракетно-артилерійського озброєння і вимагає застосування нових підходів до формування змісту вищої військової освіти.

За результатами проведеного емпіричного дослідження визначено, що серед основних причин недостатнього рівня підготовки курсантів до майбутньої професійної діяльності є: недостатня мотивація до навчання (53,1 %); слабка шкільна інформаційна підготовка (61,7 %); нездатність сприймати великі обсяги інформації (67,5 %); недостатньо розвинута просторова уява, мислення (40,4 %); невміння узагальнювати зміст та основні характеристики навчального матеріалу (75,1 %).

Незважаючи на те, що проблема професійної підготовки майбутніх офіцерів ракетно-артилерійського озброєння перебувала у полі зору західних і вітчизняних вчених, донині не створено цілісної педагогічної концепції, яка б враховувала нові закономірності розвитку і модернізації Збройних Сил України, появу якісно інших вимог і способів професійної підготовки фахівців військової галузі.

Про недостатність уваги до проблеми професійної підготовки майбутніх офіцерів ракетно-артилерійського озброєння свідчить відсутність науково обґрунтованої професіограми зі спеціальності «141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка» (спеціалізація – Експлуатація та ремонт ракетного озброєння).

Стан професійної підготовки майбутніх офіцерів ракетно-артилерійського озброєння показує, що традиційні форми навчання сьогодні недостатньо сприяють її ефективному розвитку. Без спеціально організованої системи навчання рівень освіти військовослужбовців низький, що, зі свого боку, суттєво знижує рівень їх загальної професійної підготовки та погіршує обороноздатність держави.

Інтенсивний розвиток воєнної науки і військової техніки призвів до збільшення номенклатури вітчизняного й іноземного технічного обладнання, а це потребує нових компетентностей для експлуатації та ремонту ракетно-артилерійського озброєння тощо. Відповідно, виникає потреба істотних змін у професійній підготовці майбутніх офіцерів, вдосконалення нормативно-правової та теоретико-методичної бази.

О. В. Пащенко,

кандидат технічних наук, доцент

(ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, Україна)

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРОБКИ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

В умовах соціальних трансформацій, які потребують глибинних перетворень у системі професійної освіти, важливого значення набуває підготовка керівників закладів професійної освіти, здатних забезпечити модернізацію і оновлення структури, форм й змісту професійної освіти та підготовку робітничих кадрів нового формату, які здатні опанувати складні професійні компетентності, різні форми інтеграції професій з оновленим змістом навчання, що сприяє задоволенню освітніх і духовно-культурних потреб усіх суб'єктів освітнього процесу, розвитку їхньої здатності до саморозвитку та навчання упродовж всього життя [1].

Особливе місце в цьому процесі належить системі післядипломної педагогічної освіти (ППО), оскільки вона за своїм призначенням фактично забезпечує підвищення кваліфікації фахівців, є інструментом перебудови освітньої галузі і, відповідно, соціальних перетворень на якісно новому рівні. Саме в системі ППО, враховуючи специфіку контингенту слухачів, можливо створити інноваційно-розвивальне середовище, в якому, спираючись на професійний досвід фахівців, ініціювати їхній професійний та особистісний розвиток, сприяти проектуванню слухачем власної стратегії ефективної професійної діяльності. Як свідчить досвід європейських країн, зміст підвищення кваліфікації доцільно розподіляти за модулями, кожному з яких мають відповідати певні компетентності. В окремих країнах Європи ці компетентності узгоджуються з національними стандартами (наприклад, у Великобританії), а в інших (як у Австрії) – з

сучасними суспільними вимогами до фахівця, а також важливо відмітити певну уніфікацію програм підвищення кваліфікації, особливо щодо кількості модулів та їх обсягів [2].

Зокрема, у Центральному інституті післядипломної освіти ДВНЗ «Університету менеджменту освіти» НАПН України були розроблені методичні рекомендації щодо розроблення освітньо-професійних програм (ОПП) підвищення кваліфікації, в яких визначена їх структура та надані рекомендації до розроблення змісту. Відповідно до цих рекомендацій була розроблена ОПП підвищення кваліфікації керівників закладів професійної освіти. Характерними особливостями цієї ОПП є:

- *модульна структура* (модуль становить 30 год./1 кред., кількість обов'язкових модулів – 5), обсяг програми підвищення кваліфікації керівників закладів професійної освіти за очною моделлю навчання становить 150 год / 5 кред., за очно-дистанційною формою навчання – 210 год / 7 кред.; кожен модуль має дві складові: нормативну та вибірккову, а за очно-дистанційною формою навчання також два додаткових вибіркових модулі, які поглиблюють знання і уміння, розвивають особистісно-професійні якості та цінності слухачів за провідними модулями професійного спрямування, що надає змогу диференціювати навчання осіб із різною підготовкою та досвідом професійної діяльності, а також у майбутньому зараховувати попереднє неформальне навчання;

- *наведений перелік та орієнтовний зміст компетентностей слухачів – інтегральної, загальних – освітологічної і нормативно-правової та спеціальних – управлінської; соціально-психологічної; науково-методичної; інноваційно-дослідницької; компетентність з інформальної освіти та професійно-особистісного розвитку й інформаційно-комунікаційної;*

- *сформульовані програмні результати навчання, що визначають зміст підвищення кваліфікації та яких мають досягнути керівники закладів професійної освіти в результаті підвищення кваліфікації;*

- *розроблений зміст підвищення кваліфікації керівників закладів професійної освіти для нормативної та вибіркових складових, в яких наведені назва, мета та зміст кожного навчального модуля;*

- *розроблена матриця відповідності визначених в освітньо-професійній програмі результатів навчання та компетентностей.*

Важливо відміти, що зміст вибіркової складової складають спецкурси, які поглиблюють зміст модулів професійного спрямування та складають, відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу у ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», не менше, ніж 25 % від загального обсягу годин.

Отже, підвищення кваліфікації за розробленими освітньо-професійними програмами надає можливість керівникам професійних

навчальних закладів систематизувати процес підвищення кваліфікації, поглибити теоретичні та практичні знання і уміння, підвищити рівень їх професійної компетентності та управлінської культури, а також орієнтує на використання інновацій в освітньому процесі.

Література

1. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>

2. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG): / Європейська асоціація забезпечення якості вищої освіти; Європейський союз студентів; Європейська асоціація університетів; Європейська асоціація закладів вищої освіти; Конфедерація європейського бізнесу «БІЗНЕСЄВРОПА»; Європейський реєстр забезпечення якості вищої освіти. – Єреван, 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ihed.org.ua/images/pdf/standards-and-guidelines_for_qa_in_the_ehea_2015.pdf

В. М. Піддячий,

кандидат педагогічних наук

(Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України)

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА В КОНТЕКСТІ ПОГЛЯДІВ А. С. МАКАРЕНКА

Дослідження проблеми формування громадянської компетентності майбутніх педагогів дозволило дійти висновку, що у вислові стародавніх філософів «... нічого нового під сонцем» (Книга Еклезіястова) закладений глибокий сенс. Зважаючи на це, доцільно переймати не тільки сучасний вітчизняний та зарубіжний досвід, але й досвід наших видатних педагогічнокласиків, зокрема А. С. Макаренка.

А. С. Макаренко розглядав формування громадянської компетентності майбутнього педагога як процес послідовної соціалізації особистості, що пов'язаний із розширенням та поглибленням її зв'язків з потребами, прагненнями та ідеалами суспільства. Він зосереджував увагу на тому, що ефективним способом громадянського виховання є участь у роботі організованого трудового колективу, який пов'язує життя особистості та суспільства. Саме в ньому відбувається засвоєння моральних та правових принципів життя і праці у соціумі, формується почуття справедливості, особистої відповідальності за інших, набувається досвід самоуправління і самовизначення, а також виховується достойна поведінка громадянина і патріота.

Концепція громадянського виховання А. С. Макаренка передбачала формування в особистості таких якостей як дисциплінованість,

працездатність, чесність, відповідальність та політична свідомість. Відповідно до неї, педагогічний процес має бути спрямованим на формування та розвиток особистості в колективі, зберігаючи при цьому її індивідуальні особливості. Функціонування макаренківського колективу відбувалось на принципах солідарності, єдності свободи та відповідальності, права та обов'язку. У його основі лежало почуття обов'язку перед державою, суспільством та людством, а також глибока віра у те, що солідарність працівників є благом для всіх.

Основними елементами концепції громадянського виховання А.С. Макаренка є морально-правова культура, яка виражається в усвідомленні власної гідності, дисциплінованості, внутрішньої свободи особистості, поваги та довіри до інших громадян, почуття обов'язку, відповідальності і честі. Найважливішою громадянською якістю він вважав дисциплінованість.

Доцільно підкреслити, що формування громадянської компетентності майбутнього педагога, у контексті поглядів А. С. Макаренка, виключало протиріччя між свободою та дисципліною, особистістю та колективом, демократією та авторитетом. Він був переконаний, що ефективність виховного процесу мають забезпечувати: традиції; установчі документи навчального закладу; самоврядування з системою повноважень, що не допускає свавілля однієї особи; гармонізовані відносини в колективі; прояв поваги і вимогливості; форми зовнішньої ввічливості; здатність орієнтуватись у навчальних ситуаціях; володіння способами «гальмування» небажаної поведінки та діяльності; відповідальність, чіткість в роботі; особиста відповідальність керівника; ідея захищеності особистості; естетика поведінки, костюма, навколишнього середовища; елементи гри. Акцентуємо увагу на тому, що головний виховний вплив на особистість чинив не педагог, а колектив до якого вона належала. Щодо дій педагога, то вони мають бути реалізовані у такий спосіб щоб суб'єкт учіння відчував себе громадянином, особистістю, яку поважають, але разом з тим від якої багато вимагають.

Досвід роботи А. С. Макаренка показав, що для забезпечення ефективного виховання громадянина необхідно створити: організаційно-економічні, соціально-педагогічні, психолого-правові, морально-етичні та естетичні умови, установки і традиції; цільові (загальні та індивідуальні) програми виховання громадянських якостей. Він вказував на доцільність: розробки нормативних положень щодо самоврядування і демократичних принципів управління колективом; дотримуватись загальноприйнятих традицій, стилю відносин в колективі, законів перспективних ліній і паралельної дії.

В. Б. Conira,
кандидат педагогічних наук
(Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка,
Україна)

АКТУАЛЬНІСТЬ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК СКЛАДОВОЇ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Сьогодні інформаційні технології швидко розвиваються й поширюються в суспільстві. Їх використовують щоб полегшити, спростити або пришвидшити роботу на підприємствах, установах чи у приватних справах, а також вони необхідні для підвищення оперативного обміну інформацією між людьми. Разом із позитивними факторами, інформатизація суспільства становить певну загрозу для людей. Особливої актуальності ця проблема набуває в умовах сьогодення, коли загострюється небезпека кожному громадянину стати жертвою кіберзлочинів, інформаційної атаки чи інформаційної війни.

На виклики інформаційних загроз в Україні намагаються реагувати в суспільстві, активізується робота кіберполіції та приймаються нові стратегічні рішення в державі, модернізуються законодавчі акти інформаційної безпеки. Так, Указом Президента України № 47 від 25 лютого 2017 року затверджено та введено Доктрину інформаційної безпеки України [3]. Ураховуючи інформаційні загрози, сьогодні обмежують доступ до окремих інтернет-ресурсів. Однак тільки зовнішніх обмежень (заборон) недостатньо для того щоб люди були захищені від інформаційних небезпек. Безпеці громадян сприятимуть знання з інформаційної безпеки.

З негативними інформаційними чинниками можуть стикнутися не тільки професіонали з інформаційних технологій, а й люди, які використовують комп'ютерну техніку для навчальних цілей чи приватних потреб – це зокрема студенти, педагоги, а також учні. З метою сприяння зменшенню можливих негативних наслідків, доцільно у вищих педагогічних навчальних закладах навчати студентів основам інформаційної безпеки. Вважаємо, що це варто зробити шляхом вивчення цих питань, як складової охорони праці.

Питання інформаційної безпеки суб'єктів навчального процесу досліджували Д. Столбов, В. Ковальчук, В. Аніщенко, О. Падалка та ін. Так, Д. Столбов, Т. Підгорна, І. Берест розкривають питання інформаційної безпеки учнів. В. Аніщенко та О. Падалка у контексті висвітлення професійної компетентності вчителів безпеки життєдіяльності, порушують проблему інформаційної безпеки. В. Ковальчук пропонує вводити спецкурс «Інформаційна безпека» для педагогічних спеціальностей [1], однак така можливість не завжди є в педагогічному університеті.

Проблема вивчення інформаційної безпеки у педагогічних ВНЗ зумовлена низкою суперечностей, зокрема:

- високі запити суспільства щодо використання учителями інформаційних технологій із одного боку, а з іншого – недостатні знання в цих учителів із інформаційної безпеки, що може спричинити негативні наслідки від такої діяльності;

- значний обсяг питань, які стосуються інформаційної безпеки та неможливістю їх осягнути у педагогічному ВНЗ через невелику кількість годин, що відводяться для вивчення предметів, які стосуються охорони праці чи безпеки життєдіяльності;

- доцільність ознайомлення учнів у загальноосвітніх школах з проблемами інформаційної безпеки та недостатньо підготовленість педагогів до реалізації цих завдань.

Щоб усвідомити актуальність інформаційної безпеки для студентів педагогічних університетів, доцільно з'ясувати, з якими загрозами можуть стикнутися майбутні вчителі в сучасних умовах. Зауважимо, що випускники педагогічних ВНЗ працюють у закладах різних рівнів і типів (дитячі садочки, загальноосвітні школи, училища, коледжі тощо). Відповідно, у цих закладах з інформаційною безпекою можуть стикнутися учні, студенти, вихованці, а також безпосередньо самі педагогічні працівники. Тож, проблему інформаційної безпеки в навчальних закладах можна умовно розділити на дві частини: безпека учнів (студентів, вихованців) і безпека педагогічних працівників.

Досліджуючи питання інтернет-безпеки учнів Д. Столбов, зауважив, що під безпекою учня в мережі Інтернет варто розуміти стан його захищеності від можливих небезпек у процесі роботи з ресурсами в мережі Інтернет. Ризик для школяра підчас роботи з ресурсами в Інтернеті слід розглядати як імовірність нанесення йому фізичної або психологічної шкоди. Небезпекою є також формування хибних уявлень щодо об'єктів і процесів навколишнього середовища; зниження моральності підлітка [2, с. 188].

Науковці зазначають, що серед небезпек, з якими можна зустрітися в Інтернеті, значна частина трансформувалася з традиційного побуту. Зокрема, загрози можуть стосуватися розголошення особистих даних, отримання подарунків від незнайомців тощо [2]. Студенти, зазвичай, у шкільні роки були ознайомлені з правилами поведінки в аналогічних ситуаціях. Однак, щоб дотриматися цих же правил в умовах інформаційного суспільства доцільно студентів додатково ознайомлювати з особливостями убезпечення себе від кіберзлочинів, «витікання» особистої інформації в Інтернеті тощо.

Зауважимо, що при роботі з інтернет-ресурсами є різні загрози, з якими можуть стикнутися вчителі в навчальних закладах і студенти в педагогічних університетах, зокрема:

- виманювання коштів шахраями через соціальні мережі, електронну пошту чи інші засоби комунікації;
- незаконне використання фотографій (у тому числі зроблених у процесі навчального процесу), які є у відкритому доступі в Інтернеті;
- несанкціонований віддалений доступ до файлів, які збережені на персональному комп'ютері та подальше протизаконне використання цих даних (приватних фотографій, банківських рахунків, особистих навчально-методичних розробок тощо);
- знищення важливих навчальних, особистих чи корпоративних файлів на комп'ютері шляхом зараження певним вірусом.

Отже, у педагогічних ВНЗ, навчаючи студентів охорони праці, в умовах сьогодення актуально розглядати окремі питання інформаційної безпеки, зокрема: негативний вплив соціальних мереж, конфіденційність особистої інформації, спам, злам банківських карток, проникнення вірусів чи шпигунського програмного забезпеченням в комп'ютер, телефон, гаджет тощо.

Подальші науково-педагогічні пошуки слід спрямувати на уточнення змісту підготовки студентів з інформаційної безпеки у педагогічних ВНЗ. Доцільно розробляти та впроваджувати вивчення окремих аспектів інформаційної безпеки майбутніми педагогами.

Література

1. Ковальчук В. Н. Особливості змісту курсу інформаційна безпека для педагогічних спеціальностей / В. Н. Ковальчук // Системи обробки інформації. – 2010. – № 3(84). – С. 124–126.
2. Столбов Д. В. Сутність і зміст поняття інтернет-безпеки сучасного школяра / Д. В. Столбов // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. – 2014. – Вип. 33. – С. 187–189.
3. Указ президента України №47/2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/472017-21374>.

А. М. Стрюк,

*кандидат педагогічних наук, доцент
(ДВНЗ «Криворізький національний університет», Україна)*

МОБІЛЬНІСТЬ ЯК ОСНОВА МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ІНЖЕНЕРІЇ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Починаючи з 2012 року, серед пріоритетних напрямів освіти і науки щодо навчання студентів та аспірантів, стажування наукових і науково-педагогічних працівників у провідних вищих навчальних закладах та наукових установах за кордоном [1], що відносяться до інформатики та

обчислювальної техніки, три – програмна інженерія, програмне забезпечення систем та інженерія програмного забезпечення – відносяться до однієї спеціальності: 121 – *Інженерія програмного забезпечення*. Крім того, значна частина інших пріоритетних напрямів (математичне та комп'ютерне моделювання; інформаційно-комунікаційні технології; системи штучного інтелекту; системне програмування та ін.) є дотичними до неї. Технології та засоби розробки програмних продуктів і систем визначено як один із пріоритетних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок в Україні на період до 2020 року [2]. Ці та низка інших законодавчих ініціатив нашої держави є свідченням нагальної суспільної потреби у компетентних фахівцях з інженерії програмного забезпечення, підготовлених на основі кращих світових стандартів та передового зарубіжного досвіду і здатних до проектування, апробації, упровадження та комерціалізації інноваційних технологій програмної інженерії. Саме ці фахівці є ключовими фігурами шостого технологічного укладу, який Д. Шміхула характеризує як хвилю інновацій постінформаційної технологічної революції, осідлати яку можуть й нації, що розвиваються: «суспільство, яке відкидає інновації, ... урешті-решт заплатить за них» [3, с. 65].

В. Василенко наводить дані, згідно яких у 2010 році менше 1 % виробництва в Україні відповідало шостому технологічному укладу, а 83 % вкладень капіталу на технічне переобладнання та модернізацію відповідали третьому технологічному укладу [4]. Вибір програмної інженерії як пріоритетного напрямку освіти і науки є підтвердженням прагнення України до NBIC-конвергенції, що виведе її на передові позиції у світі з продуктивності людського капіталу.

Забезпечення академічної мобільності майбутніх фахівців з інженерії програмного забезпечення традиційними засобами (шляхом їх фізичного переміщення) – важливий, але лише перший крок на шляху до поставленої мети. *Мобільність* пронизує усю професійно-практичну підготовку інженерів-програмістів: мобільність самої індустрії програмного забезпечення зумовлює мобільність змісту та засобів навчання; віртуальна мобільність розробників програмного забезпечення та їх роботодавців вимагає від ВНЗ застосування технологій віддаленої роботи та комбінованого навчання; потреба у особистісному та кар'єрному зростанні фахівця вимагає формування в нього компетентностей з професійної та соціальної мобільності. Таким чином, саме середовище професійно-практичної підготовки майбутніх фахівців з інженерії програмного забезпечення у вищому навчальному закладі повинно бути мобільно орієнтованим.

Мобільність середовища зумовлює необхідність його постійної модифікації з метою досягнення як цілей навчання конкретної дисципліни,

так і професійної підготовки у цілому. Зменшити кількість та підвищити ефект від таких змін середовища можна шляхом моделювання його еволюції як складної педагогічної системи та відповідного проектування і розвитку. Таким чином, розв'язання суспільного замовлення на підготовку інженерів-програмістів, що забезпечуватимуть еволюцію та конвергенцію нано-, біо-, інформаційних і когнітивних технології, вимагає сформованості у викладачів дисциплін професійно-практичної підготовки компетентності в проектуванні мобільно-орієнтованого середовища їх навчання.

Література

1. Про затвердження Переліку пріоритетних напрямів освіти і науки щодо навчання студентів та аспірантів, стажування наукових і науково-педагогічних працівників у провідних вищих навчальних закладах та наукових установах за кордоном у 2012 році [Електронний ресурс] : Наказ № 315, Перелік (20.03.2012) / МОНмолодьспорт України. – Режим доступу : <https://goo.gl/xKp7Ri>.

2. Про затвердження переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2020 року [Електронний ресурс] : Постанова № 942, Перелік / Кабінет Міністрів України. – 07.09.2011. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/942-2011-p>.

3. Šmihula D. Waves of technological innovations and the end of the information revolution / Daniel Šmihula [Electronic resource] // Journal of Economics and International Finance. – 2010. – Vol. 2. – Num 4, April. – P. 58-67. – Access mode : <https://goo.gl/pkaVTi>.

4. Василенко В. А. Технологические уклады в контексте стремления экономических систем к идеальности [Электронный ресурс] / Валентин Василенко // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2013. – Вип. 1 (8). – С. 65-72. – Режим доступу : <https://goo.gl/udrVV9>.

Ю. О. Туранов,

кандидат педагогічних наук, доцент

Т. П. Сорока,

кандидат педагогічних наук, доцент

(Тернопільський національний педагогічний університет, Україна)

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ДО ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ОБРОБКИ МАТЕРІАЛІВ

Чинна програма трудового навчання учнів 5–9 класів (2017 р.) визначає, як основні й традиційні для України технології, які необхідно засвоїти школярам. Проте створення загальноєвропейського освітнього простору передбачає модернізацію підготовки майбутніх учителів на

засадах особистісно зорієнтованого підходу й запровадження новітніх засобів навчання.

Підготовка фахівців повинна спиратися не лише на обґрунтоване використання форм, методів, прийомів організації навчально-пізнавальної діяльності, але й на застосування сучасних інформаційних технологій. Тому необхідно формувати готовність учителів до використання новітніх засобів навчання (комп'ютерів, мультимедійних дощок тощо) та до роботи на продуктивному оснащенні виробництва – верстатах із цифровим програмним керуванням (ЦПК), засобах 3D друку тощо.

Сьогодні на виробництві, у сфері обслуговування, у побуті широко використовуються комп'ютерні технології. Ряд технологічних операцій обробки конструкційних матеріалів виконують на верстатах з ЦПК, що сприяє підвищенню продуктивності праці та якості виробів, зменшенню собівартості продукції. Окрім цього, такі верстати є достатньо простими в користуванні та обслуговуванні, запропоновані на ринку в широкому асортименті та ціновому діапазоні. Це пояснює підвищений інтерес до них навіть в умовах малих підприємств й індивідуального виробництва.

Наприклад, у деревообробці використовують різноманітні технологічні машини, найбільш поширеними з яких є гравірувально-фрезерні та токарно-фрезерні верстати. Високу якість обробки забезпечують фрезерні головки, що здійснюють обертання інструменту з частотою 6000–24000 хв⁻¹. Верстати містять вбудовані програмні пристрої автоматичного керування, програми робіт яких розроблені безпосередньо на основі креслеників виробів (деталей). Кожен верстат з ЦПК може обробляти широку номенклатуру виробів при обмеженому наборі технологічних методів обробки.

Іншим прикладом використання сучасних технологій, що забезпечують наближення віртуального комп'ютерного середовища до реального тривимірного світу, є 3D друк. Він дозволяє створити тривимірну модель виробу й отримати повноцінний фізичний об'єкт відповідно до заданих параметрів. Основними перевагами сучасного 3D друку є зниження собівартості та скорочення термінів виготовлення продукції, самостійне моделювання виробів (деталей) будь-якої форми та складності, висока точність виготовлення, можливість використання різноманітних матеріалів.

В умовах навчально-виробничих майстерень і лабораторій Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка упродовж кількох років триває підготовка студентів до використання згаданої техніки:

1. Засвоєння основ комп'ютерного моделювання об'єктів, розробка простих 3D моделей об'єктів (навчальні курси: «Комп'ютерна графіка», «Основи проектування і моделювання», «Моделювання об'єктів і технологічних процесів»).

2. Вивчення призначення, будови, принципів роботи, технічних характеристик і прийомів налагодження верстатів і ін. оснащення (навчальні курси: «Оснащення технологічних процесів», «Обладнання деревообробного виробництва»).

3. Засвоєння особливостей добору конструкційних матеріалів і проектування технологічного процесу, розробка технологічної документації (навчальні курси: «Матеріалознавство і технологія конструкційних матеріалів», «Матеріалознавство деревообробного виробництва», «Сучасні технології обробки конструкційних матеріалів»).

4. Виготовлення виробів і окремих деталей (навчальні курси: «Технологічний практикум», «Технологія столярно-меблевого виробництва», «Художня обробка меблів»).

5. Співпраця зі студентами спеціальності «Професійна освіта. Комп'ютерні технології».

6. Дослідницька робота й удосконалення фахової підготовки у процесі виконання індивідуальних завдань – курсових, магістерських робіт (наприклад: «Проектування елементів оздоблення меблевих виробів засобами комп'ютерних технологій», «Формування просторової уяви майбутніх учителів трудового навчання у процесі виконання творчих проектів»).

Досвід викладачів інженерно-педагогічного факультету вказує на те, що 3D графіка є обов'язковим атрибутом підготовки майбутніх учителів. Проте важливо, щоб вони також працювали з тими програмними засобами, які використовуються для забезпечення роботи наявного оснащення. Одним із таких засобів є ArtCAM Pro – програмний пакет для просторового моделювання об'єктів механічної обробки, який дає можливість створювати як 2D об'єкти, так і автоматично генерувати об'ємні моделі з плоских рисунків, креслеників чи фотографій, розробляти технологію обробки і виготовляти вироби на верстатах з ЦПК.

Сьогодні шкільні навчальні майстерні розвинутих країнах світу уже частково оснащені новітніми верстами та 3D принтерами, які є засобами реалізації творчих проектів учнів. Особливо актуальним є застосування 3D друку, адже постійно розширюються напрями їх використання, вдосконалюються методи друку, застосовуються нові матеріали, збільшується якість, точність і міцність створених об'єктів.

Для України цей підхід теж є перспективним. Незважаючи на складну економічну ситуацію, у сучасній школі необхідно засвоювати не лише основи традиційних технологій обробки матеріалів, у тому числі, декоративно-ужиткового мистецтва, але й ознайомлювати учнів із тенденціями розвитку сучасного виробництва.

С. В. Філатов,
кандидат технічних наук, доцент

І. С. Шкварла
(Криворізький державний педагогічний університет, Україна)

ОБНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ АВТОТРАНСПОРТНОГО ПРОФІЛЮ

Задля модернізації змісту професійної освіти відповідно до сучасних загальноєвропейських тенденцій і вимог соціально зорієнтованої економіки, на наш погляд, необхідно вводити до змісту професійного навчання майбутніх фахівців автотранспортного профілю сучасні дослідження, які спрямовані на вивчення студентами під керівництвом викладачів нагальних проблем автотранспортної галузі. Зокрема, у передових професійних навчальних закладах Європи поглиблено вивчають модернізацію будівництва та експлуатації міждержавних транспортних комунікацій. У цьому контексті в Криворізькому державному педагогічному університеті на кафедрі загальнотехнічних дисциплін та професійного навчання авторами проводяться дослідження впливу кутів установки керованих коліс на параметри руху автомобіля.

Із цієї метою було побудовано динамометричний возик та апробовано кілька методів дослідження опору кочення. Перший метод передбачає випробування колеса на стенді з біговими барабанами. Колесо встановлюється у вилку, що притискає його до бігового барабана і створює навантаження на нього. Обертання колеса здійснюється від електродвигуна. Гальмуючий момент, що прикладається до валу бігового барабана, створюється гальмуючим генератором, вихід якого з'єднано з динамометричною муфтою. Принцип дії останньої побудовано на вимірі магнітної провідності чіпів, встановлених на торсіоні, що дає можливість реєстрації відносного кутового зсуву при його закручуванні. Недоліками даного методу є те, що при зіткненні колеса з біговим барабаном відбувається перекидання плями контакту між ними, також величина закручування торсіона повинна фіксуватися миттєво і точно, чого досягти досить складно.

Другий метод визначення коефіцієнта опору кочення засновано на «вільному вибігу» автомобіля до його повної зупинки при визначеній початковій швидкості. У деяких науково-дослідних інститутах, зокрема в Bureau of Standards (США), були здійснені спроби визначення коефіцієнта за допомогою вільного кочення автомобіля з підйому до повної зупинки. Проте добір необхідних ухилів є дуже складним.

Третій метод визначення коефіцієнта опору кочення має на увазі вимірювання за допомогою динамометричного візка із гумовими шинами, встановленим між тягачем і автомобілем. Візок обладнано

динамометром, що реєструє силу тяги. Цей метод має серйозні переваги перед іншими, оскільки дозволяє виконувати досліди на різних дорожніх покриттях.

Для експериментів запропоновано й побудовано динамометричний возик для заміру основних параметрів кочення колеса дає можливість повністю моделювати процес руху автомобіля в лабораторних умовах.

Н. Л. Чернящук,

кандидат педагогічних наук, доцент

(Луцький національний технічний університет, Україна)

ПРОГНОСТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Управління якістю підготовки майбутніх інженерів-педагогів має враховувати мінливість умов, що пов'язані з глобалізаційними й інтеграційними процесами, соціально-економічними змінами у суспільстві, реформуванням системи освіти в Україні тощо. Від цього залежить її якість і подальший розвиток.

Своєчасне коректування управлінських рішень стосовно функціонування моделі управління якістю підготовки фахівця забезпечує прогнозування. У філософській літературі поняття «прогнозування» трактується у двох значеннях: 1) як процес розроблення прогнозу (ймовірного судження про стан якогось явища в майбутньому); 2) як спеціальне наукове дослідження, спрямоване на визначення тенденцій і перспектив розвитку якогось явища або процесу на основі аналізу даних про їх минулий і нинішній стан. Слід зазначити, що до 80-х років минулого століття «прогнозування» протиставлялося «науковому передбаченню» та розглядалося виключно як інструмент розв'язання конкретних практичних задач. У сучасному філософському розумінні прогнозування визначається як форма наукового передбачення.

У науково-педагогічній літературі, незважаючи на підвищений інтерес до питань прогнозування в сфері освіти, саме поняття «прогнозування» (у педагогічному контексті) ще не отримало досить чіткого, загальновизнаного визначення. Між тим, таке визначення має суттєве методологічне значення, оскільки від його змістового трактування багато в чому будуть залежати алгоритми прогностичної діяльності у сфері освіти.

Як відзначають І. Колесникова і М. Горчакова-Сибірська вважають, що педагогічне прогнозування як обов'язкова розумова процедура використовується в проектуванні для формування науково обґрунтованого судження щодо перспектив, можливих станів того чи того об'єкта або явища в майбутньому.

На думку С. Северіна, прогнозування є однією з процедур проектування і дає змогу, на основі аналізу результатів моніторингу контексту, діагностики цільової групи, рефлексії результатів міждисциплінарних наукових досліджень, визначити імовірнісні «сценарії» розвитку об'єкта з урахуванням динаміки контексту, можливих «ризиків».

Отже, прогнозування є інваріантним компонентом проектування будь-якої моделі. Воно допомагає на науковій основі передбачати розвиток моделі, забезпечує якість навчального процесу (відповідність результатів меті навчання).

Ми вважаємо, що прогнозування передбачає уявне моделювання ситуації управління якістю підготовки майбутніх інженерів-педагогів в умовах магістратури технічного університету, ранжування факторів і умов за ступенем їх впливу на її розвиток з урахуванням можливої динаміки контексту, та окреслення імовірнісних варіативних векторів розвитку цього управління.

На нашу думку, на сучасному етапі розвитку освіти, достатньо здійснювати прогнозування моделі управління якістю підготовки майбутніх інженерів-педагогів в умовах магістратури технічного університету в контексті: компетентнісного підходу; розвитку «економіки знань»; глобалізації та інтернаціоналізації суспільства.

Отже, врахування нашого наукового дослідження та результатів його впровадження уможливило формулювання таких положень щодо подальшого розвитку системи управління якістю підготовки майбутніх інженерів-педагогів в умовах магістратури технічного університету.

На державному рівні: оновлення і розроблення законодавчої та нормативної бази, що регламентує діяльність інженера-педагога з одночасним виконанням чинних законів, постанов, спрямованих на державну підтримку розвитку інженерно-педагогічної освіти; забезпечення престижу інженерно-педагогічної діяльності; надання фінансової підтримки робочим колективам із числа науковців, педагогів і виробничників з підготовки і написання підручників і навчальних посібників на паперових та електронних носіях для підготовки інженерів-педагогів; здійснення морального та матеріального стимулювання творчих педагогів та обдарованих студентів; надання пільг виробничим колективам, що задіяні в підготовці інженерно-педагогічних кадрів; сприяння в оновленні освітнього середовища навчальним закладам, що здійснюють підготовку інженерно-педагогічних кадрів за цим профілем; надання грантів педагогічним колективам за інноваційні розробки у галузі інженерно-педагогічної освіти.

На регіональному рівні: забезпечення співпраці ВНЗ, що здійснюють підготовку інженерів-педагогів з обласними управліннями освіти і науки, професійно-технічними навчальними закладами, ВНЗ I–II рівнів

акредитації та виробництвом з метою внесення обґрунтованих змін у модель цього фахівця та виявлення нових складових його професійної компетентності, забезпечення баз для проведення педагогічних і виробничих практик.

На рівні технічного університету: необхідне прогнозування і трансформування компонентів моделі управління якістю підготовки майбутніх інженерів-педагогів в умовах магістратури технічного університету – визначення адекватних цілей, оновлення й конкретизація змісту навчання, добір доцільних форм організації, методів і засобів навчання тощо; набуває актуальності забезпечення технологічності, наукоємності та інформаційної ємності процесу управління якістю підготовки майбутніх інженерів-педагогів, запровадження інноваційних технологій навчання; зростає необхідність проектування програм управління якістю підготовки цього фахівця, заснованих на гуманітарних цінностях, орієнтованих на створення умов для самовираження, самовизначення, самоактуалізації, саморозвитку, що припускають діалог, розуміння життєвого контексту, співтворчість, інтеракцію, ціннісне самовизначення; першорядного значення набуває забезпечення полікультурної спрямованості процесу навчання майбутнього інженера-педагога, розроблення міжкультурних програм навчання, конструювання та запровадження інноваційних технологій (дистанційне, білінгвальне навчання), організація мережевої взаємодії.

Н. Б. Вербин

*(Національний університет оборони України імені Івана Черняховського,
Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ВИТРИВАЛОСТІ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ВІЙСЬКОВОГО УПРАВЛІННЯ

Розглядаючи сучасні педагогічні дослідження, пов'язані з проблемами вдосконалення функціонування педагогічних систем, підвищення ефективності навчально-виховного процесу, розвитку та вдосконалення професійно важливих якостей, одним із аспектів, який викликає зацікавлення, є виявлення, обґрунтування й перевірка організаційно-педагогічних умов, які на нашу думку, відіграють ключову роль в досягненні високого рівня розвиненості професійної витривалості майбутніх магістрів військового управління (далі – МВУ).

Аналіз сучасних наукових досліджень засвідчив, що в переважній більшості з них вченими використовуються три різновиди педагогічних умов: організаційно-педагогічні (Є. Брижатиї, Т. Вдовичин, Г. Гапоненко, Н. Кошелева, А. Машталер, Т. Пагута, О. Романовська, О. Самойленко та

ін.), психолого-педагогічні (С. Васів, В. Вінтоняк, Л. Мельник, Н. Надточій, Е. Остапенко, В. Соловйов, С. Тихомиров та ін.) та власне педагогічні або дидактичні (В. Воловник, О. Гнидюк, М. Горліченко, О. Діденко, О. Коваль, Е. Сарафанюк, К. Тушко, В. Шемчук та ін.) умови.

У контексті нашого дослідження актуальними є організаційно-педагогічні умови, що, як зазначено вище, є різновидом педагогічних умов та залежать від особливостей організації педагогічного процесу. Вони охоплюють усі рівні взаємодії суб'єктів навчально-виховного процесу та сприятимуть, на нашу думку, ефективній організації розвитку професійної витривалості майбутніх МВУ.

Під організаційно-педагогічними умовами розвитку професійної витривалості майбутніх магістрів військового управління ми розуміємо сукупність обставин, які створені педагогами, за допомогою яких буде прослідковуватись позитивна динаміка визначених нами критеріїв та перехід їх на більш високий рівень.

На сьогодні науковці розглядають широкий спектр організаційно-педагогічних умов для досягнення позитивного результату в процесі розвитку професійно важливих якостей майбутніх фахівців. Окремі аспекти організаційно-педагогічних умов розвитку професійної витривалості висвітлено у працях В. Веселова, Є. Гаркавцева, О. Кузнецова, В. Лавриненка, Н. Маямсина, Н. Пенькової та ін.

Так, Є. Гаркавцев зазначає, що задля сприяння формування професійної витривалості майбутніх працівників органів внутрішніх справ будуть ефективними наступні умови: спрямованість освітнього процесу на формування мотивації до професійної діяльності; орієнтація змісту нормативних дисциплін професійної підготовки на формування професійної надійності майбутніх працівників ОВС; використання у навчальному процесі активних форм, методів та інноваційних засобів, що дозволяють моделювати ситуації (Гаркавцев Є. І., 2015).

При підборі сприятливих організаційно-педагогічних умов розвитку професійної витривалості майбутніх МВУ, нами, передусім, ураховувалось: сучасні вимоги до компетентності військових спеціалістів, здатних професійно вирішувати службово-бойові завдання; особливості військово-професійного становлення майбутніх МВУ на етапі оперативно-тактичного рівня підготовки; що розвиток професійної витривалості досягається не за рахунок однієї умови, а їх взаємопов'язаного комплексу.

Тому, визначаючи організаційно-педагогічні умови, ми виходили з того, що процес розвитку професійної витривалості може бути продуктивним тільки при чітко визначеному комплексі умов, які достатньо гнучкі, динамічні, розвиваються залежно від ускладнення підготовки на кожному новому етапі професійного становлення майбутніх магістрів військового управління.

На основі аналізу наукових досліджень, нами виявлено наступні організаційно-педагогічні умови, які, на нашу думку, сприятимуть розвитку професійної витривалості майбутніх магістрів військового управління:

- моделювання розвитку професійної витривалості майбутніх магістрів військового управління на етапі оперативно-тактичного рівня підготовки;
- застосування в навчально-виховному процесі засобів професійно-прикладної фізичної підготовки;
- розроблення критеріїв оцінювання розвиненості професійної витривалості майбутніх магістрів військового управління та конкретизованих їх показників.

Використання першої умови є найбільш ефективною для досягнення позитивних результатів щодо розробки й управління педагогічними системами. У наукових дослідженнях моделювання надає змогу виявити взаємозв'язок між структурними елементами, функціями, умовами складних систем, що саморозвиваються. Основою моделювання є створення моделі розвитку професійної витривалості майбутніх магістрів військового управління, яка забезпечить взаємодію всіх елементів навчально-виховного процесу та координацію його суб'єктів.

Друга умова спрямована на розвиток і вдосконалення провідних професійно важливих фізичних і психофізіологічних якостей, прикладних рухових навичок, які забезпечують успішне виконання офіцерами органів військового управління військово-професійних завдань у мирний час та особливий період.

Третя організаційно-педагогічна умова дозволить об'єктивно оцінювати рівень розвиненості професійної витривалості на всіх етапах дослідження, приймати оперативні дії та вносити корективи в процес підготовки щодо підвищення рівня даного явища. Ми вважаємо за доцільне як критерії визначити: ціннісно-мотиваційний, емоціно-вольовий, інтелектуальний, діяльнісно-поведінковий, суб'єктний та оцінювально-результативний.

Таким чином, нами розглянуто комплекс організаційно-педагогічних умов, які на нашу думку, будуть сприяти розвитку професійної витривалості майбутніх магістрів військового управління.

О. М. Заболотня

*(КПНЗ «Центр науково-технічної творчості учнівської молоді
Металургійного району» Криворізької міської ради, Україна)*

СПЕЦИФІКА ПІДГОТОВКИ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

В умовах розвитку української держави одним з найважливіших завдань педагогічної науки і практики є висока якість національної системи освіти. Вагоме місце в системі освіти України посідає

позашкільна освіта, яка забезпечує високоефективне виховання, навчання, розвиток і соціалізацію підростаючого покоління.

Державна політика у сфері позашкільної освіти регламентується Конституцією України, законами України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», «Про охорону дитинства» та іншими нормативно-правовими документами. Сучасна практика позашкільної освіти включає понад 3 тис. позашкільних навчальних закладів, у яких за різними напрямками позашкільної освіти навчається понад 3 млн. учнів, вихованців, слухачів.

Установлено, що однією із головних умов забезпечення високої якості позашкільної освіти є її кадрове забезпечення, підвищення якості підготовки майбутніх педагогів позашкільних навчальних закладів.

Вагоме значення у підготовці майбутніх учителів для системи позашкільної освіти є підготовка, що здійснюється у вищих навчальних педагогічних закладах на першому (бакалаврському) і другому (магістерському) рівнях вищої освіти за галуззю знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальністю 014 Середня освіта. Трудове навчання і технології. Це обумовлено тим, що зміст підготовки майбутніх педагогів за цією спеціальністю найбільш відповідає змісту позашкільної освіти.

Наукове обґрунтування теоретико-методичних основ позашкільної освіти, діяльності позашкільних навчальних закладів представлено в працях українських вчених О. Биковської, Т. Суценко, Г. Пустовіта, В. Рибалки, В. Вербицького та ін. Водночас на сьогодні залишається протиріччя між розвитком системи позашкільної освіти, діяльністю позашкільних навчальних закладів і недостатнім кадровим забезпеченням, відсутністю системної підготовки майбутніх педагогічних працівників до педагогічної діяльності у позашкільних навчальних закладах.

Аналіз інформаційних джерел і практики свідчить, що особливе значення у підготовці майбутніх учителів технологій до педагогічної діяльності у позашкільних навчальних закладах має структура та зміст освіти. Встановлено, що в сучасних умовах підготовка фахівців з вищою освітою здійснюється за відповідними освітньо-професійними, освітньо-науковими, науковими програмами на таких рівнях вищої освіти: початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти; перший (бакалаврський) рівень; другий (магістерський) рівень; третій (освітньо-науковий) рівень; науковий рівень.

Відомо, що ключовою у підготовці майбутніх учителів для системи позашкільної освіти є підготовка, яка здійснюється за напрямом трудове навчання і технології, спеціалізацією «позашкільна освіта». Виявлено, що найбільш ефективною є організаційна структура підготовки майбутніх педагогів позашкільної освіти, яка включає три рівні. Так, перший рівень – це інформаційний. На ньому відбувається ознайомлення майбутніх педагогів позашкільної освіти з основами майбутньої професійної

діяльності, навчальним матеріалом із загальноосвітніх дисциплін, формування в них початкових умінь і навичок. Наступний, другий, рівень є практичним. Він передбачає у підготовці майбутніх учителів технологій до педагогічної діяльності у позашкільних навчальних закладах конкретизацію навчального матеріалу за спеціалізацією «позашкільна освіта», поглиблення майбутніми педагогами позашкільної освіти знань, вмінь та навичок професійної діяльності. Третій рівень – фаховий. Основна увага на цьому рівні у підготовці майбутніх учителів технологій до педагогічної діяльності у позашкільних навчальних закладах приділяється профілізації, подальшому поглибленню навчального матеріалу, оволодінню системними знаннями, уміннями та навичками за спеціалізацією «позашкільна освіта».

Не менш важливим є зміст підготовки майбутніх учителів технологій до педагогічної діяльності у позашкільних навчальних закладах, який складається з чотирьох взаємозв'язаних структурних компонентів, а саме: освітній, діяльний, творчий та мотиваційний.

Освітній компонент змісту підготовки передбачає засвоєння майбутніми педагогами позашкільної освіти сукупності загальноосвітніх, фундаментальних і фахових знань. Діяльний компонент передбачає формування у майбутніх педагогів комплексу практичних умінь і навичок організації та здійснення педагогічної діяльності у позашкільних навчальних закладах, роботи у гуртках, групах та інших творчих об'єднаннях. Творчий компонент змісту підготовки передбачає розширення досвіду творчої праці, розробку та виконання творчих завдань з питань позашкільної освіти. Мотиваційний компонент змісту підготовки майбутніх учителів технологій до педагогічної діяльності у позашкільних навчальних закладах пов'язаний з мотиваційною сферою майбутнього педагога позашкільної освіти. Він виражає усвідомлене відношення студента до педагогічної діяльності, його ролі у вирішенні актуальних проблем підготовки підростаючого покоління. Особливе значення має розвиток моральних якостей, цінностей.

Виходячи з вище сказаного можна зробити висновок, що особливе значення у підготовці майбутніх педагогів позашкільної освіти має 3-х рівнева структура підготовки в поєднанні з сучасним змістом підготовки майбутніх учителів технологій до педагогічної діяльності у позашкільних навчальних закладах, який складається з чотирьох взаємозв'язаних структурних компонентів. Поряд з класичними формами і методами роботи доцільним є використання інноваційних. Серед них: тренінги, індивідуальне консультування, проблемний семінар, творчо-самостійна робота тощо.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАГАЛЬНОЮ СЕРЕДНЬОЮ ОСВІТОЮ В РЕГІОНІ

Із огляду на значущість і необхідність перебудови загальної системи управління в Україні суттєвим є завдання забезпечення успішного функціонування та демократизації такої ланки, як управління загальною середньою освітою на рівні регіону. Згідно з Законом України «Про загальну середню освіту», основними положеннями Державної національної програми «Освіта» (Україна XXI століття) і Національної доктрини розвитку освіти зусилля управлінських органів повинні спрямовуватися на розроблення нормативного, програмного, науково-методичного та інформаційного забезпечення системи загальної середньої освіти.

Результати аналізу робіт сучасних науковців засвідчили, що більшість із них убачають необхідною умовою якісного управління перманентний процес перероблення інформації (В. Афанасьєв, А. Берг, Г. Єльнікова, М. Згуровський, Ю. Конаржевський, В. Маслов, В. Пікельна, К. Черрі, С. Янг та ін.).

Проблема інформації як визначального складника, від якого залежить ефективність управління освітою по всій вертикалі, досліджувалась у працях М. Захарова, М. Кондакова, А. Орлова, Ф. Паначина, М. Портнова, П. Худомінського, М. Черпінського та ін. Проте, ці роботи розглядають лише класичну адміністративну систему управління, яка зазнає значних змін в умовах ринкової економіки.

Під впливом сучасних соціально-економічних змін та пов'язаного з ним переходу світового співтовариства на глобально-інформаційний етап свого розвитку вітчизняними науковцями (В. Бондар, В. Гуменюк, А. Лігоцький, В. Маслов, Н. Острроверхова та ін.) порушуються питання щодо інформаційного й аналітичного забезпечення управління, яке перше акумулює зміни оточуючого середовища. Цьому ж присвячено пошук учених В. Бодрякова, В. Бикова, Н. Васильєва, Ю. Васильєва, Л. Вінарика, В. Вишневської, В. Корнева, М. Поташніка, Г. Утілова, В. Руденко, В. Наєнка, Г. Сурмило, О. Сулова, В. Татяненка, Ю. Чернова, А. Щедріна.

Науковці з країн Балтії розглядають питання організації роботи з інформацією в управлінні освітою на рівні територіального управління (А. Газарян, В. Саметіс, А. Тюрнпуу). Голландські дослідники (П. Карстаньє, Рональд де Гроот) цю ж проблему розв'язують у межах шкільного моделювання. Окремі види роботи з інформацією на регіональному рівні освіти розкриваються в роботах американських (Адам Урбанські) та

канадських (Дуглас Уїлмс) дослідників. Значущість інформаційного аспекту в процесі формування стратегічної мети управління освітою обґрунтовано в працях Жоеля Андріана (Франція), Сільвії Троза (Австрія).

Незважаючи на широкий спектр зазначених наукових розробок, що, звичайно, збагачують теорію управління, у них фактично не знайшли висвітлення аспекти інформаційного забезпечення управління. Недостатньо дослідженою залишається проблема управління галуззю загальної середньої освіти. Більшість наукових робіт цього спрямування присвячено загальним проблемам діяльності загальноосвітніх навчальних закладів, значно менше – управлінню середньою освітою на регіональному рівні (район, місто, область).

Одним із шляхів практичної реалізації завдань управління загальною середньою освітою в регіоні може слугувати концепція наскрізно-адаптивного управління Г. Єльникової. Ми поділяємо думку авторки, що впровадження такого управління в практику сприятиме поступовому переходу від командно-адміністративного до демократичного стилю управління та установленню рухливого оптимального співвідношення між ними. Це надасть змогу управлінським структурам поступово пристосовуватись до нових умов і технологій розв'язання управлінських проблем, відкриє шлях до вияву ініціативи, самодіяльності та професійного самовдосконалення керівників і виконавців на всіх рівнях управління.

Відповідно до концепції наскрізно-адаптивного управління пріоритетним є виконання двох актуальних завдань. По-перше, це плавний перехід від традиційної адміністративно-командної схеми управління загальною середньою освітою в регіоні до управління на демократичних засадах. По-друге, це узгодженість управлінських дій по всій вертикалі управління загальною середньою освітою в регіоні від учня, учителя, керівника школи до апарату обласного (регіонального) управління освіти і науки.

Виконання зазначених завдань безпосередньо залежить від якісного інформаційного забезпечення управлінського процесу. На жаль, ефективні шляхи розв'язання проблеми інформаційного забезпечення управління загальною середньою освітою регіону в сучасних умовах практично не знайшли достатнього обґрунтування у відповідній науковій літературі.

Останнім часом з'явилися дослідження, що розглядають окремі інноваційні підходи до інформаційного забезпечення управлінських процесів на рівні школи (В. Гуменюк), району, міста (Л. Даниленко, І. Жерносець, О. Зайченко, В. Колібабчук, Н. Островерхова). Проте, актуальним залишається питання вивчення інформаційного забезпечення цілісної управлінської вертикалі «школа – район (місто) – область (регіон)», його змістових, організаційних, методичних і технічних аспектів. Це підтверджується відсутністю системи роботи з інформацією в управлінській

діяльності керівників різних рівнів, що зумовлює недостатнє інформаційне обґрунтування управлінських рішень.

Склалася ситуація, за якої керівник у своїх рішеннях частіше спирається на випадкову інформацію, що негативно позначається на його загальному рівні управління, призводить до односторонності та невідповідності прийнятих рішень стосовно реальної освітньої ситуації. Становище ускладнюється тим, що керівники шкільного рангу для прийняття управлінського рішення іноді змушені аналізувати кілька сотень параметрів педагогічного процесу, що потребує певної систематизації та чіткого визначення змісту управлінської інформації.

С. З. Катиба, В. І. Лукаш

(Криворізький державний педагогічний університет, Україна)

РОЗВИТОК ТЕХНІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ СТУДЕНТІВ У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ І ТЕХНОЛОГІЙ

Одним з найбільш ефективних засобів, що сприяють підвищенню рівня професійної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій, є технічна творчість. Вона спрямована на розвиток самої особистості. Тому налаштованість студентів є основою їх професійної підготовки. При такому підході в них формуються: підвищений інтерес до обраної професії; потреба в постійному творчому пошуку нових резервів; у вдосконаленні техніки і технології сучасного виробництва. Основи технічної творчості, орієнтовані на виховання творчого ставлення до праці, разом із тим, формують якісно нове уявлення про трудовий процес, сприяють формуванню визначеної готовності до керівництва технічною творчістю учнів

Технічною творчістю, виходячи з праць П. Андріанова, В. Алексеєва, Г. Альтшуллера, А. Бичкова, В. Горського, М. Зіновкіної, Д. Комського, С. Нікуліної, М. Поголяєвої, В. Путіліна, В. Розумовського, І. Стоярова та ін., є специфічна форма інтелектуальної діяльності, яка спрямована на примноження розуміння про об'єктивний світ. У літературі виокремлюють показники розвитку технічної творчості студентів (див. табл. 1).

На факультеті дошкільної і технологічної освіти Криворізького державного педагогічного університету студентам технолого-педагогічних спеціальностей введено курс «Технічна творчість», що базується на знаннях з технічно спрямованих навчальних дисциплін, а саме: різання матеріалів, практикуму в навчальних майстернях з ручної та механічної обробки деревини і металу, технологічної практики, дисциплін інженерного спрямування – матеріалознавство, технології обробки конструкційних матеріалів, теоретична механіка, опір матеріалів, деталі машин, елементи декоративно-прикладного мистецтва.

Таблиця 1

Критерії та показники розвитку технічної творчості студентів

Критерії	Показники
Технічна спостережливість	<ul style="list-style-type: none"> – сприйняття об'єкту як технічного; – здатність до асоціювання; – уміння встановлювати аналогії; – здатність відшукувати принципи й закономірності, що лежать в основі роботи механізмів і машин;
Критичність	<ul style="list-style-type: none"> – уміння знаходити критичні проблеми; – здатність бачити недоліки технічних об'єктів; – здатність до аналізу гіпотез, із метою з'ясування ступеня їхньої логічності й ефективності застосування в даній ситуації;
Інноваційність	<ul style="list-style-type: none"> – генерувати нові технічні ідеї; – визначати шляхи використання вже відомих ідей у нових умовах; – бажання внести щось «своє» у діяльність чи її результат; – спрямованість на продуктивність мислення, на результат; – намагання власноруч розібратися в правильності тих чи тих тверджень, висновків, рішень;
Зацікавленість у творчому процесі	<ul style="list-style-type: none"> – прагнення до знаходження кращих варіантів розв'язання навчальних завдань; – прагнення до оригінальності; – допитливість; – почуття захопленості технічною творчістю; – прагнення до творчих досягнень

Метою вивчення дисципліни «Технічна творчість учнів» є: формування в студентів знань з техніки та технічної творчості, нових технологій, раціоналізаторських пропозицій, винаходів, відкриттів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен *знати*: в чому сутність технічної творчості, особливості та цілі курсу, основи технічної діяльності та *вміти*: розв'язувати творчі задачі, обирати раціональні методи та схематично відображати рішення, конструювати технічні об'єкти.

До того ж на факультеті функціонує спеціальна лабораторія з технічної творчості, яка розміщена у одній із майстерень. У цій лабораторії розміщене обладнання та результати технічної творчості студентів попередніх випусків. Проте, студентів, які займаються технічною творчістю поза навчальними програмами не дуже багато.

Вивчення стану проблеми розвитку технічної творчості студентів технолого-педагогічних спеціальностей вирізнило низку *труднощів*, а саме: не зважаючи на підвищену увагу до цієї проблеми на рівні державних вимог, не існує цілісної розробленої системи з розвитку технічної творчості студентів у процесі їх професійної підготовки, не формується їх готовність до керівництва творчою діяльністю учнів. Як наслідок, недостатній рівень умотивованості до технічної творчості в більшості студентів і загалом рівень розвитку технічної творчості в 88,5 % студентів є переважно середнім та низьким.

Тож, для розвитку технічної творчості в студентів необхідно створити в навчальному процесі визначені матеріально-технічні й педагогічні умови.

М. М. Калько

(Криворізька загальноосвітня школа № 108, Україна)

ВИХОВАННЯ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ ШКОЛЯРІВ ЯК СТРАТЕГІЧНА МЕТА

Формування особистості та її духовності – важлива умова державотворення в Україні, оскільки основу соціального життя становить духовний світ людини – її цінності й світоглядні орієнтації [1]. Ця проблема знаходить своє відбиття у працях педагогів І. Беха, А. Богуш, М. Боришевського, О. Вишневського, В. Сластьоніна, О. Сухомлинської, Є. Шиянова та ін., психологів – Л. Виготського, Д. Леонтьєва, М. Рокича, С. Рубінштейна, Б. Теплова; філософів – М. Бердяєва, М. Боришевського, І. Зязюна, Н. Никандрова, О. Уледова, В. Ядова. Духовність – це та універсальна, інтегральна цінність, яка поєднує цінності-чесноти чи цінності життєдіяльності. Засвоєння цих цінностей дає змогу учням розвиватися творчо, взаємодіяти зі світом у всій його багатоманітності через різні види діяльності.

Провідною умовою виховання духовних цінностей учнів є гуманізація навчального процесу. У філософському розумінні термін «гуманізм» трактується як визнання цінності людини як особистості, її права на вільний розвиток і прояв своїх здібностей, на гідне життя. У психологічному плані сутність гуманізму полягає в обумовленості моральними цінностями установок на інших, здатності до переживання за них, співчуття, співучасті й співробітництва. У педагогічному плані гуманізм означає людяність, риси характеру, які найбільш повно проявляються в любові й повазі до людей і припускає високий рівень вимогливості. Ще А. Макаренко запропонував основний принцип: чим більше поважаю, тим більше вимагаю, але вимогливість повинна бути стабільною й доброзичливою [2].

Принцип гуманізації реалізується в новому демократичному напрямку педагогіки – педагогіці співробітництва (педагогіці толерантності) чи за академіком І. Зязюном, – «педагогіці добра» [3, с. 5]. У її основу покладена

нова парадигма виховання, сутність якої полягає у формуванні суб'єкт-суб'єктних відносин, суб'єкт-суб'єктної взаємодії вихователя й вихованця. Основою такого виховання повинні стати діяльність, спілкування й взаємини, моделювання педагогічного процесу як співучасників творчої діяльності, активного пізнання, спілкування й взаємодії надає особистісний зміст шкільного життя, самоцінності для всіх, хто до нього залучений» [4].

Метою гуманістичного виховання є самовираження й повна самореалізація учня як суб'єкта виховання. А. Бойко дає таке визначення: «виховні відносини у загальноосвітній школі – це спеціально організована під педагогічним керівництвом учителя творча, морально-етична взаємодія суб'єктів виховання, спрямована на досягнення мети виховання, обумовлене всією системою суспільних відносин, загальнолюдських і національних цінностей, відповідає певному стану розвитку суспільства» [2, с. 23]. Тобто мова йде не про стихійні відносини, а про відносини спеціально організовані, педагогічно доцільні, моральні й естетичні. Виділяють такі рівні виховних відносин: найвищий – співтворчість; високий – співробітництво; елементарний – співпідпорядкованість. Такий підхід окреслений у педагогічній спадщині В. Сухомлинського, який підкреслював, що навчання – це не проста передача інформації, знань, а складні людські взаємини.

Сказане вище дозволяє зробити висновок, що від характеру взаємин «вчитель-учень» залежить ставлення школярів до навколишньої дійсності (відносини в колективі, система взаємин). Зрозуміло, що відносини з розумним і добрим учителем – це рятівний круг для школяра. Педагогічно доцільні відносини, взаємини складаються з тим педагогом, для якого основними цінностями є: вихованці, їхня доля й інтереси; наука, яку він представляє, її методи, відкриття; обрана професія.

Зміст освіти, навчального предмету має бути зорієнтований на моральні цінності: культуру, громадянську поведінку, відповідальність, здатність до саморозвитку, самостійному прийнятті рішення, вільного вибору, проєктованій поведінці та ін. [4, с. 33].

Отже, пошуки чинників формування духовної сфери особистості школяра, забезпечення становлення громадянина й патріота України, відродження й зростання духовного, інтелектуального потенціалу учнів, сьогодні є надзвичайно актуальним питанням.

Література

1. Бех І. Д. Духовні цінності особистості: сутність та шляхи оволодіння / І. Д. Бех // Новий колегіум. – 2006. – С. 34-38.
2. Бойко А. М. Оновлена парадигма виховання: шляхи реалізації / А. М. Бойко. – К. : ІЗИН, 2006. – 150 с.
3. Зязюн І. А. Естетичний досвід особи. Формування та сфери впливу / І. А. Зязюн. – К. : Вища школа, 1996. – 172 с.

4. Кондрашова Л. В. Превентивная педагогика : Учебное пособие / Л. В. Кондрашова. – Кривой Рог : КДПУ, 2004. – 304 с.

В. І. Костюк

*(Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка, Україна)*

РОЛЬ НАСТУПНОСТІ У ФОРМУВАННІ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТІВ

Упродовж навчання у виші важливим є розвиток фізичних якостей студентів як на заняттях фізичного виховання, так і під час спортивних тренувань, оскільки рухова активність як складова здорового способу життя людини є обов'язковим компонентом, що забезпечує не лише формування, а й зміцнення та збереження здоров'я. Умовою ефективного формування фізичних якостей студентів є збереження наступності цього процесу. Теоретичні та методичні аспекти наступності навчання та виховання досліджують як педагоги, так і психологи, філософи, соціологи, фізіологи тощо. Більшість науковців наступність трактують як зв'язок між різними етапами або ступенями розвитку, сутність якого пояснюють у збереженні тих чи інших елементів цілого чи окремих сторін його організації при переході від одного етапу до іншого; як зв'язок між явищами у процесі розвитку (у природі, суспільстві та пізнанні), коли нове, змінюючи старе, зберігає в собі деякі його елементи. Педагогічну сутність наступності у фізичному вихованні вчені розглядають у двох аспектах: змістовому й організаційному.

Змістовий компонент наступності у фізичному вихованні зумовлює вибір не лише змісту, а й засобів, методів, форм і прийомів виховання; орієнтує на створення певних педагогічних умов. Організаційний компонент наступності забезпечує неперервність організації фізичного виховання на всіх етапах освітнього процесу, визначає послідовність етапів процесу фізичного виховання.

Реалізація принципу наступності у фізичному вихованні передбачає застосування різноманітних методів фізичного виховання та їх варіативність залежно від вікових та індивідуальних особливостей студентів; урахування рівня фізичного розвитку студентів; єдність мети, завдань і змісту виховання; взаємозв'язок форм, методів і прийомів виховання; оптимізацію освітнього процесу з фізичного виховання; упровадження інноваційних педагогічних технологій на заняттях.

Для наступності фізичного виховання студентської молоді характерна оперативна зміна системи установок і умов переходу від однієї ланки фізичного виховання до іншої. Це ставить студента перед необхідністю системно взаємодіяти із зовнішнім і внутрішнім особистісним середовищем (бути самим собою), тобто визначати свою позицію щодо

розвитку фізичних якостей та власне фізичного розвитку, яка може бути і активною, і нестійкою, і пасивною. Але для подолання труднощів переходу з одних умов фізичного виховання в інші важливо сформувавши активну (суб'єктну) позицію, позитивну Я-концепцію. У цьому варто зберігати наступність. Адже наступність як дидактичний принцип віддзеркалює необхідний, істотний, повторюваний, стійкий зв'язок у фізичному вихованні, що перетворює вихованця з об'єкта освітнього процесу переважно в такого вихованця, що цілеспрямовано й активно реалізує настанови системи неперервного фізичного виховання.

Наступність у фізичному вихованні студентів можна розглядати у таких аспектах: 1) діяльнісному (наступність фізичного виховання як процес або спосіб раціонально організованої перетворювальної діяльності); 2) предметно-ціннісному (наступність фізичного виховання як сукупність «предметів», що представляють певну цінність для задоволення суспільних і особистісних потреб); 3) особистісно-результативному (наступність фізичного виховання як результат діяльності, втілений у самій людині).

Згідно вище зазначених аспектів наступність характеризується як система зв'язків у структурі фізичного виховання, що ілюструє динаміку і взаємозв'язок її ланок як один з факторів розв'язання суперечностей навчально-виховного процесу, допомагає студентам успішно подолати труднощі в досягненні поставленої мети.

Саме тому вважаємо, що наступність забезпечує логічний перехід від одного етапу у розвитку фізичних якостей студентів. За результатами аналізу літературних джерел [1; 2; 3; 4] встановлено, що фізична підготовка студентів повинна передбачати комплексну систему організації педагогічних впливів, упровадження яких, в залежності від методів та форм організації, дозволяє, перш за все, розвивати рухові якості та підвищувати рівень фізичного здоров'я й забезпечувати гармонійний розвиток особистості.

Саме тому фізична підготовка студентів ВНЗ має зберігати наступність та створення відповідних педагогічних умов як забезпечення організаційно-педагогічного й психолого-педагогічного супроводу розвитку фізичних якостей, що дозволяють педагогу ефективно здійснювати виховну або навчальну роботу. Для досягнення студентками високих результатів у розвитку фізичних якостей та збереженні здоров'я, потрібно знати і враховувати їх морфологічні, фізіологічні і психологічні особливості. Застосування засобів фізичного виховання з урахуванням індивідуальних характеристик студентів; рівень знань, умінь і навичок; фізичний розвиток і підготовленість та відповідність навантажень фізіологічним особливостям та фізичній підготовленості організму студентів та послідовності вирішення завдань рухового вдосконалення.

Від режиму рухової активності студентів залежить розвиток моторики, рухових якостей. Розвиток рухових якостей залежить від віку, спадковості, соціальних умов, організації фізичного виховання, навчання, рухового досвіду, стану здоров'я, типологічних особливостей.

Отже, наступність у формуванні фізичних якостей студентів в умовах вишу розглядається як принцип функціонування всіх соціально організованих, керованих процесів фізичного виховання. Без наступності неможливий успішний розвиток рухових якостей студентів. Розв'язання проблеми організації фізичного виховання молоді вимагає реалізації неперервного фізичного виховання, що передбачає: гуманізацію і демократизацію, індивідуально-діяльнісний підхід, цілісність педагогічного процесу.

Література

1. Круцевич Т. Ю. Теорія і методика фізичного виховання / Т. Ю. Круцевич. – К. : Олімпійська література. – том 1, 2017. – 392 с.
2. Томенко О.А. Неспеціальна фізкультурна освіта учнівської молоді: теорія і методологія : монографія / О. А. Томенко. – Суми : МакДен, 2012. – 274 с.
4. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання / Б. М. Шиян. – Частина 1. – Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2008. – 272 с.

Н. Д. Красна

(Криворізька загальноосвітня школа I-III ст. № 103, Україна)

СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ГРУПАХ ПODOВЖЕНОГО ДНЯ

Особливості входження людини як особистості у макро- і мікросоціум, здатність самостійно вирішувати численні соціальні проблеми, реалізувати себе в житті й створювати умови життєдіяльності, значною мірою визначається її соціальним розвитком.

Проблема становлення соціального в структурі особистості розглядається представниками різних галузей науки, зокрема, філософами І. Бекешкіною, Т. Бутківською, П. Гуревичем та ін., соціологами Е. Дюркгеймом, І. Коном, А. Ручкою, Г. Спенсером та ін., психологами Г. Абрамовою, Г. Андреевою, О. Асмоловим, І. Бехом, Л. Божович, О. Кононко, Б. Паригіним та ін.; педагогами Т. Алексеєнко, Б. Бітінасом, В. Болгаріною, Є. Бондаревською, О. Докукіною, І. Зверєвою, В. Киричок, О. Коберником, С. Литвиненко, А. Мудриком, І. Шоробурою, І. Ящук та ін.

Найбільш інтенсивно соціальний розвиток відбувається в дитинстві в ситуаціях перебування особистості в нових соціальних умовах.

Особливості входження індивіда до нового соціального середовища, засвоєння нових ролей, моделей поведінки, видів діяльності, спрямованих

на самоствердження, самореалізацію в соціальному статусі обґрунтовані як базові потреби в роботах вітчизняних та зарубіжних дослідників Л. Божович, Л. Виготського, А. Маслоу, Е. Фромма та ін.

Проблемі соціального розвитку особистості в різних її аспектах учені приділяли велику увагу. Зокрема, щодо: соціального становлення людини як вищої форми її саморозвитку (І. Бех, В. Мухіна, О. Скларов, Д. Фельдштейн); еволюційного перетворення генетично закладеної соціальної програми розвитку (М. Дубінін, Р. Немов, Ю. Сичов); взаємозв'язку біологічного та соціального в структурі особистості (Л. Аксьонова, К. Бузаров, О. Кононко, В. Пісоцький, К. Платонов); соціальності індивіда в умовах макро- та мікросередовища (Ф. Мустаєва, М. Осоріна, В. Слуцький); обґрунтування ролі соціальних позицій особистості в суспільному просторі (Л. Буєва, О. Коваленко, О. Леонтєв, П. Лямцев, І. Фадєєва) та ін.

Однак в Україні з середини 90-х років ХХ ст. не було здійснено жодного цілісного дослідження навчально-виховного процесу у групах подовженого дня, не визначено їх значення і специфіки роботи й виховний потенціал з урахуванням соціальної ситуації та перспектив соціального розвитку особистості в умовах сучасної школи. Поза увагою дослідників практично залишилися аспекти безконтрольного проведення позаурочного часу молодшими школярами, численних ризиків, пов'язаних із безпекою їхньої поведінки на вулиці, у колі ровесників, вдома за відсутності дорослих. Не досліджено педагогічні умови оптимізації соціального розвитку молодших школярів. Практично не розробленим залишається методичне забезпечення навчально-виховного процесу особистості школяра у ГПД.

Викладений матеріал не вичерпує низки проблем, пов'язаних із соціальним розвитком молодших школярів. Подальшого вивчення потребують перспективи вдосконалення роботи ГПД, виховання самостійності молодших школярів, взаємодія сім'ї і школи в соціальному розвитку молодших школярів, а також необхідне дослідження соціального розвитку учнів інших вікових груп.

Література

1. Герлянд Т.М. Сучасні проблеми дослідження соціального розвитку дітей молодшого шкільного віку в групах продовженого дня / Т. М. Герлянд // Науковий збірник «Проблеми педагогічних технологій» Волинського державного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – Вип. 3-4 (28-29). – С. 45-49.

СУТНІСТЬ МОТИВАЦІЙНО-ЦІННІСНОГО КОМПОНЕНТУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ В ГАЛУЗІ БЕЗПЕКИ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ

Аналіз підходів науковців до визначення структурних компонентів професійної компетентності педагога (О. Антонова, І. Бех, С. Дружилов, О. Гандрабура, І. Зязюн, В. Крижко, Л. Маслак, Є. Павлютенков та інші) надав нам можливість визначити найважливіші із них. Такими компонентами, на наш погляд, є: мотиваційно-ціннісний, діяльнісний, когнітивний та особистісний. Становлення кожного компоненту пов'язане з формуванням його характеристик і властивостей як частини цілісної системи. Загалом професійна компетентність як і її структура, є динамічним явищем.

Мотиваційно-ціннісний компонент забезпечує на високому рівні виконання педагогом своїх професійних обов'язків, оскільки педагог, насамперед, повинен бути зацікавлений у своїй діяльності. За цих умов має значення і внутрішня мотивація до діяльності (покликання, хист, бажання, талант), і зовнішня (заохочення як матеріальне (така заробітна плата, яка б забезпечила педагогу належний рівень життя), так і моральне (повага з боку суспільства до самої професії вчителя як такої та визнання її цінності));

Мотиваційно-ціннісний компонент професійної компетентності майбутнього інженера-педагога умовно складається з мотиваційної (вміщує мотиви, цілі, потреби, інтереси майбутнього фахівця) та ціннісної (передбачає комплекс професійних та особистісних цінностей) складових. Стосовно мотивації фахівця комп'ютерного профілю, то це поняття безпосередньо пов'язане з його професійною спрямованістю.

Професійна спрямованість розглядається науковцями (В. Богословський, Л. Новікова, С. Рубінштейн та ін.) як стійкий мотив, який визначає діяльність людини щодо реалізації певних цілей і завдань. У змісті професійної спрямованості закладено: інтерес до майбутньої професійної діяльності та цілеспрямованість в оволодінні нею; схильність займатися саме цією професійною діяльністю; реалізацію потреби в самовираженні через оволодіння професією. Спрямованість є стрижневим поняттям, навколо якого формуються основи професіоналізму.

Результати наукових досліджень Г. Андресвої, Д. Богиня, А. Вербицького, Л. Долгової, Л. Колесникової, Г. Кулікова, Л. Лисогора, свідчать, що основними факторами мотивації до будь-якого виду діяльності є соціальний фактор – розвиток професійної спрямованості залежно від ідентифікації свого життя з обраною професією чи видом діяльності,

економічний, який ґрунтується на певних економічних символах стану і статусу особистості, моральний, що виявляється у наявності соціально-значущих цінностей в обраному виді діяльності, віра в загальнолюдський смисл діяльності, та індивідуальний фактор – професійна діяльність як соціально схвалюваний спосіб життя, наявність вільного часу та можливість їм розпоряджатися.

Ми вважаємо, що організація і здійснення діяльності із формування мотиваційно-ціннісного компоненту професійної компетентності в галузі безпеки інформаційних систем в системі фахової підготовки майбутнього інженера-педагога комп'ютерного профілю загалом підвищить ефективність цього процесу.

Н. А. Олексів,

(Луцький національний технічний університет, Україна)

ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ЕНК НА БАЗІ MOODLE В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ

Підготовка інженерів-педагогів у галузі комп'ютерних технологій на базі Луцького національного технічного університету ґрунтується на активному використанні ІКТ у поєднанні із різноманітними педагогічними технологіями, зокрема, використовуються такі засоби навчання як електронні навчальні курси (ЕНК) [1]. Уважаємо, що саме використання ЕНК дисциплін у ВНЗ дозволяє забезпечити комфортне персональне навчання для будь-якого студента.

Для створення ЕНК використовують різні програмні засоби. Усі вони можуть бути поділені на наступні види: програмні засоби створення та роботи з текстом; програмні засоби роботи з мультимедіа (фото, аудіо, відео); програмні засоби компіляції (збірки) електронних освітніх ресурсів; програмні засоби забезпечення відтворення контенту. Система електронного навчання

Луцького національного технічного університету організована та функціонує на базі MOODLE (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment) [3]. В умовах використання MOODLE забезпечується можливість: взаємодії різних інформаційних систем та доповнення зовнішніми об'єктами, які функціонують на базі міжнародних стандартів у галузі електронних засобів навчання; багаторазового використання компонентів платформи; внесення зміни без тотального репрограмування; роботи з платформою у будь-який час будь-де людям різного освітнього рівня, різних культур, різних фізичних можливостей.

Система MOODLE ґрунтується на закономірностях соціального конструктивізму та педагогіці соціального конструкціонізму [40]: викладач є не лише джерелом інформації, а й керівником дій студентів в

самостійному її пошуку; засвоєння навчального матеріалу відбувається на вищому рівні, коли той, хто навчається, пояснює його іншим; навчання в дії та на прикладі є ефективнішим; забезпечення індивідуального підходу до кожного; гнучкість та адаптованість навчального процесу. ЕНК має навчально-методичне призначення та є складовою навчально-виховного процесу.

З метою підвищення якості навчально-методичного забезпечення дисциплін у Луцькому НТУ впроваджена практика формування стандартизованих навчально-методичних комплексів дисциплін (НМКД), що включає: програму навчальної дисципліни, робочу програму навчальної дисципліни, конспект лекцій, методичні вказівки до практичних, лабораторних, семінарських занять, до виконання курсової, самостійної роботи, екзаменаційні білети, питань для складання заліку, модульні контрольні роботи, аудіо-візуальне та програмне забезпечення дисципліни, завдання для виконання комплексної контрольної роботи [2].

ЕНК містить такі обов'язкові складові: нормативну, навчальну, контролюючу. Нормативна складова включає: інформацію про необхідне програмно-апаратне забезпечення; анотацію дисципліни; методичні рекомендації щодо роботи з курсом; робочу програму. Відповідно до свого функціонального призначення (лекції, лабораторні роботи, практичні роботи, семінари, ділові ігри тощо), навчальна складова містить такі компоненти: теоретичні, практичні, лабораторні матеріали (методичні рекомендації, відео уроки, віртуальні тренажери, когнітивні карти тощо) завдання; глосарій та ін. Контролююча складова передбачає: інтерактивне тестування (вступне тестування; поточний, модульний, підсумковий контроль); перелік питань для самоконтролю тощо.

ЕНК дисциплін у повній мірі дозволяє представити всі складові НМКД у логічно структурованій послідовності дидактичних об'єктів, найбільш ефективній формі їх представлення, а також організувати різноманітні види навчально-пізнавальної діяльності студентів, які були б не можливими без використання ІКТ. Це вкрай важливо для ефективної організації індивідуальної траєкторії навчання кожного зі студентів з урахуванням переважаючого типу сприйняття, темпу запам'ятовування та формування готовності до відтворення матеріалу.

Особливі вимоги до якості знань майбутніх інженерів-педагогів у галузі комп'ютерних технологій пов'язані у, передусім, із необхідністю їх творчого, можна сказати авторського, застосування у професійній діяльності. Це фахівці, які будуть працювати у сфері інформаційних технологій чи стануть викладачами практичного навчання в галузі комп'ютерних технологій.

Опанування програмними засобами та online сервісами для організації та використання їх у процесі навчання реалізується під час

вивчення навчальної дисципліни «Комп'ютерні технології в навчальному процесі», де розглядаються методологічні, технічні та функціональні аспекти створення електронних засобів навчального призначення (відео-уроків, віртуальних тренажерів, систем автоматизованого тестового контролю, електронних підручників / посібників, презентацій, електронних навчальних курсів, інтерактивних творчих завдань тощо).

Організація ЕНК на базі системи MOODLE дає можливість урізноманітнення форм подання навчального матеріалу; забезпечення наочності за допомогою аудіовізуальних елементів; доступності студентів до контенту в будь-який час; удосконалення навичок володіння ІКТ; адаптивності навчального контенту залежно від потреб студентів.

Література

1. Положення про електронні освітні ресурси, 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12>. – Дата звернення : Вересень 23, 2017.

2. Положення про організацію навчально-методичної роботи у Луцькому національному технічному університеті, 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://drive.google.com/drive/folders>. – Дата звернення: Вересень 23, 2017.

3. Система управління навчанням MOODLE: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://moodle.org/sites/index.php?country=UA>. – Дата звернення: Вересень 29, 2017.

4. Dougiamas, M. Reading and Writing for Internet Teaching [Electronic recourse] / M. Dougiamas. – June, 1999. – Режим доступу : <https://dougiamas.com/archives/a-journey-into-constructivism>. – Дата звернення : Вересень 29, 2017.

Л. М. Осипенко

(КПНЗ «Центр дитячої та юнацької творчості «Дружба» Криворізької міської ради, Україна)

ВИХОВАННЯ В ПІДЛІТКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА Й СУСПІЛЬНА ПРОБЛЕМА

Розбудова системи освіти в Україні, її докорінне реформування покликані стати основою відтворення інтелектуального, духовного потенціалу народу, національного відродження, становлення державності та демократизації суспільства, створення нових підходів до виховання зростлого покоління.

Позашкільна освіта є могутнім фактором виховання молоді, формування її життєвих компетентностей і орієнтирів, духовності, моральності, національної гідності і патріотизму. Формування національної самосвідомості в школярів повинне базуватися на глибокому знанні

національної, духовної й моральної культури громадянина держави, а також на успадкованих надбаннях нації.

У своєму дослідженні ми виходимо з теоретичних засад формування національної свідомості, закладених у дослідженнях українських учених – Г. Ващенко, Д. Віконської, В. Даниленка, О. Кульчицької, Ю. Липи, В. Москальця, Ю. Римаренка, І. Сікорського, Б. Цимбалюка, Д. Чижевського, М. Шлемкевича, В. Яніва та ін., у яких знайшли відображення українська національна ідея, духовність, демократичні засади навчання та виховання. Нові умови функціонування українського суспільства після проголошення незалежності привернули до цієї проблеми увагу широкого кола філософів: М. Возняка, В. Жмира, Ю. Римаренка, психологів – М. Боришевського, С. Максименка та ін., педагогів – І. Беха, В. Кузя, В. Кравця, Т. Мацейків, Н. Побірченко, Є. Приступи, Ю. Руденка, О. Сухомлинської та ін., на думку яких основою виховання національної самосвідомості є історико-культурна спадщина українського народу.

Під національною самосвідомістю ми будемо розуміти відносно стійку систему уявлень і понять підлітка про себе, свою культурно-історичну самобутність, особливості свого світовідчуження й світорозуміння, мислення, емоцій, волі, практичної діяльності тощо, завдяки якій він глибше розуміє свій народ, його культуру й духовність, а також свої якості, здатності й можливості, виробляє основні напрями своєї діяльності, намічає й успішно затверджує власну життєву позицію.

Національна самосвідомість не є вродженою якістю. Воно формується й розвивається разом з особистістю, її наявність можна визначити на підставі пізнавального, почуттєвого та поведінкового критеріїв. Особливе місце у вихованні національної самосвідомості молоді відводиться школі, де ця якість формується засобами усіх видів навчальної діяльності. У закладах позашкільної освіти створено унікальні виховні системи, націлені, передусім на виховання й плекання національної свідомості учнів.

У своєму особистісному розвитку національна самосвідомість проходить довгий шлях самовдосконалення від елементарних уявлень, стереотипів і норм до високорозвиненої цілісної системи знань та ціннісних орієнтирів. Великий вплив на виховання національної свідомості спричиняє мистецтво. Основою його дієвості є його національно-естетична спрямованість і духовно-виховний вплив на свідомість і підсвідомість особистості. Духовна й виховна спрямованість мистецтва найтісніше пов'язана з культурним життям нації. Мистецтво як дієвий компонент національного виховання через естетичне та світоглядне переживання художніх творів сприяє національному самовизначенню особистості.

Ефективному вихованню національної самосвідомості учнів у закладах позашкільної освіти сприяє створення таких педагогічних умов: гуманістична спрямованість процесів навчання й виховання;

використання на українського фольклору; відновлення історичної пам'яті й формування почуття національної гідності, сприяння національній ідентичності учнів.

Література

1. Боришевський М. Національна свідомість та ідентифікація громадян як чинник демократичних перетворень в українському суспільстві /М. Боришевський // Соціально-психологічний вимір демократичних перетворень в Україні. – К.: Український центр політичного менеджменту, 2003 – С. 45-50.

2. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні / За ред. І. Д. Бега // Книга класного керівника: Довідково-методичне видання. – Х.: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. – С. 288-326.

Т. М. Семенютенко

(Навчально-технічний металургійний ліцей № 16, Кривий Ріг, Україна)

МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ ПОЛІЕТНІЧНОГО УЧНІВСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

Моральне виховання зростлого покоління в сучасній українській загальноосвітній школі є одним з головних завдань навчально-виховного процесу, про що свідчать нормативно-методичні документи й матеріали в галузі освіти та теоретичні й практичні дослідження означеної проблеми у філософському і психолого-педагогічному контексті.

Мораль як категорію етики та філософські аспекти морального виховання схарактеризовано в працях С. Анісімова, Р. Апресяна, В. Біблера, В. Блюмкіна, А. Гусейнова, О. Дробницького, О. Золотухіної-Аболіної, В. Малахова. Психолого-педагогічні аспекти морального виховання були предметом дослідження Я. Бельмаз, О. Березюка, В. Болотіної, Є. Бондаревської, О. Газмана, Ю. Грицяя, В. Жуковського, М. Красовицького, О. Лішина, І. Мар'єнка, Н. Монахова, О. Невмержицької, Л. Рувинського, В. Сухомлинського, О. Сухомлинської, А. Шемшуріної, К. Чорної, М. Шиловой. У працях Г. Абрамової, І. Бега, І. Кона, І. Малкіної-Пих, А. Мудрика, В. Мухіної, Ф. Райса, Д. Фельдштейна предметом дослідження стали вікові особливості підліткового віку, які зумовляють необхідність пошуку специфічних напрямів реалізації педагогічного виховного впливу.

Формування ціннісної сфери особистості підлітка у процесі виховання відбувається під впливом багатьох зовнішніх чинників, одним з яких є соціокультурне середовище. На шляху до європейської та світової інтеграції сучасне українське суспільство відчуває дію світових трансформаційних процесів, пов'язаних із глобалізацією та уніфікацією всіх сфер життя, з одного боку, та локалізацією і диференціацією, з іншого.

Глобалізаційні процеси мають як позитивні, так і негативні наслідки, оскільки разом із зростанням політичної та економічної інтегрованості людства перед загрозою глобальної екологічної катастрофи, поширенням космополітичних настроїв мешканців єдиного «глобального поселення» у соціокультурній сфері відбувається зростання національної самосвідомості та прагнення зберегти власну унікальність та самобутність, що викликає ризики появи націоналістичних і шовіністичних настроїв.

Одним із наслідків процесу глобалізації є створення поліетнічних держав завдяки підвищенню мобільності людей, які мають або потребу, або бажання змінювати місце проживання за межами розташування власного етносу. Україна ніколи не була моноетнічною країною, але сучасні демографічні та міграційні процеси прискорюють зміни етнічного складу населення, що призводить до актуалізації, а іноді й до загострення проблеми міжетнічних відносин.

Поліетнічність, яка стала об'єктивною реальністю багатьох країн світу та сучасного українського суспільства, детермінує появу цілого комплексу питань, а саме: етнічна ідентичність, етнічні цінності, культура міжетнічних відносин, міжетнічна толерантність.

Саме тлумачення виховання як соціальне явище набуло в концепції А. Мудрика, який вважає виховання складовою частиною соціалізації [3].

Розуміння виховання як процесу свідомого інформаційного впливу з боку окремого індивіда або соціальної групи на поведінку та діяльність іншого індивіда або соціальної групи з метою формування стійких механізмів регулювання активності запропонував В. Гінецинський [2, с. 19]. Зі свого боку, Є. Бондаревська дала визначення процесу виховання з зазначенням приналежності власних поглядів до особистісно-орієнтованої культурологічної педагогічної концепції. На її думку, виховання є культуровідповідним суспільно й особистісно зорієнтованим педагогічним процесом, спрямованим на залучення дитини до цінностей культури, оволодіння соціальним досвідом, розвиток сфери цінностей і смислів та свідомості, становлення її особистості та індивідуальності [1].

Наведене вище надає змогу стверджувати, що процесуальна якість виховання безпосередньо пов'язана з діяльністю вихователя й вихованця, яка включає організацію та функціонування системи виховної діяльності й самовиховання учнів, спрямованої на реалізацію виховних цілей і формування позитивного досвіду самовдосконалення учнів. Отже, виховання є діяльністю дорослого із залучення дитини в конкретні ситуації життя спільноти, формування умов для її внутрішнього розвитку – здійснення самовиховання.

У такому контексті П. Підкасистий розрізняє виховання як діяльність вихователя («цілеспрямована змістовна діяльність педагога, що сприяє максимальному розвитку особистості дитини, входженню дитини в

контекст сучасної культури, становлення її як суб'єкта й стратега власного життя, гідного Людини») та виховання як діяльність вихованця («завжди організована діяльність дитини, що залучає її до активної взаємодії з сучасною культурою, тим самим життя дитини наповнюється культурним змістом»).

Отже, ми можемо констатувати, що саме в підлітковому віці закладається підґрунтя моральності особистості – її свідомості, почуттів та поведінки. Підліток накопичує систему знань стосовно моралі та моральності як у навчально-виховному процесі школи, так і у процесі спілкування з родиною та довкіллям. Для морального розвитку в підлітковому віці характерним є формування моральних переконань, якими підліток починає керуватися у власній поведінці та які формуються під впливом довкілля (родини, товаришів, засобів масової інформації) та у процесі навчально-виховної роботи.

Література

1. Бондаревская Е. В. Феноменологический анализ современных концепций воспитания [Электронный ресурс] / Е. В. Бондаревская – Режим доступа : http://www.auditorium.ru/aud/v/index.php?a=vconf&c=getForm&r=thesisDesc&CounterThesis=1&id_thesis=3410

2. Гинецинский В. И. Основы теоретической педагогики : Учебное пособие / В. И. Гинецинский. – СПб. : Издательство Санкт-Петербургского университета, 1992. – 154 с.

3. Мудрик А.В. Социальная педагогика / А. В. Мудрик. – М. : Академия, 1999. – 176 с.

А. О. Соломенко

(Криворізький державний педагогічний університет, Україна)

ПРИНЦИПИ МОДЕЛЮВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ТЕОРЕТИЧНОЇ ФІЗИКИ

Сучасні дослідження спрямовані на формування самостійної, інтелектуальної особистості з розвиненим критичним мисленням.

Високо оцінюючи попередні наукові пошуки, які узагальнюють різні погляди на природу і шляхи розвитку КМ особистості, ми пропонуємо наступним чином дифеніціювати поняття критичного мислення. Критичне мислення – це наукове мислення, яке висуває на перший план аргументованість та доказовість думки, для якого притаманна оцінна розумова діяльність, логічність і послідовність міркувань, вихідним і кінцевим результатом якого є вміння ставити правильні запитання, які б уточнювали, вдосконалювали, позбавляли суперечностей ті чи ті наукові гіпотези, теорії, переконання. Слід однак констатувати, що дотепер немає

достатньо повного теоретичного обґрунтування механізмів розвитку КМ студентів вищої педагогічної школи на засадах використання могутнього дидактичного потенціалу природничо-математичних дисциплін і зокрема теоретичної фізики з її дискусійними питаннями у змістовому і методичному аспектах (в електродинаміці та спеціальній теорії відносності).

З огляду на викладене вище, своєю метою ми визначаємо обґрунтування принципів моделювання методичної системи розвитку критичного мислення майбутніх учителів у процесі вивчення теоретичної фізики. Науковцями-дидактами окреслено загальновизнані в педагогічній теорії і практиці такі принципи: свідомості і активності особистості; системності; наступності й послідовності; науковості; доступності; зв'язку теорії з практикою [2; 3]. Ці принципи достатньо обґрунтовані й схарактеризовані у педагогічній літературі, тому немає необхідності їх розлого висвітлювати. У зв'язку з цим звернемо детальну увагу на сутність конкретно-специфічних принципів, які враховують особливості розвитку критичного мислення студентів у процесі вивчення теоретичної фізики: системності; бінарності; індивідуалізації; проблемного навчання; дидактичної рефлексії.

Принцип системності у взаємозв'язку з принципами систематичності й наступності ми розглядаємо як універсальну педагогічну категорію, яка за твердженням О. Вакуленко «проникає у зміст освіти, в методику викладання, в поєднання складових навчально-виховного процесу». На засадах принципу систематичності для забезпечення цілісності експериментальної моделі було запропоновано чітке визначення мети розвитку критичного мислення студентів як взаємозв'язку і взаємообумовленості теоретико-методологічного, змістового, праксеологічного, рефлексивно-результативного складників та враховує дидактичні умови, які уможливають ефективність реалізації методичної системи.

З оперою на дидактичну концепцію І. Унта принцип індивідуалізації розглядаємо в двох аспектах: діагностування рівнів розвитку критичного мислення студентів та їх урахування при виборі змісту, форм, методів, прийомів навчання теоретичної фізики.

Принцип бінарності (подвійності) вимагає такої організації навчальної діяльності студентів-фізиків та використання таких методів розвитку їх критичного мислення, які б після засвоєння, осмислення й відповідної трансформації могли б чітко погуговуватися ними в навчальному процесі загальноосвітніх навчальних закладів.

У нашому дослідженні принцип проблемного навчання розглядається як різновид розвивального навчання, яке ґрунтується на закономірностях творчого засвоєння знань і способів діяльності, на таких методах викладання та учіння, що передбачають з'ясування суперечностей у теоретичній фізиці

і пошук шляхів їх спростування з детальним поясненням.

З огляду на особливості процесу розвитку критичного мислення, принцип дидактичної рефлексії передбачає спеціальне навчання студентів методам самоаналізу власної навчальної діяльності, самокорекції процесу та результатів навчання, прогнозування індивідуальних освітніх траєкторій.

Отже, урахувавши вище наведені дидактичні принципи, нами була побудована методична система розвитку критичного мислення студентів при вивченні теоретичної фізики. Подальші наукові дослідження будуть зосереджені на апробації та поліпшенні методичної системи.

Література

1. Кластер Д. Что такое критическое мышление / Д. Кластер // Відкритий урок. – 2003. – № 17-18. – С. 9-13.

2. Харламов И. Педагогика : учеб. пособие / И. Харламов. – [3-е изд.]. – М. : Юристъ. – 1997. – 512 с.

3. Туркот Т. Педагогіка вищої школи : навч. посібн. / Т. Туркот. – К. : Кондор, 2011. – 628 с.

Т. В. Філімонова

(КПНЗ «Центр дитячої та юнацької творчості «Дружба» Криворізької міської ради, Україна)

СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПОЗАШКІЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ ОСВІТИ

Сьогодні ми стаємо свідками докорінних змін у національній освітній політиці. Традиційна парадигма позашкільної освіти, що існувала до недавнього часу, визначалася чітко сформульованими нормативами, регламентованими планами, програмами, переліками напрямів діяльності закладів, типовими для всього радянського простору. Управління закладом у таких умовах носило стандартний характер. Сьогодні, у зв'язку із соціально-економічними й культурними перетвореннями традиційна парадигма виявляється неспроможною. Одним із завдань сучасного освітнього закладу є розкриття потенціалу всіх учасників педагогічного процесу, надання їм можливостей для прояву творчих здібностей, ініціативності. Це зумовлює розробку концепцій управління, що спираються на фундамент не тільки педагогічних наук, але й соціології, психології, економіки, менеджменту й маркетингу.

Теоретичною основою управління в закладі освіти є положення загальної теорії управління й менеджменту М. Альберта, П. Друкера, М. Мескона, А. Файоля, Ф.Хедоурі та ін. Психолого-педагогічний аспект цієї діяльності представлено в роботах В. Журавльова, В. Караковського, О. Мармази, А. Мудрика, В. Пікельної, І. Харламова, Р. Шакурова, Т. Шамової та ін. Синтез ідей науковців привів до появи особливого

терміну, що характеризує специфіку управлінської діяльності в освіті – педагогічного управління. К. Вазіна, Ю. Васильєв тлумачать цей термін як різновид соціального управління, що відрізняється від нього своїми об'єктами, а також характером, процесами й закономірностями та має на увазі науково обґрунтоване управління вихованням і навчанням зрелого покоління.

Педагогічне управління в закладі включає як традиційні, так і новітні організаційні форм, методи й прийоми. Традиційні – контроль, адміністративні важелі, умотивування, регламентація тощо – довели свою результативність, оперативність і тому не втратили актуальності й у наш час. Проте, досвідчені керівники розуміють, що їх ефективність є вельми умовною і лише там, де поки що не створено повноцінного педагогічного колективу.

В умовах ринку освітніх послуг, їх розмаїття, усе ширше запроваджуються інноваційні організаційні форми педагогічного управління, зокрема:

- маркетингові дослідження, що спрямовуються на визначення місії позашкільного освітнього закладу, концепції його функціонування, пошук нових сфер прикладання потенціалу закладу;

- стратегічне планування на основі розробки моделі вихованця закладу й моделі педагогічного колективу, в якому знаходить своє втілення поетапний розвиток закладу;

- технологізація освітнього процесу, як організаційна форма, що включає конкретні технології управління – особистісно-орієнтовані, діалогічні, інтерактивні, рефлексивні, технології проектування, моделювання, творчо-креативні, розвільні тощо;

- моніторинг функціонування закладу на основі заданих критеріїв.

Педагогічне управління здійснюється за програмно-цільовим принципом, тобто передбачає наявність цілі й програми з її реалізації, а відтак передбачає повний управлінський цикл діяльності, а саме:

- визначення педагогічних завдань і їхнього місця в загальній системі заходів щодо забезпечення якості педагогічної діяльності педагогів закладу;

- планування педагогічної роботи, організація системи соціально-педагогічних відносин;

- забезпечення систематичного, інтенсивного функціонування педагогічного процесу;

- роботу з підвищення рівня професійної й педагогічної майстерності адміністрації та педагогів закладу;

- роботу з активізації творчого розвитку учнів;

- педагогічну діагностику застосованих заходів.

Отже, повсякденними управлінськими задачами керівників є: цілевизначення, прогнозування наслідків прийнятих педагогічних рішень,

стимулювання й умотивування педагогів на виконання поставлених завдань у всіх видах діяльності; установлення оптимальних строків виконання завдань і доручень, визначення рівня їх складності й обсягу роботи, контроль і облік проведеної роботи.

Володіння керівником сукупністю новітніх організаційних форм педагогічного керування і їхнє доцільне використання створюють оптимальні умови для діяльності педагогічного колективу закладу позашкільної освіти, що водночас підвищує якість позашкільної освіти й сприяє особистісному розвитку учнів, забезпечує зростання рівня професійної компетентності педагогів.

О. О. Цись

(Криворізький державний педагогічний університет, Україна)

ПРОЕКТУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ТЕХНОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Проблема організації самостійної навчальної діяльності студентів із використанням ІКТ є широко обговорюваною, її досліджували А. Андреев, В. Биков, В. Вимятнін, Р. Гуревич, Т. Десятов, Н. Жевакіна, М. Кадемія, В. Кухаренко, О. Малихін, Н. Морзе, Є. Полат, О. Рибалко, С. Семіряков, Є. Смирнова-Трибульська, Ю. Триус та ін. Проте, поява все нових інформаційно-комунікаційних технологій, розширення їх апаратної та програмної бази, спонукає дослідників на пошуки нових шляхів інтенсифікації й оптимізації самостійної роботи студентів.

У своєму дослідженні ми розглядаємо ІКТ як комплекс сучасних навчально-дидактичних та методичних матеріалів, інформаційних засобів оброблення, збереження, передавання та відображення інформації (С. Гунько [1, с. 8]). Вважаємо за доцільне використовувати такі технології в системі, створюючи особливе навчальне середовище, перебуваючи в якому студент отримує можливість організації своєї самостійної роботи з ряду навчальних дисциплін, об'єднаних планом підготовки фахівця визначеної спеціальності.

Інформаційне навчальне середовище технолого-педагогічний факультетів услід за М. Умрик розглядаємо як багатоаспектний феномен, що може бути інтерпретований як:

– *засіб навчання* за допомогою інформаційно-комунікаційних та мережевих технологій;

– *об'єкт вивчення*, коли студент вивчає не тільки власне зміст тих чи тих дисциплін, а й технологію створення електронних ресурсів методичного, прикладного характеру;

– *інструмент майбутньої педагогічної діяльності студентів*, який

уможливорює використання всіх елементів електронного, змішаного й комбінованого видів навчання в професійній діяльності майбутніх учителів;

– *база знань*, яка містить навчальні матеріали різного формату для вивчення тих чи тих дисциплін [2].

У інформаційному навчальному середовищі виокремлюємо змістові та функціональні компоненти. З-поміж функціональних компонентів інформаційного навчального середовища вбачаємо:

– *організаційний компонент*, що включає засоби й презентує середовище, пояснює його призначення, відображає цілі, задачі, зміст і структуру відповідно до представлених дисциплін, видів робіт, нормо-часових витрат, логіки виконання, графіка самостійної навчальної діяльності студентів;

– *реєстраційний компонент*, який забезпечує облік виконаних робіт кожним зі студентів. Наявність цього компонента дає змогу викладачеві організувати для студента вилучене навчання, слідкувати за регулярністю й плановістю виконання ним самостійної навчальної діяльності, проводити персоналізовану педагогічну діагностику. Зі свого боку спроектоване середовище має надати студентові можливість обирати власні стратегії засвоєння навчального матеріалу, а також факультативні й елективні курси шляхом реєстрації на них;

– *інформаційний компонент*, що віддзеркалює зміст у вигляді певним чином структурованих навчальних даних;

– *комунікаційний компонент*, який забезпечує зворотний зв'язок між викладачем і студентами засобами веб-технологій у синхронному та асинхронному режимах;

– *контролюючий компонент*, призначений для здійснення поточного, підсумкового, модульного та інших видів контролю самостійної навчальної діяльності студентів, зазвичай, за допомогою тестових технологій [2].

Змістовими компонентами інформаційного навчального середовища є: аудиторний, дистанційний та очно-заклучний модулі. Змістові компоненти відбивають логіку організації самостійної навчальної діяльності студентів засобами ІКТ у інформаційному навчальному середовищі, що має на увазі – видачу завдань студентам, їх залучення до середовища (аудиторний модуль); власне самостійну навчальну діяльність без безпосередньої участі викладача, але за його керівництвом через інформаційне середовище (дистанційний модуль) і контроль та оцінювання роботи студентів, у тому числі за персоналізованими даними середовища (очно-заклучний модуль).

Сьогодні, за результатами широкомасштабних досліджень у межах парадигм дистанційного навчання, ми можемо констатувати наявність цілісних веб-систем адаптивного навчання, які можуть слугувати

технічною платформою для побудови інформаційного навчального середовища для організації самостійної навчальної діяльності студентів засобами ІКТ.

Література

1. Гунько С. О. Формування системи знань про інформаційні технології у майбутніх учителів початкових класів : дис. ... к-та пед. наук : 13.00.01 / С. О. Гунько. – Луцьк, 1999. – 175 с.

2. Умрик М. А. Організація самостійної роботи майбутніх учителів засобами інформаційно-навчального середовища / М. А. Умрик // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер. : Педагогіка і психологія : зб. статей. – Ялта : РВВ КГУ, 2007. – Вип.16. – Ч. 1. – С. 88-95.

СЕКЦІЯ 2 СУЧАСНІ ПАРАДИГМИ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

Е. В. Богодистов,
доктор философии, старший научный сотрудник
(Университет «Франкфуртская Школа Финансов и Менеджмента»,
Германия)

МОДЕЛИ ВЗАИМООТНОШЕНИЙ СТУДЕНТОВ И РЕШЕНИЕ КОНФЛИКТОВ В УНИВЕРСИТЕТЕ, ДОМА И НА ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ ПРАКТИКЕ

Теория Моделей Взаимоотношений (*relational model theory*) является одной из самых ярких антропологических и социально-психологических теорий. Теория была впервые представлена Аланом Фиском (Fiske, 1991), теория стала популярной в области социальной психологии (Fiske, 1992), организационного поведения (e.g. Earley, 1997; Giessner & Schubert, 2007; Sheppard & Tuchinsky, 1996; Sondak, 1998), менеджмента (e.g. Boer, Berends, & van Baalen, 2011; Mossholder, 2011; Sheppard & Sherman, 1998) и кросс-культурного анализа (e.g. Fiske, 1993; Fiske & Tetlock, 1997; Singelis, Triandis, Bhawuk, & Gelfand, 1995).

Данная теория предполагает, что существуют лишь четыре базовые формы взаимоотношений: коммунальная модель (communal sharing), авторитарная модель (authority ranking), равноправная модель (equality matching) и рыночная модель (market pricing) (Fiske, 1991, 1992). Данные четыре модели взаимоотношений известны и используются людьми вне зависимости от страны проживания и культурных рамок; они универсальны для всего человечества на протяжении всей истории развития общества (Haslam, 2004).

Модель взаимоотношения включает в себя несколько измерений, в частности взаимоотношения обмена, распределения, работы, морали, принятия решений, влияния, идентичности и пр. Например, коммунальная модель наиболее близка к идеальному представлению семьи – партнеры обмениваются вещами без ожидания получить что-либо взамен, работа выполняется тем, кто в данный момент имеет возможность выполнить ее, а решения принимаются совместно. В отличие от этой модели, равноправная модель больше напоминает партнерские взаимоотношения – обмен является взаимовыгодным и осуществляется по принципу «услуга за услугу», а работа выполняется поочередно. Авторитарная модель предполагает различную силу общественных позиций – один из партнеров имеет авторитет, может взять что-либо у партнера без осязаемой необходимости это вернуть, принимает решения самостоятельно, а партнер соглашается. Такая модель взаимоотношений обычно ассоциируется с армией. Последняя модель –

рыночная – предполагает обмен вещами по принципу «как заплатил, так и получил», работа делиться по количеству затраченного времени и/или стоимости человекочаса. Такие взаимоотношения наиболее часто ассоциируются с взаимоотношениями в фирме (Fiske, 1991).

Однако хоть модели и ассоциируются с определенными сферами, на самом деле люди могут свободно переключаться и использовать любую из моделей (Bogodistov & Lizneva, 2017). Более того Богодистов и Боттс (2017) в своей работе показали, что солдаты, задействованные в АТО предпочитают равноправную модель взаимоотношений. Ввиду этих наработок, нами был поставлен исследовательский вопрос: какая из моделей взаимоотношений наиболее часто используется в учебном заведении? Более того, согласно гипотезе Водосека (2000), модели взаимоотношений могут быть связаны с конфликтами в коллективе. Следовательно, нами был поставлен второй исследовательский вопрос: могут ли определенные модели взаимоотношений влиять на решение конфликтов?

Подготовка исследования. В рамках исследовательских вопросов мы провели исследование в Европейском университете Видарина, Франкфурт-на-Одере. В исследовании приняли участие 93 студента. Их возраст составил в среднем 21,90 лет ($CO = 2,28$); участвовали 39 мужчин и 53 женщины; большинство было студентами первого (45 человек) и второго (22 человека) курсов. Студентам были заданы вопросы из анкеты Хаслама и Фиска (2004) в привязке к конфликтам. Перед анкетой каждый студент должен было описать три конфликтные ситуации – (1) в семье или с друзьями, (2) в университете или школе и (3) на работе или практике.

Данные были обработаны в программе IBM SPSS. Для того, чтобы ответить на наш первый исследовательский вопрос, мы провели тест ANOVA. В качестве независимой переменной мы использовали тип конфликта (дома, университет, работа), а в качестве зависимой переменной мы использовали агрегированные на основании факторного анализа переменные из вопросов анкеты по моделям взаимоотношений. Как и предполагалось, студенты прибегают к различным моделям взаимоотношений: дома и с друзьями студенты предпочитают коммунальную модель ($F(2, 276) = 30,489, p < 0,001$), в то время как эта модель мало популярна в университете, и на работе. Авторитарная модель ($F(2, 276) = 10,228, p = 0,003$) реже всего встречается дома, и ее популярность возрастает в университете и еще более на работе. Рыночная модель ($F(2, 276) = 6,001, p < 0,001$) преобладает на работе. Равноправная модель ($F(2, 276) = 8,293, p < 0,001$) ведет себя подобно коммунальной.

Для ответа на наш второй вопрос, мы провели тест MANOVA, в котором в качестве независимых переменных использовали модели взаимоотношений, а в качестве зависимых – уровень разрешенности

конфликта, уровень достижения перемирия (то есть конфликт не завершен, но стороны договорились его не продолжать) и удовлетворенность решением. Мы также использовали контрольные переменные для возраста, пола, факультета, а также средней оценки.

Коммунальная модель была единственной моделью, при которой конфликт был решен более полно ($B = 0,550$, $p = 0,002$). Остальные модели не показали статистически значимых результатов. Женщины также достигали более высокого уровня решения конфликта ($B = 1,075$, $p = 0,037$). Однако мы обнаружили негативную модерацию – в семейных конфликтах девушки были менее успешны ($B = -1,417$, $p = 0,051$), хоть и на уровне слабой статистической значимости.

Студенты с более низкими оценками были более успешны в достижении «перемирия» ($B = 0,336$, $p = 0,067$). В области удовлетворенности исходом конфликта, модели взаимоотношений не показали статистически значимых эффектов. Девушки, однако, были более довольны результатами ($B = -0,884$, $p = 0,073$), более того мы нашли негативную модерацию – в университете уровень удовлетворения исходом конфликта был ниже ($B = 1,698$, $p = 0,015$).

Выводы. Мы хотели бы подчеркнуть важность коммунальной модели взаимоотношений для решения конфликтов. В то же время, мы хотим подчеркнуть тот факт, что в университетах эта модель является мало популярной. Мы считаем, что университетам необходимо изменить модель взаимоотношения со студентами с целью избегания или более быстрого и эффективного решения конфликтов.

А. В. Василюк,

*доктор педагогічних наук, доцент
(Університет менеджменту освіти НАПН України, Київ)*

ТЕОРЕТИЧНІ МОДЕЛІ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ

В освітній теорії відрізняються три якісно відмінні моделі навчальної діяльності дорослих, серед яких: технологічна, гуманістична і критична. При їх аналізі важливими є врахування ключових питань: Чим є знання та їх характер? Ким є дорослий учень і яких знань він потребує? Яка роль учителя в освіті дорослих?

Відповідно технологічній моделі, центральне місце у навчальному процесі займає постать викладача з його директивним стилем викладання. Метою навчання є пристосування слухачів до об'єктивного світу та успішному функціонуванню в ньому. У даній моделі освіта розглядається інструментальним чином, тобто відповідно до потреб суспільства. Викладач відповідає за результати навчання своїх підопічних, тоді як слухач трактується виключно як пасивний отримувач знань.

Таблиця 1

Моделі навчальної діяльності з дорослими людьми

КРИТЕРІЇ	МОДЕЛЬ		
	Технологічна	Гуманістична	Критична
Важлива суспільна проблема	суспільний розвиток	індивідуальна свідомість	гнітючі умови життя
онтологія людини	особа, яка пізнає	діюча особа	вільна особа
ключова цінність	демократія, добробут	самореалізація	свобода
контекст освіти	суспільна структура	індивідуальна особистість	«я» в суспільстві
ідеал освіти	соціальний обов'язок	інтегрована особистість	емансипаційна орієнтація
роль викладача	керівництво	підтримування учіння	пробудження свідомості
завдання вчителя	передача знань	формування компетентностей	врахування тотожності слухача
характер навчання	традиційне	учіння	критична рефлексія
методи навчання	репродуктивні	частково пошукові	діалогові
роль життєвого досвіду	невартісне (знання замість досвіду)	потенціальне джерело учіння	основне джерело знань
становище вчителя	домінуюче	партнерське	сервісне
відповідальність	викладач	викладач і слухач	слухач
критерії ефективності освіти	відтворення знань	уміння вирішувати проблеми	здібність до зміни життя (емансипація)

Джерело: Malewski M. *Modele pracy edukacyjnej z ludźmi dorosłymi* // *Andragogiczne wątki, poszukiwania, fascynacje, Toruń 2001, s. 284.*

Відмінний і більш прогресивний підхід до навчального процесу має гуманістична модель, головний сенс якої полягає в акцентуванні, що людина не має бути пасивним отримувачем знань, а натомість її активним користувачем. Основним у навчальному процесі вважаються партнерські стосунки між слухачами та педагогом. Викладач переважно виконує діагностичну, мотиваційну, методичну, консультативну та оцінювальну функції. Згідно цієї навчальної моделі, освіта повинна слугувати багатосторонньому розвитку особистості слухача.

Як зауважує Р. Лепперт, викладача, який підтримує гуманістичну модель, можна назвати рефлексивним практиком, який піддає рефлексії

своє функціонування, аналізує свої «знаряддя» праці, досягнені результати, досвід і здійснює зміни у власному стилі професійної діяльності.

Характерною рисою критичної моделі є цілковита самостійність слухача, що призводить до розмивання офіційних навчальних програм та змісту навчання. Навчальна діяльність полягає в тому, щоб сприяти формуванню й підвищенню компетентностей та інтересів дорослої людини, що призведе до пізнання більш ширшої перспективи світу. У цій моделі важливі критичне мислення й отримання знань із оточуючої дійсності. Роль викладача можуть замінювати різні мас-медіа. Доросла людина може отримувати знання із повсякденного життя: фільмів, телевізійних програм, Інтернету, літератури та ін.

Представлені навчальні моделі відповідають різним сферам освіти: формальній, неформальній, інформальній. Зокрема, технологічна модель, із домінуванням ролі вчителя, притаманна формальній освіті; гуманістична модель, яка враховує потреби учнів, відповідає неформальній освіті, а критична модель більш підходить інформальній освіті.

Безумовно, освітня практика, зокрема освіта дорослих, є більш багатшою, ніж це демонструють теоретичні моделі, більш еклектичною.

Серед освітніх політиків, теоретиків і практиків існує консенсус, що метою освіти є розвиток компетентностей упродовж життя у професійному і особистому житті. Зазвичай такі компетентності визначаються як система, що складається із знань й умінь у ціннісному контексті. Якщо ми хочемо виховати компетентну людину, нам потрібно враховувати усі ці навчальні моделі, оскільки кожна з них відіграє свою роль. Технологічна модель сприяє передачі знань, гуманістична модель розвиває інтереси та здібності учнів згідно із їх потребами, а критична модель сприяє виробленню дискурсивного ставлення до реальності.

У нашій країні переважають формальні шляхи отримання освіти, натомість бракує довіри до альтернативних форм неформального та інформального навчання. І передусім – компетентностей до їх використання.

Н. П. Волкова,
доктор педагогічних наук, професор
(Університет імені Альфреда Нобеля, Україна)

МЕТОДИ ФАСИЛІТАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО РІВНЯ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Характерними ознаками сучасності є наявність глибинних і стрімких соціально-економічних, політичних, інноваційно-освітніх трансформацій в житті України, її орієнтація на інтеграцію з цивілізованою світовою

спільнотою, що актуалізують проблеми модернізації професійної підготовки висококваліфікованих конкурентоздатних педагогічних кадрів, які здатні активно діяти, приймати рішення, навчатись упродовж життя; володіють знаннями, уміннями в сфері функціонування мови й мовлення, мовленнєвих норм, мають досвід послугування невербальними та комп'ютерними засобами комунікації, без яких, безперечно, не відбудеться комунікація педагога; вміють працювати у команді, тобто організовувати інших, планувати діяльність, мотивувати інших до діяльності за допомогою позитивних емоцій, співпрацювати з іншими людьми тощо. Тому однією із нагальних потреб сьогодення є створення умов для підготовки здобувачів освітньо-наукового рівня – педагогів вищої школи, які змінили би сенс і характер професійної діяльності, комунікації відповідно до вимог оновленого вишу, поклавши в основу високий професіоналізм, гуманізм, суверенність особистості, неупереджене ставлення до студентів.

Підготовка здобувачів освітньо-наукового рівня (спеціальність 015 «Професійна освіта») до професійної комунікації здійснюється у процесі оволодіння освітньою складовою програми, яка включає дисципліни двох видів: загальні («Філософія науки і методи наукових досліджень», «Англійська мова для академічних цілей», «Педагогічні технології в сучасній вищій освіті» – 15 кредитів) та дисципліни за спеціалізацією, серед яких: нормативні («Теорія і практика професійної освіти. Інноваційні педагогічні системи XXI ст.», «Психологія вищої школи», «Виконання проекту», «Педагогічна майстерня (майстер-класи)» – 16 кредитів) та вибіркові («Професійно-педагогічна комунікація», «Педагогічна майстерність викладача вищого закладу», «Тренінг комунікативності й особистісного розвитку», «Стратегічний менеджмент в освіті» – 14 кредитів) дисципліни. Під час вивчення зазначених дисциплін широко використовуються методи фасилітації.

У сучасному педагогічному дискурсі поняття фасилітації (від дієслова «facilitate» – «полегшувати, сприяти, допомагати, просувати») широко використовується в аспекті міжособистісної взаємодії. Даному питанню приділено значну увагу у працях психологів та педагогів (А. Адлер, Е. Берн, Л. Виготський, О. Димова, І. Жижина, О. Кондрашихіна, Л. Куликова, А. Маслоу, В. Соловйов, В. Суміна, В. Франкл, К. Ясперс та ін.). Варто зауважити, що науковці єдині в тому, що фасилітація будь-якої діяльності покращує якість спілкування і взаємодії між людьми, сприяє її продуктивності.

Щодо педагогічної фасилітації, то розуміємо її як багатофункціональну взаємодію, за якої педагог займає позицію консультанта-фасилітатора, який виступає «помічником» студентів і має підтримувати, супроводжувати процес вироблення нового для них досвіду. Викладач-фасилітатор має володіти уміннями управляти змістом та динамікою роботи мікрогруп,

слухати і чути, точно і повно передавати інформацію, правильно ставити запитання, ділити «перемогу» з групою, бути готовим приймати чужі думки, не нав'язуючи власну думку групі. Педагогічна фасилітація як одна з форм психолого-педагогічного супроводу процесу навчання спрямована на реалізацію особистісно значущих цілей у процесі навчання і створення творчого освітнього середовища.

Вибір методів фасилітації обумовлений тим, що вони містять значні можливості: підвищують ефективність процесу групового прийняття рішень (аналіз ситуації; визначення варіантів, альтернатив вирішення проблеми; вибір кращого варіанту), створюють, підтримують клімат в групі (підвищують рівень залученості в процес обговорення; стимулюють ініціативу; спонукають до особистої відповідальності за процес і результат), забезпечують обмін досвідом між учасниками, сприяють персональному розвитку учасників.

Взаємодія аспірантів під час проведення занять на основі методів фасилітації може здійснюватися по-різному: у групах (мікрогрупах), бригадах, члени яких мають спільне завдання, під час вільного руху по аудиторії і чергових зустрічей один із одним одного чи декількох аспірантів, що ведуть бесіду з членами групи, яка виконує мікрогрупове завдання, у процесі вербального взаємообміну окремих мікрогруп чи груп у процесі виконання загального завдання всією групою.

Найпоширенішими методами фасилітації, якими послуговуються викладачі ВНЗ у процесі вивчення аспірантами вищезазначених навчальних дисциплін, є: «Світове кафе», «Відкритий простір», «Аналіз полю сил Курта Левіна», «У той же час наступного року», «Пошук майбутнього», «Парадигма позитивних змін», «Антимозковий штурм», «Динамічна фасилітація» та інші.

Практика доводить, що послуговання методами фасилітації є доцільним під час проведення як лекцій, так і семінарських занять із метою підвищення позитивної мотивації, активізації комунікативної діяльності аспірантів, набуття ними досвіду вирішення особистих й професійних проблем комунікації, оволодіння методами та методиками проектування та організації спільної діяльності педагогів і студентів; створення умов конструктивної взаємодії з суб'єктами навчально-виховного процесу і вибору оптимальних методів, засобів і форм взаємодії, забезпечення сприятливого морально-психологічного клімату; вирішення й запобігання конфліктних ситуацій професійної взаємодії.

К. Р. Колос,
доктор педагогічних наук

(Комунальний заклад «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради, Україна)

ТРАЕКТОРІЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГА: МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ

Метою підвищення кваліфікації педагогічних працівників у комп'ютерно орієнтованому навчальному середовищі закладу післядипломної педагогічної освіти (КОНС ЗППО) є побудова кожним педагогом власної траєкторії професійного розвитку на всіх етапах професійного становлення, у межах керованого, штучно та цілеспрямовано створеного простору, у якому розгортається навчально-пізнавальний процес із використанням ІКТ. Результатом цих процесів є гарантоване досягнення педагогом актуального суспільно-значущого професійного рівня компетентності, зокрема інформаційно-комунікаційної і технологічної, відповідно до вимог професійно-кваліфікаційних характеристик педагогічного працівника навчального закладу.

Реалізація основних завдань і передумов для побудови слухачами індивідуальних траєкторій професійного розвитку ґрунтується на основі інтегрованої системи організаційних і дидактичних заходів навчально-пізнавального процесу, здійснюваного в межах зазначеного середовища.

Організація підвищення кваліфікації педагогічних працівників у КОНС ЗППО характеризується такими ознаками: здатність вчасно виявляти й педагогічно виважено реагувати на наявні та перспективні потреби педагогічних працівників; наявність стійкого злагодженого взаємозв'язку між учасниками навчально-пізнавального процесу; слухачі курсів підвищення кваліфікації можуть критично оцінювати запропоновані в межах КОНС ЗППО інновації та брати безпосередню участь у їхній апробації, розвитку та інтеграції; академічний, адміністративний та ІКТ-персонал, володіючи перспективними тенденціями формування й розвитку цього середовища, здатні раціонально застосовувати наявні педагогічно виважені ІКТ під час здійснення підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Ці обставини потребують урахування цілого спектру вимог до формування змістової компоненти методичної системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників із використання КОНС ЗППО:

– навчальні плани й програми необхідно розробляти для різних категорій учасників зазначеного середовища;

– у навчальних планах і програмах курсів підвищення кваліфікації потрібно передбачити адаптацію слухачів до нових умов НПП і заняття з інформаційно-комунікаційних технологій;

– для кожної категорії персоналу зазначеного середовища потрібно

передбачити проведення практичних занять, тренінгів і семінарів щодо використання технологічного складника КОНС ЗППО у їхній професійній діяльності. При цьому зміст навчання повинен формуватися згідно з функціями та завданнями, покладеними на працівників кожного із підрозділів вказаного середовища.

Методика інтеграції комп'ютерно зорієнтованих засобів навчання в навчально-пізнавальний процес закладу післядипломної педагогічної освіти характеризується такими ознаками: здійсненням електронного діагностування потенційних слухачів курсів підвищення кваліфікації та аналізу отриманих результатів; врахуванням виявлених нагальних і перспективних потреб потенційних слухачів і прохань педагогів регіону під час планування навчально-пізнавального процесу; активною індивідуальною і груповою діяльністю слухачів; ненав'язливою взаємодією між учасниками КОНС ЗППО як під час курсового, так і міжкурсівного періодів; налагодженням електронного взаємозв'язку з рецензентами курсових, проектних тощо робіт; використанням учасниками НПП легкодоступних комп'ютерно орієнтованих засобів навчання; розробкою академічним персоналом методики використання цих засобів у КОНС ЗППО, її апробацією й оприлюдненням; систематичним ознайомленням академічного персоналу з наявними розробками та технологією впровадження комп'ютерно орієнтованих засобів навчання в НПП курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників; зміщенням концентрації уваги слухачів на комп'ютерно орієнтовані засоби навчання; чіткою демонстрацією викладачем функціональних можливостей комп'ютерно зорієнтованих засобів навчання та виокремленням методичних основ їхнього творчого та раціонального застосування в навчально-виховному процесі дошкільних, загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів; поточним спостереженням академічного персоналу за навчальною діяльністю слухачів, – що дозволяє їм отримати нові дані, відповідно до яких кожен викладач повинен мобільно скоригувати здійснення навчально-пізнавального процесу підвищення кваліфікації педагогічних працівників; вчасним наданням академічним персоналом КОНС ЗППО консультацій педагогічним працівникам регіону, додаткового наставництва чи керівництва щодо ефективної інтеграції ІКТ у навчально-виховний процес освітнього закладу. При цьому форми та методи здійснення НПП у комп'ютерно орієнтованому навчальному середовищі закладу післядипломної педагогічної освіти відзначаються активною участю слухачів у навчально-пізнавальному процесі.

Використання сучасних ІКТ дозволяє здійснювати планування та реалізацію індивідуальних траєкторій підвищення кваліфікації слухачів на всіх рівнях НПП у КОНС ЗППО, а саме: на рівні курсової підготовки (перепідготовки); на рівні навчального плану; на рівні тематичного модуля.

Н. С. Олексюк,
доктор педагогічних наук, професор
(Тернопільський національний педагогічний університет імені
Володимира Гнатюка, Україна)

ОСВІТА ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ЛЮДИНИ ДО ЛІТНЬОГО ВІКУ

Соціальна незахищеність людини, як обмеженість її в організації життєдіяльності та вирішенні різноманітних проблем, зазвичай, зумовлюється політичними, економічними, соціальними та іншими чинниками. Особливо гостро ці чинники впливають на людей літнього віку (для жінок це 55-74 роки, для чоловіків – 60-74 роки). Характерними для означеної категорії населення є: обмеження або припинення трудової діяльності, трансформація ціннісних орієнтирів та спілкування, зниження соціальної та біологічної адаптивності, погіршення самопочуття. Окрім того, у людей літнього віку часто виникають негативні емоції, пов'язані з неспроможністю виконувати роботу для інших, а, отже, бути значимими для них, що, зі свого боку, спричинює відчуття неповноцінності й викликає роздратованість, які негативно впливають на їхній психічний стан, знижують опірність до захворювань і можливості адаптуватися до змін навколишнього середовища, а, відповідно, змінюють тимчасові перспективи особистості.

Слід зазначити, що сьогодні надзвичайно швидко збільшується відсоток людей літнього віку. За даними демографів та соціологів темпи зростання кількості людей означеної категорії на планеті у два рази випереджають зростання чисельності населення. Сьогодні кожний п'ятий житель України досяг 60-річчя. Поряд з цим мусимо констатувати, що, незважаючи на актуальність проблеми старіння населення, чинну нормативно-правову базу, нажаль нерозробленим залишається зміст соціальних послуг (в тому числі – освітніх) для людей літнього віку, непроаналізованими – технології їх надання, необґрунтованими – стратегії реформування.

Ураховуючи необхідність глибокого та детального вивчення питання соціальної адаптації людини до літнього віку та, відповідно, до нових умов життєдіяльності, у науковій літературі все частіше знаходимо праці, присвячені цій проблематиці. Так, основні соціальні негаразди, з якими зустрічаються люди означеної категорії, охарактеризовано в статтях Н. Галіяш. В публікаціях Р. Сопко розкрито суть соціальних послуг, що надаються людям літнього віку. Недоліки функціонування системи соціального обслуговування людей літнього віку проаналізовано в роботах О. Стефанової. Теоретичні й методичні засади освіти дорослих (в тому числі – людей літнього віку) досліджували С. Архипова та Л. Сіраєва.

Метою нашого дослідження є обґрунтування ролі освіти у процесі соціальної адаптації людини до літнього віку. Означену мету реалізуємо

шляхом виконання наступних завдань: розкрити зміст процесу соціальної адаптації людини до літнього віку, проаналізувати складові цього процесу, дослідити вплив освіти на ефективність процесу соціальної адаптації осіб означеної категорії.

Соціальна адаптація людини до літнього віку не є на сьогоднішній день таким перспективним напрямом дослідження, як розвиток систем: соціального захисту – сиріт, людей з інвалідністю, соціальної реабілітації – учасників антитерористичної операції чи вимушено переміщених осіб. Адже люди літнього віку – це особи з багатим життєвим і професійним досвідом, які володіють величезним творчим потенціалом. Соціальна активність даної вікової групи, її знання і досвід, а також здатність до сприйняття нового дають можливість говорити про те, що люди літнього віку мають великий потенціал для розвитку та самореалізації, незважаючи на існуючі негаразди та виклики сьогодення. Поряд з цим, сьогодні лише незначна кількість людей літнього віку використовують цей потенціал для власної освіти.

Погоджуючись із думкою М. Пічі та О. Семашко, вважаємо, що освіта людей літнього віку виконує такі соціальні функції, як: трансляції культури, знань і навиків; наслідування соціального досвіду та забезпечення духовної спадкоємності поколінь; соціалізації особистості; регуляції соціально-класового балансу суспільства; інтеграції з наукою та виробництвом; опосередкованого впливу на політичні та національні процеси тощо. Загалом, соціальна адаптація людини до літнього віку – це комплекс заходів, спрямованих на налагодження особою літнього віку суспільних зв'язків і відносин; формування її гідного соціального статусу; забезпечення реалізації у суспільстві; досягнення нею певної соціальної незалежності.

Опираючись на мету та зміст соціальної адаптації особи до літнього віку, до складових цього процесу відносимо: психологічну адаптацію (спрямована на подолання у свідомості людини літнього віку уявлення про безвихідь її становища, відновлення запасних сил організму, формування впевненості та мотивації щодо подолання почуття тривоги, страху чи провини, психологічних комплексів, невпевненості у своїх силах, а також на зміцнення активної, діяльної особистісної позиції); педагогічну адаптацію (передбачає освіту та всебічний розвиток особи літнього віку та створення умов для розвитку її потенційних можливостей); професійну адаптацію (напряmena на формування нових професійно важливих якостей і умінь, необхідних для залучення особи літнього віку до трудової діяльності у сфері, найбільш придатній для неї, згідно її індивідуальних можливостей).

Отже, освіта людей літнього віку є одним із засобів організації їхньої позитивно спрямованої життєдіяльності, попередження виникнення та

вирішення назрілих проблем, а, отже, соціальної адаптації. У сучасній Україні освіта осіб означеної категорії повинна відігравати роль не лише важливого елемента соціальної адаптації, але й гарантувати забезпечення гідного рівня життя. Вважаємо, що цьому сприятимуть наступні інноваційні технології: створення умов, які забезпечують людям літнього віку життєву перспективу та високу соціальну активність; надання їм допомоги в соціальній та психологічній адаптації; сприяння їхній інтеграції у культурно-освітній простір; сприяння усвідомленню ними взаємної відповідальності покоління тощо.

С. Ю. Рудницька,

доктор психологічних наук, доцент

(Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, Україна)

ІНСТИТУТ ТЬЮТОРСТВА В КОНТЕКСТІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Динамічні перетворення українського суспільства в умовах техногенної цивілізації висувають нові вимоги до розуміння людського потенціалу як основи відтворення соціокультурного капіталу нації. У зв'язку з цим величезне значення набувають дослідження проблеми неперервної освіти (lifespan education) сучасної людини, зокрема розробка мережецентричного освітнього середовища, знаннєво-орієнтованих технологій в освіті, технологій трансферу знань в освітньому процесі, методичних та технологічних основ наукової освіти для різних вікових груп, розроблення психологічних практик і технологій розвитку та саморозвитку особистості впродовж життя (lifespan development);

У контексті вищезазначеного, дистанційне, електронне (e-learning), мобільне (m-learning) навчання розглядається не тільки як інноваційна форма процесу неперервної освіти, а як необхідна умова здійснення сучасного освітнього процесу загалом. Стрімкий розвиток індустрії зі створення програмних комплексів e-learning, зокрема систем Learning Management Systems, що поєднують у собі можливості комунікацій, адміністрування, оцінки набутих знань, розроблення навчальних курсів різної спрямованості, зумовили експлікацію нових тенденцій трансформації сучасної дистанційної освіти, зокрема широке розповсюдження та використання на сучасному етапі набувають системи змішаного навчання (blended learning) (С. Березенська, К. Бугайчук, В. Кухаренко, Н. Олійник, Т. Олійник, О. Рибалко, Н. Сиротенко, А. Столяревська, Е. Тоффлер та інші).

Змішане навчання становить динамічну конфігурацію очного (face-to-face), самостійного (self-study) та онлайн (online collaborative) навчання, а його інтегративний потенціал, зі свого боку, визначається продуктивним поєднанням досвіду класичного навчання з сучасними технологічними

інноваціями в освіті. У річищі зазначеної проблеми неминуче виникає потреба переосмислення місця й ролі суб'єктів навчального процесу у віртуальному сегменті освітнього простору, зокрема ролі інституту тьюторства в умовах дистанційної освіти.

У сучасному суспільстві спостерігається загальна тенденція втрати освітнім дискурсом своєї комунікативно-сислової («живої») основи, унаслідок чого відбувається нівелювання особистісних властивостей суб'єкта навчального процесу, замість яких пропонується «готовий» образ «Іншого». У цьому контексті, перспективи розвитку освіти, і передусім, дистанційної освіти, ми пов'язуємо саме з інститутом тьюторства, який здатний актуалізувати та акумулювати процеси, спрямовані на розширення смислового діапазону «Іншого». Саме ідея тьюторства може бути втілена та ефективно використана при створенні сучасних практик і технологій змішаного навчання, основна ідея яких полягає в конструюванні в комунікативному освітньому просторі особистісних «можливих світів».

Так, при змішаному навчанні основним завданням тьютора є управління самостійною роботою тих, хто дистанційно навчається, – учнів, студентів, слухачів освітніх програм, учасників тренінгів, курсантів, аспірантів та ін. Тьютор має моделювати та конструювати умови для створення й реалізації індивідуальної освітньої траєкторії Учня. Тьютор сам має вміти вчитися та передавати не стільки свої знання, скільки власний досвід самоосвіти тим, хто також перебуває в процесі самоосвіти (Н. Рибалкіна).

Отже, інститут тьюторства як одна із систем сучасної дистанційної освіти, формує і транслює певні моделі відносин, усередині яких «Своє» та «Інше» стикаються і взаємодіють, зберігаючи при цьому власну інакшість і своєрідність, стимулює творчий пошук сутнісного вибору свого шляху, проектування свого життєвого простору, свого унікального буття серед нескінченної кількості варіантів буттєвих проєктів «Інших», задає певні фрейми, усередині яких уможливорюється втілення безлічі варіацій смислового «розгортання» життєвих та особистісних проєктів.

Н. М.Токарева,

*доктор психологічних наук, доцент
(Криворізький державний педагогічний університет, Україна)*

ПСИХОЛОПЧНИЙ КОНТЕНТ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ОСВІТИ ДОРОСЛИХ У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Системні трансформаційні процеси в розвитку суспільства кінця ХХ – початку ХХІ століть означені загальним вектором становлення

інформаційного суспільства, що відображує безпрецедентність інформаційно-технічних досягнень людства, радикальність інновацій в усіх основних сферах життєдіяльності людства. Сучасний соціокультурний простір, у якому якість життя, перспективи соціальних змін і соціально-економічного розвитку перебувають у прямій залежності від інформації та її експлуатації, потребує від людини постійного оновлення ключових інформаційних компетенцій: мобільно сприймати, аналізувати й утримувати потрібні для виживання потоки інформації. Водночас, у мінливому середовищі інформаційного суспільства історичні зміни є настільки швидкими, що перманентний досвід дорослих не сприймається молоддю як соціокультурні моделі та усталені взірці для наслідування; вже самі дорослі навчаються у власних дітей неадаптивним моделям поведінки, набуваючи досвід існування в умовах системних змін та трансформацій ментальності. Означений процес супроводжується суттєвими кризовими переживаннями екзистенційної природи (деструкція потенційних вимірів кар'єрної та особистісної ідентичності, втрата сенсу життя, руйнація системи суб'єктності тощо), що, зі свого боку, позначається на прогресивності сценаріїв психічного розвитку дорослої людини.

Проблема деструктивних змін у вимірах життєвого простору людини у період зрілості має бути вирішена за рахунок можливостей лонгітюдного варіативного особистісного моделювання в системі освіти. Сучасне інформаційне суспільство нагально потребує від особистості якісно нового інноваційного стилю життя. Тому пріоритетним вектором неперервної освіти є становлення й розвиток особистості не лише у періоди її фізичного і соціально-психологічного дозрівання, але й у періоди старіння організму, коли більш важливою стає компенсація сил і можливостей, що втрачаються (R. Dave). У площині означеного *диверсифікація* (від лат. *diversificatio* – зміни, різноманітність) адресованих дорослим освітніх послуг може стати потенційно потужним і дієвим інструментом, здатним гарантовано сприяти безконфліктному переходу дорослої людини до нової якості життєтворення у період зрілості. Освіта має забезпечувати рівність доступу до якісних освітніх послуг усім активним суб'єктам життєдіяльності, незалежно від індивідуально-типологічних особливостей та віку (*life-span development*).

Тенденції диверсифікації зумовлюють перехід від унітарності й уніфікованості традиційної освіти до інноваційності чисельних моделей, стратегій, стилів надання освітніх послуг, зокрема й дорослим, відповідно до новітніх викликів епохи постмодернізму. Диверсифікація освіти дорослих детермінує удосконалення якості і змісту, розширення спектру можливостей регулювання сфери надання освітніх послуг, використання нових освітніх технологій з метою гарантування дорослій людині конкурентоздатності в умовах несталого інформаційного суспільства.

Розширення освітнього простору в контексті освіти дорослих у сучасному суспільстві активно реалізується за рахунок неформальної та інформальної (через Internet-мережу, самоосвіту, ЗМІ та інші засоби інтерналізації досвіду) освіти, які характеризуються спонтанністю освітнього контенту, зумовленого власною активністю індивідів у насиченому культурно-освітньому середовищі.

Узагальнюючи, можна констатувати, що за своєю психологічною спрямованістю освіта дорослих є інтегральним елементом життя дорослої людини, основою всебічного розвитку, постійного збагачення її творчого потенціалу. Серед пріоритетних завдань освіти дорослих передбачено сприяння оновленню компетенцій людини щодо якісного пролонгованого життєтворення в сучасному динамічному суспільстві. Об'єктивним вектором оновлення освіти дорослих є диверсифікація на засадах особистісно-компетентнісного підходу із урахуванням освітніх потреб людини періоду зрілості.

М. Л. Смульсон,
доктор психологічних наук, професор
Д. С. Мещеряков
М. М. Назар,
кандидат психологічних наук
(Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України)

РОЗВИТОК ІНТЕЛЕКТУ І СУБ'ЄКТНОСТІ ДОРΟΣЛИХ У ВІРТУАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ

Замість біхевіоральної та когнітивістської парадигм дистанційної освіти зараз виникає нова дистанційна освітня педагогіка і психологічна психологія, засновані на соціально-конструктивістських поглядах на навчання. У межах соціально-конструктивістського підходу основні психологічні проблеми створення та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій визначаються наявністю *віртуального освітнього середовища*.

Під віртуальним освітнім середовищем ми розуміємо весь комплекс контенту розміщених в Інтернеті різноманітних навчальних та інших матеріалів: курсів, як систематичних, що відповідають навчальним програмам середніх та вищих навчальних закладів, курсів підвищення кваліфікації тощо, так і «не програмних», випадкових, розрізнених, так званих «тренінгових», а також інформаційних матеріалів, навчального контенту на сайтах іншого (найрізноманітнішого) спрямування і в соціальних мережах. Інакше кажучи, йдеться про контент Інтернету, який може бути використаний з навчальною метою (а може і не бути

використаний таким чином). Той зміст (тобто ті курси і сайти), з яким працює певний суб'єкт, є його власним *віртуальним освітнім простором*, самостійно створеним, побудованим із доступних йому в Інтернет-середовищі цеглинок. Зрозуміло, що кожен користувач будує власний простір по-різному, відповідно до мети, готовності до саморозвитку та наявності проекту саморозвитку, рівня мотивації і навіть рівня комп'ютерної грамотності. Побудова власного розвивального віртуального простору з наявних (запропонованих) можливостей є також і засадою профілактики Інтернет-адикції.

Тому безумовним є розвивальний потенціал психологічно обґрунтованого дистанційного навчання для безперервної освіти, зокрема, освіти дорослих і людей похилого віку. Авторами розроблено відповідні теоретико-методологічні основи і технології (<http://lib.iitta.gov.ua/10064/>). Провідною метою тут є розвиток інтелекту, самостійності й суб'єктності у віртуальному освітньому просторі.

Інтелект розглядається як цілісне (інтегральне) психічне утворення, яке відповідає за породження, конструювання і перебудову ментальних моделей світу шляхом постановки і розв'язування задач. Критеріями інтелектуального саморозвитку є ампліфікація та перетворення ментальних моделей світу, структурно-функціональне коаліціювання інтелекту, якісні зміни у змісті та наборі інтелектуальних дій, підсилення інтерпретаційних та реінтерпретаційних можливостей суб'єкта. Провідні сучасні тенденції навчання дорослих, з одного боку, ґрунтуються, а, з іншого, спрямовані на створення розвивальних середовищ інтелекту дорослих.

Найважливішим сучасним принципом навчання дорослих вважають залучення учнів до планування та імплементації власної учиннєвої діяльності. Цей процес починається з оцінки потреб, при якій цільова аудиторія допомагає визначати програмні цілі, і продовжується протягом усього періоду учиннєвої діяльності до фази оцінки. Він відповідає аспекту ініціації інтелектуальної діяльності, яким є самостійне бачення і постановка задач в діяльності.

Наступний принцип – це підхід до досвіду дорослого учня як до навчального ресурсу (тобто орієнтація на інтелект дорослого, який розуміється як форма ментального досвіду). Адже готовність до учіння виростає саме із життєвих або професійних задач і проблем. Конкретні життєві ситуації і перспективи, які дорослі приносять до навчального класу, можуть безумовно створити багатий резерв для навчання.

Ще один важливий принцип – культивування так званого самоуправління в учня, яке, безумовно, тісно пов'язане з самопроекуванням і саморозвитком. Навчання дорослих має бути орієнтовано на розвиток суб'єктів із потенціалом самоуправління, або,

інакше, самодостатніх (емпауерментних) дорослих. Інакше кажучи, навчання дорослих має бути орієнтоване на становлення внутрішнього локусу контролю, відповідальності й готовності до подальшої самоосвіти і саморозвитку. Як відомо, у процесі такого становлення принципову роль відіграє така інтелектуальна метакогніція, як рефлексія.

Важливим є створення психологічного клімату, який надихає й підтримує учіння. Відповідне середовище характеризується довірою і взаємною повагою між учителем і учнями, підвищує самооцінку. При цьому середовище не є вільним від конфліктів, однак конфлікти вирішуються таким чином, що для учня з'являються нові перспективи, інакше кажучи, використовуються інтелектуально-творчі підходи до вирішення конфліктів.

Нарешті, до процесу навчання і учіння вноситься дух співробітництва. При цьому ролі учителя й учня виявляються взаємозамінними. Зрозуміло, що на вчителів лежить відповідальність за управління учінневою діяльністю, однак у дорослому середовищі кожен має чому вчити і чому навчитися від інших. Тут спрацьовує такий механізм навчання як динамічний розподіл функцій між учнем і вчителем, який в ситуації дорослого учня може досягати свого найвищого прояву, а саме самонавчання.

У навчанні дорослих широко використовуються малі групи (у нас – групи у соціальних мережах), адже саме адекватне структурування аудиторії дозволяє всім бути залученими до дискусії й спробувати різноманітні ролі. З іншого боку, в цьому процесі інтелект розвивається також і на ґрунті специфічних задач – задач на спілкування і спільну діяльність.

В. А. Яковлева,
доктор педагогічних наук, доцент
(Криворізький державний педагогічний університет, Україна)

ПРИНЦИПИ АНДРАГОГІКИ У ПРОЦЕСІ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ СФОРМОВАННОСТІ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОРΟΣЛОЇ ЛЮДИНИ

Соціально-економічні, соціокультурні умови розвитку сучасного суспільства, процеси реформування системи освіти вимагають розробки принципово нових наукових основ формування життєвокомпетентної особистості. Морально-психологічна напруженість життя нашого суспільства, політична нестабільність супроводжуються руйнуванням сформованих духовних цінностей. З одного боку, спостерігається недовіра до суспільних моральних ідеалів, а з іншого – несформованість альтернативних цінностей. Звідси висновок, що немає достатньої чіткості в обґрунтуванні механізмів становлення життєвокомпетентної сучасної особистості.

Проведене дослідження свідчить, що для підвищення рівня сформованості життєвої компетентності дорослої людини доцільним є використання положень андрагогіки.

Становлення андрагогіки пов'язане з іменами таких учених світу, як М. Ноулз, Р. Сміт, П. Джарвіс, Т. Тен Хаве, Л. Турос.

Основи вітчизняної андрагогіки були закладені Б. Ананьєвим, С. Гончаренком, Л. Лесохіною, Н. Протасовою, С. Хаджираєвою та ін.

За С. Гончаренком, андрагогіка – це педагогіка дорослих, одна з наук, яка займається дослідженням проблеми освіти, самоосвіти й виховання дорослих [1, с. 25]. Л. Лесохіна визначає андрагогіку, як «теорію навчання дорослих, яка вивчає специфічні закономірності засвоєння знань і вмінь дорослим суб'єктом у процесі навчальної діяльності, а також особливості керівництва останнього з боку професійного педагога [3, с. 176].

Метою андрагогіки є відкриття нових технологій освіти, самоосвіти, виховання та вдосконалення дорослої людини, інтенсивне впровадження їх у педагогічну практику. Андрагогіка реалізує давню формулу освіти: *non scholae, sed vitae discimus* – навчання не для школи, а для життя.

У широкому розумінні андрагогіку можна розуміти як науку особистісної реалізації людини протягом усього її життя. Відомо, що частина людей реалізується в молодому віці. Але більшість розкриває свій потенціал поступово, накопичуючи знання, досвід, уміння і навички протягом усього життя. Андрагогіка сприяє такому розкриттю особистості, допомагає реалізувати приховані можливості. На відміну від традиційної педагогіки фундаментальною ідеєю андрагогіки є положення стосовно провідної ролі у процесі навчання не того, хто навчає, а того, хто навчається. Той, хто навчає, лише надає допомогу щодо виявлення та систематизації особистого досвіду останнього. У такому випадку відбувається заміна пріоритетності педагогічних методів. Замість лекційних методів передбачаються практичні заняття, зазвичай експериментального характеру, дискусії, ділові ігри, інтернет-консультації.

Дослідники підкреслюють активність, самостійність дорослої людини в навчанні, її прагнення максимально враховувати власний життєвий, соціальний, професійний досвід. Доросла людина навчається свідомо і вмотивовано, щоб розв'язати важливі для неї професійні проблеми, тому набуті знання і вміння негайно застосовуються на практиці.

Провідна роль у власній освіті належить самому фахівцеві; навчання має враховувати індивідуальні особливості того, хто навчається, відповідати його освітнім потребам і стимулювати зростання цих потреб [2, с. 30]. Парадигма, яка може бути основою моделювання освітніх програм для дорослих, за словами Л. Лесохіної, полягає в забезпеченні зв'язку освіти і діяльності [3, с. 69].

Дослідники зазначеної проблеми переважно зосереджують увагу на діяльності освітніх закладів для дорослих, більшість із яких реалізують ресурсну оптимізацію, яка оцінюється за сумою витрат на забезпечення процесу навчання [4, с. 23].

Підвищення рівня сформованості життєвої компетентності дорослої людини залежить багато в чому від усвідомлення мети такого розвитку, від усвідомлення необхідності освіти, самоосвіти та оптимальності форм і методів самоосвіти.

Ураховуючи вищесказане, в основу педагогічного забезпечення процесу підвищення рівня сформованості життєвої компетентності дорослої людини нами було взято такі принципи андрагогіки:

- принцип використання наявного позитивного життєвого досвіду тих, хто навчається. Відповідно, досвід того, хто навчається, використовується як одне з джерел навчання самого дорослого учня та його колег;

- принцип коректування застарілого досвіду й особистих установок, що перешкоджають засвоєнню нових знань. Може бути використаний як професійний, так і соціальний досвід, який вступає в суперечність з вимогами часу;

- принцип індивідуального підходу до навчання на основі індивідуальних потреб, з урахуванням соціально-психологічних характеристик особи і тих обмежень, які накладаються його діяльністю;

- принцип рефлексивності, заснований на свідомому ставленні того, хто навчається, до навчання;

- принцип затребуваності результатів навчання практичною діяльністю;

- принцип системності навчання. Системність розуміється як систематичність, тобто безперервність або регулярність навчання, причому з урахуванням результатів попереднього навчання і нових потреб у навчанні;

- принцип актуалізації результатів навчання – їх швидке використання на практиці.

Література

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.

2. Протасова Н. Г. Гуманізація післядипломної освіти педагогів / Н. Г. Протасова. – К. : Освіта, 2008. – 151 с.

3. Лесохіна Л. П. Технология обучения взрослых в различных образовательных системах / Л. П. Лесохіна // Теоретико-методологические основы проектирования технологий обучения взрослых. – Т. 4. – СПб. : ИОВ РАО, 2000. – 216 с.

4. Хаджирадева С. К. Сучасні підходи до управління процесом моделювання освітніх програм для дорослих / С. К. Хаджирадева // Безперервна освіта в Україні: реалії та перспективи (тематичний випуск). – № 4. – 2008. – С. 22-23.

Н. В. Дегтярьова,
кандидат педагогічних наук

Н. В. Шамшина,

С.І. Петренко,

(Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка,
Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАТИЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ДОРОСЛИХ

Зростаючі можливості мережі Інтернету і розвиток комп'ютерних технологій роблять середовище навчання більш гнучким і технологічним. Кафедра інформатики Сумського державного педагогічного університету щорічно організовує курси для викладачів університету. Метою курсів є підвищення кваліфікації викладачів у сфері впровадження інформаційних технологій (ІТ) в освітній процес через розробку авторських цифрових ресурсів.

Однак педагогічний процес навчання дорослих – складна реальність, яка виражається в тому, що дорослий усвідомлює себе самостійною, самодостатньою особистістю і критично ставиться до будь-яких спроб керувати ним. Мотивація до навчання у дорослих полягає в прагматичному підході – прагнення до невідкладного застосування отриманих знань; прагнення за допомогою навчання вирішити свої життєві проблеми: спілкування за допомогою ІТ, адаптація до мінливих життєвих умов та умов праці в освітньому закладі, підвищення самооцінки. Навчання у групі ускладнюється високою диференціацією стартового рівня підготовки до опанування новітніми інформаційними технологіями, диференціацією за дисциплінами викладання, віком, досвідом використання комп'ютерів, а також ставленням до застосування ІТ у навчальному процесі.

Принципи навчання дорослих мають певні особливості. Це так звані суб'єкт-суб'єктні відносини в педагогічному процесі. Узагальнюючи дані численних досліджень, В. Дресвянніков зазначає, що науковці визначають принципи андрагогіки [1;2]: 1. Принцип пріоритетності самостійного навчання. 2. Принцип спільної діяльності з одногрупниками і викладачем. 3. Принцип використання наявного позитивного життєвого досвіду. 4. Принцип коригування застарілого досвіду й особистісних установок, що перешкоджають освоєнню нових знань. 5. Принцип індивідуального підходу до навчання. 6. Принцип елективного навчання, тобто свободи вибору цілей, змісту, форм, методів, термінів, місця навчання, оцінювання результатів навчання. 7. Принцип рефлексивності, що означає свідоме ставлення до навчання. 8. Принцип затребуваності результатів навчання практичною діяльністю.

Зі свого боку методи навчання дорослих націлені на отримання індивідуальних освітніх результатів, на рефлексивність, комунікативність, інтерактивність.

Педагоги-практики, зокрема А. Борисов, уточнюють техніку проведення занять при роботі з дорослою аудиторією: рівноправність слухачів у групі, можливість обговорювати надану інформацію і ставити під сумнів. Застосовують особистісний підхід, приділяють увагу відповідності навчального матеріалу віку, індивідуальним особливостям, рівню підготовленості у групі [1]. Також наголошується на необхідності створювати атмосферу позитивних емоцій, комфортний темп заняття.

Отже, характерні риси освіти дорослих полягають у тому, що дидактичною метою організації навчальної діяльності є досягнення заздалегідь описаних результатів; навчальна діяльність в межах освітніх технологій варіюється за змістом і часом. Це виражається в тому, що на курсах підвищення кваліфікації після анкетування та співбесіди слухачі виробляють і здійснюють індивідуальну траєкторію навчання самостійно, і, що дуже важливо, відсутнє нав'язане структурування часу та його обмеження. Фіксованим залишається лише один параметр навчального процесу – результат, який збігається з цілями і завданнями навчання.

Розкриваються через змістову лінію курсу як ключові, так і інформативні компетентності, які є складовою загальних педагогічних компетентностей. Вивчаючи роботу з текстовими даними, презентативною графікою, використання електронних таблиць та хмарних технологій, слухачі отримують відповідний практичний досвід. На курсах надається можливість створити персональне освітньо-комунікаційне середовище, що також сприяє самореалізації педагога у професійній діяльності. Як відмічають Н. Морзе, О. Буйницька підвищення якості освітнього процесу залежить не тільки від науково-дослідницької та викладацької діяльності викладача, а і від його професійного зростання, а саме підвищення кваліфікації, в тому числі і у сфері застосування ІТ [3, 43].

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що інформаційне суспільство ставить вимоги до модернізації підготовки наукових кадрів, і забезпечення гармонійного розвитку особистості студента вимагає від викладача постійного вдосконалення та саморозвитку.

Література

1. Борисов А. Д. Особенности технологий обучения лиц «третьего возраста» информационной грамотности / А. Д. Борисов // Материалы XXVI международной конференции «Применение инновационных технологий в образовании» 24 – 25 июня 2015 г. ИТО – ТРОИЦК - МОСКВА – С. 26-28.

2. Дресвянников В. А. Андрагогика: принципы практического обучения для взрослых [Электронный ресурс] / В. А. Дресвянников. – Элитариум:

Центр дистанційного образования. – Режим доступу : <http://www.elitarium.ru/>.

3. Морзе Н. В. Система рейтингових показників оцінювання діяльності викладачів сучасних університетів / Н. В. Морзе, О. П. Буйницька // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 2 Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. - № 19 (26). – С. 34-43.

С. С. Ізбаш,

кандидат педагогічних наук, доцент

(Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, Україна)

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ НАВЧАТИСЯ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ У МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ АНДРАГОГІКИ

Новий тип економічного розвитку, що поширюється нині в інформаційному суспільстві, спонукає громадян змінювати соціальний і професійний статус, постійно навчатися, перенавчатися, підвищувати кваліфікацію. Нині освіта суттєво перетинається з економічною й іншими сферами суспільства, а освітня діяльність стає надзвичайно важливою компонентою його розвитку. Освіта впродовж життя загалом, і освіта дорослих зокрема, є визначальним фактором розвитку як суспільства, так і держави.

В Українському законодавстві нещодавно здійснено перші кроки на шляху до реалізації парадигми освіти впродовж життя: розроблено Концепцію освіти дорослих (автор – Лук'янова Л.Б.); вступив в силу Законі України «Про освіту» (2017), де в статті 6 серед головних принципів освітньої діяльності проголошено принцип сприяння навчанню впродовж життя, а у статті 18 визначено, що освіта дорослих є складовою освіти впродовж життя, спрямована на реалізацію права кожної повнолітньої особи на безперервне навчання з урахуванням її особистісних потреб, пріоритетів суспільного розвитку та потреб економіки.

Концепція нової української школи проголошує формування у підростаючого покоління компетентності навчатися впродовж життя [2, с. 11]. Майбутні магістри освіти, як провідники знань у суспільстві, мають володіти цієї компетентністю передусім. Л. Лук'янова та О. Аніщенко стверджують, що освіта впродовж життя це не технічний або юридичний термін із точно визначеним змістом, а здебільшого загальнокультурний термін для визначення нової парадигми переходу від поетапної ступеневої системи освіти до індивідуальної. На сучасному етапі розвитку суспільства відбувається перехід від концепції «освіти на все життя» до концепції «освіти впродовж життя», провідними принципами якої є: нові базові

вміння для всіх з метою забезпечення неперервного доступу до освіти, одержання й оновлення вмінь, необхідних у інформаційному суспільстві; збільшення інвестицій у людські ресурси; інноваційні методики викладання та учіння для системи неперервної освіти – «довжиною та шириною в життя»; нова система оцінювання набутої освіти з метою врахування та визнання результатів неформальної та інформальної освіти; розвиток наставництва та консультування з метою забезпечення вільного доступу до інформації про освітні можливості людини по всьому світу та ін.

Компетентність навчатися впродовж життя означає здатність до пошуку та засвоєння нових знань, набуття нових умінь і навичок, організацію навчального процесу (власного і колективного), зокрема через ефективне керування ресурсами та інформаційними потоками, вміння визначати навчальні цілі та способи їх досягнення, вибудовувати свою освітньо-професійну траєкторію, оцінювати власні результати навчання, навчатися впродовж життя [2, с. 11].

Професійне навчання дорослої людини, зазвичай, сильно відрізняється від навчання дитини. Ось чому, говорячи про навчання дорослих, в останні десятиліття все більш активно на противагу педагогіці використовують поняття «андрагогіка». Андрагогіка – навчання дорослої людини. Слово походить від грецьких andros – чоловік і ago – веду, виховую [3, с. 5].

У Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького до навчальних планів підготовки магістрів освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки введено дисципліну «Андрагогіка». Адже майбутнім фахівцям в галузі освіти доведеться налагоджувати продуктивні контакти з батьками учнів, з колегами-вчителями, адміністрацією школи та іншими членами громадянського суспільства. Тому важливо сформувати у майбутніх магістрів освіти стійку установку на необхідність навчатися впродовж життя через уявлення про андрагогіку як галузь наукового знання, навчальну дисципліну та сферу соціальної практики; донести до їх розуміння особливості взаємодії суб'єктів навчання в андрагогічному процесі; сприяти підвищенню соціальної компетентності, формуванню вмінь успішно включатися в будь-які соціальні групи; сприяти усвідомленому вибору в них відповідної андрагогічної позиції в процесі взаємодії та застосовувати різні методи, форми, засоби, технології навчання дорослих.

Можливості андрагогіки у формуванні компетентності навчатися впродовж життя пов'язані з орієнтацією майбутніх магістрів освіти на творчі пошуки, на необхідність аналізувати свою професійну діяльність, розробляти конкретні рекомендації щодо подальшого вдосконалення своєї діяльності, застосовувати форми і методи активного навчання дітей і дорослих. Важливе значення має самоосвіта як цілеспрямована

самостійна діяльність особистості з удосконалення наявних і засвоєння нових спеціальних (фахових) знань та їх творчого використання у процесі практичної діяльності. У зв'язку із цим українська дослідниця С. Архіпова у підручнику «Андрагогіка» виділяє такі різновиди самоосвіти:

- а) самоосвіта у період навчання на курсах підвищення кваліфікації;
- б) цілеспрямована робота із самоосвіти, пов'язана з підготовкою до виконання виробничих завдань чи конкретних заходів;
- в) самоосвіта, пов'язана з удосконаленням рівня культурної, спеціальної підготовки, вивченням, узагальненням і втіленням у практику передового досвіду та досягнень науки і техніки [3, с. 48].

Андрагогіка визначає функції професійного вдосконалення і розвитку магістра освіти впродовж життя. Серед них можна визначити наступні: набуття екологічної, культурної, технічної, економічної, лінгвістичної, комп'ютерної та ін. грамотності); підготовка до професійної діяльності, перепідготовка, підвищення кваліфікації, перекваліфікація; стимулювання і розвиток пізнавальних інтересів, пізнавальної активності; розвиток творчих здібностей; вдосконалення духовного, культурного життя; підвищення загальної і професійної культури.

Напрямами вдосконалення особистості магістра освіти впродовж життя є:

- загальнокультурний, загальноосвітній (збагачення пізнавальних здібностей і наукової картини світу, поглиблення світосприйняття, задоволення духовних потреб у різноманітних галузях знань, передусім із літератури, мистецтва, культури);
- професійний, підвищення кваліфікації й перекваліфікація;
- гуманітарний (активізація духовних потреб педагога, його емоційний розвиток, вивчення мов, оволодіння знаковими системами культури);
- національно-культурний;
- суспільний (розширення сфери компетентності й відповідальної участі в житті школи і суспільства);
- соціально-економічний (підвищення ділової активності та якості відносин у сфері педагогічної праці, оволодіння нормами права, соціальної педагогіки і психології);
- соціально-політичний (поліпшення виконання соціальних ролей і підвищення культури спілкування);
- прикладний (оволодіння прикладними знаннями та вміннями із вдосконалення особистості, її психічного і фізичного здоров'я, задоволення різнобічних інтересів) тощо [3, с. 49].

Сьогодні майбутній магістр освіти має зрозуміти, що важливо не тільки отримати професійну освіту, але й набути навичок навчатися впродовж життя для покращення свого здоров'я, компетентної участі у суспільному житті, змістовного відпочинку та розвитку своєї особистості. Вивчення

дисципліни «Андрагогіка» надає майбутнім магістрам освіти уявлення щодо етапів навчання впродовж життя, різновидів освіти, функцій і напрямів професійного вдосконалення й розвитку впродовж життя тощо. Усвідомлення майбутніми магістрами освіти можливостей, які розкриває андрагогіка щодо вдосконалення своєї особистості відкриває шлях до цілеспрямованого й науково обґрунтованого здійснення процесу навчання впродовж життя.

Література

1. Архіпова С. П. Основи андрагогіки : Навчальний посібник / С. П. Архіпова. – Черкаси, 2002. – 92 с.

2. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс] / заг. ред. М. Грищенка. – 2016. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/>.

3. Олійник В. В. Освіта впродовж життя: як і чого вчити дорослих? / В. В. Олійник // Управління освітою: часопис [для керівників освітньої галузі]. – 2010. – № 1(229). – С. 4-7.

О. В. Радзімовська,

кандидат психологічних наук

(Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ

У час швидких змін у світовому господарстві, соціальних процесах у суспільстві проблема реалізації потенціалу особистості набуває все більшого значення та актуальності. Освіта впродовж життя допомагає людині залишатися активним членом суспільства, виявляти ще не розкриті до цієї пори особисті здатності та здібності.

Україні, як державі, що проходить процес євроінтеграції, важливо враховувати закріплені в документах ЄС основні положення навчання впродовж життя, зважаючи на національні освітні особливості та здобутки.

Організуючи навчальний процес для осіб дорослого віку важливо враховувати такі їхні особливості:

1) вік (до мінусів якого можна віднести поступове зниження рівня розвитку пізнавальних процесів і станів пам'яті (короткочасної та довготривалої), уваги (обсягу, переключення, вибірковості), сприймання (сенсорно-перцептивних характеристик), до плюсів – суттєво не змінюються сталість і концентрація уваги, вербальний інтелект, що розвивається і після 40 років, розвиток вербально-логічних функцій (триває до 50 років);

2) наявність життєвого та професійного досвіду;

3) сформованість власної позиції та світогляду;

4) творчі досягнення;

5) зрілість (важливий ресурс розвитку особистості та показник дорослішання), до якої відносять відповідальність, толерантність, здатність до саморозвитку, позитивне мислення, усвідомлення важливості співпраці, особистісної мужності у розв'язанні складних соціальних завдань;

6) мудрість, яку деякі автори відносять до важливих новоутворень дорослого віку тощо.

Педагогам, які взаємодіють в процесі навчання з «дорослими учнями» потрібно знати та врахувати наступне:

1. У співвідношенні вікові особливості – індивідуальні особливості останні у дорослих виходять на перший план.

2. У професійному та повсякденному житті дорослі, виконуючи певну діяльність, вкладають в неї особистісний сенс.

3. Дорослий прагне безпосередньо управляти змістом і способами навчання.

4. Дорослий розраховує на невідкладне використання здобутих у процесі навчання вмій, знань, навичок та особистих властивостей.

5. Для дорослих час – дуже цінна річ, вони прагнуть отримати результат за мінімальний час, що потребує чіткості та змістовності у викладанні матеріалу.

Процес навчання дорослого необхідно організовувати у вигляді спільної діяльності того, хто навчається, і того, хто навчає, широко використовуючи інтерактивні методи навчання.

Дорослі учні нерідко мають сумніви щодо власних здібностей до навчання, на заняттях бояться виявити власну некомпетентність порівняно з іншими, тому потребують підтримки та тактовного ставлення з боку викладачів в процесі педагогічної взаємодії.

Підсумовуючи, наведемо деякі результати опитування різних категорій дорослого населення: 91,4 % респондентів зазначили, що мають потребу в отриманні освітніх послуг; 89,7 % в своєму житті дотримуються принципу «вчитися ніколи не пізно», 10,3 % – «на мій вік моїх знань вистачить»; серед напрямів підготовки, що є найбільш цікавими та необхідними на момент опитування у 56,8 % респондентів були професійно-спрямовані, у 18,9 % – поза професійні (хобі), у 24,3 % були обрані обидва напрями.

Таким чином, отримані результати вказують на необхідність подальшого піднесення в нашій країні напряму освіти дорослих, який, на думку переважної кількості опитаних (78,4 % має на даному етапі середній рівень розвитку).

С. В. Філатов,
кандидат технічних наук, доцент
В. Головей

(Криворізький державний педагогічний університет, Україна)

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СЛУХАЧІВ КУРСІВ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРОЕКТУВАННЮ АЛЬТЕРНАТИВНОГО КОМУНАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Навчання в системі підвищення кваліфікації передбачає формування в слухачів тих компетентностей, які є востребуваними в їх професійній діяльності. Отже, необхідною стає розробка методик підготовки фахівців транспортної галузі до проектування окремих станів і процесів, що повинно здійснюватися на актуальному й сучасному матеріалі.

Транспортні засоби й громадський транспорт, здійснюючі пересування транспортною сіткою м. Кривого Рогу, на сучасному етапі мають багато проблем, а саме: концентрація рухомого складу в одних руках (як правило юридична особа); забезпечення більш якісного технічного й медичного контролю рухомого складу й обслуговуючого персоналу (водії); більш кваліфікований підбір кадрів, на підставі певних критеріїв; забезпечення узгодженого графіка роботи на маршруті; забезпечення страхування пасажирів в ДТП ; можливість обліку й контролю перевезення в необмеженій кількості пасажирів пільгових категорій; фіксація перевезених пасажирів з квитками за повною ціною; техніко-конструктивні параметри рухомого складу(конструкція та розташування сидінь, санітарні умови).

Головною метою організації перевезень пасажирів і руху транспортних засобів є забезпечення якості перевезень, відповідної собівартості, скорочення часу на перевезення й пересування транспортних засобів містом, а також безпека руху. Тому назріли вимоги переглянути загальні поняття про якість, комфортність, швидкість та безпечність пересування. А для цього потрібно в більш широкому контексті розглядати та досліджувати різні сторони транспортного процесу, що врешті-решт сприятиме навчанню фахівців транспортної галузі методам проектування й моделювання.

Транспорт у м. Кривий Ріг відіграє дуже важливу роль. Він забезпечує можливість життєдіяльності міста як цілісної системи з його адміністративними, культурними, виробничими та іншими функціями. У міру зростання міста підвищуються й вимоги до транспорту. Щоденно на міському маршруті забезпечують роботу понад 1100 транспортних засобів. Цією кількістю щодня перевозиться понад 200 тис. пасажирів. Із початку року обсяг перевезених пасажирів міським транспортом склав близько 36,0 млн. чол.

Проаналізувавши транспорт міста Кривого Рогу, було встановлено

актуальні проблеми системи громадського транспорту. Тож, доцільним для великого міста є застосування рухомого складу великої пасажиромісткості; підвищення рівня безпеки й комфортабельності перевезення пасажирів; впровадження альтернативного комунального підприємства для даного рухомого складу.

Актуальними для великого міста, як показує огляд матеріалів, є автобуси MAN Lion's City LE. Цей міський автобус має значну пасажиромісткість і загалом може перевозити комфортабельно 90 осіб. Група автобусів повинна бути об'єднана в автотранспортне підприємство.

Автотранспортне підприємство складається з адміністрації і основних служб: експлуатаційної – організовує і здійснює перевезення вантажів і пасажирів відповідно до встановлених планів і завдань; технічної – забезпечує технічну готовність автомобілів до роботи на лінії; обслуговуюча – забезпечує виробництво енергоресурсами, інформаційним обслуговуванням, прибирання приміщень і території, контролює якість технічного обслуговування і ремонту.

Технічна служба включає наступні підрозділи: виробничо-допоміжні цехи або ділянки (агрегатний, слюсарно-механічний, електротехнічний, акумуляторний, паливної апаратури, ремонту холодильних установок, шиномонтажний, ковальсько-ресорний, мийки і мастила, зварювальний, мідницьким, кузовний, малярний); зону поточного ремонту; зону першого технічного обслуговування; зону другого технічного обслуговування; зону щоденного огляду. До обслуговуючої служби належить: гараж-стоянка, АЗС, контрольно-технічний пункт.

Технологічний процес ТО і ремонту автомобіля здійснюється на робочих постах. Роботи на постах можуть бути організовані паралельно, або утворювати потокову лінію.

Провідними функціями такого автотранспортного підприємства є: забезпечення надання послуг з перевезення пасажирів наземним автомобільним транспортом (автобусами середньої та великої пасажиромісткості); підвищення якості транспортних послуг; забезпечення ефективного управління міським наземним транспортом загального користування; створення сприятливих умов для його розвитку. Виконання цих функцій сприятиме забезпеченню якості перевезення пасажирів м. Кривого Рогу, створюватиме умови для соціально-економічного розвитку міста.

Отримані дані, а також методика проектування автотранспортного підприємства узагальнені у вигляді методичних рекомендації до виконання курсових робіт для слухачів курсів підвищення кваліфікації транспортної галузі.

ФОРМУВАННЯ УМІНЬ ДО САМОСТІЙНИХ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНИМИ ВПРАВАМИ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

Сучасні умови життя диктують високі вимоги до біологічного, особистісного та професійного розвитку майбутніх фахівців, конкурентоспроможних на ринку праці. Формування самостійної особистості, яка є інтелектуально й фізично розвиненою, володіє високим рівнем професійних знань, умінь, навичок та творчих здібностей, є одним з ключових завдань сучасної системи вищої освіти. Поряд з тим, його реалізація неможлива без спрямованого підвищення фізичної й розумової працездатності, зміцнення здоров'я студентів за допомогою раціонально організованої рухової активності в умовах навчання у ВНЗ.

Сучасна система фізичного виховання у вітчизняних ВНЗ не здатна повною мірою забезпечити потребу студентів у русі, підтримці здоров'я, а також не передбачає достатньої уваги до формування професійно важливих їх психофізичних кондицій, що збільшує значення самостійних занять фізичними вправами. Тому формування у студентів стійкої потреби, спеціальних умінь до самостійної фізкультурно-оздоровчої діяльності є актуальним і пріоритетним питанням (В. Астаф'єв, В. Канішевський, Є. Котов, С. Путров).

Відомо, що готовність майбутніх учителів, окрім досконалого володіння предметом, залежить від задовільного стану здоров'я, ряду рухових і психофізіологічних показників розвитку організму, стійкості до нервово-емоційних напружень. Тому підготовка майбутніх учителів повинна включати не тільки формування фахових і методичних компетенцій, але й забезпечення високого рівня фізичної культури, що характеризується достатньою мотивацією та готовністю до фізичного самовдосконалення.

Незважаючи на значну кількість робіт В. Бауера, М. Муліна, Р. Лавашова, В. Сисоєва та ін., присвячених формуванню звички та потреби до самостійної фізкультурно-оздоровчої діяльності студентів, підготовці молоді до фізичного самовдосконалення, організації самостійної роботи студентів у процесі фізичного виховання у ВНЗ, досліджень, що торкаються особливостей формування умінь до самостійних занять фізичними вправами майбутніх учителів недостатньо. Тому одним із пріоритетних напрямів удосконалення системи фізичного виховання у вищій школі є переорієнтація на формування в майбутнього фахівця дбайливого ставлення до власного здоров'я, стійкої потреби до рухової активності, звички та навичок самостійного використання засобів фізичної культури в повсякденному житті й професійній діяльності.

Численні дослідження О. Благій, Л. Долженко, О. Кузнецової,

В. Пильненького, С. Савчука та ін. свідчать про недостатню мотивацію до рухової активності, низькі показники фізичного стану студентської молоді та їх негативну динаміку впродовж навчання, що обґрунтовує необхідність залучення студентів до самостійних занять фізичними вправами, оскільки вони сприяють поповненню рухового дефіциту та чинять додатковий вплив на фізичні й психічні кондиції майбутніх фахівців.

Процес підготовки майбутніх учителів до самостійних занять фізичними вправами полягає у формуванні фізкультурно-оздоровчих компетентностей та їх самостійній практичній реалізації для досягнення особистих і професійних цілей. Педагогічна система підготовки студентів–педагогів до самостійних занять фізичними вправами – це взаємозв'язок таких компонентів, як мета, суб'єкти (викладач і студент), зміст, принципи, методи, засоби, форми навчання та результат, що визначається готовністю до самостійної фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Розглядаючи структуру самостійної фізкультурно-оздоровчої діяльності доцільно виокремити такі її компоненти, як: мотиваційний, когнітивний та діяльнісний (практичний), що передбачають відповідно позитивне ставлення, наявність стійкої потреби та звички майбутніх учителів до фізичного самовдосконалення; спеціальні знання, уміння та навички самостійної фізкультурно-оздоровчої діяльності; залучення студентів педагогічного фаху до фізичного самовдосконалення. Виходячи з вище сказаного слід зауважити, що процес формування умінь до самостійних занять фізичними вправами майбутніх учителів передбачає послідовність і взаємозв'язок основних завдань: виховання позитивного мотиваційно-ціннісного ставлення студентів до фізичного виховання; формування системи теоретичних знань, необхідних для самостійних занять фізичними вправами; формування методичних та практичних умінь і навичок планування і організації занять фізичними вправами різної спрямованості з метою фізичного самовдосконалення та для майбутньої педагогічної діяльності; залучення студентів до систематичних самостійних занять фізичними вправами.

Отже необхідність формування умінь та навичок до самостійної фізкультурно-оздоровчої діяльності студентів педагогічного фаху зумовлена недостатністю аудиторних занять з фізичного виховання, підвищенням ролі самостійної навчальної діяльності студентів у контексті нової парадигми вищої освіти, низькими показниками здоров'я та рухової підготовленості сучасної молоді та їх негативною динамікою впродовж навчання, а також впливом фізичного стану вчителя на успішність його професійної діяльності та результати навчально-виховної діяльності учнів. Тому особливого значення набуває процес формування умінь до самостійних занять фізичними вправами, що визначається готовністю майбутніх учителів до самостійної фізкультурно-оздоровчої діяльності.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ: КОУЧИНГ

Сучасна післядипломна освіта офіційно визнана у законодавчих документах як складова освіти дорослих, що детермінує потребу удосконалення системи підвищення кваліфікації та запровадження інноваційних особистісно орієнтованих технологій, до яких ми відносимо коучинг.

Студіювання наукових джерел засвідчує той факт, що проблема коучингу почала розглядатися зарубіжними авторами у 80-х роках минулого століття. Значний вклад у її розробку вніс Коу Голуей, який написав книгу «*Inner Game of Tennis*» (1974) («Гра в теніс усередині себе»). Ключовою метафорою його праці стала ідея про те, що кожному великому тенісисту необхідно мати власного тренера, який зможе виявити потенціал та забезпечити його розвиток. Філософія Коу Голуея полягала в формулі «успіх в професійній діяльності = потенціалу – перешкоди», що фактично визначає головне завдання коуча, а саме: вивільнення самопізнання та потенціалів, прихованих у кожній людині, не зважаючи на її вік. Е. Парслоу та М. Рей уважають, що ключем до цієї задачі виступає – самопізнання та почуття відповідальності у особи незалежно від видів її діяльності [2, с. 17].

Відповідно до Етичного Кодексу Міжнародної Федерації Коучингу ICF – це процес, побудований на принципах партнерства, який стимулює мислення й творчість клієнтів і надихає їх на максимальне розкриття свого особистого та професійного потенціалу [3, с. 168].

Майлз Дауні в праці «Ефективний коучинг» (1999р) означений феномен розуміє як мистецтво та порівнює його з танцем двох людей, які однаково гармонійно рухаються [2].

Тимоті Голві фокусує увагу на тому, що коучинг не навчає, а допомагає навчатися вчитися. У процесі коучингу основоположними принципами саморозвитку особистості дорослого є – усвідомлення та відповідальність. Саме ці поняття забезпечують свободу вибору та сприяють усвідомленню власних бажань та прагнень, виявленню власного місця знаходження на шляху досягнення обраної мети; визначенню стратегій, які допоможуть віднайти індивідуальний шлях досягнення конкретного результату відповідно до обраного плану дій.

Отже, відповідно до теорії коучингу будь-яка людина, незалежно від досвіду, віку та кваліфікації здатна знаходити оптимальні для себе шляхи саморозвитку та обирати оптимальний шлях саморуху досягнення обраних цілей. Коучинговий супровід здійснюється на основі принципів, визначених Мілтоном Еріксоном: усі люди володіють здатністю до розвитку, зміни відбуваються лише за умови наявності мотивації,

усвідомлення власного потенціалу пов'язане із успішністю, що впливає на досягнення, розвиток відбувається лише за умови активного включення у процес діяльності, його осмислення та проектування майбутнього.

Коучинг як процес складається з певних завершених етапів, які є обов'язковими задля досягнення продуктивних результатів, а саме: аналіз ситуації та збір необхідної інформації; планування системи відповідальності (створення плану власного саморозвитку та самоуправління означеним процесом; узгодження його з коучем); реалізація плану з використанням стилів, технік та навичок; оцінка успішності результатів.

Студювання наукових джерел дозволяє виділити ряд коучингових технологій, а саме: SMART/SMARTER (від англ. smart – розумний) – змістом якої є конкретна постановка мети, що визначається відповідними критеріями – конкретність (specific); вимірність (measurable); досяжність (attainable); значущість (relevant), що співвідноситься з конкретним терміном (time-bounded). Технологія коучингу «GROW» (від англ. grow – зростання) – технологія постановки ефективних запитань, в основу якої покладено мнемонічне правило: Gool – постановка мети; Reality – аналіз реальності; Options – розробка варіантів дій; Will – сфокусування уваги на волі для досягнення мети, реалізації запланованої дії [2].

Резюмуючи вище означене, фокусуємо увагу на тому, що особливістю коучингу є його спрямованість на особистісне та професійне зростання. Саме використання коучингових методів та прийомів в освітньому процесі післядипломної освіти зможуть допомогти перебудувати зміст освітнього процесу та сприятимуть становленню культури саморозвитку особистості педагога.

Література

1. Європейський Союз – Україна: освіта дорослих : збірник матеріалів Форуму до Міжнародних днів освіти дорослих в Україні (м. Київ, 4-6 листопада 2014 р.) [колектив авторів]. – К.; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М, 2015. – 200 с.

2. Коучинг в обучении: практические методики и техники / Э. Парслоу, М. Рэй. – СПб. : Питер, 2003. – 204 с.

3. Технології професійного розвитку педагогів : методичний poradnik / Упор. Т. М. Сорочан, М. І. Скрипник. – К. : ДВНЗ «УМО», 2016. – 231 с.

Ф.Г. Демченко

(ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», Україна)

РОЗВИТОК ТВОРЧО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ

У сучасних умовах соціальних та економічних реформ особливе значення посідає формування всебічно розвиненої творчої особистості.

Важливість цієї тези підкреслюється в Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття»), інших нормативних документах, що регулюють підготовку педагогічних кадрів. За таких умов професійна підготовка майбутнього викладача вишу має бути зорієнтована на його професійний та особистісний розвиток й саморозвиток, відображати в змісті й методах навчання специфіку процесу формування творчої особистості, враховувати закономірності протікання творчого процесу в умовах ВНЗ та майбутньої професійної діяльності.

Проблема творчого потенціалу особистості, розвитку її творчих здібностей виокремлена у наукових наробках таких психологів та педагогів, як: І. Бех, Л. Виготський, Б. Кедров, Є. Климов, В. Крутецький, Я. Пономарьов та ін. Дослідники акцентують увагу на формуванні у творчої особистості здібностей, якостей, властивостей Б. Ананьєв, М. Лазарєв, В. Моляко, М. Поташник; вивченні творчих можливостей та сформованості творчого потенціалу студентів та учнів – С. Сисоєва; розвитку творчого потенціалу особистості – І. Зязюн, О. Клепиков, І. Кучерявий та ін. Проте, проблема розвитку творчо-педагогічного потенціалу майбутнього викладача вишу в умовах магістратури потребує подальшого вивчення.

Професійний потенціал слідом за Р. Серьожниковою [1] розуміємо як внутрішню за джерелом виникнення й креативну за змістом та спрямованістю рушійну силу людини, що виявляє свою сутність у вигляді здатності до самоорганізації перетворюючих змін у сфері внутрішнього світу особистості та професійної діяльності на шляху досягнення її майстерності.

Щодо творчого педагогічного потенціалу майбутнього викладача вишу, то уявляємо його як генералізовану особистісну здатність магістрантів ставитися до себе як до креативної особистості, яка має потреби у продукуванні нових образів дійсності на підставі елементів наявного досвіду й реалізує їх у професійно спрямованій діяльності.

Виходимо з того, що розвиток гармонійної, неординарної особистості сучасного педагога з багатим творчим педагогічним потенціалом відбувається в тому випадку, коли теоретична й практична підготовка в магістратурі стає дієвим механізмом активізації та збагачення творчих педагогічних можливостей студента. Зазначене можливе за умови, якщо у вищому навчальному закладі створене креативне освітнє середовище, забезпечується цілісний творчий процес професійної підготовки та до нього активно залучається студентська молодь, набуваючи власний досвід творчої професійно-педагогічної діяльності, яка є віддзеркаленням творчої позиції особистості; розроблено й упроваджено навчально-методичний супровід розвитку творчо-педагогічного потенціалу майбутнього викладача.

Важливим напрямом є залучення магістрантів до виконання індивідуальних диференційованих творчих науково-дослідних завдань, творчих проектів для розвитку вмінь і розширення досвіду самостійної творчої фахової діяльності, курсового проектування, дослідницької діяльності, що стимулює інтерес до наукового пошуку педагогічної проблематики. Значну роль має відігравати самостійна робота магістрантів, виконання індивідуальних завдань, участь у конкурсах професійної майстерності, підготовка навчально-творчих продуктів тощо.

Підсумовуючи, зазначимо, що основи творчо-педагогічного потенціалу викладача формуються, закладаються в процесі професійної підготовки і в подальшому розвиваються в його професійній діяльності. Тому оновлення змісту й технологічного забезпечення підготовки майбутніх фахівців в умовах магістратури стане дієвим механізмом збагачення їх творчих педагогічних можливостей.

Література

1. Серьожникова Р. К. Формування творчого педагогічного потенціалу майбутнього викладача у процесі професійної підготовки в університеті / Р. К. Серьожникова : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. – Одеса, 2009. – 442 с.

В. О. Купрієвич,

*магістр з управління навчальним закладом
(ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, Україна)*

НЕПЕРЕРВНА ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ: ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Збільшення обсягу знань у різних галузях людської діяльності й постійне їх оновлення змінило парадигму навчання з «освіти на все життя» на «освіту впродовж життя». Сучасному спеціалісту потрібно постійно оновлювати свою «базу» знань і вмінь, щоб не залишитися без роботи. У цьому контексті актуальним стає питання безперервної освіти, оскільки людині в умовах ринкової економіки та інформаційного суспільства необхідно підвищувати кваліфікацію за допомогою системи підготовки чи перепідготовки кадрів. Як зазначає академік І. Зязюн, «філософсько-педагогічна ідея неперервної освіти – це передусім усвідомлення освіти як процесу, що охоплює все життя людини; невинне цілеспрямоване засвоєння людиною соціокультурного досвіду з використанням усіх ланок існуючої освітньої системи; дотримання означеного принципу організації освіти, освітньої політики, спрямованої на створення умов для навчання людини впродовж усього її життя» [1].

Широкого розповсюдження набуло обговорення проблеми неперервної освіти. У літературі трапляються й інші, близькі за значенням терміни: «перманентна освіта», «підвищення кваліфікації»,

«перекваліфікація», «підготовка і перепідготовка кадрів» та ін. Усі вони стосуються освіти, що продовжується після шкільної. Проблема неперервної освіти особливо актуальна в умовах сьогодення: як організаційний принцип побудови народної освіти в Україні, вона забезпечує можливість використання кожною людиною упродовж усього її життя різноманітних освітніх закладів і дозволяє їй раціонально поєднувати освіту з самоосвітою.

Людина в усі періоди її життя здатна набувати нові знання і розширювати світогляд, а у процесі трудової діяльності оволодівати новими й суміжними професіями при певних потребах. Для забезпечення таких можливостей необхідна єдина система освіти. Особливої уваги у цій системі потребує післядипломна освіта, що характерна для всіх етапів життя дорослої людини.

Вищі навчальні заклади сьогодні не можуть забезпечити свого випускника повним обсягом знань на всі випадки життя. У зв'язку з інтенсивним зростанням потоку інформації через кожні 5–10 років потрібно поновлювати знання, щоб відповідати сучасним вимогам. Проведені за кордоном дослідження [2] свідчать, що навіть найвідоміші університети світу не вважають, що випускають дійсно освічених людей, чия освіта остаточно завершена. Вищі повинні випускати «схильних до навчання», тобто вони мають навчити студента вчитися – здобувати знання й прагнути до них. Дорослій людині частіше доводиться виступати у ролі суб'єкта навчальної діяльності, спричиненої різними мотивами і цілями. Саме тому одним із шляхів неперервної освіти дорослих є самоосвіта.

Самоосвіта дорослих залежить від багатьох факторів, а саме: від досягнутого рівня освіти, ступеня оволодіння професією й професійною майстерністю, основ професіоналізму, вияву пізнавальних і професійних інтересів, єдності загальної та спеціальної освіти. Неперервна освіта складається зі спеціальної та загальної освіти. Спеціальна освіта спрямована на розв'язання прикладних завдань підвищення продуктивності праці, а загальна освіта дорослих зосереджена на всебічному, гармонійному розвитку особистості, який досягається через розумове, фізичне, моральне, трудове та естетичне виховання. Саме тому організація навчання дорослих базується на знаннях особливостей розумової діяльності людини на різних вікових етапах.

На сьогодні освіта дорослої людини є нагальною необхідністю, що покликана не тільки гарантувати професійну зайнятість, а й забезпечити всебічний розвиток і самовдосконалення особистості.

Багатоаспектність функцій і завдань післядипломної освіти, що реалізуються відповідними навчальними закладами, актуалізують необхідність визначення концептуальних основ неперервного

професійного зростання громадян, постійного оновлення напрямів, змісту і форм навчання відповідно до потреб економічного й соціального розвитку України, становлення демократичного суспільства.

Таким чином, післядипломну освіту слід розглядати не тільки як систему підвищення кваліфікації та перепідготовки дипломованих спеціалістів, а й як форму освіти дорослих, зважаючи на їх індивідуальні потреби у здобутті певних знань, виробленні навичок і умінь, особистісному і професійному зростанні. Водночас післядипломна освіта як система навчання дорослих зможе бути ефективною лише за умов, коли вона буде спиратися на найголовніший принцип – оперативну і максимально повно забезпечувати потреби як суспільства в цілому, так і окремих громадян.

Література

1. Зязюн І. А. Філософія неперервної професійної освіти і сучасні психолого-педагогічні парадигми / І. А. Зязюн // Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз : монографія. – К. : Наукова думка, 2003. – С. 167-276.

2. Кумбс Ф. Кризис образования в современном мире / Ф. Кумбс. – М., 1970. – 80 с.

А. Я. Парфанович

*(Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, Україна)*

АГРЕСИВНІСТЬ ЯК МЕХАНІЗМ ВИНИКНЕННЯ НАСИЛЬСТВА У СТОСУНКАХ МОЛОДИХ СІМЕЙ

Агресія є складним утворенням, може бути характеристикою особистості, моделлю поведінки, має різну прояви й детермінанти виникнення. Агресія, агресивність, агресивна поведінка в комплексі характеризують негативне явище у соціальних зв'язках, що передує насильству. Особливо актуальним є вивчення агресії у сімейних стосунках, і зокрема молодій сім'ї як єдності двох людей, які вирішили прожити спільно, вивчають, пристосовуються і звикають одне до одного. Актуальність дослідження агресії в тому, щоб визначити характер її прояву, механізми виникнення і наслідки для особи та стосунків пари.

Розкрито сутність агресії. Агресія – це будь-яка форма поведінки, що має на меті образу або заподіяння шкоди іншій живій істоті, яка не бажає подібного ставлення. Шкода може бути фізичною чи психічною [2, с. 19–20]. Встановлено взаємозв'язок між рівнем агресивності та вибором тактики поведінки [10, с. 15–16]. Розглядається також соціогенний характер агресії, для чого наведено приклад негативного впливу засобів масової інформації. Згідно з теорією соціального навчання, переживання, викликані пасивним спостереженням агресії й насильства

(що проходять як на екрані, так і в реальному житті), ведуть до збудження агресії [4, с. 186]. Деякі дослідники вважають, що агресія як соціальний феномен сьогодні стає одним із факторів соціалізації. Вона дозволяє особистості повною мірою засвоювати цінності й зразки поведінки, необхідні для її успішного функціонування у межах сучасного суспільства [1, с. 53]. Зазначається прояв агресивності в осіб, яких характеризує бідність ціннісних орієнтирів, їх примітивність, відсутність захоплень, духовних запитів, вузькість і нестабільність інтересів, у тому числі й пізнавальних [8, с. 49, с. 212].

Агресія найчастіше розглядається не як емоція, мотив чи установка, а як *модель поведінки*. Типи агресивної поведінки: фізична-активна-пряма; фізична-активна-непряма; фізична-пасивна-пряма; фізична-пасивна-непряма; вербальна-активна-пряма; вербальна-активна-непряма; вербальна-пасивна-пряма; вербальна-пасивна-непряма [6, с. 5]. Агресію можна розуміти як цілеспрямовану руйнівну поведінку, яка суперечить нормам і правилам співіснування людей в суспільстві, що наносить шкоду об'єктам нападу (живим чи неживим), які спричиняють фізичну шкоду людям чи викликають у них психічний дискомфорт (негативні переживання, стан напруженості, страху, пригніченості. У прямому значенні слова – це напад із власної ініціативи з метою захоплення. Разом із тим, це такий стан, який може включати в себе не тільки прямий напад, але й загрозу, бажання напасти, недоброзичливість. Форми вербальної агресії: багаточисельні відпори; негативні відзиви й критичні зауваження; вираження негативних емоцій у формі лайки, скритої образи, недовір'я, гніву, ненависті; висловлювання думок і бажань агресивного змісту; образи; погрози, спонування, вимоги; звинувачування [8, с. 16–17].

Агресивність як *психологічна характеристика особистості* є складним комплексним утворенням і формується під впливом неблагополучних соціально-психологічних умов. До них належать: сімейна занедбаність; педагогічна занедбаність, бездоглядність, неувага до індивідуально-психологічних особливостей і схильностей. Агресивність не є вродженою особливістю людини [7, с. 35].

Різними є підходи до видового різноманіття агресії. Н. Цап стверджує, що двома основними формами агресії є: 1) неструктивна агресія, тобто стійка неворожа самозахисна поведінка, спрямована часто на досягнення поставленої мети; 2) ворожа деструктивність, тобто злостива, неприємна поведінка, що завдає болю оточуючим [9, с. 12]. Д. Журавльов виокремлює такі види агресії: фізична, вербальна, непряма, негативізм, роздратованість, підозрюваність, образа, аутоагресія або почуття вини [4].

Досліджено детермінанти агресії. На виникнення агресії часто мають вплив не тільки фактори, опосередковані особливостями процесу розвитку особи, але й ситуативні [4, с. 187]. Пояснюють її появу за відсутності

довір'я [5, с. 12]. Загалом, виділено три підходи до пояснення її причин. 1. Це інстинкт. 2. Це результат незадоволених потреб. 3. Це результат соціального навчання [2, с. 20]. Виокремлено формування агресії під впливом неблагополучних соціально-психологічних умов [7, с. 35].

Отже, виокремлено наукові підходи до розуміння агресії як передумови насильницької поведінки. Науковці підходять до проблеми багатосторонньо. Із цією метою необхідно встановити сутність агресії, яка розглядається і як модель поведінки, і як характеристика особистості. Дослідження детермінант виникнення, формування агресії має неоднозначний характер та стосується ендогенних і екзогенних факторів впливу на поведінку особистості, їх поєднання.

З огляду на висновки дослідників, агресія є одним із шляхів формування та прояву насильства у стосунках людей загалом, і молодії сім'ї зокрема.

Література

1. Баранова Т. Подростки с девиантным поведением: трудности социализации / Т. Баранова // Социальная педагогика. – 2006. – №4. – С. 47–54.

2. Бондаровська В. М. Гендерний підхід до подолання насильства, підвищення ролі чоловіків у боротьбі з насильством / В. М. Бондаровська, Є. Мелібурда // Обличчя насильства : матеріали з проблеми попередження домашнього насильства / Ін-т психології здоров'я в Варшаві. – Київ, 2000. – С. 2–9.

3. Дементьева Н. Ф. Медико-социальная реабилитация детей и подростков в социозащитных учреждениях / Н. Ф. Дементьева // Первые итоги. Из опыта работы специализированных учреждений по социальной реабилитации дезадаптированных детей и подростков / ред Г. М. Иващенко. – М. : НИИ семьи, 1997. – С. 42–47.

4. Журавлев Д. Подростковая агрессивность – психологическая закономерность или социальный феномен? / Д. Журавлев // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 195–192.

5. Камаева Г. И., Позднякова Т. С. Санкт-Петербургский воспитательный дом: история и современность // Первые итоги. Из опыта работы специализированных учреждений по социальной реабилитации дезадаптированных детей и подростков / ред Г. М. Иващенко. – М. : НИИ семьи, 1997. – С. 6–16.

6. Охрімчук Р. Багатолика агресія / Р. Охрімчук // Початкова школа. – 2003. – № 6. – С.4–7.

7. Психологические основы индивидуального подхода к трудновоспитуемому подростку. Методическое пособие в вопросах и ответах / Сост. Н. В. Аликина, А. Г. Антонова и др. – Киев, 1990. – 88 с.

8. Семенюк Л. М. Психологические особенности агрессивного

поведення подростков и условия его коррекции : [учебное пособие] / Л. М. Семенюк. – М. : Флинта, 1998. – 96 с.

9. Цап Н. М. Агресивність дитини: за і проти / Н. М. Цап // Практична психологія та соціальна робота. – 1999. – № 6. – С. 12–13.

10. Щербанова С. Г. Психокорекція агресивної поведінки / С. Г. Щербанова // Педагогіка і психологія – 1999. – № 3. – С. 15–23.

О. С. Предиткевич

(Хмельницький національний університет, Україна)

УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ФАСИЛІТАЦІЇ У КОМАНДИРІВ ВІЙСЬКОВИХ ПІДРОЗДІЛІВ

Сучасний етап розвитку Збройних сил України (ЗСУ) характеризується динамічними процесами, що пов'язано з переходом на комплектування військовими фахівцями контрактної основи. Ці процеси позначаються і на вищій військовій освіті, яка не завжди встигає перебудуватися і перейти на підготовку керівного офіцерського складу, здатного до нових умов професійної діяльності. Не оминула ця проблема вищі військові навчальні заклади Міністерства оборони України та військові навчальні підрозділи вищих навчальних закладів України, випускники яких не завжди готові ефективно здійснювати індивідуальну виховну роботу з особовим складом [1].

Під час підвищення кваліфікації у вищих військових навчальних закладах командири військових підрозділів повинні набувати не тільки міцні знання за змістом індивідуальної виховної роботи, але й виробляти практичні навички з її проведення, а також бути здатним знаходити вихід із скрутного становища під час спілкування з особовим складом, тобто він повинен бути готовим до виконання професійних обов'язків за прямим призначенням. Сучасний командир військового підрозділу уже не сприймається як «джерело» інформації, а як вихователь, який допомагає особовому складу розкрити здібності, нахили й таланти, сформувати особистісні якості, світогляд, усвідомити свою індивідуальність і самоцінність. Командир військового підрозділу виконує роль помічника, партнера в становленні військовослужбовців [2].

З огляду на це, привертає увагу феномен фасилітації у професійній діяльності командного складу ЗСУ, що сприяє більш глибокому засвоєнню знань і, водночас, актуалізує їх ціннісне ставлення до особистості та індивідуальності. Усебічний аналіз наявного наукового фонду засвідчує, що проблематика фасилітації у психолого-педагогічних дослідженнях не є принципово новою, але питання її формування у командирів військових підрозділів в системі післядипломної освіти ще не було предметом спеціального наукового дослідження.

Аналіз наукових досліджень дозволяє зробити висновок про те, що педагогічна фасилітація висуває певні вимоги як до процесу навчання, так і до особистості командира військового підрозділу, особливо до його вмінь будувати взаємини з особовим складом. Сутність педагогічної фасилітації у системі післядипломної освіти полягає в подоланні традиційного підходу до військовослужбовця як до виконавця, та у формуванні активного, здатного до самостійного аналізу та прийняття нестандартних рішень командира військового підрозділу. Такий підхід сприяє розвитку мотиваційної сфери командного складу, оскільки відомо, що потреби і мотиви активної поведінки формуються не під час виконавчої, а під час спрямовуючої взаємодії. У зв'язку з цим, завдання науково-педагогічних фахівців – залучити командирів військових підрозділів у спільне орієнтування, розділити з ними ряд управлінських функцій з метою створення умов для пробудження глибокого інтересу до предмета і виникнення реальних змістовних мотивів навчання.

Зазначимо, що фасилітація передбачає надання можливості командирів військового підрозділу взяти на себе контроль і відповідальність за власні зусилля та досягнення. Крім того, особливістю фасилітаційної взаємодії є підтримка процесу, а не змісту діяльності щодо якого той, хто підтримує, займає нейтральну позицію. На нашу думку, педагогічна фасилітація – це більш високий рівень навчання, який відповідає сучасним вимогам. Командир військового підрозділу не повинен бути пасивним слухачем на курсах підвищення кваліфікації. У системі післядипломної освіти викладач має можливість використовувати не догматичні прийоми, а ті з них, які спонукають до творчого засвоєння необхідної інформації. Це дозволяє створити умови для підвищення активності керівного складу, оптимізує процес розвитку професіоналізму.

Навчання в співробітництві розглядається в світовій педагогіці як найбільш успішна альтернатива традиційним методам. Провідна ідея навчання в співробітництві – вчитися разом, а не просто щось спільно виконувати. Тому фасилітатор, який турбується, цінує, довіряє, розуміє, відчуває, підтримує, допомагає, спонукає військового фахівця, створює сприятливий психологічний клімат, відмінний від традиційних відносин.

Зважаючи на сказане вище вважаємо, що педагогічна фасилітація є вагомим характерною рисою професійної діяльності командирів військових підрозділів. Водночас вона є чинником гуманізації навчально-виховного процесу, оскільки для сучасної гуманістично орієнтованої навчально-виховної системи характерною є побудова відносин усіх учасників освітнього процесу на основі заміни суб'єкт-об'єктної позиції і, відповідно, авторитарного стилю керівництва навчально-виховним процесом на суб'єкт-суб'єктну, яка передбачає партнерську співпрацю і взаємодію з військовими фахівцями.

Література

1. Ягупов В. В. Теорія і методика військового навчання : [моногр.] / В. В. Ягупов. – К. : Тандем, 2000. – 380 с.

2. Галицан О. А. Місце та роль педагогічної фасилітації в професійній діяльності сучасного вчителя : збірник наукових праць / О. А. Галицан // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. – Одеса, 2008. – Вип. 10–11. – С. 100–103.

Л. В. Сидорчук

*(Дніпропетровський центр професійно-технічної освіти
Державної служби зайнятості, Україна)*

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ У НАВЧАЛЬНОМУ ЦЕНТРИ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ: ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Значущість навчання дорослих постійно зростає як в Україні, так і в світі. Українській важлива роль належить цій ланці освіти в прогнозах соціального розвитку. В Україні актуальність цього питання викликана необхідністю задоволення ринку праці робітничими кадрами, потребою у професійній підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації безробітних.

За даними державної служби зайнятості кількість зареєстрованих безробітних на кінець серпня 2017р. становила 311,9 тис. осіб. При цьому кількість вільних робочих місць, заявлених роботодавцями до державної служби зайнятості, у серпні 2017р. становила 77,0 тис. Таким чином навантаження зареєстрованих безробітних на 10 вакансій загалом по країні становило 40 осіб.

За професійними групами найбільший попит на робочу силу у 2017 р. спостерігається на кваліфікованих робітників з інструментом (понад 19 % від загальної кількості заявлених вакансій): електрогазозварник, слюсар-ремонтник, слюсар з ремонту автомобілів, верстатник широкого профілю.

У структурі державної служби зайнятості функціонують 11 центрів професійно-технічної освіти, робота яких покликана задовольнити різні галузі господарства в підготовці робітничих кадрів на рівні сучасних та перспективних вимог, стати одним із важливих засобів реалізації державної політики зайнятості та соціального захисту населення. Дніпропетровський центр професійно-технічної освіти державної служби зайнятості здійснює професійну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації дорослих з числа незайнятого населення за 10-ма робітничими професіями та більше ніж 30-ма напрямками курсів цільового призначення на замовлення роботодавців. За 8 років існування в Центрі пройшли навчання більше 21 тисячі безробітних громадян.

Специфіка навчання дорослих має певні особливості, зокрема наявність високої мотивації слухачів до оволодіння новими знаннями, уміннями і навичками, що зумовлює певні вимоги до організації навчально-виробничого процесу:

- забезпечення партнерської (суб'єкт-суб'єктної) педагогічної взаємодії між слухачами й педагогами,

- високий рівень професіоналізму та педагогічної майстерності педагогів-андрагогів, володіння різними педагогічними методами та прийомами, інформаційно-комунікаційними технологіями,

- наявність сучасного матеріально-технічного й комплексно-методичного забезпечення,

- забезпечення педагогами-андрагогами індивідуального та диференційованого підходу, урахування неоднорідності навчальних груп за віком, рівень освіти, життєвий і професійний досвід слухачів тощо.

Результати психолого-педагогічних досліджень і практичний досвід свідчать, що традиційні форми навчання (зокрема, лекція, яка все ще залишається найпоширенішим методом) не забезпечують якісну професійну підготовку та не відповідають зазначеним особливостям освіти дорослих.

Високий рівень професійної підготовки дорослих у Центрі забезпечується завдяки реалізації пріоритетних напрямів діяльності: *розвиток соціального партнерства, міжнародне співробітництво, впровадження медіаосвітніх технологій, підвищення професійної компетентності та майстерності педагогів, відповідність матеріальної бази вимогам роботодавців, впровадження нових форм навчання, співпраця з роботодавцями.*

У практику роботи Центру впроваджуються сучасні педагогічні технології й засоби навчання дорослих, які спрямовані на їх активну участь у навчально-виробничому процесі: елементи дистанційного навчання на електронній платформі Moodle, програмні педагогічні засоби спеціального призначення (в тому числі авторської розробки), сервіси web 2.0, Інтернет-технології для індивідуальної та колективної комунікації. З метою набуття додаткових компетенцій та «м'яких» навичок уведено в практику проходження слухачами навчання на платформах Prometheus (www.prometheus.org.ua) та LingvaSkills (www.lingva.ua).

Навчальний заклад плідно співпрацює зі службами зайнятості різних регіонів України, особлива увага в роботі сьогодні приділяється наданню якісних освітніх послуг демобілізованим учасникам АТО, вимушено переміщеним особам та членам їх сімей.

Центр активно розвиває міжнародну співпрацю: у 2015 році навчальний заклад став учасником реалізації міжнародного проекту «Підтримка транзитних містечок для внутрішньо переміщених осіб», який

проводився в Україні за дорученням Федерального Уряду Німеччини Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ). У 2016 році взято участь у Міжнародному проекті «Тренінги, розширення економічних можливостей, допоміжні технології та послуги медичної/фізичної реабілітації», який проводився в межах співпраці Національної Асамблеї інвалідів України та Української асоціації фізичних терапевтів спільно з UCP Wheels for Humanity (США).

Сьогодні у Центрі ведеться робота з організації навчання за дуальною формою за напрямом «Обслуговування та ремонт торговельного та холодильного обладнання» на виробничій базі ТОВ «Астра» (м. Верхньодніпровськ), та за професією «Стропальник» для Дніпропетровського річкового порту (м. Дніпро).

Водночас виникає низка проблем і протиріч в освіті дорослих та роботі Центру:

- швидка зміна технологій виробництва вимагає додаткових навичок та компетентній у кандидатів. Стабілізація економічної, політичної та соціальної ситуації в країні сприяє залученню інвестицій, що впливає на зміни в певних сферах економіки. Це дає поштовх для створення нових робочих місць та швидкого задоволення потреб роботодавців у кваліфікованих робітниках. Але процедура ліцензування нових професій на сьогодні є ускладненою та довготривалою;

- роботодавцям сьогодення потрібні працівники з документами про присвоєння робітничої кваліфікації, але видача свідоцтва державного зразка можлива тільки після проходження навчальним закладом атестаційної експертизи.

Убачаємо такі шляхи вирішення зазначених протиріч:

- напрацювання норм і прийняття Закону України «Про освіту дорослих», який виведе цю сферу освіти на якісно новий рівень;

- оптимізація процедури ліцензування нових робітничих професій та атестація навчальних закладів, передача повноважень на регіональний рівень;

- розробка нормативно-правової бази з організації дуальної форми навчання, яка стане підґрунтям для здійснення ефективної професійної підготовки саме в умовах виробництва.

Перспективними напрямками в освіті дорослих для навчальних центрів державної служби зайнятості бачимо впровадження:

- дуальної форми навчання, яка враховує швидкі зміни технологій виробництва;

- дистанційної форми навчання, яка вможливить економію коштів, залученню до навчання людей з особливими потребами, у тому числі учасників АТО.

Це сприятиме розвитку освіти дорослих, що є складовою освіти

впродовж життя, реалізації права кожної особи на безперервне навчання з урахуванням її особистісних потреб, пріоритетів суспільного розвитку та потреб економіки.

А. М. Шевенко

(Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України)

ВИЯВЛЕННЯ ОСОБИСТІСНОГО РЕСУРСУ ДОРΟΣЛОГО ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Велике значення проблемі професійного навчання та перенавчання дорослих надає наука андрагогіка. Андрагогіка – наука, що сприяє особистісній самореалізації людини впродовж її життя. Кредо андрагогіки, це навчання для життя. Основні положення андрагогіки підкреслюють суб'єктність навчання дорослої людини, значення її досвіду та реалізацію внутрішніх ресурсів: у навчанні дорослому належить провідна роль; дорослий навчається із конкретною метою, прагне до самоуправління та самореалізації; дорослий використовує свій професійний та життєвий досвід, знання, уміння, навички, що мають бути використані у процесі навчання; дорослий шукає практичного застосування набутим знанням та навичкам. Сучасною наукою сформульовано принципи андрагогіки, що дозволяють організувати навчання дорослого з урахуванням основних потреб та можливостей дорослої людини. Виявлення особистісних ресурсів сприяє успішному навчанню (перенавчанню) та подальшій професійній самореалізації особистості.

У перекладі з латинської мови слово «ресурс» означає «піднімаюсь, виникаю знову». Тлумачний словник дає наступне визначення слова «ресурс», воно означає запаси чого-небудь, які можна використати в разі потреби, а також засіб, можливість, якими можна скористатися в разі необхідності. Ресурси – засоби, що можуть бути задіяні для досягнення результату: фізіологія, стани, думки, стратегії, переживання тощо. У психології широко використовуються терміни «ресурсний стан», «внутрішні ресурси», «зовнішні ресурси», «особистісні ресурси».

Особистісний ресурс – це наявність сил та внутрішня готовність до вирішення поставлених завдань. Особистісні ресурси забезпечують реалізацію потреб у соціалізації та самореалізації людини.

До особистісних ресурсів входять: індивідуально-типологічний потенціал людини (домінуючі сторони темпераменту, характеру); інтернальність (уміння приймати рішення та нести за нього відповідальність, стійка власна позиція, автономність); досвід особистості (знання, розуміння, навички, уміння); позитивне ставлення та самоставлення (позитивне мислення, адекватна самооцінка). Особистісні ресурси підтримують людину зсередини, вони допомагають у досягненні поставленої мети,

обумовлюють ефективність професійного навчання та діяльності людини.

У багатьох випадках ефективність професійного навчання та діяльності залежить від індивідуально-типологічних особливостей людини, від того наскільки обраний фах чи сфера діяльності відповідає проявам домінуючих рис темпераменту особистості. Діагностування індивідуально-типологічних особливостей особистості ми здійснюємо за допомогою наступних методик: Формула темпераменту (Белов), тест-опитувальник Г. Айзенка (EPI). Дослідження типу темпераменту дасть змогу визначити сильні сторони особистості, що є важливим ресурсом у професійній діяльності. Отже, використання сильних рис особистості як ресурсу у професійній діяльності значно підвищить її результативність та знизить стресовий рівень.

Фундаментальна емоційна безпека, що є невід'ємною складовою інтернальності особистості, її включено Г. Олпортом у склад особистісної зрілості. У психології представлено характеристики, що є необхідними для інтернальності, саморозвитку та самореалізації особистості. Г. Олпорт вважав, що особистісна зрілість, самодостатність залежить від функціональної автономії мотивації людини. Для пояснення мотивації особистості Г. Олпорт запропонував поняття функціональної автономії. Функціональна автономія, це стан людини, коли її поведінка орієнтована на досягнення певного результату. Така поведінка стає самоцінною та починає приносити задоволення сама по собі, без досягнення тих або інших цілей, для яких вона була потрібна раніше. Діагностика інтернальності особистості забезпечується наступними методиками: готовність до саморозвитку (В. Павлов), рівень суб'єктивного контролю (Дж. Роттер).

Саме досвід особистості є вагомим ресурсом людини. Усе, що вона пережила, відчула та усвідомила – це досвід, який у майбутньому можна ефективно використати у професійному навчанні та подальшій діяльності. Джозеф О'Коннор зазначав, що особливі уміння, які виступають складовими досвіду визначаються як внутрішній ресурс особистості в досягненні поставленого результату.

Позитивне мислення об'єднує та посилює інші ресурси особистості. Якщо людина не вірить в успішне вирішення проблем, то підсвідомо вона не використовує наявні ресурси у своїй практиці. Позитивне ставлення та самоставлення особистості забезпечується позитивним мисленням та сприяє адекватному рівню самооцінки. До внутрішніх ресурсів належать позитивні стани розуму. Діагностувати здатність до позитивного погляду на життя та рівня самооцінки можна за допомогою наступних методик: визначення рівня самооцінки, опитувальник самоставлення (В. В. Столін).

Усі діагностичні результати мають відображення на сторінках портфоліо особистості, у процесі його створення ми виявляємо особистісні ресурси

та сприяємо їх активізації. Портфоліо виступає інструментом активізації особистісних ресурсів, які позитивним чином впливають на професійне навчання, перенавчання та діяльність дорослої людини. Робота над портфоліо сприяє: виявленню особистісних ресурсів, усвідомленню значущості власних ресурсів для професійної діяльності, формуванню культури ефективного використання особистісних ресурсів.

Професійне навчання (перенавчання) дорослої людини потребує активної внутрішньої мотивації. Мотивацію дорослого до навчання (перенавчання) можна назвати прагматичною, бо ключовим питанням виступає «навіщо мені це потрібно?». У дорослої людини складова пізнавального інтересу відступає дещо на інший план, звільняючи першість прагматичним спонукам, доросла людина, маючи обмеження у часі, хоче знати, яким чином нові отримані знання, уміння, навички, компетенції поліпшать її становище. Така конкретика дещо ускладнює процес професійного навчання (перенавчання) дорослої людини у психологічному плані, не завжди очікування дорослого підтверджуються у процесі навчання, його скептицизм та недовірливість виступають значними бар'єрами у отриманні нового досвіду.

Отже, виявлення особистісного ресурсу та його активізація значно поліпшують мотивацію, активність, ефективність професійного навчання (перенавчання) дорослої людини.

СЕКЦІЯ 3 ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ПІДГОТОВКИ РОБІТНИЧИХ КАДРІВ

Л. М. Сергєєва,
*доктор педагогічних наук, професор
(ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України)*

КРОКИ ПОДОЛАННЯ ОСНОВНИХ ВИКЛИКІВ, ЩО ПОСТАЛИ У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

В умовах постіндустріального суспільства змінюються не тільки зміст, а й цілі, мотиви навчання, роль педагога; формується нова освітня система. Складна соціально-економічна ситуація в країні не гальмує процес підвищення престижу робітничих професій. Незважаючи на те, що лише 20 % випускників українських шкіл обирають навчання у ПТНЗ, (в Європі в середньому цей показник становить 40 %, а в деяких країнах ЄС сягає 70 %), система професійного навчання України розглядається як важливий інструмент розвитку економіки і забезпечення соціальної інтеграції.

Основні виклики, що постали у сфері профтехосвіти визначені за результатами підготовки резюме регіональних звітів проекту Європейського Фонду Освіти «Туринський процес 2016. Україна. Регіональний рівень», у якому з 2010 р. Україна бере участь.

Отже, існує загрозливий недостатній рівень якості ПТО, мобільності та конкурентоспроможності випускників ПТНЗ; дефіцит кваліфікованих кадрів, невідповідність рівня кваліфікації реальним потребам ринку праці; нові вимоги до змісту освіти та процесу підготовки кваліфікованих робітників; забезпечення доступності ПТО та ступеневості отримання професійних кваліфікацій; застаріла матеріально-технічна база ПТНЗ; низький рівень популяризації робітничих професій серед учнів та молоді; потреба у розширенні професійних компетентностей робітників.

Прийняття «Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду на період до 2020 року» визначає основні цілі, напрями діяльності Уряду протягом 2017–2020 рр., стає основою середньострокового бюджетного планування, щорічних деталізованих планів дій Уряду, стратегічних планів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, запровадження посад фахівців з питань реформ. Проаналізуємо програму пріоритету «Модернізація професійно-технічної освіти» цього документу.

З метою виконання пріоритетів розвитку професійно-технічної освіти у 2016 р. підготовлено й затверджено 72 державних стандартів ПТО, з них 35 – на компетентнісній основі; створено 25 регіональних рад професійної освіти, затверджено регіональні плани розвитку ПТО; визначено 19 професій загальнодержавного значення; створено 25

навчально-практичних центрів за кошти держбюджету та 8 – за кошти соціальних партнерів.

На 2017 р. та у середньостроковій перспективі передбачено приведення законодавчої бази у відповідність до потреб економіки та входження України у міжнародний освітній простір, що має на меті прийняття закону «Про професійну освіту», здійснення заходів щодо забезпечення доступності та якості професійної освіти, виконання регіональних планів розвитку ПТО; оновлення змісту професійної освіти через розроблення та затвердження Державних стандартів ПТО на компетентнісній основі, упровадження сучасних виробничих технологій, відновлення престижності робітничих професій, пошук та впровадження нових підходів до профорієнтації. Серед заходів середньострокової перспективи передбачено модернізацію мережі ПТНЗ (табл. 1).

Таблиця 1.

Реорганізація ПТНЗ відповідно до регіональних планів розвитку професійно-технічної освіти

Рік	Контингент учнів	Кількість ПТНЗ	Планується реорганізувати
2016	365	787	30
2017	390	762	25
2018	400	742	20
2019-2010	410	712	30

Ефективним кроком щодо модернізації професійної освіти є упровадження проектів державно-приватного партнерства у сфері освіти, залучення інвестицій для створення навчально-практичних центрів. Тільки у 2017 р. створено таких 5 галузевих центрів і до 2020 р. заплановано створення ще 25 багатопрофільних навчально-практичних центрів.

Наприклад, компанією «Хенкель-Баутехнік. Україна» завершено створення навчально-практичного центру з напрямку «Енергоефективність та енергозбереження будівель і споруд» для Київського ВПУ будівництва і дизайну. У навчальному закладі переобладнано кабінет спеціальної технології, створено навчально-виробничу майстерню, яка оснащена сучасними будівельними матеріалами, стендами, зразками виконання технологічних операцій та проведено навчання педагогічних працівників з опанування новітніх технологій, запроваджених компанією «Хенкель-Баутехнік. Україна».

Інтеграція освіти і виробництва виникає в процесі підготовки конкурентоздатних фахівців, адже розвиток сучасного ринку праці вимагає працівника нового типу, що володіє різнобічними знаннями, відмінною спеціальною підготовкою, здатністю приймати рішення, готовністю розвивати знання. Для цього необхідна інтеграція професійної освіти та виробництва, розрахована на випереджаюче навчання фахівця.

Реалізація цих кроків передбачає створення відкритого освітнього простору ПТНЗ, під яким ми розуміємо єдність професійної освіти і соціуму. У зв'язку з цим інноваційними ідеями нового етапу розвитку є: вдосконалення системи соціального партнерства ПТНЗ; залучення приватного бізнесу до управління розвитком навчального закладу; підвищення соціально-професійної компетентності суб'єктів освітнього процесу; використання продуктивного навчання як засобу, що забезпечує успішну соціалізацію майбутніх конкурентоздатних фахівців.

У розвитку взаємодії ринків праці та освітніх послуг продуктивна методика, що враховує основні фактори, які впливають на формування ринку праці та спираються на програми економічного розвитку регіону.

Для цього слід вибудовувати взаємовигідне партнерство системи професійної освіти і роботодавців. Задля цього ПТНЗ мають активно вивчати професійні особливості бізнесу, підтримувати прямі контакти з роботодавцями, уточнювати їх потреби в робітничих кадрах і в навчанні, організовувати виробничу практику, а в подальшому і працевлаштування випускників, з урахуванням інтересів конкретних компаній, а бізнес — йти з усіх питань назустріч навчальним закладам і всіма заходами сприяти досягненню спільної мети — задоволення потреби громадян, суспільства і ринку праці в якійсій професійній освіті, підвищення її якості; збереження та розширення доступності професійної освіти; приведення професійної структури підготовки кадрів у відповідність до потреб регіонального ринку праці; забезпечення більшої відповідності рівня підготовки випускників кваліфікаційним вимогам роботодавців.

А. П. Крупский,
*кандидат психологических наук, доцент
(Днепровский национальный университет имени Олеся Гончара,
Украина)*

К ВОПРОСУ О КАДРОВОМ ОБЕСПЕЧЕНИИ ПРЕДПРИЯТИЙ ТУРИЗМА И ГОСТЕПРИИМСТВА

Рост экономических показателей развития мирового туризма свидетельствует о его инвестиционной привлекательности (4,4 % международных инвестиций в 2016 г.) и расширении туристической инфраструктуры, что обеспечивает ежегодный прирост занятости в туризме и сопряженных с ней отраслях. По данным ЮНВТО в 2016 г. каждое 10 рабочее место в мире было связано с организацией и обслуживанием туристических потоков, а непосредственно в сфере туризма занято 108,7 млн чел. Прогнозируемый прирост этого показателя в 2017 г. составит 2,1 %, а к 2027 г. – 4 % всей мировой занятости [1].

Увеличение числа рабочих мест наблюдается и в Украине, так в 2016

году (по сравнению с 2015) количество работающих в сфере туризма и гостеприимства увеличилось на 8,5 % [2]. Развитие туризма в Украине обуславливает необходимость создания системы подготовки специалистов, способных работать в сфере туризма и гостеприимства. В. Федорченко утверждает, что туризм, это единственная отрасль народного хозяйства в которой подавляющее большинство сотрудники предприятий контактируют с потребителями своих услуг [3] и, как следствие, при подготовке кадров необходимо учитывать, что коммуникативная компетентность специалиста может оказаться одним из важнейших критериев профессиональной пригодности.

Несмотря на растущее количество высших и средних учебных заведений, которые объявляют о намерении готовить специалистов для работы на предприятиях туризма и гостеприимства, квалифицированных кадров все еще не хватает. Несоответствие профессиональной подготовки будущих специалистов в сфере туризма усиливается противоречиями между требованиями рынка труда к фундаментальной подготовке таких специалистов и их реальными знаниями, умениями и навыками, общим рационализированным и вербализованным характером высшего образования и недооценкой важности проблемы формирования духовно развитой личности, а нередко и ее игнорированием, преимуществами и приоритетами студентов по использованию аудиовизуальных искусств и их ограниченным применением в системе высшего образования [4].

Особенностью деятельности учебных заведений, готовящих специалистов для сферы туризма и гостеприимства в зарубежных странах, является гибкость и многовариантность обучающих программ. В современных условиях Украинская система обучения специалистов в данной области выглядит заскорузлой и морально устаревшей.

Необходимость решения задач, направленных на создание отечественной системы подготовки специалистов для предприятий туризма и гостеприимства, требует программ подготовки в соответствии с современными мировыми тенденциями и национальными интересами Украины.

Формирование во всех регионах Украины достаточного количества кадров, способных хозяйствовать в условиях рыночной экономики и внедрять в нее международные стандарты и новейшие технологии, в частности в отрасли туризма и гостеприимства, требует создания системы подготовки и повышения квалификации специалистов, как на теоретическом, так и на практическом уровнях, как в государственных, так и в частных учебных заведениях.

Туристическое образование должно способствовать развитию туризма и сопутствующих отраслей. В сложившихся международных реалиях доступ к туристскому образования должны иметь все, кто обладает

соответствующими способностями, сложившейся мотивацией, адекватной подготовкой на всех этапах профессиональной деятельности. Назначением туристского образования является не только предоставление фундаментальных профессиональных знаний, но и воспитание культурно, психически и социально здорового специалиста, не разделяющего интересы свои-предприятия-Государства.

Таким образом, преодолению негативных тенденций в процессе подготовки специалистов (обеспечении кадрами) для предприятий туризма и гостеприимства, может способствовать осуществление целостной государственной кадровой политики в туристической отрасли. Разработка на государственном уровне экономически и научно обоснованной концепции подготовки кадров необходимого уровня квалификации для предприятий туризма и гостеприимства, с целью формирования направлений развития отрасли и необходимого для этого опережающего политико-управленческого обеспечения, средства и механизмы кадрового обеспечения реформ в отрасли; ближайшие, краткосрочные и стратегические направления работы со специалистами; принципы и критерии отбора и расстановки кадров в органах государственного управления отечественным туризмом.

Література

1. Travel & Tourism Economic Impact. World. 2017 Report. World Travel & Tourism Council, 20 p. Available at : <https://www.wttc.org//media/files/reports/economic-impact-research/regions-2017/world2017.pdf> (30.10.2017)

2. Туристична діяльність в Україні у 2016 році. Статистичний бюлетень [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2017/bl/05/bl_td2016_pdf.zip (30.10.2017)

3. Федорченко В. К. Теоретичні та методичні засади підготовки фахівців для сфери туризму : монографія / В. К. Федорченко. – К. : Слово, 2004. – 465 с.

4. Педагогіка туризму : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. В. К. Федорченка, Г. С. Цехмістрової. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2004. – 296 с.

О. І. Кучма,

*кандидат технічних наук, старший науковий співробітник
(Криворізький державний педагогічний університет, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Проблеми удосконалення підготовки педагогів є одними із найактуальніших і найнагальніших для вирішення у нашій державі.

Водночас, об'єктивні глобалізаційні зміни векторизовані в напрямі переходу всіх процесів людської діяльності від постіндустріальної стадії свого розвитку до стадії інформатизації та технологізації, а це вимагає докорінної оптимізації підготовки зростлого покоління, адаптованого до ефективної життєдіяльності в умовах сучасності. У таких умовах пріоритетним напрямом є підготовка учнівської молоді до використання сучасних інформаційно-комунікаційних і виробничих технологій. Таку підготовку в сучасній практиці вітчизняної освіти здійснює викладач професійного навчання. Закономірно, що від якості підготовки викладача професійного навчання буде залежати якість підготовки кваліфікованого робітника, а відповідно й потенціал для розвитку сучасної високотехнологічної економіки України.

Реалізацію технічної підготовки учнівської молоді здійснюють шляхом вивчення у професійно-технічному навчальному закладі (ПТНЗ) спеціальних дисциплін та проведення уроків виробничого навчання. Доречно зауважити, що для вищезгаданих занять характерним є підвищений рівень небезпеки як для учнів, так і для викладача, що зумовлено широким спектром використання ручних, механізованих знарядь праці й технологічного обладнання. Поряд із цим законодавчо регламентовано є повна відповідальність викладача за збереження здоров'я та працездатності учня під час навчально-виробничого процесу. Окреслений стан умов діяльності вчителя й вимог щодо забезпечення безпеки засвідчує важливість удосконалення підготовки педагога професійного навчання, а особливо, в напрямі безпеки й охорони праці.

Різноаспектні питання вдосконалення підготовки викладачів щодо безпеки, збереження здоров'я учнів та охорони праці розглядали такі дослідники, як Е. Абільтарова, В. Бабич, С. Божедомова, В. Горашук, С. Кириленко, О. Ковальова, Г. Кривошеєва, С. Лебедченко, Н. Медведьєва, Ю. Мельник, Л. Сичьовата та ін. Аналіз зазначених та інших педагогічних досліджень дозволяє констатувати, що питанню методики навчання охорони праці майбутніх викладачів професійного навчання приділено недостатньо уваги. Невивченими залишаються питання впровадження інноваційних педагогічних методів, неналежно дослідженими є проблеми обґрунтування та відбору змісту навчальних дисциплін і впровадження засобів інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у процес навчання охорони праці майбутніх педагогів професійного навчання.

Беручі до уваги зазначені суперечності, спираючись на законодавчі акти в сфері освіти, дані аналізу умов праці вчителя, оцінку освітньо-кваліфікаційних характеристик фахівця, при організації навчального процесу з охорони праці особливу увагу слід звертати на зміст й основні компоненти предметної компетентності з охорони праці майбутнього

педагога професійного навчання: здоров'яформуючий, організаційно-технічний, нормативно-управлінський та інформаційно-превентивний. Саме ці компоненти комплексно презентують діяльність викладача у напрямі збереження здоров'я та працездатності учнів. Окрім цього слід чітко визначати умови діяльності щодо зміцнення їх здоров'я, використовувати здоров'я-розвивальні прийоми навчання, урахувати вікові особливості учнів при виборі об'єктів праці; регламентувати вимоги щодо рівня знань та умінь викладача із забезпечення належного технічного стану навчального обладнання, дотримання оптимальних режимів навчання, здійснення усунення недоліків, які можуть спричинити травму чи погіршити здоров'я; визначити основні вимоги та вміння оперування нормативною документацією, яка стосується організації безпечного навчального процесу та приведення навчально-виробничих приміщень згідно зі встановленими нормами охорони праці; зазначити основні напрями діяльності вчителя, які стосуються превенції травматизму; аналізувати та усувати небезпечні фактори.

Аналізуючи змістове наповнення навчання охорони праці майбутніх педагогів професійного навчання (основою аналізу були типові навчальні програми з курсу «Основи охорони праці» та «Охорона праці в галузі») виявлено, що найефективнішими є ті методи, за допомогою яких студенти можуть імітувати, моделювати реальні умови праці фахівця. Тому з метою ефективного проведення лабораторно-практичних занять доцільно використовувати: кейс-метод, баскет-метод, метод інцидент. Це дозволить імітувати реальні виробничі завдання, які необхідно вирішувати викладачу виробничого навчання для створення безпечних умов під час технічної підготовки учнів. Проте недоліком такого проблемно-ситуативного підходу є те, що він не дозволяє чітко спланувати хід заняття, оскільки можливі суб'єктивні чинники (мотивація до навчання, рівень сформованості предметної компетентності з охорони праці), які можуть трансформувати його структуру.

Отже, запропоновані підходи є доволі ефективними під час організації навчального процесу з охорони праці на лабораторно-практичних і лекційних заняттях при підготовці майбутнього педагога професійного навчання. Окремо слід звернути увагу на проблемно-ситуативний підхід, який за умови використання засобів ІКТ, й враховуючи зміст навчання викладача професійного навчання та особливості організації навчального процесу у вищих педагогічних навчальних закладах, показує високу результативність. Слід зауважити, що ефективність даної методики підвищується шляхом впровадження засобів ІКТ: навчальні анімації, інфографіка, структурно-логічні схеми.

Т. І. Стойчик,
кандидат педагогічних наук
(Криворізький професійний гірничо-технологічний ліцей, Україна)

ПІДГОТОВКА КОНКУРЕНТОЗДАТНИХ ФАХІВЦІВ У ПРОФЕСІЙНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Значні трансформаційні процеси в Україні, що інсперовані глобалізацією, сьогодні потребують переосмислення освітніх цілей, завдань, імперативів освіти. У межах освітнього процесу в різних навчальних закладах система освіти змушена враховувати глобальний контекст дій та наслідків.

Сьогодні українська система професійної освіти опинилася перед низкою викликів. Виклик – це складне завдання, яке, якщо буде успішно вирішене, породить нові або додаткові можливості. Якщо виклик (гострі проблеми) ігнорується і завдання, яке він ставить, не вирішується, то ситуація перетворюється в загрозу [2, с. 11]. Такими ситуаціями в умовах глобалізації можуть виступати ускладнення освітніх процесів, поширення інформаційних, інтеграційних та дезінтеграційних тенденцій, індивідуальна та колективна мобільність, інтенсифікація розмаїття освітніх просторів та середовищ, зростання ролі знання в суспільному житті.

При цьому в процесі підготовки фахівців високої кваліфікації виявляються суперечності, які потребують вирішення, зокрема, між:

- необхідністю підготовки фахівців високої кваліфікації та існуючої системою їх освіти й науково-методичного супроводу в навчальному процесі;
- необхідністю підготовки конкурентоздатних фахівців та наявною системою професійної освіти, що не забезпечує належним чином мобільність і конкурентоздатність фахівців на ринку праці;
- особистісно-професійним розвитком фахівця в умовах навчального закладу та недостатніми можливостями цього аспекту в його майбутній конкурентоздатності.

Слід додати, що конкурентоздатний фахівець – це суб'єкт професійної діяльності, який досягає найкращих показників у конкурентних умовах трудової діяльності за рахунок максимальної інтеграції необхідних для цього компетентностей [1, с. 7]. Саме конкуренція виступає як конкретна ситуація, явище, в якій формується та розвивається конкурентоздатність будь-якого суб'єкта на основі психологічної взаємодії учасників виробничого процесу.

На сучасному етапі переходу від індустріального до постіндустріального суспільства в економічно розвинених країнах світу до 80 % вартості національного багатства складає вартість людського капіталу, цінність якого значною мірою визначається якістю сформованих у процесі

навчання професійних компетентностей та рівнем інтелектуального розвитку людини.

Сьогодні система професійної освіти є джерелом поповнення ринку праці кваліфікованими робітничими кадрами – основною продуктивною силою матеріальних благ для суспільства. Швидкоплинні зміни умов життя, демократизація суспільства, конкуренція і становлення ринкових відносин висувають нові вимоги до формування фахівця для сучасного ринку праці. Затребуваними стають лише конкурентоздатні фахівці, які володіють високими професійними вміннями та навичками, які вміють проектувати і управляти виробничою ситуацією, готові до взаємодії та змін, тобто професійно мобільні. На думку Л. Сушенцевої, професійна мобільність, передбачає володіння особистістю відповідними компетенціями, що уможливають гнучкість, швидку орієнтацію в професії, конкурентоздатність на ринку праці, готовність до підвищення кваліфікації, перекваліфікації, самоосвіти. Професійна мобільність виявляється в професійно-педагогічній діяльності та забезпечує самовизначення й самореалізацію в житті і праці на основі сформованості ключових компетенцій та базових професійних кваліфікацій, а також у прагненні змін для себе, власної професійної сфери та життєвого середовища [3, с. 158].

Підготовка конкурентоздатного фахівця повинна включати соціально-професійну мобільність, що має міждисциплінарний зміст і розкривається у контексті трьох підходів: системний, особистісно-діяльнісний та компетентнісний. Саме компетентнісний підхід в сучасній професійній освіті займає провідне положення, оскільки сприяє переходу від орієнтації на відтворення знань до їх застосування.

Отже, компетентнісний підхід висуває на перше місце вміння фахівця вирішувати проблеми. Це поняття охоплює знання та навички, а також такі категорії як готовність до пізнання, здатність до соціальної адаптації і дозволяє розкрити бажаний результат освіти через сукупність різного роду компетенцій.

Таким чином, компетентнісний підхід допомагає створенню умов для опанування комплексом певних компетенцій в процесі професійної підготовки, які містять у собі потенціал і здібності майбутнього фахівця до виживання та стійкої життєдіяльності в умовах сучасного багатofакторного полікультурного середовища, що стане основою наших подальших досліджень.

Література

1. Концептуальні засади психолого-педагогічної підготовки конкурентоздатного фахівця в умовах післядипломної педагогічної освіти (на вибірці науково-педагогічних працівників) / Л. М. Сергєєва, О. І. Бондарчук, М. І Скрипник, А. О. Молчанова, О. А. Філь; Держ. вищ. навч. закл. «Ун-т менедж. освіти». – К., 2015. – 27 с.

2. Кремень В. Г. Філософія управління: підручник / В. Г.Кремень, С. М. Пазиніч, О. С. Пономарьов. – Вид. 2-ге, доповн. і переробл. – Харків : НТУ «ХПІ», 2008. – 524 с.

3. Сушенцева Л. Л. Формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах: теорія і практика : монографія / Л. Л. Сушенцева; за ред. акад. НАПН України Н. Г. Ничкало. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2011. – 438 с.

I. О. Архипов

(Криворізький державний педагогічний університет, Україна)

ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ Й ПЕРЕПІДГОТОВЦІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Для підготовки конкурентоспроможного кваліфікованого робітника, навчальному майстру та викладачеві необхідно підготувати велику кількість інформації. На жаль, наявні навчальні підручники й посібники містять багато застарілої інформації та обмежені в змісті. Інколи для пояснення матеріалу необхідно використовувати фото- та відеоматеріали, що ілюструють новітні технології виконання робіт. Саме з цих причин інформація, яка накопичується у майстра та викладача, потребує об'єднання у електронні засоби навчання.

Вікіпедія тлумачить *електронний освітній ресурс* як навчальні, наукові, інформаційні, довідкові матеріали та засоби, розроблені в електронній формі і представлені на носіях будь-якого типу або розміщені в комп'ютерних мережах, які відтворюються за допомогою електронних цифрових технічних засобів і необхідні для ефективно організації навчально-виховного процесу, в частині, що стосується його наповнення якісними навчально-методичними матеріалами.

Електронний освітній ресурс є важливим інструментом навчально-виховного процесу, має навчально-методичне призначення та використовується для забезпечення навчальної діяльності вихованців, учнів, студентів і вважається одним з головних елементів інформаційно-освітнього середовища.

Тому, завдяки використанню електронних навчальних ресурсів, учні мають можливість скористатися інформацією, яка підібрана з певної теми з урахуванням нових стандартів та технологій.

Щоб бути конкурентоспроможними, передові підприємства, при впровадженні певної продукції для європейських країн, вимушені впроваджувати нові стандарти та технології. Якщо підприємство не буде змінювати стандарти та обладнання під нові технології, кваліфікацію робітників, методи роботи, це призведе до отримання неякісної продукції.

Наприклад, на базі навчального закладу КЦПОММ презентацію свого

обладнання проводила австрійська фірма «Фроніус», яка займається виготовленням зварювального обладнання для підприємств згідно технологічних умов. Під час спілкування зі спеціалістами фірми «Фроніус» та знайомством з обладнанням стає зрозумілим, що те обладнання, на якому працюють та навчають, застаріло принаймні на п'ятдесят років. У європейських стандартах не використовуються ті ДОСТи, що були на вітчизняних підприємствах у 70-90-х роках. А деякі спеціальності, у тому вигляді, в якому їх використовують на наших підприємствах, відсутні взагалі.

Отже, використання електронних засобів навчання вможливить якісне оновлення підготовки й перепідготовки фахівців, оскільки вони зможуть наочно й динамічно побачити зміни в стандартах, провести порівняльний аналіз ГОСТів і ДСТУ відповідно до європейських стандартів, ознайомитися з новітніми технологіями та обладнанням у своїй галузі, здійснити оцінку своєї підготовленості до професії за допомогою електронного тестування. Це дозволить учням, які закінчили навчальний заклад і працюють на сучасних підприємствах міста та регіону, вільно почувати себе у питаннях своєї професії.

Вислів «Знання неможливо здобути про запас» ще раз підкреслює, що створення електронних навчальних ресурсів дає можливість учням не завчити матеріал з предмета чи професії, а скорегувати напрями пошуків відповідей на запитання навіть після закінчення навчального закладу.

Ю. О. Бабіч

(ДПТНЗ «Криворізький навчально-виробничий центр»)

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ УСПІШНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ КОНТРОЛЮ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ ПТНЗ

Ефективній успішності організації контролю навчальних досягнень учнів сприяють тестові методи перевірки знань та навчально-контролюючі програми.

Тестові методи перевірки знань складають систему завдань для оцінювання знань учня за допомогою кількісних норм. Термін запровадив до використання в 1899 р. американський психолог Джеймс Кеттел (1860—1944), а тести, як прийом оцінювання, почали застосовувати у Великобританії у 1864 р. На відміну від традиційних методів контролю, орієнтованих в основному на перевірку засвоєння конкретних знань, тестовий контроль спрямований на перевірку засвоєння ключових елементів навчального матеріалу. Він відрізняється більшою об'єктивністю, усуває суб'єктивізм, скорочує час на перевірку, сприяє дотриманню єдності вимог, запобігає випадковості при оцінюванні знань, забезпечує сприйняття учнем оцінки як об'єктивної, дає змогу статистично

опрацювати одержані результати [2].

Виокремлюють такі види тестів [2]:

1) Альтернативний тест. У ньому запропоноване запитання передбачає 4-5 варіантів відповідей, серед яких лише один правильний. При цьому чим більше варіантів відповідей, тим менша можливість вгадування.

2) Вибірковий або варіативний, тест. Передбачає 10-12 варіантів відповідей на тестове завдання, з яких 6-8 відповідей правильні. Варіативний тест дає можливість одночасно перевіряти й глибину знань учнів. Кількість балів за такий тест, зазвичай, відповідає числу правильних варіантів відповіді. Кожна помилка віднімає із загальної суми 1 бал.

3) Послідовний, або порядковий, тест. Дає можливість перевірити знання послідовності того чи того явища чи процесу. Для відповіді необхідно розташувати у правильній послідовності запропоновані у непорядкованому вигляді поняття, слова, визначення.

4) Розподільний тест. Він вимагає розподілу ознак серед трьох чи більше понять. Може мати декілька ступенів розподілу залежно від глибини контрольованих знань та має завертати тест-карту з кожного розділу.

5) Схематичний тест. У даному тесті дано схему чогось. Необхідно співвіднести вказані під цифрами ознаки з їх визначенням; кількість балів відповідає кількості виділених ознак, за кожен помилку знімають 1 бал.

6) Кількісний тест — це альтернативний, або вибірковий, тест, але для відповіді на тестове завдання потрібно вибрати правильну або правильні відповіді з цифрових варіантів запропонованих відповідей.

7) Узагальнювальний (збірний) тест дає можливість окрім контрольних знань перевірити вміння учнів узагальнювати, робити висновки, класифікувати те чи те явище. Його також можна віднести до різновиду альтернативного (або вибіркового) тесту. Під час розробки такого виду тесту завдання дають у двох колонках: в одній колонці наведено багато ознак, що характеризують 2-3 правила, об'єкта, в іншій — самі правила, об'єкти.

8) Аналітичний тест передбачає перелік ознак будь-якого об'єкта, явища та їх визначення, сформульованих у зворотному порядку.

9) Порівняльний тест передбачає знаходження спільного та відмінного в досліджуваних процесах явищах; спрямований окрім контролю якості знань на перевірку вміння знаходити схожість та відмінність у явищах.

10) Операційний тест може бути побудований аналогічно до будь-якого з перелічених вище тестів, але передбачає перевірку вмінь учнів практично використовувати ті чи ті процеси.

11) Проблемно-пошуковий тест передбачає необхідність творчого переносу знань у нестандартну ситуацію й тому являє собою проблему (складне запитання, завдання, що потребує розв'язання), закладену в тестовому завданні; пропозицію варіантів (гіпотез) його розв'язання та

систему доводів.

Для більш ефективної обробки результатів тестування, перевірки (оцінки) якості знань учнів застосовують спеціальні комп'ютерні контролюючі програми.

Головними вимогами до їх використання є: повинні представляти можливість введення відповіді в формі, максимально близької до прийнятих в предметній галузі; забезпечити адекватний аналіз відповіді та розпізнавання правильної відповіді в будь-якій з еквівалентних форм її подання; не повинні пропонувати вибирати відповідь зі списку, що містить свідомо неправильні твердження; забезпечувати фіксацію результатів контролю, їхнє зберігання, друк та статистичний аналіз.

Навчаючі і контролюючі програми, програми-тести, програми-редактори стимулюють інтерес учнів до навчальної діяльності, сприяють формуванню логічного, творчого мислення, розвитку здібностей учнів.

Література

1. Руденко В. Д., Базовий курс інформатики. Кн.1. Основи інформатики/ В. Д. Руденко, О. М. Макаруч, М. О. Патланжоглу. – К. : Видавнична група BHV, 2006. – 368 с.

2. Ухань П. С. Творчий потенціал контролю знань та вмінь учнів з основ інформатики та обчислювальної техніки./ П. С. Ухань / Сучасні інформаційні технології в навчальному процесі: Збірник наукових праць. – К. : НПУ, 1997. – С. 207-215.

М. В. Бахмацька

(Криворізький професійний гірничо-технологічний ліцей, Україна)

УПРОВАДЖЕННЯ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС ПТНЗ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

XXI століття називають періодом інформаційного суспільства. Нові комп'ютерні технології, Інтернет, різноманітні види зв'язку, потік друкованої інформації потребують від викладача уміння орієнтуватися, бути підготовленим до швидкого темпу життя. Навчальний процес теж не стоїть на місці. Сьогодні викладач перебуває у пошуках нових, ефективних форм навчання і передусім тих, які сприяють розширенню творчих можливостей учня, розкриттю його особистості та розвитку його продуктивного мислення. Безумовно, в сучасних реаліях посиленої уваги потребує професійно-технічна освіта.

Педагогічні працівники Криворізького професійного гірничо-технологічного ліцею працюють над питанням впровадження нових технологій в освітній процес. Велику увагу колектив ліцею приділяє інформатизації навчального процесу. Сучасні комп'ютерні технології дозволяють викладачам у процесі підготовки до уроку поліпшити

викладання матеріалу. Зрозуміло, що інформатизація навчального процесу передбачає певний рівень комп'ютерної грамотності, тому для своїх педагогічних працівників ми організували і провели навчання з основ роботи на комп'ютері. Створено освітньо-інформаційний центр з електронною бібліотекою, банком даних інноваційного педагогічного та виробничого досвіду, авторськими педагогічними технологіями підготовки конкурентоздатного фахівця.

Розробка та використання навчальних відеофільмів з окремих тем предметів професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки залишається цікавою, ефективною сторінкою навчання майбутніх кваліфікованих робітників. Так, викладачами ліцею було створено відеоматеріали з гірничодобувної галузі: автоматичне завантаження системи навантажувально-доставочної машини Того 1250; вибухові роботи: засоби ініціювання; використання гірничого обладнання в умовах шахт Кривбасу; вогнегасники, їх типи, улаштування, принцип дії; елементи залягання пластподібних покладів і базові відомості про їх розкриття та підготовку (у форматі 3D-моделювання).

Використання навчальних відеофільмів під час проведення уроків теоретичного й виробничого навчання стимулює підтримання в учнів високого рівня пізнавального інтересу до предмету, сприяє його ефективному засвоєнню та надає можливість викладачу формувати інтелектуальний і творчий розвиток учнів.

Ідучи шляхом модернізації навчально-виховного процесу, колектив ліцею досягнув вагомих успіхів в усіх напрямках багатогранної навчально-виховної та виробничої роботи. У навчальному закладі сформовано чітку систему науково-методичного забезпечення навчально-виховного процесу, у складі якої діють педагогічна рада, 6 методичних комісій, творча група викладачів та майстрів виробничого навчання з упровадження в навчальний процес інноваційних технологій, школи майстра виробничого навчання та педагога-початківця.

Приділяється велика увага розвитку технічної творчості серед учнів ліцею, зокрема створенню реальних творчих робіт: діючого макета «Технологія проведення горизонтальних виробок із застосуванням високопродуктивної техніки фірми "Atlas Copco" (Швеція) в умовах шахт ПАТ «Криворізький залізрудний комбінат»; фрагмента промислової частини міста Кривого Рогу з підземного видобутку залізної руди; підземний дробильний комплекс дільниці з видобутку залізної руди в умовах шахт Кривбасу

Творча група педагогічних працівників гірничого профілю розробила державні стандарти на модульно-компетентнісні основі з професії «Машиніст електровоза (гірничі роботи)», «Люковий (гірничі роботи)». Викладачі створюють підручники для учнів професійних навчальних

закладів гірничого профілю, які отримали гриф МОН України («Гірничі роботи», «Охорона праці в гірничорудній галузі» та ін.).

Наш ліцей одним з перших серед навчальних закладів гірничої галузі України ініціював експериментальну роботу всеукраїнського рівня за темою «Педагогічні умови формування конкурентоздатності фахівців гірничого профілю у професійних навчальних закладах».

Зокрема, згідно з наказами Міністерства освіти і науки України від 23.06.2017 року № 916 «Про впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників»; Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області від 17.07.2017 р. № 48 «Про впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників» та з метою створення умов для якісної підготовки конкурентоспроможних робітничих кадрів, здатних задовольнити вимоги регіонального ринку праці, забезпечення гнучкості й мобільності організації навчально-виробничого процесу, оновлення змісту освіти на базі нашого навчального закладу впроваджуються елементи дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітничих кадрів з професії «Машиніст електровоза (гірничі роботи)».

Тобто, постійне підвищення іміджу та рейтингу ліцею здійснюється за рахунок участі у виставках, конкурсах, міжнародних семінарах (VIII міжнародний форум «Інноватика в сучасній освіті - 2016» - диплом I ступеня у номінації «Сучасні інформаційні системи, технічні засоби навчання, технології та рішення для впровадження в освітню практику», VIII Міжнародна виставка «Сучасні заклади освіти-2017» – золота медаль та диплом «За активну участь у створенні сучасної якісної системи національної освіти»).

Отже, у своїй роботі колектив Криворізького професійного гірничо-технологічного ліцею основу і зміст нових освітніх процесів вбачає в інноваційній діяльності.

В. М. Василенко,

заслужений працівник України

*(Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у
Дніпропетровській області, Україна)*

ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ТРУДОВОГО РОБІТНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ НА ЕТАПІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ НОВОГО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ОСВІТУ»

Професійно-технічна освіта, як складова системи формування трудового робітничого потенціалу, є дзеркальним відображенням економіки держави.

Проблеми економіки значною мірою впливають на стан та розвиток профтехосвіти. 2017 рік багатий новими викликами й спробами їх вирішення.

Роботодавці й міжнародні експерти висловлюють незадоволення результатами діяльності державних навчальних закладів. На Всеукраїнській нараді 3-4 квітня 2017 року за участю прем'єр-міністра України В. Гройсмана особливо гучно було висловлено претензії щодо цього питання.

Роботодавці зовсім незадоволені переліками професій, за якими готують в закладах ПТО, рівнем кваліфікації та недостатньою обізнаністю випускників навчальних закладів з новими технологіями сучасного виробництва.

Європейські експерти, представники Європейського фонду освіти за результатами моніторингу ефективності роботи державних навчальних закладів у напрацьованій «Зеленій книзі» відобразили недостатню участь роботодавців у процесі реалізації навчальних планів і підтримку фінансовими органами сфери профтехосвіти.

Напрацьовані висновки було покладено в основу проекту Закону України «Про професійну освіту», який пройшов широке обговорення в суспільстві і його було прийнято в першому читанні Верховною Радою України.

Змістом зазначеного проекту Закону було визначено освітні кваліфікації, інтеграція державних закладів професійно-технічної освіти з ВНЗ I-II рівня акредитації.

Час свідчить, що орієнтація профтехосвітнянського загалу на проведення роботи з формування трудового робітничого потенціалу за єдиним Законом України «Про освіту» 5 вересня 2017 року не знайшла подальшої реалізації.

Суттєві поштовхи відчули державні професійно-технічні навчальні заклади у зв'язку зі зміною та запровадженням нових форм фінансування: обласного рівня; з міського в містах обласних центрів; з державного бюджету субвенцією на забезпечення потреб середньої освіти; з державного бюджету на підготовку професій загальнодержавного значення та створення навчально-практичних центрів, утримання центрів при виправних колоніях.

Найбільшим впливовим став фактор проведення необхідної за велінням часу процедури передачі власності ПТНЗ з державного на регіональний рівень.

Міністерство освіти і науки України, намагаючись оперативно реагувати на виклики часу, проголосило на 2017/2018 навчальний рік пріоритети:

– коригування мережі навчальних закладів;

- проведення роботи зі змін в управлінні власністю;
- створення в кожній області навчально-практичних центрів сучасних, нових виробничих технологій;
- створення в регіонах багатофункціональних навчальних центрів для підготовки робітників і підвищення кваліфікації працюючих у галузі профтехосвіти;
- запровадження елементів дуальної освіти;
- запровадження вхідного контролю для тих, хто вступає на навчання в ПТНЗ;
- запровадження, в порядку експерименту, незалежного оцінювання рівнів професійної кваліфікації випускників закладів професійно-технічної освіти;
- запровадження в державних закладах професійно-технічної освіти замість державної підсумкової атестації зовнішнього незалежного оцінювання;
- запровадження зовнішньої оцінки результатів навчання через участь у Міжнародних конкурсах професійної майстерності.

Ситуація, що складається в органах управління професійно-технічною освітою у зв'язку з децентралізацією, знаходить відображення в діях закладів профтехосвіти. Дозвільні, контрольні, управлінські напрямки змінюють свої вектори.

Прийнятий 5 вересня 2017 року Закон України «Про освіту» став предметом широкого обговорення, оцінки як в нашому так і європейському просторі. Але вплив його на систему формування трудового робітничого потенціалу, на превеликий жаль, не є предметом широкого обговорення й оперативного реагування.

Зазначений Закон суттєво змінює не тільки процедуру, а й філософію цієї справи. Закон базується зовсім на іншому глосарії. Нові визначення, безумовно, відображаються на функціях, оцінках роботи, методах виконання завдань економіки.

Чотири із проголошених сфер освіти будуть учасниками формування трудового робітничого потенціалу: середня освіта; професійна (професійно-технічна) освіта; фахова передвища освіта; освіта дорослих та післядипломна освіта

Кожна із перерахованих сфер буде функціонувати за своїм, окремим, спеціальним законом. Єдиного диригента у прийнятому Законі не визначено. Визначені рівні Національної рамки кваліфікацій для кожної сфери освіти не формують чіткого розведення завдань та обов'язків. Зазначені вище виклики зобов'язують зацікавлені сторони стати активними розробниками спеціальних законів кожної із чотирьох сфер освіти і прискорити напрацювання нормативно-правової бази системи формування трудового робітничого потенціалу.

ЕТАПИ СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ОСВІТНЬОГО РЕСУРСУ «ЕЛЕКТРОТЕХНІКА З ОСНОВАМИ ПРОМИСЛОВОЇ ЕЛЕКТРОНІКИ»

Підготовка кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах (далі – ПТНЗ) у сучасному інформаційному просторі постіндустріального суспільства ґрунтується не тільки на традиційних підходах у набутті відповідних компетенцій. Нині освітній процес потребує нової парадигми навчання та застосування при цьому як професійно зорієнтованих педагогічних, так й інформаційно-комунікаційних технологій, пов'язаних з майбутньою виробничою діяльністю.

У цьому сенсі, аналіз науково-педагогічних та навчально-методичних джерел, що стосуються питань професійної освіти, у векторі модернізації підготовки майбутніх кваліфікованих робітників для машинобудівної галузі економіки України, зокрема електромонтерів з ремонту і обслуговування електроустаткування, засвідчує недостатню розробленість в науці означеного напрямку та виокремлює завдання щодо створення і практичного застосування електронних освітніх ресурсів (далі – ЕОР) у ПТНЗ.

Створення і застосування ЕОР, що становлять комплекс специфічних взаємоузгоджених програмних складових професійного спрямування, є актуальним питанням вдосконалення професійної підготовки майбутніх електромонтерів. Особливої уваги заслуговує саме процес створення ЕОР, який представляється нами на прикладі ЕОР з професійної підготовки майбутніх електромонтерів з фахової дисципліни «Електротехніка з основами промислової електроніки».

Аналіз науково-педагогічних та професійно-інформаційних джерел з електротехніки дав змогу здійснити збір даних у середовищі Інтернет щодо наявності відповідних ЕОР та спрогнозувати траєкторію майбутнього електронного продукту. Наприклад, вивчення контенту авторського сайту М. Ванюшина «Електроклас», що розміщений за адресою: <http://eleczon.ru>, дозволило з'ясувати, що в своїх авторських проектах він наголошує на необхідності розроблення електронного посібника з електротехніки, який матиме дружній – простий, зручний і доступний в поясненнях інтерфейс, з цікавими нестандартними прикладами, що супроводжуються фото або анімаційними зображеннями. Проте, існує можливість унаочнення навчального матеріалу як власноруч розробленими графічними об'єктами, так і вже існуючими. Наприклад, можна використати інфографічний конструкт проекту «У світ електрики – як у перший раз!», або матеріалів сайту «Школа для електрика» (<http://electricalschool.info>),

Зауважимо, що електронна структура ЕОР «Електротехніка з основами промислової електроніки» гнучка. Це забезпечує систематизацію навчального матеріалу відповідно до специфіки професії, візуалізацію процесів навчання фаховим прийомом і виробничим технологіям. Таким чином, створення вказаного ресурсу відбулося поетапно, а саме:

- проаналізовано, узагальнено та систематизовано теоретичний навчальний матеріал, який супроводжується чисельними прикладами;

- створено банк даних навчальних матеріалів, що забезпечуватимуть текстову оболонку ЕОР (Word-формат), завантажуються як контент ЕОР у середовище програмно-інструментальної платформи. В альтернативному варіанті це система управління контентом Joomla;

- до першої частини ЕОР «Електротехніка з основами промислової електроніки» включено основні поняття і закони електричних та магнітних кіл, співвідношення електричних та енергетичних величин, які характеризують стан цих кіл, а також розглянуто конструкцію, принцип дії, характеристики та принципи управління такими електротехнічними пристроїв, як: трансформатори, електричні апарати, електричні машини постійного та змінного струму;

- у другій частині, що стосується промислової електроніки, відображено базові відомості про напівпровідникові прилади, таким чином, що контент ЕОР є сприятливою умовою для використання електронних матеріалів як на уроках, так і самостійно;

- здійснюємо завантаження зображень, відео та анімацій з врахуванням вимог ергономіки та інфографіки;

- відеоматеріали можна обрати і завантажити із YouTube-контенту в Інтернеті. Хоча збереження таких матеріалів у контенті ЕОР залежить від позиції власника щодо встановлення термінів існування відео-ресурсів у середовищі YouTube. Тому доцільним має бути створення авторських матеріалів розробників ресурсу та їх розміщення за посиланням «Ресурс відео матеріалів для системи ПТО» .

Отже, ЕОР розроблятиметься на принципово новому рівні, з врахуванням вимог до електронних навчальних матеріалів, що уможливує здійснення навчання за фахом у такому темпі, який забезпечує багаторазовість повторень і ведення діалогу між суб'єктами освітнього процесу через комп'ютер. ЕОР «Електротехніка з основами промислової електроніки» створює атмосферу зацікавленості майбутньою професійною діяльністю через вплив на нього зорових образів, інформаційних й емоційних чинників. Виключно висока міра наочності представленого матеріалу, взаємозв'язок різних компонентів ресурсу: фізики, математики, хімії, охорони праці та інших предметів, надають йому комплексності та інтерактивності, роблять ЕОР зручним засобом набуття професійних компетенцій майбутніми електромонтерами.

Слід визнати, що даний ЕОР не конкурує з викладачем, а лише змінює його функції у процесі навчання електротехніки, він не знижує роль традиційних засобів навчання, а доповнює їх. Можливості ЕОР переважно розкриваються через діяльність учнів, які мають можливість самостійно вивчати теоретичний матеріал, здійснювати тренувальну навчальну діяльність та контроль за рівнем власних знань.

О. А. Герман

(Криворізький професійний будівельний ліцей, Україна)

УМОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У сучасній соціокультурній та економічній ситуації інтеграції України в європейський простір важливе значення відводиться підвищенню якості обслуговування населення, задоволенню потреб ринку праці. Значущість мовної підготовки учнів ПТНЗ задекларована в державних стандартах професійно-технічної освіти та в низці документів: Законі України «Про професійно-технічну освіту», Концепції Державної цільової національно-культурної програми розвитку і функціонування української мови на 2011-2015 роки, Концепції мовної освіти в Україні. Рідномовна освіта також набуває особливого значення в контексті загальної гуманізації та гуманітаризації професійної підготовки, основні напрями якої окреслено в працях О. Акімової, А. Алексюка, Г. Балла, І. Беха, Г. Васяновича, С. Гончаренка, І. Зязюна, В. Кременя, Ю. Мальованого, Н. Ничкало, О. Пономарьової, В. Радкевич та ін.

В умовах стрімкого розвитку будівельного сектору виникають суперечності між: підвищенням вимог до кваліфікаційних характеристик працівника й недостатнім рівнем сформованості професійномовленнєвих умінь і навичок у випускників ПТНЗ; важливістю професійномовленнєвих знань майбутніх будівельників і нерозробленістю педагогічних умов їх формування; необхідністю формування в учнів ПТНЗ професійномовленнєвих умінь і навичок та браком відповідного навчально-методичного забезпечення.

Ефективне формування і розвиток професійного мовлення в учнів ПТНЗ можливі лише в тісному зв'язку з професійно зорієтованими дисциплінами, які разом із рідномовною підготовкою створюють теоретичну й практичну основу для професійного становлення майбутніх працівників.

Теоретичні та методичні основи розвитку культури професійного мовлення в майбутніх галузевих фахівців, формування вмінь і навичок вербальної комунікації в процесі професійної діяльності, унормування й фіксація термінологіки в навчальній літературі відображено в працях

Н. Бабич, А. Богуш, С. Вдович, І. Довженко, І. Дроздової, М. Лісового, Л. Мацько, Г. Онуфрієнко, Л. Романової, Л. Руденко, О. Семенов, О. Сербенської. Проте, незважаючи на вагомі здобутки в цій галузі, проблема мовно-мовленнєвої підготовки учнів ПТНЗ сфери будівництва залишається малодослідженою.

Успішний розвиток професійного мовлення потребує визначення системи принципів і концептуальних підходів до мовної підготовки у ПТНЗ. Підхід до вивчення мови є стратегічно-концентричною системою (Г. Дідук-Ступ'як). Сучасні вимоги до випускників ПТНЗ потребують розроблення й упровадження таких підходів до рідномовної освіти, які б забезпечували формування висококультурної мовної особистості, сприяли розвитку її духовних, інтелектуальних, комунікативних здібностей. Розуміння мови як чинника особистісного і професійного розвитку зумовлюють пріоритетність у сучасній рідномовній освіті комунікативно-діяльнісного, особистісно-орієнтованого, творчого, міжпредметного, компетентнісного підходів.

Водночас, професійномовленнєвий розвиток передбачає формування в майбутніх робітників таких ключових компетенцій, як: мовна, мовленнєва, термінологічна, комунікативна, Застосування різнотипних підходів дозволяє реалізувати всі змістові лінії сучасної рідномовної освіти (мовну, мовленнєву, комунікативну, соціокультурну), а також сформувати розвинуту мовну особистість, яка може успішно розв'язувати життєві та професійні завдання.

Будь-яка діяльність, у тому числі мовленнєва, є полімотивованою, тому розвиток професійного мовлення передбачає сформованість таких груп мотивів: соціальних (почуття громадянського обов'язку знати українську мову, усвідомлення соціальної значущості вивчення української мови тощо), навчально-пізнавальних (бажання знати більше, бути освіченою, ерудованою людиною), комунікативних (бажання вивчати українську мову для ефективного спілкування з іншими людьми) і професійно-ціннісних (необхідність засвоєння мовних знань для подальшої професійної діяльності та фахового саморозвитку). Ключовим мотивом у процесі мовної підготовки в ПТНЗ має бути усвідомлення й розуміння, що загальномовні знання, володіння фаховою термінологією, вироблені комунікативні вміння та навички є необхідними для подальшого особистісного й професійного зростання.

Практика показує, що найефективнішими у професійномовленнєвій підготовці майбутніх фахівців є поєднання традиційних лінгводидактичних методів, зокрема різнотипних вправ і завдань, та сучасних освітніх технологій (текстоцентричних, діалогових, інтерактивних, інформаційно-комунікаційних, тестових), комплексне застосування яких забезпечує розвиток професійного мовлення, а також стимулює навчальну мотивацію.

Отже професійне мовлення – це цілісна система, складовими якої є мовна, мовленнєва, термінологічна компетенції, що слугують основою для вироблення умінь спілкуватись у ситуаціях професійної діяльності та доречно використовувати вербальні засоби у процесі професійної комунікації. Професійне мовлення є необхідною складовою професійного становлення та зростання працівників будь-якої сфери, а його структурні компоненти визначаються специфікою діяльності. Відбір і структурування змісту професійномовленнєвої підготовки учнів ПТНЗ сфери будівництва важливо здійснювати з огляду на основні положення комунікативно-діяльнісного, особистісно орієнтованого, творчого, міжпредметного, компетентнісного підходів, а також з урахуванням системи загальнодидактичних, лінгводидактичних принципів і принципів професійної освіти.

О. В. Гульман

(Криворізький професійний будівельний ліцей, Україна)

ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ УМІВ УЧНІВ ПТНЗ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНФОРМАТИКИ

Зростання темпів науково-технічного прогресу і розвиток нових форм економічної і соціальної діяльності призводять до посилення взаємозв'язків між людьми у процесі здійснення сумісних проєктів, розумного й мирного розв'язування неминучих конфліктів. У зв'язку з цим актуальною проблемою сьогодення є перегляд завдань освіти з акцентом на соціалізацію особистості. Саме соціалізації належить провідна роль у розвитку здібностей спілкуватися, зіставляти позиції, визнавати відмінності, критику, враховувати думки інших.

Сьогодні ми підійшли до того, що в сучасному світі загальний культурний рівень є фундаментальним для людини, а поєднання широкої загальнокультурної освіти з глибоким освоєнням вузькоспеціалізованих знань є важливим завданням гуманістичної освітньої парадигми. Ґрунтовні основи культурологічного розвитку безумовно закладаються в загальноосвітній школі. У зв'язку з цим змінюються вимоги до шкільної освіти й до професійно-технічної освіти.

Якщо раніше навчання в основному було спрямоване на формування знань, умінь, навичок, то зараз пріоритетним критерієм вважається рівень сформованості відповідних якостей мислення (глибини, гнучкості, критичності, стійкості, усвідомленості розумової діяльності тощо). На перший план висувається задача розвитку особистості учня на основі його внутрішнього потенціалу, зокрема інтелектуального. З огляду на вищесказане, відбувається переосмислення ролі інформатики як навчального предмету у формуванні наукового світогляду, розвитку інтелекту учнів.

Питанням підтримки засобами сучасних інформаційних технологій інтелектуальної, пізнавальної діяльності учнів присвячені роботи Н. Апатової, Н. Балик, В. Бикова, А. Верлани, О. Вітюка, М. Голованя, Ю. Горошка, А. Гуржія, М. Жалдака, О. Жильцова, Ю. Жука, І. Іваськіва та ін. Проте практика показує, що в учнів ПТНЗ недостатньо розвинена гнучкість мислення, сформовані уміння виконувати такі загальні інтелектуальні операції, як: аналогію, узагальнення, класифікацію, абстрагування, виділення істотних ознак, знаходження закономірностей, які тісно пов'язані з аналізом, синтезом, порівнянням тощо. Однією з причин такого становища можна вважати неповномірне застосування вчителями спеціальних методик формування загальних інтелектуальних умінь учнів на уроках з різних навчальних дисциплін, зокрема з інформатики.

Одна з таких методик формування інтелектуальних умінь учнів на уроках інформатики може бути побудована на основі використання технології об'єктно-орієнтованого програмування, вивченню якої в базовому курсі інформатики ще не приділяється достатньої уваги, хоч для цього є вагомі підстави. Створення комп'ютерних моделей різних реальних систем на основі об'єктно-орієнтованого підходу передбачає виконання послідовностей загальних інтелектуальних умінь (умінь виконувати розумові операції: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, класифікацію, абстрагування тощо), які є складовими спеціальних умінь (виділення об'єктів з предметної галузі, створення абстракції об'єкта, побудова ієрархії класів тощо). Імовірно, що оволодіння цими спеціальними для технології об'єктно-орієнтованого програмування уміннями сприятиме формуванню їх складових – загальних інтелектуальних умінь.

Окрім цього, для реалізації мети формування інтелектуальних умінь учнів, до структури уроків вищого рівня, коли творче пізнання переважає над продуктивним, доцільно переходити через опрацювання системи попередніх уроків репродуктивного рівня, на яких учні повинні ознайомитися з теоретичними основами предмету та прийомами виконання як загальних, так і спеціальних інтелектуальних дій. Цілеспрямоване управління розумовою діяльністю учнів задля формування їх інтелектуальних умінь на репродуктивному рівні навчання передбачає спеціальну організацію процесу формування умінь.

Слід зауважити, що засвоєні знання про спосіб діяльності, сформоване в процесі репродуктивної діяльності, уміння виконувати цю діяльність ще не забезпечують його бездоганного виконання на необхідному рівні. Вправність, швидкість реакції, адаптованість до конкретних умов забезпечується досвідом здійснення цієї дії. Оволодіння досвідом інтелектуальної діяльності здійснюється у процесі розв'язування учнями

проблемних задач, що становлять основу проектного підходу. Під проектом розуміється індивідуальна чи групова «форма» дослідження, коли учні збирають, аналізують інформацію, роблять висновки, здійснюють реалізацію розв'язку проблеми (наприклад, у вигляді комп'ютерної програми), отримують результати. Дослідницько-навчальне проектування належить до проблемно-пошукових методів і вимагає від учнів інтелектуальної активності, перенесення набутих знань і умінь в нові умови. Успіх такого перенесення розглядається як основний критерій сформованості уміння та якості засвоєння навчального матеріалу.

Таким чином поєднання цілеспрямованого управління розумовою діяльністю учнів з активними методами навчання забезпечує необхідний рівень сформованості інтелектуальних умінь учнів, реалізацію аксіологічної, когнітивної, діяльнісно-творчої компонент особистісно-зорієнтованої моделі навчання. У процесі застосування активних методів навчання запропоновано використовувати прояв інтелектуальної активності учнів на різних рівнях (стимульно-продуктивному, евристичному, креативному) для оцінювання якості сформованих інтелектуальних умінь.

В. В. Дедюлін

*(Гірничий коледж ДВНЗ «Криворізький Національний університет»,
Україна)*

ДИСТАНЦІЙНА ПІДТРИМКА ВИКЛАДАННЯ ГІРНИЧИХ ДИСЦИПЛІН ЗАСОБАМИ ІТ ТЕХНОЛОГІЙ

Одним із пріоритетних напрямів розвитку освіти є впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у всі ланки освітньої системи, що забезпечить подальший вплив на ефективність процесу навчання, доступність і якість освіти, підготовку фахівців серед молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві. На сьогоднішній день досягнення вказаних цілей неможливе без інформатизації освіти та впровадження компетентнісного підходу на всіх її напрямках, які впливають на цілі, зміст, методи, засоби й форми навчання, а також вимагає принципової модернізації всього науково-методичного забезпечення навчально-пізнавального процесу, який в свою чергу конкретизується в нових інформаційних, педагогічних, модульних і дистанційних технологіях навчання.

Використання сучасних технологій дистанційного навчання в освітньому процесі створює реальні можливості для підвищення якості професійної підготовки для майбутніх фахівців, їх конкурентоспроможності на ринку праці. Інтенсивний розвиток інформаційних технологій та широке застосування ІТ технологій протягом останніх 20-ти років в Україні

започаткували нові підходи до розвитку особистості сучасних студентів. Усе це закладено у реформуванні освіти в Україні. Освітньо-професійна галузь також залучається до цього процесу. Уміння орієнтуватися в інформаційному просторі стало однією з найважливіших життєвих компетенцій, про яку йдеться в Державному стандарті вищої освіти. Україна вже посіла гідне місце в міжнародному співтоваристві, наші студенти вже сьогодні повинні володіти новими технологіями й працювати з сучасною технікою.

Насамперед, ДО – це відкрита система навчання, що передбачає активне спілкування між викладачем і учнем за допомогою сучасних технологій та мультимедіа. Така форма навчання дає свободу вибору місця, часу та темпу навчання. Не існує єдиного визначення відкритого та дистанційного навчання (ДН). Скоріше, існує багато підходів до визначення даного терміну. Саме поняття «дистанційне навчання» було сформульоване такими вченими, як М. Томпсон, М. Мур, А. Кларк, і Д. Кіган. Кожен із цих авторів підкреслювали окремий аспект цього методу. Серед термінів, що найбільш часто використовуються і належать до відкритого та дистанційного навчання, можна назвати наступні: кореспондентна освіта, домашнє навчання, самостійне навчання, зовнішнє навчання, безперервне навчання, дистанційне навчання, навчання з опорою на технічні засоби, або опосередковане навчання, відкрите навчання, відкритий доступ, гнучке навчання і розподілене навчання. Слід розрізнати дистанційне навчання й отримання дистанційної освіти.

Дистанційна освіта (ДО) - це освітня система, яка забезпечує отримання комплексу знань, умінь, навичок за допомогою дистанційних технологій навчання. Це поняття включає в себе кадровий склад адміністрації і технічних спеціалістів, професорсько-викладацький склад, навчальні матеріали й продукти, методики навчання і засоби доставки знань тим, хто навчається (відповідні одному або кільком видам дистанційних технологій навчання, що об'єднані організаційно, методично- й технічно- з метою проведення дистанційного навчання).

Дистанційне навчання (ДН) – це навчальний процес, при якому всі або частина занять здійснюється з використанням сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій при територіальній віддаленості викладача й студентів.

Групою професорсько-викладацького складу Криворізького національного університету та викладачів-практиків з гірничих дисциплін Гірничого коледжу ДВНЗ «КНУ» розроблено й обґрунтовано поняття «інформаційно-навчальне середовище системи освіти КНУ», складовою якого є інформаційно-навчальне середовище навчального закладу Гірничого коледжу ДВНЗ «КНУ» у вигляді *персонального web-сайту старшого викладача* (<https://sites.google.com/site/sajtstarsogovikladaca/home>).

Зазначене поняття трактуємо як відкрите віртуальне середовище системи освіти міста, доступне для всіх бажуючих і таке, яке надає максимум корисної освітньої і пізнавальної інформації студентам, викладачам, фахівцям, управлінцям, батькам і громадськості.

У Гірничому коледжі ДВНЗ «КНУ» також розроблено віртуальне середовище у вигляді *web-сайту закладу* (www.kgt.dp.ua/), що забезпечує доступ до інформації, студентам та педагогічному колективу, батьківській громадськості. Головною метою створення такого середовища є забезпечення учасникам навчально-виховного процесу, батькам та громадськості рівного доступу до освітніх та інформаційних ресурсів на основі використання сучасних інформаційних технологій, телекомунікаційних мереж та створення умов для реалізації громадянами свого права на освіту.

Отже, використання відкритого Інтернет-простору для впровадження елементів дистанційного навчання в навчальних закладах стає потужним фактором створення моделі оновленого навчального закладу на засадах використання сучасних інформаційних технологій.

Викладачі стають ближче один до одного, на крок ближче до суспільства, оскільки Інтернет – передусім надає можливість спілкування: з колегами, з батьківською громадою, з учнями; це публікації, листування, консультації, запитування та відповіді протягом тижня, побажання студентів навчальному закладу, створення творчих віртуальних груп.

Насамкінець слід зазначити, що реалізація проекту на практиці виявляється в досягненні якості всіх складових навчально-виховного процесу, бо кожний навчальний заклад в нових умовах продовжує навчати жити – пізнавати світ, працювати, жити в суспільстві. Подальшу свою роботу вбачаємо у розробці засад підготовки викладачів-тьюторів.

А. А. Дорогань

(Криворізький державний педагогічний університет, Україна)

ІНОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Сьогодення характеризується стрімкими технологічними змінами, інтелектуальним розвитком, що не вписується в рамки стандартного шаблону. Безумовно, це не може відбуватися без впливу на освіту. Більшість школярів, приходячи до першого класу, уже мають достатню базу знань і вмінь, до використання яких вчителів не повністю готовий. Те ж саме ми можемо побачити і у ВНЗ. Студенти, які поповнюють лави вищих навчальних закладів, відрізняються способом мислення від викладачів, схильних до стандартного, класичного навчання. Стик різних світів не

призводить до ефективної освіти. Тому питання підвищення рівня якості професійно-технічної освіти залишається і на сьогодні актуальним.

Вивчення літератури з теми констатує, що даним питанням займаються такі вчені, як Г. Герасимова, Л. Ілюхіна, І. Бежа, Л. Даниленко, І. Дичківська, М. Кларіна, О. Пехота, О. Попова, Л. Подимова, А. Прігожина, В. Сластьоніна, А. Хуторський та інші [1, с. 321–323]. Дане питання досить широке і має багато варіацій, тому і сьогодні воно відкрите.

Науковці зазначають, що поняттям «інновація» позначають нововведення, новизну, зміну, введення чогось нового. А поняття «технологія» виникло у світовій педагогіці також як протиставлення існуючому поняттю «метод». Недолік методу полягає в його негнучкості та статистичності. Широкого поширення термін «технологія» («технологія в освіті») набув у 40-х рр. і був пов'язаний із застосуванням нових аудіовізуальних засобів навчання. У 60-х рр. поняття «технологія освіти» розглядалося під кутом зору програмного навчання і використання обчислювальної техніки у навчанні [2, с. 201].

На сьогодні все частіше в освітньому просторі фігурує поняття «інноваційні технології». Більшість науковців схиляють до того що, *інноваційні технології* – це цілеспрямований системний набір прийомів, засобів організації навчальної діяльності, що охоплює весь процес навчання від визначення мети до одержання результатів. Система ґрунтується на внутрішніх умовах навчання [2, с. 205]. Можна зазначити, що інноваційні технології – це не лише цілеспрямований системний набір прийомів та засобів, а оновлений, доповнений сучасними новаціями, що актуальні для суспільства зараз [3, с. 10–14].

У час технолого-інтелектуального розвитку у працях відомих науковців можна бачити диверсифікацію навчальних технологій, що дозволяє активно і результативно їх поєднувати через модернізацію традиційного навчання та переорієнтацію його на ефективне, цілеспрямоване. За такого підходу акцентується на особистісному розвитку майбутніх фахівців, здатності оволодівати новим досвідом творчого і критичного мислення, рольового та імітаційного моделювання пошуку вирішення навчальних завдань та ін. [2, с. 355]. Саме тому варто розглядати інноваційні технології як цілеспрямований дидактичний процес, який полягає у використанні актуальних для певного періоду прийомів та засобів для досягнення поставленої мети навчання. А мета професійно-технічної освіти частково окреслюється і суспільним запитом на працівника з певною базою знань.

Поняття «якості знань» передбачає співвіднесення видів знань (закони, теорії, прикладні, методологічні, оцінювальні знання) з елементами змісту освіти й тим самим з рівнями засвоєння. У педагогічній та психологічній науці виділяють такі чотири рівні знань: розпізнавальний, репродуктивний,

продуктивний, творчий. *Розпізнавальний рівень* передбачає репродуктивну діяльність за умови опори на підказку. *Репродуктивний рівень* характеризується відтворенням об'єктивної інформації про об'єкти пізнання на основі її усвідомленого сприйняття і фіксування у пам'яті. *Продуктивний, або реконструктивний, рівень* свідчить про здатність учня застосовувати репродуктивні знання у подібних, стандартних або варіативних умовах. *Творчий рівень* передбачає вміння учнів продуктивно засвоювати знання і надбані способи дій у нетипових, нестандартних або змінених ситуаціях [1, с. 334–350].

Для того, щоб відбувався перехід з нижчого рівня знань до вищого необхідно вдосконалювати та вносити певні корективи у професійно-технічну освіту. Це можливе, якщо впроваджувати у навчально-виховний процес інноваційні технології, які підвищують цікавість до навчання та спонукають до саморозвитку та самоосвіти. Це сприятиме, тому що у майбутньому ми отримаємо кваліфікованих та компетентних працівників, які зможуть за необхідності швидко освоїти нове, як з теоретичної так і з практичної сторони.

Література

1. Зайченко І. В. Педагогіка: [навч. посібник] / І. В. Зайченко. – К.: Освіта України, КНТ, 2008. – 528 с.

2. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи: монографія / П. Ю. Саух [та ін.]; ред. П. Ю. Саух. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – 443 с.

3. Порох Л. Шляхи інноваційних перетворень у закладах освіти / Л. Порох // Рідна школа. – 2001. – № 7. – С. 10 – 13.

Г. А. Загребельна

(Приватний заклад «Центр професійної освіти і навчання», Україна)

ЗМІСТ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ – СТАЛА ДОГМА ЧИ ВАРІАТИВНА ЧАСТИНА?

Те, чому і як сьогодні навчають у навчальних закладах, може призвести до того, що людина врешті втратить роботу.

Джек Ма

Інтеграція України до загальноєвропейського простору зумовлює необхідність реформування професійно-технічної освіти.

На жаль і до сьогодні не визначені пріоритети стосовно суб'єктів навчання. У професійній освіті при розробці та виконанні навчальних планів та програм із підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації використовується ланка «Навчальний заклад – Студент – Роботодавець» (теорія – практика – стажування) в той час, як показує досвід більш ефективною є модель «Роботодавець – Студент – Навчальний заклад»

(практика – теорія – стажування). Адже роботодавець безпосередньо впроваджує нові виробничі технології, нове обладнання, інструменти, пристрої, матеріали. Тому він має бути головним в цьому ланцюжку. Бо саме для роботодавця ми й готуємо спеціалістів. Саме його вимоги до якості і змісту підготовки майбутнього фахівця, їх набуті компетенції повинні бути на першому місці при розробці освітньої програми.

На сьогодні зміст програм навчання зорієнтований більшим чином на навчальний заклад, на педагогічне навантаження педпрацівників, а не на користь компетенцій майбутнього фахівця. Важливим кроком переорієнтування на вимоги роботодавця стало розроблення та впровадження програм навчання на компетентнісній основі. Проте підхід до розроблення таких програм, на жаль, і на даний час є занадто формалізованим. На студента покладається вивчення предметів, які входять до загальнопрофесійної підготовки, знання яких не являються обов'язковими для виконання професійних обов'язків.

Програми навчання таких предметів є інформаційно перевантаженими. Деякі ж профільні компетентності, що пропонується сформулювати в студента, належать до сфер, які згідно кваліфікаційних характеристик не є основними для робітників даної професії. І за той час, який пропонується йому на засвоєння цієї компетентності, він не оволодіє нею настільки, щоб виконувати на підприємстві роботи, які нею передбачені.

У поточному, 2017 році, за власною ініціативою наш навчальний заклад взяв участь у розробленні Державного стандарту професійно-технічної освіти на основі компетентнісного підходу за професією «Монтажник систем вентиляції, кондиціювання повітря, пневмотранспорту й аспірації». Разом з нами у розробленні даного стандарту взяло участь підприємство – соціальний партнер навчального закладу ТОВ «Он Лайн Еір», фахівці якого безпосередньо проводять роботи з монтажу систем вентиляції на гірничозбагачувальних комбінатах нашого міста. З фахівців навчального закладу і підприємства була створена творча група.

На жаль наші пропозиції не були враховані. У зв'язку з цим пропонуємо:

1. Вилучити з загальнопрофесійного блока **ЗПК.9** «Оволодіння уміннями виконувати стропальні та такелажні роботи», та **ЗПК.11** «Оволодіння основами слюсарної справи», оскільки ці компетенції дублюються в переліку професійних профільних компетентностей (МСВ-2.1 «Виконання слюсарних робіт», МСВ-2.2.2 «Виконання найпростіших такелажних робіт, які виконуються під час монтажу вентиляційних систем деталей і вузлів пневмотранспорту й аспірації», МСВ-3.1 «Виконання такелажних робіт»).

2. До складу модуля МСВ-3.2 «Виконання монтажу систем вентиляції, кондиціювання повітря, пневмотранспорту й аспірації» ввести наступні компетентності (див. табл. 1).

Зміст компетентностей модуля МСВ-3.2

ММСВ – 3.2.X	Виконання укрупненого складання вузлів	Знати: Способи укрупненого складання вузлів. Правила користування механізованими інструментами. Уміти: Проводити розбивання мережі повітроводів на збільшені блоки та складання деталей у збільшені блоки на місці монтажу.
ММСВ – 3.2.X	Монтаж деталей мережевого устаткування	Знати: Технологію монтажу деталей мережевого устаткування. Уміти: Виконувати монтаж деталей для регулювання повітря: дросель-клапанів, повітряних уніфікованих заслінок, вогнезатримуючих клапанів.

3. Компетентності **Модуля МСВ - 3.3** «Виконання зварювання, різання металів та виготовлення простих деталей мережевого устаткування» та **Модуля МСВ – 4.2** «Виготовлення повітроводів і фасонних частин для систем вентиляції, кондиціювання повітря, пневмотранспорту й аспірації» належать до робіт, які згідно кваліфікаційної характеристики виконує Слюсар з виготовлення деталей та вузлів систем вентиляції, кондиціювання повітря, пневмотранспорту й аспірації. Пропонуємо вилучити вищезазначені модулі.

4. У **Модуль МСВ – 4.3** «Виконання робіт середньої складності з монтажу систем вентиляції, кондиціювання повітря, пневмотранспорту й аспірації» ввести окремою профільною компетентністю «Монтаж неметалевих повітроводів» (див. табл. 2).

5. Пропонуємо вилучити **МСВ – 5.2.3** «Впровадження автоматизованої системи керування монтажними роботами» в зв'язку з тим, що така компетенція належить до робіт, які, згідно з кваліфікаційною характеристикою, виконує інженер з автоматизованих систем керування виробництвом.

Задаймось питанням: для чого було витрачено час, сили, енергію співрозробників та кошти держави, якщо знову все лишається на користь формального навчання в державних навчальних закладах?

Наступне питання, яке ми хочемо підняти, – це підготовка кваліфікованого робітника з урахуванням виробничого процесу на підприємстві. На сьогодні багато уваги приділяється дуальній системі освіти, яка пропагується як передовий досвід Німеччини, та необхідності її впровадження. Проте хоч зауважити, що ця система в Україні працює

вже давно, тоді як більшість ПТНЗ лише розробляють план упровадження в себе дуального навчання. Такі навчальні заклади, як наш, працюють за такою системою вже багато років.

Таблиця 2

Зміст профільної компетентності «Монтаж неметалевих повітропроводів»

<p>ММСВ – 4.3.X</p>	<p>Монтаж неметалевих повітропроводів</p>	<p>Знати: Переваги та недоліки неметалевих повітропроводів. Технологію монтажу поліетиленових повітропроводів, повітропроводів з вінілпласту та скловолокна. Уміти: Виконувати монтаж поліетиленових повітропроводів. Виконувати монтаж повітропроводів з вінілпласту на бандажному та тейковому з'єднанні скловолокна та металопласту.</p>
-------------------------	---	---

Більш того, в нас немає термінів «початок навчального року», «кінець навчального року». Ми працюємо за вимогою роботодавця і на його замовлення. Також активно використовуємо у своїй роботі індивідуальну форму навчання в зв'язку з тим, що в сьгоднішніх умовах формування та розвитку ринку робочої сили основною метою професійного навчання є робота, спрямована на результат, а саме: сприяння у працевлаштуванні кожній особі, яка цього потребує й сприяння роботодавцеві знайти цю робочу силу «тут і зараз», а не «там і потім».

Виробниче навчання проводиться під керівництвом інструктора виробничого навчання безпосередньо на робочому місці. Для цього з підприємством укладається договір про проведення професійно-практичної підготовки. Кожний студент, який навчається, закріплюється на підприємстві на весь період навчання за робочим місцем, оснащеним необхідним обладнанням, інструментами, сировиною та матеріалами.

З вище наведених прикладів видно, що методи й форми, які застосовує наш навчальний заклад при підготовці кваліфікованих робітників, носять неформальний характер, але ефективність такого підходу перевірена власним досвідом і позитивно сприймається роботодавцями.

Отже, враховуючи вищесказане, можна зазначити, що для реформування та модернізації системи професійно-технічної освіти в Україні в умовах нового часу необхідно:

1. Оновити законодавчу базу відповідно до реалій сьогодення.
2. Мінімізувати в Державних стандартах професійно-технічної освіти

вивчення предметів, які не є необхідними для виконання робіт за професією.

3. Упровадити ефективні механізми соціального партнерства.

М. Б. Мироненко

(ДВНЗ «Криворізький центр підготовки та перепідготовки робітничих кадрів будівельної галузі», Україна)

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСТУПНИКА ДИРЕКТОРА З НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧОЇ РОБОТИ ПТНЗ

Стрімка перебудова, що відбувається в соціальній сфері життя, сприяє появі в сучасній освіті нових ідей та концепцій, в яких відображається розуміння радикального її характеру: криза освіти, зміна освітньої парадигми, орієнтація її на нові цінності та результат тощо. Виявом такої зміни є переорієнтація освітньої системи на компетентісно зорієнтовану модель діяльності суб'єктів навчального процесу, на надання якісних освітніх послуг.

Розбудова національної освітньої системи та безпосередньо управління нею на основі компетентісного підходу є одним із пріоритетних напрямів державної політики. У Національній доктрині розвитку освіти в Україні зазначено, що модернізація управління освітою передбачає підвищення компетентності управлінців усіх рівнів.

Сучасні вимоги, що поставлені суспільством, державою, потребують переосмислення професійної компетентності керівників навчальних закладів ПТНЗ. Знання, вміння та навички, які потрібні для здійснення професійної діяльності, безперечно, є важливими. Поряд із цим нині набуває актуальності поняття компетентності керівника, що визначається багатьма чинниками, оскільки саме компетентності, на думку багатьох міжнародних експертів, є тими індикаторами, які дозволяють визначити професійність та готовність до здійснення результативної діяльності.

Питанням компетентісного підходу присвячені роботи таких авторів, як Н. Бібік, Н. Гришанова, О. Локшина, О. Овчарук, Р. Пастушенко, О. Пометун, О. Савченко, Дж. Равен, А. Хуторський та ін.

Дослідження багатьох авторів таких, як О. Ануфрієва, Є. Бачинська, С. Дю, Г. Їльникова, І. Зимняя, В. Маслов, О. Мармаза, В. Олійник, В. Семиченко, Г. Федоров та ін., присвячені визначенню та створенню моделей професійної компетентності спеціалістів.

Аналіз наукової літератури свідчить на користь посилення уваги науковців до питань професійної компетентності педагогів та впливу її рівня на стан навчально-виробничого процесу. Але в наукових джерелах недостатньо уваги приділено проблемам вивчення й описання взаємозалежності результативності навчально-виробничого процесу та

рівня професійної компетентності керівників ПТНЗ. Забезпечення результативності та ефективності навчально-виробничого процесу ПТНЗ.

Проблема забезпечення ефективності та результативності навчального процесу в навчальному закладі розглядалась у працях О. Ануфрієвої, В. Беспалька, В. Бондаря, Т. Борової, Л. Даниленко, Г. Дмитренка, Г. Єльнікової, В. Маслова, О. Мойсеєва, В. Пікельної, В. Симонова, Н. Талізінної та ін.

Проте питання управління розвитком професійної (управлінської) компетентності керівників ПТНЗ взагалі та впливу стану професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи ПТНЗ на рівень результативності навчально-виховного процесу в закладі освіти зокрема залишається майже не дослідженим.

Отже, виникає потреба у встановленні взаємозалежності результативності навчально-виробничого процесу і рівня професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи. Вирішенню цієї проблеми буде сприяти розробка системи управління процесом формування професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи.

Література:

1. Єльнікова Г. В. Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні : [монографія] / Г. В. Єльнікова. – К. : ДАККО, 1999. – 303 с.

2. Кузьміна Н. В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Н. В. Кузьмина. – М., 1990. – 119 с.

І. А. Пасацька

(Приватний заклад «Центр професійної освіти і навчання», Україна)

ПРОФОРІЄНТАЦІЙНА ОСВІТА: ДОСВІД РОБОТИ

Профорієнтація – це науково обґрунтована система соціально-економічних, психолого-педагогічних, медико-біологічних і виробничо-технічних заходів щодо надання молоді особистісної зорієнтованої допомоги у виявленні й розвитку здібностей і схильностей, професійних і пізнавальних інтересів у виборі професії, а також формування потреби в праці й готовності працювати в умовах ринку, багатшаровості форм власності й діяльності. Вона реалізується в ході навчально-виховного процесу, позаурочної та позашкільної роботи з учнями.

Як соціально відповідальне підприємство, вважаємо недостатнім займатися профорієнтаційною роботою в класичному вигляді: рекламувати тільки ті професії, за якими здійснюється навчання в закладі.

Зміст заходу під назвою «День відкритих дверей» не розуміємо взагалі: чому навчальний заклад відкриває двері для широких верств населення тільки раз на рік?

Професійний навчальний заклад повинен у будь-яку можливість спілкування с потенційним абітурієнтом закладати профорієнтаційний аспект, або профорієнтаційну складову. Не важливо де буде навчатися людина і яку професію вона обере, головне підштовхнути підлітка до його вподобань.

Надати можливість дитині, підлітку, молоді доторкнутись до професії власними руками (в прямому значенні цього слова) і є workshop – у перекладі з англійської мови: робоча майстерня. Видатний педагог Василь Сухомлинський зазначав, що розум дитини знаходиться на кінцівках її пальців. З цим не можна не погодитись.

Воркшоп – навчальний захід, який відрізняється від традиційних семінарів, майстер-класів, тренінгів високою інтенсивністю групової взаємодії, активністю та самостійністю учасників, особистим хвилюванням під керівництвом ведучого. При такій формі навчання акцент робиться на параметричний практикум та динамічне засвоєння знань та вмій. Компетенції, отримані в процесі воркшопу, є продуктом активної діяльності самих учасників, що, зі свого боку, набагато підвищує ефективність їх засвоєння.

Чому саме воркшоп? Тому, що ми відкрили його для себе і зрозуміли на скільки, він захоплює дитину. За ініціативою Криворізького міськвиконкому 18 суб'єктів малого та середнього бізнесу (наш навчальний заклад один з них) підписали меморандум стосовно реалізації спільного соціального муніципального проекту «Підприємницький воркшоп» з метою передачі практичного досвіду школярам та молоді з набуття нових поведінкових навичок та переконань щодо ставлення до професійної справи. Уважаємо, що такий вид діяльності відбиває закономірний перехід від профорієнтаційної роботи до профорієнтаційної освіти. Останнє більш ширше охоплює, як власне поняття «профорієнтація», так і широке коло суб'єктів, які зацікавлені у вирішенні соціального питання – профорієнтації молоді.

Наш педагогічний колектив з відповідальністю підійшов до організації та проведення заходів. Передусім було прийнято рішення стосовно різноманітності воркшопів, із метою показати через них різні галузі та професії, що існують на ринку праці: «Кухарці», «Юні електрики», «Юні будівельники» і т. п.

Першими були «Кухарці». Учні школи № 52 дізналися про велику кількість способів ліплення вареників, безлічі начинок, а ще й спробували ліпити вареники самотужки. Дітям було розказано про багато цікавинок про вареники, загадано безліч загадок та проведено вікторину.

Кульмінацією стала дегустація дітьми найсмачніших в їх житті вареників. Найсмачніших, тому що вони були зроблені власноруч.

Другими були «Юні електрики». Вихованці школи-інтернату № 4 дізналися багато нового про електричну енергію, її застосування в промисловості, медицині, побуті. Їм було розказано про дію електричного струму на організм людини та методи звільнення потерпілого від дії електричного струму. Для дітей були проведені цікаві вікторини з розгадуванням ребусів та розказані цікаві факти з історії електрики. Під керівництвом викладача В. Чабана вони самостійно зібрили електричну схему. Із захопленням і радістю спостерігали за тим, як загоряється лампочка на зібраній ними схемі та з захватом ділилися своїми враженнями про професію електрика.

Заключними були «Юні будівельники». Ми побачили для себе позитивний результат і вирішили продовжувати серію воркшопів. Восени було розпочато другий етап. До вищезазначених приєдналася професія «Юні будівельники – верхолази».

08 жовтня 2017 року Центр взяв участь в Національному проєкті «Місто професій». Ми представили шість напрямів професійної діяльності: «слюсар», «електрик», «офіціант», «кухар», «прикраси з овочів та фруктів», «тренер з воркауту», «верхолаз». Було захоплююче дійство, як для нас учасників так і для дітлашні та підлітків.

Центр бере активну участь в багатьох заходах районного, міського та обласного значення: виставка «Світ весілля», ярмарок «Криворізькі контракти», фестиваль культурно-національних товариств «Єдина родина – моя Україна», етнофестиваль-ярмарок «Петриківський дивоцвіт», «Дні Європи», заходи до державних, міських, професійних свят.

Центр започаткував і свої заходи. Насамперед це Відкритий Чемпіонат міста Кривого Рогу з карвінгу. Другий наш захід, який набирає обертів і отримав популярність в місті, – «Масляна на Женевській» (по назві вулиці де саме знаходиться Центр).

У самому навчальному закладі постійно проводяться тематичні виставки, майстер-класи, презентації будь-яких новинок: техніки, виробничих технологій, літературних видань.

В. В. Статівка

(Криворізький державний педагогічний університет, Україна)

ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ПІДГОТОВКИ РОБІТНИЧИХ КАДРІВ

Аналізуючи сучасний стан вітчизняної професійно-технічної освіти можна зробити висновки, що ця система неспроможна в повній мірі забезпечити виконання завдань із реалізації державної політики.

Очевидним є суттєвий дефіцит висококваліфікованих фахівців як у ПТНЗ, так і безпосередньо на виробництві. Також потрібно звернути увагу на питання рівня кваліфікації та конкурентоспроможності випускників ПТНЗ, співробітників на виробництві. Враховуючи сучасний розвиток технологій, досить швидко з'являються нові кваліфікації та нові вимоги до змісту й процесу підготовки майбутніх працівників.

Із кожним роком спостерігається збільшення нових виробничих технологій, інтенсивне оновлення техніки призводить до появи нових професій та видів робіт, виникає велика потреба в підвищенні якості та рівня професійної підготовки компетентних робітників. Отже, можна зробити висновок що зміст професійно-технічної освіти на даному етапі розвитку потребує постійного оновлення з урахуванням потреб виробництва, працедавців і ринково зорієнтованої економіки.

Як відомо, практично не виділяються кошти з держбюджету на оновлення матеріально-технічної бази професійно-технічних навчальних закладів відповідно до сучасних виробничих інновацій, майже не виділяються кошти на поточні та капітальні ремонти, відсутня підтримка підприємств, що унеможлиблює запровадження в навчально-виробничому процесі ПТНЗ сучасної техніки та технологій.

Також існує цілий ряд проблем, які стосуються зацікавленості у професійній орієнтації населення. Спостерігається тенденція зниження інтересу суспільства до професійно-технічної освіти, як наслідок робітничі професії все більше стають не досить привабливими в Україні.

Модернізація професійно-технічної освіти повинна бути спрямована на створення сприятливих умов для якісної підготовки кваліфікованих конкурентоспроможних робітничих кадрів, які здатні задовільнити вимоги сучасного ринку праці регіону, та забезпечення рівного доступу до професійно-технічної освіти всіх верств населення.

Можна звернути увагу на неузгодженість політики місцевих органів влади щодо соціально-економічного розвитку, забезпечення трудовими ресурсами з реальними потребами регіонів.

Контингент учнів ПТНЗ має тенденцію до зменшення, що, зі свого боку, призводить до збільшення кількості малокомплектних закладів, унаслідок чого збільшуються витрати на підготовку одного учня.

Матеріально-технічна база професійно-технічних навчальних закладів протягом останніх років практично не оновлюється, організація навчально-виробничого процесу ускладнюється нестачею сучасних майстерень, застарілим обладнанням, незадовільним забезпеченням ПТНЗ засобами навчання, наочними посібниками, навчальною літературою.

Замовлення на підготовку кадрів має ґрунтуватися на прогнозах потреби в них для галузей економіки держави загалом та для кожного

регіону зокрема, з обов'язковим залученням роботодавців та інших зацікавлених сторін (соціальних партнерів).

Сучасний етап розвитку суспільства економіки, формування ринку праці, поява нових професій вносять значні корективи у зміст професійної діяльності кваліфікованого робітника, вимог до його підготовки. Тож, професійно-технічна освіта має гнучко реагувати на виклики постіндустріального суспільства, створити свій специфічний кластер в системі неперервної освіти України.

V. O. Canira

(Дніпропетровська обласна організація ВАПП, Навчально-методичного центру ПТО у Дніпропетровській області, Україна)

ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЮ ОСВІТОЮ ЯК МЕХАНІЗМ МОДЕРНІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

У нових соціально-економічних умовах все більш актуальним стає питання формування нової системи управління професійно-технічною освітою, відносин між установами, закладами професійно-технічної освіти, роботодавцями, підприємцями, об'єднаннями роботодавців і працівників, органами влади, профспілками, громадськими організаціями з питань підготовки кадрів, зайнятості.

У Криворізькому регіоні проводиться системна багаторічна робота з оновлення взаємовідносин з роботодавцями з урахуванням потреб ринку праці та залученням до цього процесу науковців, служби зайнятості, галузевих профспілок, громадських організацій, при активному сприянні виконавчої влади. Так, працюють сім фахових рад за галузевим принципом, а саме: гірничо-металургійних, будівельних, електромонтажних, зварювальних машинобудівних, залізничних професій, легкої промисловості та громадська рада соціального партнерства в галузі професійно-технічної освіти.

Нова система управління професійно-технічною освітою поступово має забезпечити прискорений випереджувальний інноваційний розвиток, а також забезпечити умови для розвитку, самоствердження та самореалізації особистості протягом життя.

У новому законі України «Про освіту» вказано, що сучасна система управління освітою має розвиватися як державно-регіонально-громадська, вона повинна враховувати регіональні особливості, тенденції до зростання автономії навчальних закладів, конкурентоспроможність їх освітніх послуг.

Діяльність керівників ПТНЗ спрямовується на пошуки нових демократичних відкритих моделей управління освітою, що зорієнтовують освітні процеси не на відтворення, а на розвиток. У ній передбачається

забезпечення державного, регіонального рівня, а також рівня професійно-технічного навчального закладу з урахуванням громадської думки, унаслідок чого змінюється навантаження, функції, структура і стиль центрального і регіонального управління.

Децентралізація управління освітою передбачає інтеграцію трьох напрямів роботи:

- Демократизація діяльності державної і регіональної влади та управління освітою.

- Розвиток асоціацій учасників освітньої діяльності (професійні методичні секції, асоціації педагогів, майстрів виробничого навчання, керівників ПТНЗ, органи учнівського, студентського, батьківського самоврядування, ради профілактики, клуби за інтересами, наглядових та фахових рад).

- Організація громадських органів управління освітою.

Чинна законодавча база дає можливість не тільки створити дієву систему засобів правового регулювання державно-регіонально-громадського управління закладом професійно-технічної освіти, а й конкретизувати, доповнити її внутрішніми документами (положеннями). Такими документами в професійно-технічному навчальному закладі має бути статут, положення про: педагогічну раду професійно-технічного навчального закладу, фахову раду за галузевим спрямуванням, консультативну раду, методичну раду, батьківський комітет ПТНЗ, наглядову раду ПТНЗ, раду учнівського та студентського самоврядування, раду профілактики правопорушень, раду ветеранів. Між ними укладається угода, розробляється внутрішній розпорядок (регламент) та єдині вимоги до учнів, студентів, педагогів.

Управління професійно-технічною освітою передбачає залучення громадськості до прийняття управлінських рішень на різних щаблях управлінської вертикалі. Ця вертикаль починається з Міністерства освіти і науки України, закінчується учнем ПТНЗ. Способи поєднання громадського, регіонального та державного управління можуть бути різними. Упровадження в життя державно – регіонально – громадської моделі управління повинно передбачати створення і забезпечення активної участі в управлінні професійно-технічним навчальним закладом таких представників:

- впливові діячі регіону (району, міста), громадського активу, депутати всіх рівнів, представники виконавчої влади, профспілки, керівники підприємств – замовників кадрів, ветерани профтехосвіти, ЗМІ. Вони повинні сприяти не лише поліпшенню роботи ПТНЗ щодо залучення додаткових джерел фінансування, зміцнення навчально-матеріальної, науково-методичної бази, працевлаштування випускників, піклуватися про учасників навчально-виробничого, виховного процесу, але й здійснювати

громадський контроль за діяльністю навчального закладу, зокрема, адміністративно-педагогічного апарату.

Усі ради професійно-технічного навчального закладу, які повинні обиратися і діяти відповідно до положень, розробляються фахівцями і затверджуються на загальних конференціях ПТНЗ.

На рівні регіону створюються регіональні ради стейкхолдерів професійної освіти до складу яких входять представники місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, організацій роботодавців, зокрема, галузевих (міжгалузевих) об'єднань роботодавців і професійних асоціацій, профспілок, громадськості. Серед основних завдань регіональних рад: дослідження потреб регіонального ринку праці, розроблення планів розвитку професійно-технічної освіти, формування середньострокового прогнозу обсягів регіонального замовлення, сприяння працевлаштування випускників ПТНЗ, оновлення змісту освіти, упровадження елементів дуальної форми навчання, фінансування закладів профтехосвіти, кадрові питання, удосконалення мережі ПТНЗ. Така система роботи управління має урівнювати вплив державного, регіонального та громадського факторів управління, налагодити зворотній зв'язок із урахуванням думок виконавчої влади, адміністрації, педагогів, науковців, батьків, роботодавців і громадськості, реально здійснювати соціальне партнерство, поєднати відповідальність за прийняття колективних рішень, демократизації управління.

Ураховуючи загальні тенденції модернізації професійно-технічної освіти, однією з суттєвих складових проведення цих реформ у кожному ПТНЗ вважаємо формування соціального партнерства учасників професійної освіти, педагогів, учнів, батьків, роботодавців, підприємців.

В. М. Яременко

(ДВНЗ «Криворізький центр підготовки та перепідготовки робітничих кадрів будівельної галузі», Україна)

ПЕДАГОГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ АДАПТАЦІЄЮ МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ СТУПЕНЕВОЇ ОСВІТИ

В Україні відбувається процес реформування законодавства про освіту, удосконалення її змісту на всіх ступенях (від дошкільної до повної вищої освіти), запровадження системи ступеневої професійної підготовки необхідних для суспільства кадрів різних галузей господарської та соціальної сфери, значного розширення спектру типів навчальних закладів середньої і вищої освіти. Це сприяє реальнішим можливостям диференціації допрофесійної та професійної підготовки молоді.

Водночас, у системі ступеневої вищої освіти фахова підготовка педагога на кожному освітньо-кваліфікаційному рівні (ОКР) носить

відносно завершений характер, оскільки молодий педагог будь-якого ОКР одержує диплом про педагогічну освіту із правом викладання за своїм фахом. Навчальний процес, наукова діяльність та практична підготовка студентів будуть результативними за умови ефективного педагогічного управління їх адаптацією на кожному ОКР. Кожний такий рівень характеризується специфікою завдань навчального процесу, характером практичної підготовки, посиленням наукової складової, набуттям певного досвіду перебування в студентському середовищі, особливостями фізичного та психологічного розвитку студентів тощо.

Сучасні соціально-економічні умови дещо негативно впливають на рівень життя більшості громадян, зокрема педагогів і майстрів виробничого навчання. Це призвело до збільшення кількості малозахищених громадян, передусім дітей. Завдання сучасного педагога значною мірою полягає в тому, щоб допомогти дитині активно соціалізуватись, зайняти певну життєву позицію. Із цього випливає необхідність у постійному поновленні фахових знань, умінь і навичок сучасного педагога, неперервності його професійної освіти. Така соціалізуюча освіта включає три складові: розвиток особистості; соціальний і економічний розвиток; розвиток світських якостей. Неперервність навчання повинна полягати в тому, щоб надати можливість людині осмислювати на кожному етапі своєї життєдіяльності власний професійний досвід у загальному контексті реальної соціокультурної ситуації й оцінювати його відповідно до різних соціальних ролей.

Підписання Україною Болонської декларації поставило перед вищою школою ряд важливих завдань. Зокрема запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у ВНЗ зумовило посилення інтенсивності навчання студентів, зростання їх самостійної та індивідуальної роботи, пожвавлення наукової діяльності. Як свідчать дослідження, це певною мірою відображається на самопочутті студентів, посилює тривожність, створює стресові ситуації, призводить до інших негативних психічних станів. Запобігти цьому можна за допомогою педагогічного управління цілісною науково-методичною та навчально-виховною системою роботи на різних рівнях ВНЗ.

Таким чином, *неперервна освіта* розглядається дослідниками як «довічний процес, що забезпечує поступальний розвиток творчого потенціалу особистості і всебічне збагачення її духовного світу і включає дитячо-юнацьку освіту та освіту дорослих» [1]. Стратегія розвитку освіти у ступеневих ВНЗ I-IV рівнів акредитації розглядається в контексті концептуальних ідей неперервної цілісної професійної підготовки фахівців у ВНЗ, неперервної освіти та неперервного професійного розвитку – довічного збагачення творчого потенціалу людини. В основу дослідження покладено теоретичні аспекти розвитку особистості у процесі професійної

підготовки (В. Андрущенко, В. Беспалько, О. Дубасенюк, І. Зязюн, В. Мадзігон, Н. Ничкало, К. Степанова та ін.); психолого-педагогічні основи розвитку творчої особистості за умов неперервної професійної освіти (Н. Коломінський, С. Сисоєва, Л. Хоружа, К. Чарнецькі, І. Якиманська та ін.).

Вища ступенева освіта – це підсистема загальної системи неперервної освіти, у яку включені вищі навчальні заклади I-IV р.а., які, окрім своїх головних, професійних, виконують соціокультурні завдання. Нам близька концепція учених, які виходять з трактування, що неперервна освіта – єдиний цивілізований шлях піднесення особистості і «вивільнення» її потенційних творчих можливостей. Учені пов'язують перехід від «моно моделі» до поліфункціональної моделі освіти з особливостями технократичної та інформаційно-гуманітарної цивілізацій. Розповсюджена в умовах технократичної цивілізації освітня «моно модель» орієнтує на самоідентифікацію особистості в досягненні вузькоутилітарних цілей, коли освіта не має самоцінного змісту, а слугує способом (інструментом) *адаптації* до минулого й сьогодення та вичерпує себе відразу, як тільки реалізована мета й мотив навчання, задоволена конкретна потреба. Неперервність освіти в цих умовах є не більш, ніж символ.

Отже, провідними напрямками оновлення професійної підготовки педагогів, майбутніх майстрів виробничого навчання у ВНЗ виступають створення гуманістичного середовища навчання та запровадження системно-синергетичного, аксіологічного та акмеологічного підходів. Це сприятиме формуванню суб'єкт-суб'єктних рівноправних стосунків між викладачем і студентом та використанню останнім свого внутрішнього потенціалу, розвитку позитивних мотивів до навчання та майбутньої професійної діяльності.

Література

1. Онушкин В. Г. Образование взрослых : организация, управление, пути развития : (словарь основных терминов) / В. Г. Онушкин, Е. И. Огарев. – СПб. : Ин-т образования взрослых, 1994. – 49 с.

СЕКЦІЯ 4

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ ОСВІТЬНОГО ПРОЦЕСУ

О. В. Ковшар,
доктор педагогічних наук, доцент
(Криворізький державний педагогічний університет, Україна)

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ МЕТОДИКИ «ЛЯЛЬКА ЯК ПЕРСОНА»

Характерні особливості соціалізації обумовлені сукупністю засобів, специфічних для того або того суспільства, тієї чи тієї соціальної версти, того або того віку тих, хто соціалізується.

На законодавчому рівні визнана пріоритетна роль дошкільної освіти у соціалізації особистості та необхідність створення належних умов для її здобуття.

Надзвичайно важливим кроком держави в підтримці розвитку та соціалізації дітей дошкільного віку є також упровадження інклюзивної освіти. На втілення окреслених освітніх завдань спрямовані методики технології соціалізації дитини. Під технологіями соціалізації, дослідник І. Загарницька розуміє сукупність знань, принципів та конкретних моделей дій, застосування яких чинить вплив на процес соціалізації дитини [1, с. 34-35].

Соціальні філософи, соціологи та педагоги переконані, що в дитячому віці найголовнішою, найефективнішою технологією соціалізації є гра. У цій провідній для дошкільників діяльності дитина оволодіває розмаїттям людської поведінки. Гра допомагає розвинути здібності дитини, її здатність до емпатії та співпереживання; навчає в різний спосіб виражати своє ставлення до інших людей; формує позитивне ставлення до однолітків.

У роботах Т. Кравченко значення ігрової діяльності як провідного засобу соціальної адаптації дітей-дошкільників обґрунтовується через її здатність позитивно впливати на дезадаптуючі психічні стани (тривожність, емоційна напруженість, депресія, психічна й соматична втомлюваність).

Впливаючи на мотиваційно-потребову сферу, гра сприяє виходу дитини з напруженої соціальної ситуації, підтриманню нею соціальних зв'язків, задоволенню потреби в самовираженні [2, с. 27]. Це дозволяє дитині навчитися ідентифікувати себе з іншим дітьми, передбачати вчинки людини за її емоційним станом та зовнішнім виглядом, прогнозувати можливі наслідки будь-якої небезпечної поведінки, оволодіти вмінням приймати чужу точку зору.

Загалом соціальна технологія має на меті формування життєвої компетентності дитини. Більшість науковців упевнені, що складний процес формування основ життєвої компетентності, процес соціалізації

особистості необхідно розпочинати ще з раннього дитинства, однак найбільш сприятливі умови для її розвитку виникають у старшому дошкільному віці: емоційна чутливість (О. Запорожець, О. Леонтьєв, Я. Неверович), формування вольових і моральних якостей дитини у зв'язку з її включенням у сферу колективної діяльності (Л. Божович, С. Якобсон), розвиток мотиваційної сфери (В. Мухіна, В. Нечаєва).

Так, методика «Лялька як персона» («Persona Dolls»), яку розробили в США в 1950-х роках, дозволяє ефективно й весело вирішувати питання соціалізації дітей. Вона реалізується в межах програми «Створення інклюзивного безпечного середовища в навчальних закладах і громадах», що впроваджується Всеукраїнським фондом «Крок за кроком». Для участі у програмі дитячі садочки роблять, або купують готові великі м'які ляльки ручної роботи. Ляльки та історії, які вони розповідають, – це інноваційний педагогічний метод, який дає змогу в комфортний і незагрозливий спосіб усувати упереджену поведінку. Ляльки та історії ляльок розвивають у дітей емпатію, можливість оцінити глузування, причіпки, знущання, біль несправедливого ставлення, а також фізичне насильство. Ляльки допомагають долати ізолюваність, підтримують тих, хто потерпає від неї; дають змогу кожній дитині відчувати себе частиною колективу.

Заняття з ляльками підвищують рівень участі дітей, розвивають навички активного слухання, спонукають вихователів приймати відповіді кожної дитини і надавати позитивний зворотний зв'язок. Методика передбачає проведення систематичних занять із дітьми з використанням «ростових» ляльок із індивідуальними особливостями: стать, колір шкіри, розмір, колір волосся, фізичні обмеження тощо. Зазвичай, вона 70 см заввишки. Кожна лялька має свою життєву історію, сім'ю, смаки, уподобання, страхи тощо. На занятті педагог знайомить дітей із лялькою, описує ситуацію, яка з нею «сталась». Допомагає дітям сформулювати свої запитання щодо особливостей ляльки або ситуації, в яку вона нібито «потрапила», усвідомити й висловити емоції, з цим пов'язані, обговорити як можна діяти в цій ситуації тощо. Заняття проходить у колі, важливим моментом є фізичний контакт із лялькою на початку і наприкінці заняття, лялька не є іграшкою, і не знаходиться в ігровому куточку. Ляльки «приходять на гостини» до дітей тільки на спеціальні заняття.

Підсумовуючи аналіз наведеної методики соціалізації, зазначимо, що її втілення потребує поєднання не лише зусиль окремих педагогів, а й створення відповідного мікроклімату в дошкільному закладі, родині; започаткування певних державних і суспільних норм, стандартів, умов. Адже будь-яке суспільство, що на кожному етапі свого розвитку виробляє власну систему соціальних і моральних цінностей, свої ідеали, норми і правила поведінки, зацікавлене в тому, щоб кожна людина, сприйнявши й засвоївши їх, стала повноцінним членом цього суспільства.

Література

1. Загарницька І. Феномен дитинства: філософсько-соціологічний аналіз ; монографія / І. Загарницька. – К. : Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2011. – С.34-35
2. Кравченко Т. В. Соціалізація особистості і соціальне середовище / Т. В. Кравченко // Теоретико-методологічні проблеми дітей та учнівської молоді: [зб. наук. пр.]. – К., 2006 - Вип .9. – Кн.2. – С. 23-29.

О. В. Малихін,

доктор педагогічних наук, професор

(Національний університет біоресурсів і природокористування України)

КОНСУЛЬТУВАННЯ ЯК МЕТОД ТА КОНСУЛЬТАЦІЯ ЯК ОРГАНІЗАЦІЙНА ФОРМА НАВЧАННЯ НА ДОСЛІДНІЙ ОСНОВІ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Консультація навчальна (від лат. *consultatio* – нарада, розгляд) – порада, пояснення викладача студентам з будь-якого питання. Вона проводиться у формі співбесіди індивідуально чи з групами, у позанавчальний час за певним графіком чи за потребою – після завершення вивчення розділу програми, у процесі його вивчення й особливо у період підготовки до екзаменів. Консультація сприяє кращому усвідомленню складних для учнів чи студентів питань, а також поглибленню їхніх знань і розвитку наукових інтересів.

Одним із засобів гуманістичної взаємодії в рамках консультації може бути діалог у формі особистісно-центрованого консультування як різновиду відносин допомоги (А. Маслоу, К. Роджерс).

У сучасній зарубіжній психолого-педагогічній літературі (Дж. Ф. Бугенталь, К. Бакналл, М. Хемм і Д. Адамс) термін «консультування» співвідносять з терміном «керівництво», вони традиційно вживаються разом, в одному контексті, який трактується як «м'яке» або «легке» керівництво, що відштовхується від запитів тих, хто навчається. Завдання консультанта – надати допомогу суб'єкту навчання в розв'язанні проблемної ситуації за його ініціативою. Таке сутнісне розуміння консультування підсилює значення цієї форми інтерактивної взаємодії у процесі організації й здійснення дослідницької навчальної діяльності.

У міжнародній концепції продуктивного навчання консультуванню відводиться провідна роль, і воно визначається як необхідний в освіті спосіб взаємодії, спрямований на підтримку й надання допомоги учасникам навчання в розв'язанні як освітніх, так і особистих проблем. На думку розробників цієї концепції (І. Бьом, Й. Шнейдер, С. Вентцке) педагог – це, насамперед, консультант і йому необхідно засвоїти цю нову роль і не відходити від неї під час організації дослідницького навчання.

Стосовно проблем педагогічного супроводу й особистісної педагогічної підтримки учнів, студентів консультування розглядається як метод і форма

надання допомоги людині в ситуації виникнення утруднення задля розв'язання своїх власних проблем, труднощів і передбачає активну роботу, спрямовану на самопізнання, самоусвідомлення [3]. Подібний напрямок можна побачити також у наукових пошуках І. Зязюна, коли роль педагога розглядається з позиції фасилітатора знань.

Реалізація особистісно-центрованого консультування відбувається за супроводом певного ряду умов. К. Роджерс, зокрема, пропонує наступні:

- максимальна повага й інтерес до проблеми, яку прагне розв'язати той, хто потребує консультації;

- «реальність особистості педагога», який поводить адекватно до тих почуттів і станів, що він переживає у процесі взаємодії зі студентом – ініціатором консультації;

- абсолютне прийняття того, хто консультується, безумовне позитивне ставлення до нього у процесі консультації;

- можливість вибору тим, хто консультується, стратегії розв'язання проблеми у процесі взаємодії, відкритість досвіду педагога досвіду студента;

- опора на самоактуалізаційну тенденцію студента в розв'язанні проблемної ситуації під час взаємодії.

У процесі групового консультування необхідно визначити проблему, яку намагаються розв'язати студенти, з'ясувати їх очікування від сумісної взаємодії, визначити розмаїття підходів до її розв'язання, надаючи тим самим можливість обирати стратегії розв'язання кожному з тих, хто прагне отримати консультацію.

Виходячи з цього розуміємо консультацію як одну з форм організації дослідницької навчальної діяльності. На основі всього сказаного пропонуємо запроваджувати у процесі організації дослідницької навчальної діяльності студентів наступні види консультування й відповідні їм консультації, які можна представити у такій класифікації: консультування за спрямованістю на суб'єкт чи суб'єкти дослідницької навчальної діяльності; консультування за призначенням; консультування за рівнем інтерактивної взаємодії; консультування на основі диференційованого підходу; консультування за часом проведення. Усі пропонувані види консультацій можуть проводитися аудиторно та дистанційно.

Види консультування й відповідні консультації у процесі організації та здійснення дослідницького навчання: консультування за спрямованістю на суб'єкт: індивідуальне, парне, малими групами, групове; консультування за призначенням: організаційне, методичне, інформаційне, змістове; консультування за рівнем інтерактивної взаємодії: моноспрямоване, інтерактивне, інтегроване; консультування на основі диференційованого підходу; консультування за часом проведення: за жорстким графіком, ситуативне, за гнучким графіком.

Алгоритм підготовки до проведення інтерактивної консультації з певної тематичної проблеми в ході організації та здійснення дослідницького навчання:

1. Визначення тематичного проблемного поля. Формулювання загальної проблеми та часткових (за можливості деталізації загальної комплікативної проблеми).

3. Узагальнення об'єктивно наявного наукового досвіду дослідження проблеми. Систематизація провідних підходів щодо дослідження проблеми.

5. Окреслення мінімально необхідного та потенційно варіативно-розгалуженого понятійно-категоріального апарату дослідницької проблеми. Виявлення можливих способів симпліфікації наукового досвіду дослідження проблеми [1].

7. Прогнозування на гіпотетичному рівні вибору студентами загального методу вирішення проблеми та конкретних методів (приймів) (за можливості конкретизації загального методу).

8. Узагальнення на класифікаційній основі діагностичного інструментарію дослідження проблеми та верифікації отриманих результатів (за наявної можливості проведення емпіричного дослідження).

9. Оновлення інформаційно-джерельної бази (особливо щодо посилення у мережі Internet), до якої можуть бути скеровані студенти задля отримання додаткової змістової інформації у контексті досліджуваної проблеми [2].

10. Продумування потенційно можливих проблемних питань та способів забезпечення ґрунтовності відповідей на них викладачем, а також коректної корекції наданого консультативного матеріалу від інших студентів.

Література

1. Арістова Н. О. Формування професійної суб'єктності майбутніх філологів: теорія і практика: монографія / Н. О. Арістова. – Київ : ТОВ “НВП Інтерсервіс”, 2017. – 400 с.

2. Ковальчук В. І. Тенденції інноваційного розвитку сучасної школи в Україні / В. І. Ковальчук // Вісник. – 2015. – №7. – С. 3–6.

Н. А. Беседа,

кандидат педагогічних наук

(Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка, Україна)

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Модернізація системи освіти в Україні супроводжується реформами загальнодержавного масштабу. Серед них провідними є ті, що спрямовані

на підвищення якості освітнього процесу. Із цього приводу В. Бобрицька зазначає: «Головною метою державної політики України в галузі освіти є створення умов для утвердження принципів демократизації й гуманізації, відродження національних традицій, а також реформування всіх ланок освіти відповідно до європейських та світових стандартів» [1, с. 194].

Аналіз науково-методичної літератури вказує на те, що значний внесок у дослідження проблем реформування освіти в Україні в зв'язку з інтеграцією в європейський і світовий освітній простір належить В. Кременю, В. Бебику, М. Згуровському, С. Ніколаєнку та ін. Науковий інтерес становлять праці І. Зязюна, І. Підласого, І. Єрмакова, С. Сисоєвої та ін., присвячені визначенню сутності педагогічних інновацій та їх значущості для розвитку освітньої галузі та суспільства загалом. Заслужують на увагу здобутки вчених, присвячені дослідженню впливу сучасних перетворень в освітній галузі на збереження й зміцнення здоров'я молодого покоління. Це питання ґрунтовно висвітлене Г. Апанасенком, М. Гончаренко, О. Іоновою, Ю. Лукьяновою та ін.

Рис. 1. Змістові аспекти здоров'язбережувальних технологій.

На основі напрацювань теоретиків і практиків із проблеми дослідження здоров'язбережувальних технологій та їх реалізації в освітньому процесі вищого навчального закладу, відобразимо головні змістові аспекти названих технологій (рис. 1).

Узагальнення низки наукових розвідок учених вказує на те, що проблема здоров'язбереження молоді постає особливо гостро за умов упровадження освітніх інновацій. У зв'язку з цим виникає об'єктивна потреба в упровадженні здоров'язбережувальних технологій у освітній процес вищого навчального закладу (ВНЗ), головна мета яких – зміцнення здоров'я та підвищення навчальних досягнень студентів.

Підсумовуючи вищевикладене, вважаємо, що підвищення результативності освітніх нововведень буде ефективним завдяки упровадження здоров'язбережувальних технологій. Організація освітньої діяльності на засадах здоров'язбереження сприяє утвердженню пріоритету здоров'я молодого покоління та забезпечує комплексне вдосконалення змісту освітнього процесу ВНЗ.

Література

1. Бобрицька В. І. Технологія формування інноваційного освітнього середовища у вищому педагогічному навчальному закладі / В. І. Бобрицька // Вища освіта України. Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору : Моніторинг якості освіти». – К., 2007. – Додаток 3 (т. 7). – С. 194 – 201.

Т. С. Плачинда,

доктор педагогічних наук, доцент

О. В. Урсол,

кандидат педагогічних наук

*(Кіровоградська льотна академія Національного авіаційного університету,
Україна)*

ПЛАТФОРМА MOODLE ЯК ШЛЯХ ДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ АВІАЦІЙНИХ ФАХІВЦІВ

В умовах євроінтеграції національної системи освіти та впровадження кредитно-модульної системи навчання набуває особливого значення проблема ефективної організації й розвитку навичок самостійної роботи студентів вищих закладів освіти. Студенти вищої школи постають перед проблемою адекватного сприйняття особливостей спеціалізації підготовки, методики навчальної роботи, а також великої самостійності. Навчальним планом передбачені не менше, ніж 50 % годин самостійної роботи від загальної трудомісткості дисципліни, тому такий вид роботи студентів ВНЗ, зокрема льотних вишів, необхідно характеризувати як важливий фактор навчальної та наукової діяльності студента.

Провідними завданнями організації самостійної роботи під час навчальної діяльності є послідовне формування навичок ефективної самостійної професійної (практичної й науково-теоретичної) діяльності на рівні європейських і світових стандартів. У цьому контексті запровадження

у навчальний процес сучасних технологій навчання, зокрема платформи Moodle є необхідною складовою вдосконалення професійної підготовки майбутніх авіаційних фахівців. Це модульне динамічне об'єктно-орієнтоване середовище для навчання, яке створюється викладачами на допомогу курсантам і базується на використанні сучасних інформаційних технологій і комп'ютерних засобів навчання.

Під час організації самостійної роботи курсантів при використанні платформи Moodle реалізуються методологічні підходи:

- диференційований, що дозволяє розширити доступність навчання, поліпшує якість навчання, забезпечує впровадження інноваційних технологій, використання додаткових освітніх ресурсів, що призводить до посилення ролі самостійної роботи курсантів;

- системний, що характеризує активне використання інформаційних технологій як ефективних засобів, що забезпечують не тільки системність, а й структурно-функціональний зв'язки в навчальному матеріалі.

Інноваційні освітні технології, зокрема платформа Moodle, спрямовані на те, щоб підвищити інтерес до навчання, привчити курсанта працювати самостійно, бути компетентним і мобільним, адаптуватися до вимог сучасного суспільства.

Платформа Moodle дозволяє розмістити всі необхідні навчально-методичні матеріали, вимоги щодо оцінювання курсантів, створює передумови для розширення технологічного інструментарію у викладанні професійно-орієнтованих дисциплін із підтримкою мобільних технологій і сервісів соціальних мереж та зробить сам процес навчання інтерактивним враховуючи типові ІТ-звички курсантів.

Використання платформи Moodle з навчально-методичним наповненням дисциплін (як загальних, так і професійно-орієнтованих), що відображають специфіку сучасного педагогічного контенту та типові професійні завдання, які необхідно буде вирішувати майбутньому авіаційному фахівцю (у вигляді текстових записів, лекцій, презентацій, лінків на онлайн- та офлайн-ресурси, списків літератури, демонстрації якісної професійної діяльності авіаторів різних країн світу тощо; інтерактивного онлайн-консультування з викладачами, у тому числі в соціальних мережах) дозволить підвищити якість професійної підготовки у льотних навчальних закладах до сучасних вимог.

В. М. Зіновчик

(Криворізький державний педагогічний університет, Україна)

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДВИЩЕННІ ЯКОСТІ ОСВІТЬОГО ПРОЦЕСУ В ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

На сучасному етапі відповідно до Державної національної програми «Освіта» (Україна ХХІ століття), Закону України «Про освіту», «Про дошкільну

освіту» визначальною складовою формування освіти є оновлення її змісту. Проблема оновлення педагогічної системи є дуже важливою, актуальною. Інновації відкривають досконаліші шляхи піднесення якості наукових досліджень та реального вдосконалення практики.

Інноваційна діяльність вихователів знаходить своє відбиття в створенні дошкільних навчальних закладів нового типу, у розробці й уведенні елементів нового змісту освіти, нових освітніх технологій, зміцненні зв'язків практики з наукою, зверненні до світового педагогічного досвіду. Усе очевиднішим стає те, що традиційна освіта, орієнтована на передавання знань, умінь і навичок, не встигає за темпами їх нарощування. Специфічними особливостями інноваційного навчання є його відкритість майбутньому, здатність до передбачення на основі постійної переоцінки цінностей, налаштованість на конструктивні дії в оновлюваних ситуаціях, основою яких є інноваційні педагогічні технології.

Інновацію в освіті сучасні українські вчені розглядають:

- як процес створення, поширення й використання нових засобів (нововведень) для розв'язання тих педагогічних проблем, які досі розв'язувалися по-іншому (О. Савченко);

- як «комплексний, цілеспрямований процес створення, поширення й використання новацій» (Л. Ващенко);

- як результат (продукт) творчого пошуку особи або колективу, що відкриває принципово нове в науці й практиці, як результат народження, формування й втілення нових ідей (В. Паламарчук);

- як процес і кінцевий результат інноваційної діяльності (О. Попова);

- як процес оновлення чи вдосконалення теорії і практики освіти, який оптимізує досягнення її мети (Л. Даниленко);

- як нововведення, новаторство, створення нового, суспільно значущого продукту діяльності людини, який узагальнено характеризується двома ознаками: перетворенням явищ, речей, процесів, а також новизною та оригінальністю (А. Бурова).

Термін «педагогічна технологія» вчені розглядають таким чином:

- як сукупність засобів та методів відтворення теоретично обґрунтованих процесів навчання та виховання, що дозволяють успішно реалізовувати завдання освіти (В. Безпалько);

- як системну сукупність та порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних та методологічних засобів, що використовуються для досягнення освітньої мети (М. Кларін);

- як сукупність психолого-педагогічних настанов, що визначають спеціальний набір та компонування форм, методів, засобів, прийомів навчання, засобів виховання; вона є організаційно-методичним інструментарієм педагогічного процесу (Б. Лихачов).

Кожний із цих підходів має право на існування, оскільки охоплює різні сторони навчально-виховного процесу. Саме тому, на даний момент існує велика кількість інноваційних педагогічних технологій.

Інноваційні технології забезпечують умови розвитку особистості, здійснення її права на індивідуальний творчий внесок, на особистісну ініціативу, на свободу саморозвитку. На рівні вихователя впровадження інноваційних технологій у процесі роботи має важливе значення, оскільки сприяє підвищенню професійної підготовки та науково-методичної компетентності вихователів, яка безпосередньо стосується здійснення процесу соціальної адаптації дошкільнят.

Упровадження педагогічних інновацій на рівні дошкільного навчального закладу повинно сприяти розвитку системи продуктивного навчання та виховання, підвищенню якості освітніх послуг, співтворчості вихователів, дітей та їх батьків. Що ж стосується впровадження інновацій у виховний процес дошкільнят, то в даному випадку підвищується освіченість, творча активність, здійснюється процес соціальної адаптації, розвиток відповідальності за власне життя, життя оточуючих. Упровадження інновацій на рівні батьків сприяє їх залученню до співпраці з дошкільним навчальним закладом.

Отже, інновації є об'єктивним і необхідним процесом еволюції освіти. Інноваційні технології у роботі дошкільного навчального закладу – це вимога часу, яка забезпечує підвищення якості й адекватності навчально-виховного процесу та його результатів сучасним вимогам суспільства.

Проте, на даний час питання впровадження інноваційних технологій вимагає ґрунтовного науково-методичного підходу, який забезпечує роботу педагогічного колективу над реалізацією науково-методичної проблеми.

Л. Б. Волошко,

кандидат педагогічних наук, доцент

*(Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
Україна)*

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ГРУПОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВНЗ

Під груповою навчальною діяльністю студентів ми розуміємо діяльність студентів у складі малочисельних груп (3–5 осіб), об'єднаних спільною навчальною метою, в умовах відносин відповідальної взаємозалежності, поєднання контролю за динамікою професійної компетентності з боку викладача з самооцінкою та взаємооцінкою студентів.

Запровадження групової навчальної діяльності студентів передбачає дотримання таких умов: 1) віднесення групової навчальної діяльності до систематичної форми організації навчального процесу; 2) проведення

комплектування малих навчальних груп з урахуванням закономірностей групової динаміки щодо створення дієвих суб'єктів групової діяльності; 3) оптимальне поєднання групової роботи з індивідуальною та фронтальною; 4) поєднання методів контролю результативності групової діяльності, яку здійснює викладач, із самоконтролем (самооцінкою) та взаємоконтролем студентів; 5) забезпечення навчально-методичними матеріалами, необхідними для продуктивної діяльності малих груп.

Власний педагогічний досвід дає підставу стверджувати, що під час запровадження групової навчальної діяльності вказівки з боку викладача працювати разом буде недостатньо. Необхідно створити об'єктивні умови відповідальної взаємозалежності, серйозної зацікавленості студентів у результатах навчальної діяльності, успіхах один одного. Для цього доцільне поєднання різних способів організації відповідальної взаємозалежності студентів у складі малих навчальних груп: 1) залежність від результатів роботи малої групи як єдиного цілого – оцінка кожного студента залежить не лише від його власних досягнень, а й від результатів роботи групи в цілому; 2) залежність від наявних ресурсів, необхідних для виконання завдання; 3) залежність від виконуваного завдання – усі студенти малої навчальної групи працюють над одним завданням; 4) залежність від джерела інформації – досягається шляхом створення ситуації, коли студент володіє лише частиною інформації, необхідної для вирішення задачі, поставленої перед мікрогрупою; 5) залежність від спільного заохочення – застосування рейтингу малих груп; надання можливості використати додатковий час, обрати рівень складності завдання; 6) створення штучної ситуації обмеження часу, відведеного на виконання завдання – викладач, розподіливши завдання, через певний проміжок часу свідомо повідомляє, що час на виконання завдання зменшується, виходячи з того, що його буде достатньо. У такому разі успішність виконання завдання може визначатися ступенем узгодженості дій студентів та спонукатиме їх до пошуку більш ефективної тактики спільної діяльності.

Особливим способом формування відносин відповідальної взаємозалежності, на нашу думку, є рольова взаємозалежність студентів. Чітка диференціація ролей у групі (лідер-консультант, експерт, помічник) формується поступово та залежить від етапу групової динаміки. Зміна рольової структури малої навчальної групи позитивно забезпечує оптимальні умови для формування професійної відповідальності студентів. Чим багатший діапазон ролей, опанованих студентом, тим вищою буде його активність та відповідальність. Тому необхідно формувати готовність і вміння студентів виконувати будь-яку роль у групі.

У процесі професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічних професій необхідно поєднати різні форми групової навчальної діяльності [1]. Зокрема, групова робота може бути: 1) за рівнем навчальних

можливостей студентів – гомогенною та гетерогенною; 2) за особливостями розподілу навчальних завдань – однорідною, диференційованою, кооперованою, індивідуально-груповою; 3) за часом функціонування – пролонгованою та локальною.

Застосування групових форм навчання зумовлює позитивну динаміку професійно значущих особистісних якостей і здібностей студентів, підвищує рівень навченості, моделює особистісно-професійний досвід, збагачує навички міжособистісної взаємодії, необхідні у професійній діяльності фахівців соціономічних професій.

С. М. Калаур,

кандидат педагогічних наук, доцент

*(Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, Україна)*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ КОНФЛІКТІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

З метою суттєвого вдосконалення процесу формування у майбутніх соціальних працівників, соціальних педагогів та практичних психологів готовності до розв'язання конфліктів у професійній діяльності було прийнято рішення стосовно доцільності розробки цілісної системи. З методологічної позиції вагому роль у авторській системі відводимо технологіям навчання, які у педагогічній науці розглядаються як проект певної педагогічної системи, що реалізується на практиці під час організації та проведення навчального процесу. Підтримуємо позицію В. Ягупова про те, що на основі педагогічної технології освітнім процесом можна керувати та цілеспрямовано проектувати його, що дозволить здійснити відтворення пізнавальних процедур, а також організувати оперативний зворотній зв'язок й оцінку поточних і підсумкових результатів.

Виходили з тих міркувань, що обрані педагогічні технології мають бути, насамперед, інноваційними та володіти широкими можливостями для формування в студентів уміння користуватися методами пізнання, прийомами побудови нового знання, сприяти поглибленню та перетворенню інформації та давати можливість студентам проявити власні сили на основі вільного вибору свого найбільш вдалого темпу щодо опанування усіма показниками готовності до розв'язання конфліктів. У методологічному аспекті, брали до уваги те, що інноваційні технології мають бути спрямовані на формування мотивів, які спонукають до розвитку ключових компетенцій, які дозволяють зробити вмотивовану

будь-яку навчальну діяльність. Отже, до інноваційних технологій навчання, що відігравали провідну роль під час розробки системи професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до розв'язання конфліктів у професійній діяльності, віднесено: особистісно зорієнтовані технології; інтерактивні технології; проблемну технологію навчання; акмеологічні технології; мультимедійні технології; тренінгові технології.

На основі виокремлених педагогічних технологій обрано арсенал форм та методів організації освітнього процесу, що спрямований на формування у студентів готовності до розв'язання конфліктів. Виходячи з порад В. Чайки, форми – це зовнішнє вираження узгодженої діяльності між викладачем та студентами, що здійснюється у встановленому порядку і в певному режимі. Отже, традиційними формами, на які зроблено акцент у авторській системі неперервної професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до розв'язання конфліктів у професійній діяльності, є:

- лекції (вступні, оглядові, настановчі, проблемні, тематичні, особистісно зорієнтовані лекції (проблемно-моделюючі, лекція-практикум, лекція з коментарями, лекція-конференція);

- семінарські та практичні заняття (ознайомчі, частково-пошукові, дослідницькі, особистісно орієнтовані, практикуми);

- консультації (індивідуальні та групові заняття за окремим розкладом для студентів, які пропустили з поважних причин семінари чи практичні, а також для поглибленого вивчення конкретної теми);

- самостійна робота (спеціально розроблені ІНДЗ, які потребують самостійного опанування навчального матеріалу).

До переліку нестандартних форм організації навчання, що спрямовані на формування в майбутніх фахівців соціальної сфери готовності до розв'язання конфліктів у професійній діяльності та на цій підставі увійшли в авторську систему, віднесено:

- ігрові форми (розігрування ділових, інтелектуальних ігрових проблемних ситуацій та завдань, що носять конфліктологічний характер та наближають студентів до реаліїв майбутньої професійної діяльності);

- тренінги (циклічна організація особливих занять, що передбачає поєднання теоретичних міні-лекцій з діловими іграми, практичними вправами та завданнями, які об'єднані однією структурою та спрямовані на вдосконалення особистісних рис);

- інформаційні форми (комп'ютерні ігри, вебінари, форуми, чати, презентації).

У практичній площині взято до уваги позиції науковців (А. Алексюк, Г. Ващенко, В. Онищук, М. Фіцула, В. Ягупов та ін.), про те, що методи безпосередньо визначають характер взаємин викладацького корпусу та студентів під час організації освітнього процесу, а тому, у нашому розумінні,

суттєво впливатимуть на цілісний процес формування всіх показників готовності майбутніх фахівців соціальної сфери до розв'язання конфліктів.

З методологічної точки зору було поставлене завдання, щоб обраний арсенал методів спрямувати на цілісне та комплексне виконання мотиваційної, навчальної, розвивальної, виховної та контрольної оцінювальної функцій освітнього процесу професійної підготовки студентів та максимально зорієнтувати на формування готовності до діяльності з розв'язання конфліктів. Отже, виокремлено дві групи методів: традиційні (словесні, наочні, практичні) та активні. До переліку активних методів, що покладені в основу системи професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до розв'язання конфліктів у професійній діяльності, віднесено: метод проблемного навчання; метод проєктів; інтерактивні методи; інформаційно-комунітативні методи; метод тренінгу; ігрові методи.

Отже, як показали результати формувального етапу експериментального дослідження, вибраний спектр інноваційних педагогічних технологій, форм та методів є доволі ефективним під час формування готовності в майбутніх фахівців соціальної сфери до розв'язання конфліктів.

О. Й. Карабін,

кандидат педагогічних наук

*(Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, Україна)*

ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ ОСВІТИ ТА НАУКИ

Інтеграція інноваційних технологій в системі освіти та науки пов'язана з механізмом модернізації її змісту та забезпечення ефективної підготовки майбутніх фахівців, як запоруки їх майбутніх успіхів. Упровадження інноваційних технологій сприяє підвищенню якості освітнього процесу, посиленню національної освіти й науки у відкритому освітньому просторі.

Інноваційні технології – це «цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчальний процес від визначення його мети до очікуваних результатів» [1, с. 339]. Актуальними у даний час є такі інноваційні технології навчання, що використовуються у програмі підготовки майбутнього вчителя:

– педагогічна технологія критичного мислення, яка полягає в тому, щоб сформулювати власну точку зору в студента, навчити впевнено вести дискусії та приймати виважені рішення, самостійно здобувати знання, вчитись відкрито спілкуватись, логічно мислити та аргументувати;

– технологія навчання як дослідження, має на меті прищепити студентам навички дослідницької роботи, сформулювати активну, творчу особистість;

– інтегральна педагогічна технологія — створює оптимальні умови для розвитку та самореалізації студента шляхом формування цілісних знань про об'єкт, що вивчається, і який є основою творення «образу світу»;

– технологія розвивального навчання — формує в студента здібності до самовдосконалення, активного, самостійного творчого мислення, самостійного навчання;

– технології формування творчої особистості полягає в тому, щоб прищепити студентам навички, завдяки яким вони самостійно керуватимуть своєю пізнавальною активністю, будуть самостійно мислити, приймати неординарні рішення, свідомо вибирати свою життєву позицію, генерувати оригінальні ідеї;

– технологія особистісно-орієнтованого навчання має на мету надати студентові можливість проявляти самостійність мислення, незалежність, здатність до власного вибору;

– проектна технологія націлена стимулювати інтерес студентів до нових знань, до розвитку себе за допомогою вирішення особистих проблем і виконання цих знань у конкретній практичній діяльності;

– технологія диференційованого навчання — формує в студентів уміння вчитися, потребу в самоосвіті, виникнення TD (eB), бажання генерувати ідеї, шукати альтернативні розв'язки стандартних та проблемних ситуацій;

– технологія гуманістичного навчання спрямована на виховання свідомих громадян, патріотів, освічених, творчих особистостей, становлення їхнього фізичного й морального здоров'я, забезпечення пріоритетного розвитку людини на засадах гуманізації, гуманітаризації та демократизації освітніх процесів;

– технологія модульно-розвивального навчання формує самоосвітню компетентність студентів;

– технологія групового навчання формує внутрішню мотивацію студентів до активного сприйняття, засвоєння та передачі інформації, сприяє формуванню комунікативних якостей студентів, активізує розумову діяльність;

– технології індивідуалізації процесу навчання забезпечує максимальну продуктивність роботи студентів в існуючій системі навчання [3].

Специфічними особливостями інноваційних технологій навчання є їх відкритість майбутньому, здатність до передбачення на основі постійної переоцінки цінностей, налаштованість на конструктивні дії в оновлюваних ситуаціях. Розвиток системи і змісту навчання в сучасному світі відбувається в контексті глобальних освітніх тенденцій (мегатенденцій), серед яких найпомітнішими є: масовий характер освіти та її неперервність як нова якість; значущість освіти для індивіда і суспільства; орієнтація на активне освоєння людиною способів пізнавальної діяльності; адаптація освітнього процесу до запитів і потреб особистості; орієнтація навчання на особистість, забезпечення можливостей її саморозкриття [1].

Сучасні інноваційні технології характеризуються тим, що: збагачують навчальний процес за рахунок впровадження активних, аналітичних і комунікативних способів навчання та представлення викладачів і студентів про освітню діяльність; забезпечують високий рівень навчально-виховного процесу; формують компетентність майбутніх фахівців; забезпечують становлення аналітичних, організаційних, проектних, комунікативних навичок; розвивають здібності до прийняття вірних рішень у нестандартних ситуаціях; формують уміння будувати власні освітні програми; є ресурсом для зміни змісту освіти й структури начального процесу відповідно до міжнародних вимог; підвищують показники досягнень структурних компонентів процесу технологізації навчання; орієнтовані на стимулювання творчого потенціалу [2].

Підсумовуючи сказане вище, доходимо висновку, що інноваційні технології в системі освіти сприяють підвищенню якості навчання, виступають ефективним засобом модернізації системи навчання у вищій школі та сприяють інтелектуалізації потенціалу сучасного суспільства.

Література

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології / І. М. Дичківська // Навчальний посібник. – Київ : «Академвидав», 2004. – 352 с.

2. Криворучко Н. І. Інноваційні педагогічні технології під час професійної підготовки майбутніх фахівців [Електронний ресурс] / Н. І. Криворучко, К. І. Криворучко // Наукова інтернет-конференція. Рубрика: Соціум. Наука. Культура. Педагогіка. – Режим доступу : <http://int.kof.org/krivoruchko-ni-krivoruchko-ki>.

3. Чубко О. П. Інноваційні технології навчання в контексті педагогічної підготовки майбутнього вчителя [Електронний ресурс] / О. П. Чубко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. – 2013. – Вип. 108.1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VchdpuP_2013_1_108_37.pdf.

О.Й. Лакова,

кандидат географічних наук, доцент

Ю.А. Федорук

(Криворізький державний педагогічний університет, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННІ КОМПЛЕКСНИХ ПРАКТИК З ФІЗИЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ

Перебудова вітчизняної системи освіти зумовила необхідність підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів географії. Сучасна освіта зацікавлена в тому, щоб випускники вишив були здатні

самостійно, активно вирішувати професійні завдання, гнучко адаптуватися до змін в системі освіти, упроваджувати в свою роботу елементи науково-дослідницької діяльності та використовувати сучасні технології.

На сьогоднішній день у вищій освіті України склалася певна система організації для забезпечення якісного вивчення студентами-географами профільних дисциплін, виконання фундаментальних, експериментальних і прикладних досліджень, організацію просвітницької діяльності серед студентів тощо. Ефективність студентської науки в університетах забезпечується злагодженою роботою допоміжних навчальних кабінетів, лабораторій, наукових студентських товариств, проведенням в системі творчо-наукових конкурсів у середині вузівського, міжвузівського і міжнародного рівнів.

Одним з найважливіших напрямків для якісної організації дослідницької діяльності є польові практики, які організуються протягом усього періоду професійного навчання студентів-географів з першого курсу після теоретичного вивчення профільних дисциплін, під час яких студентам прищеплюються навички практичних досліджень у природному середовищі. Під час практик студенти складають загальний опис і докладні характеристики природи різних територій, вивчають їх географічні особливості, закономірності формування ґрунтово-рослинного покриву, клімату, геолого-геоморфологічного своєрідності, проводять оцінку сучасного стану ландшафтів, ступеня їх зміни, стійкості і т. п.

Більше тридцяти років студенти факультету проводять комплексні практики в гірських районах Кавказу, Уралу, Алтаю, Середньої Азії, тундрі Кольського півострова, на узбережжях Байкалу, Сахаліну. У даний час комплексні практики проходять у різних куточках України.

Комплексна навчальна практика повинна проходити у ландшафтній зоні, відмінній від зони місця проживання, тому маршрути практики проходять через Кіровоградську, Вінницьку, Чернівецьку, Іванно-Франківську, Закарпатську, Львівську області.

Для побудова ландшафтного профілю використовують різноманітні інструменти: кутоміри, мірні рейки, мірні шнури та ін. Для оптимізації побудови профілю в останні роки застосовують можливості програми SAS.PLANET, системи GPS-навігації.

SAS.PLANET – програма вільного поширення, призначена для перегляду супутникових знімків і карт з використанням сервісів Google Maps, Bing Maps, Яндекс.Карты, WikiMapia та ін.

За допомогою програми SAS.PLANET як на підготовчому етапі, так і на маршруті студенти отримують зображення з високою роздільною здатністю; визначають географічні координати об'єктів; прокладають і зберігають низку маршруту, а також вимірюють його довжину.

На початку практики формується перелік досліджуваних об'єктів на визначеному полігоні, готується їх детальний опис, готуються карти практики, на яких намічаються майбутні маршрути, тому програма SAS.PLANET допомагає створити полігон та виміряти його площу й периметр. За підтримки сервісу Panoramio, надається змога побачити фото, яке відповідає певним ділянкам, за підтримка сервісу Wikimapia, отримується можливість встановлення назв досліджуваних об'єктів. Можливість експорту та імпорту зображень електронною поштою дозволяє студентам скоротити час та підвищити якість складання індивідуальних та групових звітів.

Важливу роль у підготовці маршруту грають системи GPS-навігації. На підготовчому етапі студенти намагаються прокласти найкоротший шлях до полігонів та об'єктів, розташованих в їх межах.

Яскравим прикладом такої роботи є складання майбутніх маршрутів у спеціальних програмах, наприклад Google Earth.

Слід зазначити, що у дорозі трапляються різні ситуації, і для того, щоб бути підготовленими до усіх випадків необхідно володіти програмами з GPS-профілем на смартфоні.

Особливої уваги потребує організація побутових проблем таких, як харчування, проживання тощо, тому за допомогою системи GPS-навігації відбувається рух транспорту до всіх намічених об'єктів. Значна кількість тривалих переїздів займає час, який використовується для комп'ютерних презентацій. Під час розповіді та руху транспорту аудиторія слухачів спостерігає за визначеним об'єктом на екрані телевізора та порівнюючи з дійсністю через вікно автобусу (наприклад, географічна характеристика річки Прут). Саме тоді встановлюються взаємозв'язки між природними умовами та господарством, виявленням ступеня придатності й сприятливості природного середовища для тих чи тих видів людської діяльності.

За підсумками практики студенти складають індивідуальні та групові звіти маршрутів практики та захищають їх на звітній факультетській конференції. Програма SAS.PLANET дає можливість залишати у пам'яті комп'ютера досліджувані об'єкти, що дає змогу повертатися до них у будь-який час, вносити корективи навіть під час звітування.

Застосування сучасних технологій надає можливість студентам вивчити більшу кількість географічних об'єктів, та отримати практичні уміння та навички справжнього спеціаліста.

Ю Ю. Мосейчук,

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент
(Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Україна)

ОБҐРУНТУВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Як показує практичний досвід, інноваційні технології навчання все ще не набули масового застосування у фаховій підготовці майбутніх учителів фізичної культури. Нині, як доводить С. Гуменюк, у сфері фізичної культури і спорту досі переважає пасивна форма організації навчання студентів. Виходячи з цих аргументів ми прагнули щоб освітній процес з формування культури здоров'я у майбутніх учителів фізичної культури був організований на основі діалогізму та з максимальним використанням інноваційних педагогічних технологій, креативних авторських ідей, підходів, методів, які б надали змогу ефективно забезпечити розвиток і саморозвиток особистості майбутнього фахівця з високим рівнем культури здоров'я.

Установлено, що педагогічні інновації впливають на швидкість включення студентів у навчальну діяльність, підвищують стійкість інтересу до пізнавальної діяльності, розвивають наполегливість у вирішенні навчальних задач, які спрямовані на збереження культури здоров'я, формують у майбутніх учителів фізичної культури здатність до самостійного навчання у сфері збереження та зміцнення здоров'я. У нашому баченні саме основне є те, що інноваційні педагогічні технології безпосередньо впливають на переведення зовнішньої мотивації вагомості пізнавальної діяльності в контексті культури здоров'я у внутрішню. Ці технології спрямовані на забезпечення успіху в засвоєнні навчального матеріалу за рахунок індивідуального підходу та дозволяють досягати високої якості формування когнітивної складової культури здоров'я.

Нами було на практиці доведено, що за умови організації навчального заняття на основі *інтерактивного навчання* були отримані якісні зміни в рівні сприйняття навчального матеріалу. Тобто матеріал студенти сприймають через особистісну призму власних переживань та емоцій, теоретична інформація набуває особистісного сенсу, замість «вивчити», «запам'ятати» студенти отримали змогу «обдумати», «застосувати». Як позитивний момент розцінюємо й той факт, що у переважній більшості студентів спостерігається якісна зміна рівня оволодіння головними мисленневими операціями, такими як аналіз, синтез, узагальнення, абстрагування. Вони навчилися компетентно відстоювати свою позицію щодо збереження та зміцнення здоров'я, можуть довести вагому роль у формуванні культури здоров'я фізичного виховання.

На основі аналізу напрацювань В. Загвязінського виокремлено основні *завдання* інтерактивної технології: ефективне засвоєння навчального матеріалу; стимулювання інтересу до освітньої діяльності; установлення взаємодії, навчання навичкам роботи в команді, прояв терпимості до іншої точки зору; стимулювання самостійного пошуку студентами шляхів і варіантів вирішення поставленого навчального завдання; формування життєвих і професійних навичок у формуванні здорового способу життя; вихід на рівень усвідомленої компетентності студента стосовно культури здоров'я.

Серед усіх інтерактивних технологій найбільшою перспективою щодо формування культури здоров'я майбутніх учителів фізичної культури володіють *інтерактивні ігри*. Найбільша цінність інтерактивних ігор полягає в тому, що вони формують різні сфери індивідуальності, а також створюють позитивне емоційне забарвлення усьому процесові формування високого рівня усіх показників культури здоров'я.

Зазначимо, що організовуючи навчальні заняття в формі інтерактивних ігор ми дотримувалися певних правил. По-перше, вибір інтерактивної гри для конкретного заняття здійснювався відповідно з навчальними та розвивальними цілями заняття. По-друге, проектування ігрових моментів спрямовувалося на посилення професійної мотивації в сфері культури здоров'я. По-третє, використання таких форм впливу на студентів під час проведення гри, які базувалися на порадах та проханнях. По-четверте, результати ігрових дій чітко фіксувалися, а оцінювання проводилося з урахуванням досягнення поставлених цілей. Як показує наш власний педагогічний досвід, під час участі студентів у іграх, найбільш доцільним було використання предметних засобів (роздаткового матеріалу, маркерів, кольорової крейди, фліпчартів, бланків, таблиць, ТЗН) та методичних засобів (методичних розробок і сценаріїв ігор).

На практиці інтерактивні ігри організовували у формі турнірів, вікторин, змагань. Головний акцент при цьому було зроблено на організації змагання між командами. Зазвичай гра передбачала диференційовані завдання, а тому вибір конкретного рівня сприяв формуванню адекватної самооцінки, дозволив створити ситуацію успіху, що сприяло підвищенню віри у власні сили, призвело до розвитку теоретичної обізнаності щодо культури здоров'я. Позитивним вважаємо й те, що інтерактивна гра передбачала рольові аспекти, а реалізація ігрової ролі вимагала від студентів додаткових знань, що належать до його професійної діяльності у сфері культури здоров'я. Отже, виконання студентом певної ролі у віртуально-професійних інтерактивних іграх спрямоване на набуття впевненості у собі та сприяє вдосконаленню професіоналізму та формує процесуальну сферу культури здоров'я.

М. Л. Ростока,
кандидат педагогічних наук
(Національний центр «Мала академія наук України»)

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНА МЕРЕЖЕВА ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ: КВАЛІМЕТРИЧНИЙ ПІДХІД

Цивілізоване громадянське суспільство має вирізнитися ефективною соціально-економічною політикою, що одним із завдань ставить у пріоритет модернізацію національної освітньої системи як економічної галузі держави.

Зазначимо, що ефективність запровадження освітніх реформ виявлятиметься у сталому й випереджальному розвитку інтелектуального потенціалу країни. Нагальною проблемою в цьому аспекті визначається проблема виявлення цього потенціалу в Україні й створення відповідних умов для його збереження й стимулювання на загальнодержавному рівні.

Відтак, Національним центром «Мала академія наук України» пропонується для запровадження в практику освіти мережеву інформаційно-аналітичну систему оцінювання досягнень учнів (далі – МІАСОД), що є загальнодержавною мережевою інформаційно-аналітичною системою, у середовищі якої забезпечується репрезентація досягнень учнів – переможців Міжнародних і фінальних етапів Всеукраїнських олімпіад, конкурсів, турнірів, конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт Малої академії наук України тощо. МІАСОД будується на таких принципах, як: науковості та якості, доступності, повноти (цілісності), об'єктивності й єдності, зрозумілості, безперервності процесу, прозорості, верифікації методології оцінювання освітніх процесів. Дана система впроваджується з метою виявлення факторів впливу на розвиток інтелектуального потенціалу держави та сприяння забезпеченню гарантій для учнів навчальних закладів (загальноосвітніх, професійно-технічних, вищих, позашкільних) у подальшому особистісному становленні (<http://intellect.inhost.com.ua/>). Для процедури оцінювання застосовуються методи формування якісних моделей складних систем з використанням кваліметричних шкал.

Вітчизняні та зарубіжні вчені, такі як: Г. Азгальдов, Т. Борова, Г. Єльнікова, Г. Кравченко, І. Лапшина, Г. Сухович, Л. Фесік та ін. застосовують педагогічну кваліметрію як інструментарій адаптивного управління соціально-педагогічними системами для вимірювання якості діяльності об'єкта, яким можуть бути або учасники навчально-виховного процесу (керівники, вчителі/викладачі/керівники гуртків, учні/студенти, споживачі), або сам навчальний заклад.

З'ясовано, що кваліметрія – наукова галузь, яка вивчає методологію й проблематику комплексних кількісних оцінок якостей предметів чи

процесів. Таким чином, кваліметричний підхід (з латин. «квалі» – якість та древньогрецьк. «метріо» – вимірювати) передбачає кількісний підхід до опису якостей об'єкта [1].

Для структурування вимог, що висуваються до результатів оцінювання досягнень учнів у МІАСОД, будуються спеціальні таблиці, де вказуються фактори (чинники, що впливають на якість/рівень діяльності (досягнень) учнів, за які приймаються складні характеристики навчальних функцій); критерії; оцінка; ступінь проявлення критеріїв і факторів. Якщо фактори і критерії виокремлюються з державних вимог, таку таблицю можна вважати стандартом досягнення (діяльності) учнів. Оскільки в таблиці для кількісного обчислення якості результатів використані умовні бали, такий стандарт буде кваліметричним. Наприклад, якщо фактори і критерії виокремлюються з вимог що висуваються Національним центром «Мала академія наук України» (далі – МАН) – маємо норму, що встановлюють науковці МАН. Якщо виокремлення здійснюється з вимог проведення олімпіад – еталон МОН України. Якщо виокремлення здійснюється з вимог проведення міжнародних конкурсних змагань – виходимо з вимог представництва, що проводять ці змагання.

Такі таблиці можна будувати як диференційовано (під кожні умови окремо) при цільовій підготовці для конкретного інтелектуального змагання, так і інтегровано (змішані умови всіх споживачів) для врахування спільної думки щодо досягнень учнів.

Тому узагальнено можна надати таке визначення побудованої таблиці – це модельне представлення ідеалу об'єкту (у нашому випадку – досягнення учня), де зібрані всі унормовані вимоги до його цілей, завдань, структури, діяльності, результату цієї діяльності тощо. Іншими словами, ідеться про формалізовану модель прогнозованого результату – продукту (у нашому випадку, учня-переможця інтелектуального змагання).

Отже, упровадження МІАСОД уможливує: налагодження системи державно-громадського управління навчальними закладами у векторі виявлення інтелектуального потенціалу держави через інформування суспільства, органів державної влади всіх рівнів про якісні показники навчальної діяльності учнів; створення інформаційної бази для аналізу та прийняття відповідних організаційних та управлінських рішень; забезпечення відповідних умов для моніторингу навчально-пізнавальної діяльності учнів навчальних закладів України; стимулювання навчально-пізнавальної діяльності учнів у навчальних закладах.

Отже, при кваліметричному підході результативність учнівських досягнень розглядається як складна властивість об'єкта, як сукупність властивостей продукту діяльності – це забезпечує вирішення основного завдання МІАСОД, а саме: аналітичне оброблення інформації щодо рівня та якості досягнень учнів.

Література

1. Єльнікова Г.В. Технологія інструментарію кількісного вимірювання якості освіти в навчальному закладі / Г.В. Єльнікова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : http://lib.iitta.gov.ua/6922/1/Технол._розроб.інструм.pdf/.

А. В. Уруський,

кандидат педагогічних наук

(Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Україна)

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПІДХОДУ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

Відомо, що рівень знань та розвитку учнів будь-якого класу завжди буде неоднаковий, навіть із використанням сучасних педагогічних технологій та прийомів. Нерівномірність засвоєння шкільної програми та особистісного розвитку учнів загалом обумовлюється сукупністю факторів: особливостями інтелектуальної діяльності, відмінностями розумової працездатності, здібностями, індивідуально-типологічними особливостями учнів тощо.

Нерівномірність формування знань, умінь та навичок зумовлена наявністю суттєвих індивідуальних відмінностей серед учнів. Відповідно, існує необхідність для врахування індивідуальних особливостей учнів та реалізації індивідуального підходу до них. Це забезпечить не лише зайнятість усіх учнів класу та роботою у повну силу відповідно до своїх можливостей, але й формуванням позитивного ставлення до навчання та подальший розвиток їхніх потенційних можливостей.

Для оптимального врахування індивідуальних особливостей учнів та реалізації індивідуального підходу до них, важливо щоб учителі були не лише ознайомлені, але й мали певний досвід для його втілення у загальноосвітніх закладах. Тому, на нашу думку, доцільно здійснювати підготовку майбутніх учителів технологій до реалізації індивідуального підходу до учнів.

У Тернопільському національному педагогічному університеті майбутні вчителі технологій оволодівають основами методики реалізації індивідуального підходу до учнів під час вивчення дисциплін «Методика навчання технології» та «Методика профільного навчання». У процесі вивчення дисципліни «Методика навчання технології» студенти отримують фахову підготовку з реалізації індивідуального підходу на уроках трудового навчання в 5–9 класах. Лекційним матеріалом курсу передбачено розкриття для студентів таких питань, як-от: сутність індивідуалізації та диференціації навчання, види диференціації, особливості врахування

індивідуальних особливостей учнів та реалізації індивідуального підходу до них на уроках трудового навчання й технологій. У лабораторно-практичній роботі «Індивідуалізація та диференціація навчання» студенти виконують такі завдання: виявити та обґрунтувати індивідуальні особливості уявних учнів того чи того класу з урахуванням їх вікових особливостей та змісту навчального матеріалу; здійснити умовний поділ учнів на певну кількість груп; розробити завдання різного рівня складності відповідно до обраного класу, тему заняття та етапи уроку. При виконанні студентами інших лабораторно-практичних робіт курсу теж створюються умови для вдосконалення вмінь з реалізації індивідуального підходу. Так, при розробці розгорнутого конспекту уроку вони складають диференційовані завдання для одного з етапів уроку.

У процесі вивчення дисципліни «Методика профільного навчання» майбутні учителі здійснюють розробку розгорнутого конспекту уроку за однією з програм технологічного профілю технологічного компоненту. Для одного з етапів уроку вони також повинні запропонувати диференційовані завдання з метою врахування індивідуальних особливостей старшокласників.

Можна зазначити, що реалізація індивідуального підходу до учнів забезпечує навчання відповідно до їхніх особливостей інтелектуальної діяльності, здібностей, нахилів, інтересів тощо. Успішна реалізація індивідуального підходу вчителями технологій значною мірою залежить від їх підготовки у педагогічних ВНЗ. Для майбутніх учителів технологій Тернопільського національного педагогічного університету створюються необхідні умови в оволодінні основами методики врахування індивідуальних особливостей учнів та реалізації індивідуального підходу до них у загальноосвітніх закладах.

*N. O. Holiver,
PhD, ass.prof.*

*I. H. Bondar
(Kryvyi Rih National University, Ukraine)*

INTERACTIVE TEACHING ENGLISH BY MEANS OF E-LEARNING PLATFORM «MOODLE»

Teaching English for Specific Purposes (ESP) for students of engineering specialties has its own challenges. Nowadays because of modernization of education in Ukraine and adopting a new “Law on Education”, English Language Teaching community is entering a new stage of interactive learning by means of new technologies.

In this connection a new task is set before language teachers – to find new methods of organizing the material, stimulating and teaching students.

Having become integral part of all aspects of the modern society's life, information and communication technology (ICT), however, offers a great number of tools to respond to the task. Implementation of ICT in teaching/learning have resulted in appearance of *e-learning* – Internet-based distance education platforms offered by both commercial and free Learning Management Systems (LMS) (Blackboard, Moodle). In spite of being “distant”, these LMS are often used in combination with traditional methods. This combination is called *mixed* or *blended learning*.

At Kryvyi Rih National University we use one of the most popular platforms for *e-learning* – Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment). Not being originally designed for foreign language teaching/learning, the system provides plenty of possibilities to be used both in class and online. Using various combinations of its elements (forum, chat, glossary, test, wiki, assignment etc.) teachers can settle various didactic and learning problems, reach particular purposes and solve practical tasks of the lesson, create comfortable learning environment for their students.

At the foreign languages department there were developed 15 Moodle courses, let us consider two of them. To develop speaking skills, the course “*Topics*” is designed for first and second year students of all specialties. It is divided into three modules – “Self-Presentation, Work and Leisure Time”, “Ukraine and Eurointegrating Educational Processes”, “English-Speaking Countries – Economy and Culture” embracing all “general English” topics intended for studying. Each module comprises three or four topics with exercises developed to facilitate students’ studying them. The two-tier presentation (A and B) offers students to choose between easy and intermediate options according to their proficiency level. Some concern that advanced students may choose the easy level appeared groundless as the system of exercises excites their interest in overcoming the problem.

Each level contains a text, pre-text and post-text exercises and starts with a list of hyperlinked words clicking on which provides an opportunity to listen to the word and see their translation. After studying the words students can go on to the pre-text exercises where they are to match or to choose among the elements in the list. On reading the text students can check its understanding by doing the post-text exercises developed in the same way.

The last but one task is making up a story of their own using the offered based on the text questions as a plan and sending it to the teacher. The final stage is oral presentation of the topic in class.

The structure of the course is flexible – students can skip an exercise if they find it too easy (in practice, they almost never do that as they find it interesting to complete the exercise without mistakes) or attempt it several times until they are satisfied with the result. All students’ attempts are registered and the teacher can monitor their activity and give

recommendations if necessary.

Another important part of learning/teaching process is assessment. Moodle allows creating a question bank for continuous and final assessment. For this purpose, we have developed final tests for information technology. To ensure full coverage of the material studied and objectivity, the multiple choice test was chosen among the variety of test forms. The tests consist of 40 to 50 multiple-choice questions and have a 15-20-minute time limit; the number of attempts is limited to 2, the second attempt is assessed lower. The very first test is almost always a disaster as it takes time for students to realize the necessity of hard work during the semester, but then hardly anyone requires the second attempt.

So, we can conclude that practice of using Moodle to implement *blearning* into English teaching/learning, in spite of platform some drawbacks, is as an effective support to traditional, face-to-face teaching/learning.

В.Г. Шамоля,

кандидат фізико-математичних наук, доцент

О.М. Удовиченко, А.О. Юрченко

*(Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка,
Україна)*

ЩОДО ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ГАЛУЗІ ІНФОГРАФІКИ ТА ПОТРЕБУ ЙОГО ОПАНУВАННЯ МАЙБУТНІМИ ВЧИТЕЛЯМИ

Сучасне суспільство перенасичене текстовими потоками інформації, а тому намагається знайти прийоми її ущільнення через візуалізовані форми подання. Такі тенденції обумовили розвиток інфографіки – напряду в галузі ІТ, який опікується унаочненням інформаційного контенту на базі когнітивних (пізнавальних) підходів (про це, зокрема, зазначено в роботах [1-2]). Яскравим прикладом такого розвитку слугує поява усім відомому пакеті офісних програм блоку інструментів під назвою SMART-об'єкти. Його використання надає можливість унаочнювати матеріал через різного роду графічні об'єкти: списки, процеси, цикли, ієрархію, зв'язки, матриці, піраміди, рисунки (рис. 1).

Водночас їх використання не дозволяє підтримати візуалізацію у динаміці, що часто потрібне в навчальному процесі для пояснення різних явищ чи властивостей об'єктів, а тому нами розглянуто інше ПЗ в галузі інфографіки з метою використання тих середовищ, де передбачено створення саме динамічних об'єктів чи процесів. Серед них нами виокремлені такі.

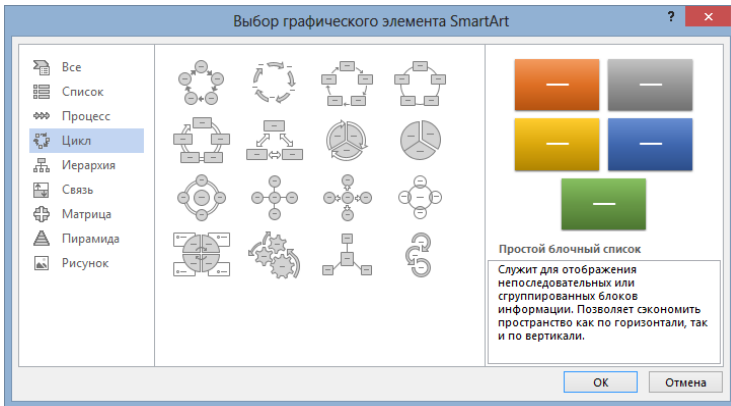

Рис. 1. Вікно вибору графічних елементів SmartArt у Microsoft Word

Adobe After Effects – програма для редагування відео та динамічних зображень, а також застосування цифрових відео-ефектів тощо. Найчастіше використовується при створенні рекламних роликів, музичних кліпів, титрів для телевізійних та художніх відеороликів, при створенні інфографіки та анімації (для мережі, телебачення тощо).

Adobe Flash – мультимедійна платформа, яка використовується для розробки векторних об'єктів, анімації, ігор тощо.

Easelly – програма, що пропонує безкоштовні шаблони для створення інфографіки. Пропонується бібліотека готових форм, стрілок, покажчиків і ліній для створення блок-схем, налаштування кольорних палітр і шрифтів. Передбачено можливість додавати власну графіку для оформлення.

Infogram – безкоштовний сервіс для створення схем, графіків і карт з можливістю завантаження відео та фото для створення інтерактивної інфографіки. Дані для готової інфографіки заносяться в таблицю, що нагадує собою Excel. Вбудований генератор автоматично оновлює створену інфографіку. Одержаний результат можна опублікувати на сайті Infogram, а також вбудувати код авторської інфографіки в сайт.

PowToon – безкоштовний онлайн додаток для створення динамічної інфографіки. У програмі передбачено кілька варіантів анімації тексту, а також моделі різних чоловічків, зроблений засобами векторної графіки, й велику кількість елементів інфографіки.

GoAnimate – цікава онлайн-програма зі створення презентацій, інфографіки та анімаційних відео-роликів. Готову інфографіку можна скачати або викласти на Youtube.

Moovly – це програма для розробки мультимедійних презентацій та інфографіки. Створені відео можна експортувати на канал Youtube або Facebook, а також завантажити в форматі відео або flash.

Сервіс *Sparkol VideoScribe* дозволяє створювати відеоролики з ефектом малювання сюжету від руки. У програмі наявна бібліотека анімованих зображень і картинок на різні тематики. До кожної картинки можна подивитися коротке відео – превью про те, як вона буде намальована в кадрі вашої презентації. У створену презентацію є можливість додати аудіо-супровід і записати голос за кадром. Презентація може бути експортована в відео-формат.

Інструментарій згаданих середовищ досліджується нами в контексті підготовки сучасного вчителя, який має враховувати переваги візуалізованого сприйняття навчального матеріалу учнями. Зокрема, розробляється спецкурс з вивчення різних аспектів візуалізації в навчальному процесі, який окрім теоретичного лекційного наповнення містить практичну частину, зорієнтовану саме на розробку авторської інфографіки на базі когнітивних підходів.

Література

1. Semenikhina E. V., Yurchenko A. A. Professional Readiness of Teachers to Use Computer Visualization Tools: A Crucial Drive // *Journal of Advocacy, Research and Education*, 2016. – Vol.(7), Is. 3. – Pp. 174-178.

2. Семеніхіна О. Професійна готовність використовувати засоби комп'ютерної візуалізації у роботі вчителя: теоретичний аспект / О. Семеніхіна, А. Юрченко // *Наукові записки*. – Випуск 11. – Серія : Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. Частина 4. – Кропивницький : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2017 – С. 43-46.

О. В. Безнощук

(Криворізький дошкільний навчальний заклад ясла-садок № 246, Україна)

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ СПІВПРАЦІ БАТЬКІВ І ВИХОВАТЕЛІВ В РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Пріоритетними напрямками роботи дошкільних закладів стосовно розвитку творчих здібностей дитини є оновлення змісту навчально-виховного процесу, що виявляється у створенні належних умов із забезпечення розвивального середовища, у своєчасному розкритті природних задатків, нахилів і здібностей дитини, інтеграції родинного та суспільного виховання.

У Базовому компоненті дошкільної освіти і чинних виховних програмах велика увага приділяється розвитку, вихованню і навчанню дитини, формуванню життєздатної, свідомої, всебічно розвиненої, творчої особистості дошкільників на підґрунті цілісного підходу, зокрема шляхом залучення дітей до мистецької діяльності. Провідним результатом вважається усвідомлення дитиною себе активним суб'єктом творчості, сформоване в неї емоційно-ціннісне ставлення до рукотворного світу.

У сучасних дослідженнях педагогів – В. Андрєєва, О. Лука, Н. Кичук, Я. Пономарьова, М. Поташніка, С. Сисоєвої та ін. – виокремлені та систематизовані творчі якості особистості, які сприяють успіху в творчій діяльності. Дитяча творчість має свої особливості, тож педагогові необхідно навчитися керувати особливостями її виявлення, розробляти методи, що пробуджують та розвивають дитячу творчість, плекати креативність, нестандартний погляд на світ.

У Базовому компоненті дошкільної освіти у розділі «Культура» зазначається, що дитина, займаючись в цій галузі, повинна прагнути відійти від шаблону, виявляти вигадку та фантазію, винахідливість, експериментувати, вдосконалювати. При цьому вона має вміти передавати свої думки, почуття, стан, настрій, фантазії через образотворче мистецтво. За свідченнями більшості відомих дослідників, які займалися вивченням питань дитячого образотворчого мистецтва, вже з перших етапів ознайомлення з ним дитина починає засвоювати окремі засоби зображувальної мови, яка притаманна професійному мистецтву, хоч у використанні цих засобів дітьми виявляються характерні особливості, специфічні для дитячої діяльності. Під впливом навчання, що проводиться в дошкільних закладах, у дітей з'являється прагнення до засвоєння нових знань і вмій, інтенсивно розвивається уява, сприйняття, спостережливість.

У своїй роботі ми виходимо з того, що малювання – це не просто захопливе заняття а й чудова всебічно розвивальна гра. Такий вид діяльності допомагає дитині вдосконалювати свої творчі здібності, добре розвиває дрібну моторику руки. А нетрадиційний підхід до малювання зробить заняття художньою творчістю є ще цікавішим.

Ми урахували необхідність залучення родини до розвитку творчих здібностей дітей. Для освіти батьків, передачі необхідної інформації використовували різні форми роботи: індивідуальні й підгрупові консультації, інформаційні аркуші, аркуші-пам'ятки, папки-пересувки. У приймальні створили інформаційний блок, у якому в теках перебувають цікаві й необхідні для вивчення батьками матеріали.

З метою залучення батьків до розвитку творчих здібностей дітей у групі організуємо виставки виробів, творчих робіт, запрошуємо батьків на спільні заняття й свята. Разом з батьками виконуємо творчі проекти: «Незабаром, незабаром Новий рік!», виставка «Свято тат, свято мам», куточок для дітей «Майстерня «Умілі ручки». До змісту батьківських зборів включаємо актуальний матеріал.

Для підготовки дітей до школи неабияке значення відіграє сумісна робота з батьками щодо розвитку дрібної моторики пальців рук дітей через художню працю й образотворче мистецтво. Умілість рук є першочерговою основою для розвитку творчих здібностей дітей. Робота з батьками в цьому

напрямі має на увазі наступне:

1. Консультації: «Розвиток дрібної моторики пальців рук», «Такі різні матеріали для аплікації, малювання», «Чим можна зайнятися влітку». «Аплікація із природного матеріалу». «Малювання природним матеріалом».

2. Батьківські збори: практикум «Розвиток дрібної моторики руки». Рекомендації для батьків з розвитку дрібної моторики пальців рук, тестування «Чи розвиваєте ви здібності своєї дитини?», «Творчі здібності, обдарованість у дитячому віці».

3. Оформлення папок-пересувок.

Отже, шляхи розвитку творчих здібностей старших дошкільників варто шукати не тільки в штучно створених креативних ситуаціях, а в щоденній, кропіткій праці вихователів у взаємодії із батьками над набуттям дитиною власного особистісного досвіду творчої самореалізації.

В. А. Білобровенко

(Криворізька загальноосвітня школа I-III ступенів № 103, Україна)

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ПІДЛІТКА У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ

Динамізм, притаманний сучасній цивілізації, швидка зміна техніки і технології в усьому світі, інтелектуалізація праці, гуманізація та демократизація суспільства зумовлюють зростання соціальної ролі творчої особистості з високим рівнем духовності й загальної культури, творця нових цінностей, нових моральних якостей в складному сучасному соціумі. У зв'язку з цим змінюється підхід до неперервної освіти, який передбачає суттєві новації у царині загальноосвітньої школи.

Тенденції розвитку сучасної школи ініціюють формування таких якостей, як самоактуалізація, активне творче самовиявлення, максимальна творча самореалізація, що становлять основу сучасної гуманістичної парадигми, яка є «засобом відтворення й нарощування інтелектуального, духовного потенціалу народу, виховання патріота і громадянина, дієвим чинником модернізації суспільства, зміцнення авторитету держави на міжнародній арені», підкреслюється у Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті.

Вирішення цих складних завдань об'єктивно необхідне для розв'язання реально існуючих суперечностей, що накопичились за останні роки в освітній практиці та суспільстві загалом, це суперечності між: об'єктивною й суб'єктивною необхідністю створення оптимальних педагогічних умов для найбільш повного розкриття творчих якостей і можливостей учнів та відсутністю відповідної науково обґрунтованої технології педагогічного процесу в навчально-виховних закладах; потребою держави у високоосвічених творчих особистостях, здатних працювати й діяти в

нестандартних ситуаціях, та падінням престижу позакласної й позашкільної виховної діяльності, небажанням молоді самостійно залучатись до серйозних творчих пошуків, що зумовлює нагальну потребу виховання духовно зрілої, високоморальної, соціально активної творчої особистості.

Проблемі формування творчої особистості присвячено значну кількість досліджень. Більшість науковців визначають творчість як системне явище, певну сукупність взаємопов'язаних елементів: творчі здібності, творчий процес, ступінь індивідуального розвитку творчих здібностей, якостей особистості, що забезпечують творчу діяльність, яку можна стимулювати і спрямовувати у певну систему. М. Бахтін, І. Бех, Л. Виготський, Я. Пономарьов, С. Рубінштейн, Б. Теплов уважають найважливішими в формуванні творчої особистості психологічні аспекти творчості, внутрішні процеси, а механізм уяви, сприйняття, фантазії, волі – основою творчої діяльності. Наукові праці Г. Альтшуллера, В. Клименка, В. Моляко, Ю. Кулюткіна, Д. Пойа торкаються проблеми управління процесом творчості, створення умов, які б забезпечували інтуїтивне осягнення ідей розв'язання проблеми; створення творчого клімату в науковому, інженерному, педагогічному та учнівському колективах; пропонують особливі евристичні прийоми вирішення творчих завдань, форми стимулювання творчої активності людини.

Проблема розробки шляхів розвитку творчої особистості знаходиться у центрі уваги багатьох сучасних педагогів і психологів (В. Алфімов, В. Андрєєв, Д. Богоявленська, В. Бутенко, В. Загвязинський, В. Кан-Калик, Н. Кичук, П. Кравчук, О. Кульчицька, В. Моляко, О. Лук, М. Поташник, В. Рибалка, С. Сисоєва, Т. Сущенко, Н. Талізїна та ін.).

У сучасних школах ще не створена система особистісного розвитку розумово обдарованих учнів, особливо в період їх навчання з 9 по 11 клас. Теоретичні обґрунтування переконливо свідчать, що є сучасні уявлення про складні багатоаспектні структури обдарованості й необхідні педагогічні умови, що визначають розвиток особистості протягом життєвого шляху людини, але найбільш актуальні ті, які пов'язані з розвитком особистісної творчості у період шкільного навчання.

Н. Лейтес описав особливості учня за різними віковими періодами, визначив періодизацію дитячої обдарованості хоча й умовно, бо важко розділити індивідуальні та вікові моменти у прогнозуванні майбутніх досягнень, які ведуть до окреслення шляхів формування творчої особистості [1].

Щоб глибше проникнути в механізм творчого потенціалу й знайти шляхи заглиблення в творчий процес як важливу форму паралельного розвитку в ланцюжку суб'єкт-суб'єктних відносин у визначенні самостійної творчої діяльності особистості, визначенні творчих інтересів, цілеспрямованих творчих пошуків, необхідно дослідити роль внутрішнього

духовного потенціалу, як одного з найважливіших механізмів розвитку творчої особистості учня.

Література

1. Лейтес Н.С. Способности и одаренность в детские годы / Н. С. Лейтес. – М. : Знание, 1984. – 79 с.

Н. М. Білошанка

(Державний ліцей-інтернат з посиленою військово-фізичною підготовкою «Кадетський корпус» імені І.Г. Харитоненка, Україна)

ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ТРЕНД У ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ

Нині сучасні науковці цікавляться актуальними питаннями розробки інноваційних освітніх технологій впливу на особистість та способів їх ефективного й оптимального використання у навчальному процесі вищої школи. Особливий акцент поставлено не тільки на сутності освітньої технології, її змісті, формі реалізації, але й на можливості якісної передачі інформаційного наповнення, досвіду викладачеві, тобто на оволодінні ним інноваційними технологіями навчання.

Інноваційні освітні технології навчання та викладання у вищій школі забезпечують відповідь на одне з найголовніших питань навчального процесу: яким чином представити навчальний матеріал, передати нові знання та створити умови для їх засвоєння, сформувати в студентів передбачені програмою, навчальним планом умінь і навичок.

Актуальними та затребуваними стають такі технології навчання, які сприяють формуванню умінь швидко опрацьовувати великі за обсягами інформаційні потоки. На нашу думку, однією з таких інноваційних технологій навчання та викладання у вищій школі є візуалізація, в основі якої лежить зорове сприйняття образів і яку ми сприймаємо як ще процес перетворення, стиснення, згортання інформаційного матеріалу в наочний образ, що вимагає не тільки відтворення зорового образу, а і його конструювання.

У психолого-педагогічній літературі широко висвітлюється практика застосування технологій візуалізації. Їх розмаїття дає змогу використовувати візуалізацію не тільки в ході ознайомлення з новими матеріалом, а й на всіх етапах навчання. У роботі [3] автори зазначають, що за допомогою спеціально підготовлених наочних образів (схем, таблиць, схемно-знакових моделей, ментальних карт) можна раціонально організувати навчально-пізнавальну діяльність учнів на різних етапах уроку, певним чином спрямовуючи й регулюючи її і забезпечуючи можливість опрацювання більшого за обсягом матеріалу за меншу кількість часу. Тобто візуалізація повною мірою сприяє інтенсифікації навчального процесу.

Із педагогічної точки зору візуалізація дозволяє підсилити мотивацію навчання шляхом активного діалогу суб'єкта навчання з комп'ютером; різноманітністю й барвистістю навчального контенту (текст + звук + колір + анімація); шляхом орієнтації навчання на успіх (дозволяє довести до розв'язання будь-яке завдання, спираючись на необхідну підказку). Важливим є й те, що візуалізація поєднує компактність подання навчальної інформації зі зручністю такого подання для сприйняття. О. Макарова зазначає, що завданням візуалізації є перетворення величезних масивів інформації в адекватні для людського сприйняття графічні образи, пов'язані єдиним смислообразом [4]. Н. Манько звертає увагу на те, що візуалізація дає змогу подати навчальну інформацію у формі, зручній та адекватній психофізіології людини. Використання візуалізації спирається на досконалість зорової системи людини, яка формувалася упродовж мільйонів років й досягла надзвичайно високого рівня організації. В опрацюванні візуального ряду задіяна суттєва частина мозку людини, завдяки чому зір за ступенем сприйняття перевершує інші органи чуття [5].

У роботі [7] дослідниця звертає увагу на інформаційну і когнітивну функції візуалізації. Під першою розуміється візуалізація навчального матеріалу, яка у динаміці демонструє певні характеристики об'єкта пізнавальної діяльності; друга сприймається як пізнавальна активізація процесів мислення суб'єктів навчання, яка призводить до появи нового знання.

Ми вважаємо, що візуалізація є потужним дидактичним інструментом, застосування якого має бути вмотивованим, доцільним з педагогічної точки зору та методично підкріпленим. Проте, в умовах глобалізації науки й досі залишаються відкритими питання щодо підготовки конкурентоздатних фахівців, зокрема вчителів, до якісної візуалізації навчального матеріалу. Частково ця проблема вирішена в роботах [4-7] з використанням спеціалізованих предметно зорієнтованих програмних засобів. Нами досліджується питання формування вмій у майбутніх учителів математики використовувати засоби комп'ютерної візуалізації у професійній діяльності на основі комп'ютерної інфографіки.

Література

1. Norretranders T. The User Illusion: Cutting Consciousness Down to Size. Penguin Press Science, 1999. – 480 p.

2. Далингер В. А. Теоретические основы когнитивно-визуального подхода к обучению математике : монография / В. А. Далингер. – Омск : изд-во ОмГПУ, 2006. – 144 с.

3. Колмакова Л. А. Организация обучения в образовательных профессиональных учреждениях с использованием методов когнитивной визуализации учебной информации / Л. А. Колмакова, Г. В. Лаврентьев //

Известия Алтайского государственного университета. – Барнаул, 2014. – Вып. 2 (82). – С. 27–32.

4. Макарова Е. А. Визуализация как способ структурирования знаний и формирования ментального пространства : автореф. дис. на соиск. уч. степ. докт. псих. наук : спец. 19.00.07 «Педагогическая психология» / Макарова Елена Александровна – Ростов на Дону, 2007. – 20 с.

5. Манько Н.Н. Когнитивная визуализация дидактических объектов в активизации учебной деятельности / Н.Н. Манько // Известия Алтайского государственного университета. Серия: Педагогика и психология, 2009. – № 2. – С. 22-28.

6. Резник Н.А. Методические основы обучения математике в средней школе с использованием средств развития визуального мышления : дис. д-ра пед. наук / Н.А. Резник. – Мурманск, 1997. – 500 с.

7. Семеніхіна О.В. Професійна готовність майбутнього вчителя математики до використання програм динамічної математики: теоретико-методичні аспекти: монографія / О. В. Семеніхіна, – Суми : ВВП «Мрія», 2016. – 268 с.

Ю. В. Бордюк

*(Кременчуцький національний університет імені Михайла
Остроградського, Україна)*

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ В УМОВАХ СПЕЦІАЛЬНИХ ГРУП ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Обираючи саме інтерактивні технології як засоби формування готовності вихователів до роботи з дітьми в умовах спеціальних груп дошкільних навчальних закладів (ДНЗ), виходили із позиції Г. Москалика, який зазначає, що «активація інноваційної діяльності повинна передбачати якісно нові форми організації структурних, функціональних, зворотних взаємозв'язків і ефективну взаємодію між усіма учасниками навчально-виховного процесу...» [3, с. 321].

Розглянемо дещо ґрунтовніше теоретичні й практичні аспекти цієї проблеми. Слово «інтерактивний» (від англ. *interact: inter*, – взаємний, *act* – діяти) походить з англійської і перекладається як «здатний до взаємодії, діалогу» [2, с. 281]. Сутність інтерактивного навчання полягає в організації постійної взаємодії всіх учасників навчального процесу, жоден з яких не залишається пасивним, оскільки поставлений у ситуацію дієвого пізнання в режимі співпраці [1, с. 58].

У дидактиці питання ефективності навчання шляхом взаємодії, діалогу вважаються фундаментальними. Сучасні науковці (Н. Баліцька, Г. Волошина, М. Кларін, І. Куришева, А. Мартинець, М. Перець,

Н. Побірченко, О. Пометун, М. Петренко, С. Сисоєва, Д. Чернілевський та ін.) акцентують увагу на сутності, специфіці, можливостях та організаційних засадах інтерактивного навчання.

Ми вважаємо, що сутність інтерактивного методичного заходу полягає в спеціальному чином організованій роботі так, що практично всі вихователі виявляються залученими до процесу пізнання, вони мають можливість розуміти і рефлексувати із приводу того, що вони знають і думають. Спільна діяльність вихователів під час методичного заходу в процесі пізнання, освоєння матеріалу означає, що кожен робить індивідуальний внесок у цей процес, йде обмін знаннями, ідеями, способами діяльності.

Інтерактивні технології під час методичної роботи з вихователями, завдяки своїй особливій, наближеній до життя обстановці, створюють мінливий, варіативний простір, у якому бере активну участь кожен педагог; за таких умов він змушений адаптуватися, аналізувати та прогнозувати можливі тенденції професійної діяльності. Відбувається це в атмосфері доброзичливості та взаємної підтримки, що дозволяє не лише отримувати нові знання, але й розвивати пізнавальну діяльність, переводити її на більш високі форми кооперації й співробітництва. У сучасному суспільстві важливою є така особистісна якість фахівця як комунікабельність; вона є невід'ємною професійною характеристикою вихователя, який працює з дітьми з особливими освітніми потребами. Саме використання інтерактивних технологій під час методичних заходів здатне зняти й ментальну закритість, замкненість сучасного молодого фахівця, навчивши його засобам конструктивної комунікації.

Підсумовуючи вищезазначене, можна стверджувати, що суттєвим у забезпеченні активізації процесу навчання, усуненні відносно пасивності вихователів під час методичних заходів, доцільним вважаємо упровадження інтерактивних занять під час методичних заходів, таких діалогічно-дискусійних технологій, як: лекцій-діалогів (дискусії, диспути, бесіди), лекцій-ситуацій, лекцій-конференцій, лекцій-консультацій, які трансформують навчання у сферу інтерсуб'єктності. За такого підходу набуття компетенцій, що здійснюється через опрацювання дискусійних питань, стає соціально значущим феноменом і сприяє співнавчанню та взаємонавчанню, створює атмосферу взаєморозуміння, довіри, взаємної вимогливості й взаємодії.

Аналіз проблеми формування готовності вихователів до роботи з дітьми в умовах спеціальних груп ДНЗ засвідчив потребу в наступних наукових розвідках з метою вивчення й уточнення особливостей використання інтерактивних технологій до здійснення ефективного психолого-педагогічного та корекційно-реабілітаційного супроводу цих дітей в умовах спеціальних груп дошкільних навчальних закладів, підвищення

професійної компетентності педагогів у сфері виховання дітей з особливостями психофізичного розвитку.

Література

1. Каурцев М. Н. Интерактивное обучение педагогов в учебном заведении НПО / М. Н. Каурцев // Методист. – 2007. – № 4. – С.58.

2. Кожушко С. П. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх фахівців з комерційної діяльності до професійної взаємодії : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04/ Світлана Павлівна Кожушко. – Дніпропетровськ, 2014. – 595 с.

3. Москалик Г. Ф. Філософська парадигма модернізації освіти в умовах інформаційно-комунікаційного середовища : монографія / Г. Ф. Москалик –Кременчук : Вид. «Християнська зоря». – 2014. – 321 с.

Г. М. Васянович

(Криворізька загальноосвітня школа I-III ступенів № 8, Україна)

ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНИХ ПОНЬЯТЬ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У суб'єкт-об'єктивних стосунках теоретично виокремлюють три види діяльності: перетворювальну, пізнавальну й ціннісно-орієнтовну.

Процес формування логіко-математичних понять у молодших школярів передбачає цілеспрямовану планомірну пізнавальну діяльність, в ході якої у певній послідовності формується рівень дій дітей і на їх основі – початкові логіко-математичні поняття. Наступний крок пов'язаний із відповіддю на питання про те, чи залишається ця діяльність однією й тією ж протягом дитячого розвитку або ні. Підґрунтям досліджень у цій царині були роботи Л. Виготського щодо соціальної ситуації розвитку дитини, сутності психологічних новоутворень, провідної діяльності й центральних психологічних змін, що вперше виникли в цій діяльності. Подальші дослідження були проведені О. Леонтьєвим, їх було доповнено й поглиблено Д. Ельконіним.

Установлено, що в ранньому шкільному дитинстві спостерігається значне розширення й поглиблення змісту пізнавальної діяльності дітей. У процесі повсякденного життя, в різних сферах життєдіяльності, у спілкуванні з дорослими, навчанні на заняттях у школі перед дітьми розкриваються нові сторони дійсності, нові аспекти пізнання вже знайомих об'єктів. У цьому віці об'єктом активної пізнавальної діяльності дітей стають як різного роду зв'язки між окремими параметрами, властивостями предметів, так і міжпредметні зв'язки й залежності. На кожному етапі еволюції логічного мислення дітей воно є результатом розвитку більш ранніх форм мислення, які створюють для нього відповідні передумови. Логічне мислення працює на основі матеріалу, відібраного в

процесі наочно-дійового й наочно-образного мислення. Дані, отримані в процесі мислення фіксуються в поняттях, як формі мислення, за допомогою якої пізнається сутність предметів та явищ дійсності в їх істотних кількісних зв'язках і відношеннях, що виникають на основі чуттєвого досвіду, який є передумовою формування змістовних понять.

Сутність процесу формування логіко-математичних понять своїм підґрунтям має кількісну характеристику. Поняття відображають світ глибше і повніше, ніж уявлення. Ця обставина зумовлює певну залежність логічного мислення від більш елементарних пізнавальних процесів. Вирішальне значення для інтенсивності новоутворень молодшого шкільного віку має математика, оскільки без логіко-математичної підготовки неможливі ті якісні зміни, що дають змогу дитині перейти до подальшого систематичного шкільного навчання.

Ґрунтовні дослідження психологів, педагогів, вітчизняних і зарубіжних фахівців, науковців і практиків (Л. Виготський, Л. Венгер, Д. Ельконін, О. Запорожець, Г. Костюк, В. Котирло, Г. Люблінська, М. Монтесорі, С. Рубінштейн, С. Русова, В. Сухомлинський, О. Усова, К. Ушинський) надали змогу сформулювати положення про те, що дитину, яка лише починає свій життєвий шлях, необхідно вправляти в двох основних галузях знань – у пізнанні своєї індивідуальності (власних потреб, цілей, ідеалів, особливостей, можливостей тощо) та умов життя, від яких вона залежить і на які сама впливає (природних, предметних, соціальних). За цією логікою основне завдання батьків і педагогів – створення сприятливих умов для відкриття та освоєння дошкільниками основних життєвих реалій – власного «Я» та навколишнього світу.

Проте, ретельного аналізу вікових особливостей та організаційно-педагогічних умов процесу засвоєння понять дітьми молодшого шкільного віку, на нашу думку, не проведено, хоча певного врахування вікових особливостей у формуванні життєвої компетентності дітей молодшого шкільного віку вимагає Базовий компонент початкової освіти, як документ, що покладений в основу педагогічної діяльності, яка спрямована на виховання різнобічно розвиненої, творчо активної особистості дитини. Він вибудований за певною стратегією, має динамічний розвиток та аргументовану логіку в своїй композиції: основними його складниками є сфери життєдіяльності дитини – «Природа», «Культура», «Люди», «Я сам».

Загальнодидактичні та психологічні основи формування в учнів наукових понять вивчали Л. Виготський, П. Гальперін, С. Гончаренко, В. Давидов, В. Зінченко, О. Ляшенко, Н. Менчинська, В. Паламарчук, Л. Сахаров, С. Рубінштейн, Н. Талізін, А. Усова.

Вивчення літератури по темі дослідження, аналіз програм початкових класів дали можливість зробити висновок, що дотепер вивчені й глибоко

обґрунтовані питання необхідності формування таких початкових математичних понять, а саме: про кількість, форму, величину. Необхідним є подальше дослідження позитивного впливу процесу формування цих понять на розумовий розвиток дітей; ролі слова в процесі формування понять; необхідності підготовчого періоду до навчання числам і рахунку.

Література

1. Богуш А. М. Формування оцінно-етичних суджень у дітей старшого дошкільного віку /А. М. Богуш, О. С. Монке. – Одеса : ПНЦ АПН України, 2002. – 239 с.

2. Методика формування елементарних математичних уявлень у дітей / ред. О. К. Грибанової, К. Й. Щербаківної. – К. : Вища школа, 1987. – 136 с.

В. А. Геймур

(Криворізький науково-технічний металургійний ліцей № 16, Україна)

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Динамічна інформатизація суспільства, системне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в усі галузі економічного та суспільно-політичного життя висувають підвищені вимоги до змісту й процесу підготовки діяльності вчителів технологій. За сучасних умов суспільством особливо затребувані майбутні педагоги, здатні на високому рівні сприймати навчальні матеріали засобами інформаційно-комунікаційних технологій та застосовувати їх у своїй професійній діяльності та підготовці до неперервного розвитку своїх інформаційно-комунікаційних компетентностей. Це зумовлює необхідність пошуку інноваційних моделей і методик розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів технологій.

Концептуальні положення щодо модернізації професійної освіти, її інформатизації відображені у Законах України «Про концепцію Національної програми інформатизації» (1998), «Про Національну програму інформатизації» (1998), «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» (2007), «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013). У названих документах зазначається, що запровадження інформаційних технологій у розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів є важливою умовою забезпечення їх компетентності та професійної мобільності на вітчизняному ринку праці.

У зв'язку з цим виникає потреба використання інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці до професійної діяльності вчителів та використання ними цих технологій у своїй майбутній педагогічній

діяльності. Отже, проблема застосування інформаційно-комунікаційних технологій є актуальною та залишається пріоритетною та потребує наукового обґрунтування, доробки та експериментальної перевірки моделі застосування інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці майбутніх учителів технологій. Виходячи з вище зазначеного вважаємо за необхідне розв'язання насамперед таких задач: на основі аналітичного огляду літературних джерел уточнити понятійно-термінологічний апарат; вивчити стан розв'язання проблеми застосування ІК-технологій при підготовці вчителів до педагогічної діяльності; теоретично обґрунтувати організаційно-педагогічні умови використання ІК-технологій; спроектувати та експериментально перевірити модель застосування ІК-технологій; розробити та впровадити програму підготовки вчителів за даною методикою.

Підсумовуючи вище сказане, можна з упевненістю сказати, що новизна, теоретична та практична значимість дослідження є досить актуальною. У процесі роботи буде розроблено та експериментально перевірено модель використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі підготовки майбутніх фахівців технологічної освіти, вивчено основні принципи функціонування та впливу цих технологій на формування конкурентоспроможного, цілеспрямованого, професійно підготовленого фахівця в галузі трудового навчання та технологій в сучасному швидкозмінному інформаційному світі.

Н. І. Давиденко

(КПНЗ «Центр дитячої та юнацької творчості «Дружба» Криворізької міської ради, Україна)

ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Педагогічна діяльність у сучасних умовах має здійснюватися професійно компетентними працівниками, здатними якісно її виконувати, бути готовими до нестандартних ситуацій. До структури професійної компетентності педагога входить методична компетентність у сфері способів формування знань, навичок, умінь учнів. Питанням дослідження цієї складної особистісної риси займаються В. Адольф, О. Бігич, О. Зубков, Н. Кузьміна, А. Кузьмінський, С. Скворцова, Н. Тарасенкова, Т. Шамова та ін.

Н. Кузьміна визначає методичну компетентність як володіння педагогом різними методами навчання й виховання і здатність застосовувати їх у педагогічному процесі [2].

Загалом методичну компетентність педагога дослідники розглядають як здатність розпізнавати й вирішувати методичні завдання, проблеми, що виникають у процесі педагогічної діяльності. Методична компетентність

забезпечує результативність педагогічного процесу, оскільки дає змогу на підставі наукового погляду реалізувати принципи, зміст та форми професійної діяльності. Ця особистісна властивість припускає здатність до методичної рефлексії, вміння критично оцінювати й переосмислювати якості власної професійної діяльності, аналізувати використовувані прийоми й вправи з погляду їхньої доречності й ефективності. Педагог закладу позашкільної освіти повинен не тільки вміти пояснювати новий матеріал і організувати його правильне відпрацювання, але й пропонувати своїм учням певні алгоритми виконання завдань, технологічні схеми, навчати їх прийомам самостійної роботи, пошуку нових шляхів виконання завдання [2].

У структурі методичної компетентності виділяються два види компетентностей – загальні та спеціальні.

Загальнометодичними компетентностями є сукупність таких, як: мотиваційна – відбиває особистісну зацікавленість у самопроєктуванні методичної підготовки; когнітивна – характеризує здатність до підвищення своєї методичної майстерності; інформаційна – віддзеркалює наявність умінь і навичок одержання, обробки й застосування інформації в процесі самопроєктування методичної підготовки на сучасному теоретико-методологічному рівні; комунікативна – описує готовність проєктувати й устанавлювати педагогічно доцільні взаємини; соціальна – усвідомлення соціальної значущості власного методичного розвитку.

Спеціальні методичні компетентності обумовлені предметом викладання або сферою педагогічної діяльності суб'єкта, до них належать: цільова – припускає здатність педагога визначати цілі навчання чи виховання; змістова – визначати зміст навчання чи виховання; проєктувальна – проєктувати освітній процес; рефлексивна – обґрунтовувати ефективність обраних методик; моніторингова – відслідковувати результати навчання чи виховання [1].

Розрізняють такі рівні сформованості методичної компетентності педагога, як-от:

- адаптивний рівень – характеризується спрямованістю методичних знань і умінь на вирішення методичних завдань із урахуванням контингенту учнів та труднощів, що виникають;

- репродуктивний рівень – сформованість у педагога цілісних уявлень щодо методичної діяльності, методичного забезпечення й супроводу навчального процесу, методики навчання і виховання;

- прагматичний або моделюючий рівень характеризується значною цілеспрямованістю, стійкістю й усвідомленістю шляхів і способів методичної діяльності. На цьому рівні відзначається сформованість методичного мислення, здатність до запровадження активних методів, сучасних педагогічних технологій, готовність до пошуку й передачі свого

педагогічного досвіду, здатність до адекватної оцінки власної діяльності, самостійності й відповідальності у прийнятті рішень.

– інтегративний рівень – високий ступінь активності педагогів і результативності методичної діяльності. Індикатором цього рівня є продуктивна методична творчість, високі професійні результати, усвідомлені потреби в безперервному професійному саморозвитку [1].

Існує чимало засобів розвитку методичної компетентності педагога в умовах закладу позашкільної освіти – педагогічні ради, семінари з актуальних проблем освіти, навчально-методичні комплекси, підготовка й освоєння дидактичних матеріалів, посібників, рекомендацій, активні методи проведення занять, поліпшення системи контролю знань тощо. З'являються нові підходи, що використовують сучасні можливості ІКТ, дистанційних і хмарних технологій. Проте, головним була й залишається вимога цілеспрямованого системного впливу на формування педагогічного професіоналізму шляхом самоосвітньої і методичної діяльності, що передбачає постійне ознайомлення педагога із сучасними дослідженнями в сфері діяльності його гуртка; вивчення прогресивного досвіду колег; ознайомлення з новими програмами, технологіями й концепціями навчання й виховання.

Література

1. Кузьмина Н. В. Професионалізм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Н. В. Кузьмина. – М.: Высшая школа, 1990. – 117 с.

2. Люботинский А. А. Характеристика методической компетентности в структуре профессиональной компетентности будущих учителей иностранного языка / А. А. Люботинский // Педагогика: традиции и инновации : материалы V Междунар. науч. конф. (г. Челябинск, июнь 2014 г.). – Челябинск : Два комсомольца, 2014. — С. 154-157.

Н. В. Дедюліна

(Криворізька загальноосвітня школа I-III ступенів № 125, Україна)

МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Під *мультимедійною технологією* ми розуміємо технологію, яка окреслює порядок розробки, функціонування та застосування засобів обробки інформації різних модальностей. Говорячи про різні аспекти використання мультимедійних технологій в освіті, науковці (Р. Гуревич, А. Гуржій, К. Елшир, В. Імбер, М. Жалдак, Ю. Жук та ін.) обмежуються розглядом питань використання *технічного засобу навчання* або комп'ютерно зорієнтованого засобу навчання «нового» покоління, якому притаманні характерні ознаки: можливість об'єднання інформації, представленої в різних формах (текст, звук, графіка, відео, анімація) та

інтерактивний режим роботи з інформацією. Цікавим у дослідженнях є не стільки технологія комп'ютерного іміджу та звуку, скільки освітнє різноманіття та розвиток тих змін, які відбуваються в учневі під впливом мультимедія.

Дослідження феномену «мультимедія» в освіті багатоаспектні: мультимедія як засіб підвищення ефективності навчання в загальноосвітній школі, застосування засобів мультимедія в процесі навчання спеціалістів, мультимедія як засіб навчання й інструмент, за допомогою якого розробляються педагогічні програмні засоби. Ціла низка педагогічних досліджень присвячена розробці методичних основ проектування, створення та використання мультимедійних навчальних програм та мультимедійних навчальних комплексів.

Сучасна мультимедійна продукція дозволяє копіювати частину матеріалу, вивести визначений уривок на великий екран (при наявності мультимедійного проектора). Нові можливості для організації ефективного освітнього процесу у школі представляє сканер, що набагато дешевше ксерокса. Завдяки сканеру можна вносити в комп'ютер будь-які фрагменти текстів, фотографії, малюнки, таблиці тощо. Інтернет дозволяє знайти цікавий для учня та вчителя наочний матеріал високої якості. Набагато ефективніше продемонструвати невеликий фрагмент, ніж показувати цілком навчальний відеофільм, розрахований на цілий урок, а іноді й більше. Вчитель може зробити своєрідний монтаж мультимедійного заняття, та розрахувати його з точністю до секунди, з урахуванням особливостей конкретного класу та кожного учня окремо. Задача вчителя – сконструювати такий урок, що, на його погляд, міг би найбільш ефективно досягти поставленої навчальної мети. На зміну наочному приладдю можуть прийти анімації, рухливі схеми, ілюстрації, що з'являються та зникають. Часто у практичній діяльності вчителя зустрічається необхідність деякі наочні прилади показати не відразу, а у визначений момент. Комп'ютер дозволяє виконати відеоряд ефективно й у найважливіший для вчителя момент.

Опанувавши програму складання презентацій PowerPoint, учитель сам стає режисером свого заняття. Ця програма дозволяє педагогу створити анімаційний опорний конспект уроку, включити відео- та аудіо-фрагмент, зобразити в динаміці якесь явище, подію, що допоможе учневі легше засвоїти новий навчальний матеріал. На якісно новому рівні проходять заняття з використанням методів групового навчання, при проведенні дидактичних ігор, вікторин, конкурсів тощо. Таким чином, саме при конструюванні мультимедійного уроку цілком доречні такі не завжди вдало використовувані в педагогічній літературі терміни, як «режисура», «сценарій», «дизайн» уроку.

При організації оцінювання навчальних досягнень вчителю зовсім не

обов'язково користуватись наявними в мультимедійному підручнику тестами. У його розпорядженні є ряд програм зі складання тестів. Деякі з них надзвичайно прості та доступні навіть починаючому користувачеві. Учитель може формувати банк контрольних матеріалів на свій розсуд, із урахуванням особливостей конкретного класу та конкретного учня. Ряд нескладних програм зі складання можна знайти в Інтернеті та скористатись ними цілком безкоштовно. Крім оперативності контролю комп'ютерне тестування допомагає учням краще підготуватись до державного іспиту.

Використання мультимедійних технологій сприяє формуванню практичних умінь і навичок, розвитку інтуїції та творчих здібностей, прискорює накопичення досвіду. На рівні творчого застосування знань можлива організація самостійного проектування навчальних задач. Учні легко опановують програму PowerPoint, програми для складання тестів. Під керівництвом учителя вони займаються творчістю: складають навчальні задачі, тести, створюють анімації та навіть свій мультимедійний підручник. Наприклад, як узагальнюючий урок була підготовлена мультимедійна вікторина «Україна у ХХ столітті». Кожне запитання команди ставилося з використанням аудіо- та відеосюжетів, великої кількості ілюстрацій. Складний історичний матеріал подавався у привабливій формі, що в підсумку підвищило ефективність уроку.

Використання мультимедійних засобів навчання можливо, якщо сформувати мультимедійне середовище; воно дозволить оптимізувати планування навчального процесу, більш ефективно управляти інформаційно-освітніми ресурсами, здійснювати моніторинг освітнього процесу й забезпечувати систематичний контроль за якістю. Визначальними показниками ефективності впровадження механізму мультимедійного середовища є пошуки інформації (конкретність, точність, правильність); локалізація, запам'ятовування, оцінювання, упорядкування, порівнювання інформації, що дозволяє реалізувати в рамках вищої освіти дві основні мети – підготовка учасників навчального процесу до відбору й користування всіма видами носіїв інформації; користування інформаційними носіями як знаряддям професійної компетентності майбутнього вчителя [1].

Таким чином, на сучасному етапі розвитку педагогічної науки та практики роль мультимедійних технологій у навчанні визначається, насамперед, у розширенні уявлень про засоби навчання. Констатується поява новітнього технічного засобу навчання, для використання якого в навчально-виховному процесі необхідно використовувати апаратні та програмні засоби, що реалізують мультимедійну технологію.

Література

1. Савченко Л. О. Використання мультимедійних засобів навчання в підготовці майбутніх учителів технологій / Л. О. Савченко // Матеріали наук.-практичн. семінару [«Підготовка фахівців інженерно-педагогічних спеціальностей: досвід, проблеми, перспективи»], (Тернопіль, 18 квітня 2013 р.). – Тернопіль, 2013. – С. 93–96.

Н. Л. Долганова

*(КПНЗ «Центр науково-технічної творчості учнівської молоді
Металургійного району» Криворізької міської ради, Україна)*

НОВІТНІ ФОРМИ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Особливістю професійної діяльності педагога є його постійна робота над підвищенням власного фахового рівня, адже він має завжди відповідати потребам реального життя. Педагог, особливо якщо він працює в закладі позашкільної освіти, має постійно оновлювати арсенал педагогічних прийомів, технік і технологій, розробляти нові підходи, освоювати сучасні технологічні прийоми, що вможливають конкурентоспроможність і востребуваність його професійної діяльності. Досвід освітан свідчить про необхідність спеціально організованої роботи, яка б давала змогу педагогові якісно підвищувати науковий рівень я, засвоювати зміст нових програм і технологій їх реалізації, знайомитися з досягненнями психології, педагогіки, галузевих наук, методик викладання, вивчати, усвідомлювати й запроваджувати у власну практику роботи передовий педагогічний досвід, творчо виконувати рекомендації керівних органів освіти, гнучко реагувати на виклики ринкової економіки.

Важливо при цьому правильно обрати форми методичної роботи. Нам близька думка тих дослідників і педагогів-практиків, які розрізняють форми методичної роботи за ступенем активності учасників на пасивні, активні й інтерактивні. Пасивні форми роботи зорієнтовані здебільшого на репродуктивну діяльність і здійснюються з опорою на зону актуального розвитку педагога. Активні форми стимулюють пошук, творчу дослідницьку діяльність педагогів і зорієнтовані на зону найближчого розвитку педагогів. Інтерактивні форми припускають створення нового освітнього продукту в процесі взаємодії всіх суб'єктів освітнього процесу.

Відзначимо, що такий розподіл форм роботи є вельми умовним. Кожна з форм є актуальною, залежно від обставин, рівня підготовленості педагога, цілей реалізації. Наприклад, до пасивних форм належать лекції, педагогічні читання, підготовка рефератів, робота з літературою, складання її картотеки та анотованих звітів, теоретичний семінар, методична оперативка, тематична нарада, кейс-стаді, панорама методичних знахідок, педагогічні роздуми, науково-методичні сесії,

педагогічні виставки (постійнодіючі, екзотичні) тощо. Ці форми забезпечують роботу педагога над підвищенням свого фахового рівня, що створює підґрунтя до розвитку його професіоналізму.

До активних форм методичної роботи варто віднести: професійну виставку, семінар-практикум, методичний фестиваль, методичну декаду, майстер-клас, тренінг, відеотренінг, захист проекту, педагогічна олімпіада, ярмарок педагогічної творчості, методичний аукціон, мозковий штурм (атака), методичний вернісаж, ділові, рольові та інші ігри, які сприяють формуванню інтелектуальної культури й культури саморозвитку педагога.

Розвиток професійної майстерності педагога можливий лише в середовищі, в якому шляхом активної міжособистісної взаємодії відбувається народження нових методичних ідей, концепцій і підходів, тобто в атмосфері співтворчості та співпраці. Цьому сприяє введення інтерактивних форм методичної роботи, а саме: творчий звіт, науково-практична конференція, проблемний стіл, педагогічний консиліум, освітянські вечори, методична естафета, методичний міст, дискусія, методичний ринг, педагогічні турніри, організаційно-діяльнісні ігри, мікрогрупа, фокус-групи, клуб творчих педагогів, творчі наукові дискусії [1].

Як бачимо, досвід методичної роботи в школі налічує велику кількість форм її організації, що дозволяє не обмежувати творчість керівників у їх відборі.

Література

1. Харлаш Л. М. Про нетрадиційні форми у науково-методичній роботі / Л. М. Харлаш // Відкритий урок. – 2013. – № 3. – С. 26-31.

Р. С. Заєць

*(Михайлівська загальноосвітня школа I-III ступенів Казанківського району,
Миколаївської області, Україна)*

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Інформатизація суспільства, всіх галузей народного господарства вимагає від випускників вищих навчальних закладів високої кваліфікації, готовності працювати в інформаційному середовищі. Отже, потрібно формувати в них інформаційну культуру, яка є відображенням рівнів організації інформаційних процесів, сформованості вмінь створювати, зберігати та використовувати на практиці отриману інформацію. Державна програма «Освіта» («Україна XXI століття»), Закони України «Про вищу освіту», «Про Національну програму інформатизації» поставили завдання реформувати зміст освіти якраз в аспекті формування інформаційної культури особистості. Це зумовлено також процесом входження України в єдиний Європейський освітній простір.

Проблема формування інформаційної культури, наукові засади й практичні результати використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі висвітлено в наукових дослідженнях В. Бикова, Р. Гуревича, А. Верлани, Ю. Дорошенка, М. Жалдака, Ю. Жука, В. Клочка, Ю. Машбиця, В. Монахова, Н. Морзе. Психологічному аспекту використання інформаційних технологій у навчальному процесі присвятили свої праці П. Гальперін, Н. Талізін, О. Щербаков.

Базовий рівень інформаційної культури особистості характеризується узагальненістю й універсальністю набору знань, умінь і навичок, що формуються, але разом з тим і відносною простотою щодо компонентів ІК. Для професійного рівня інформаційної культури характерна специфічність знань, умінь і навичок, що пов'язана з галуззю їхнього застосування, але разом з тим він відрізняється від базового рівнем складності, наявністю в учнів на уроках трудового навчання умінь здійснювати пошук необхідних джерел інформації, виконувати розумові операції з фактичними даними.

Учень повинен добре розуміти, як за допомогою комп'ютера можна вирішити різні завдання. Інформаційна культура – це використання цифрових технологій, інструментів комунікації або мереж для отримання доступу до інформації, управління нею, її інтеграції, оцінки та створення для функціонування в сучасному суспільстві.

Поряд із трансформацією понять «комп'ютерна грамотність» і «інформаційна культура» змінюються й традиційні вчительські вимоги до знань на кшталт «знати та відтворювати» трансформуються у вимоги інфосфери – «уміння знайти інформацію». Ефективність пошуку інформації, враховуючи інтенсивність інформаційних потоків, стає визначальним фактором розвитку особистості, формування її інформаційної культури, соціальної адаптованості.

Автоматизовані системи, зокрема навчальні, є ефективним засобом розширення, поглиблення й зміцнення знань та умінь у тій галузі, де спеціалізується фахівець. Використання цих систем сприяє розкриттю творчого потенціалу, пізнавальних здібностей, формуванню наукового світогляду, сучасних понять про культурні та загальнолюдські цінності.

Комп'ютерні й комунікаційні технології є новітнім, альтернативним виявом інформаційної революції. Цим пояснюються значний інтерес і увага, що висуваються до комп'ютерної грамотності, сформованості основ інформаційної культури педагога. Усе більше науковців приходять до висновку, що в результаті одержаних знань про комп'ютери і набуття навичок роботи з ними учні на уроках трудового навчання будуть краще підготовлені до трудової діяльності, матеріального життя в нашому швидкозмінливому світі.

Література

1. Сидоренко В. К. Сучасний педагогічний тезаурус інформаційної культури / В. К. Сидоренко // Інноваційні технології в професійній підготовці вчителя трудового навчання: проблеми теорії і практики : Зб. наук. праць. – Полтава : ПДПУ, 2007. – [Вип. 2]. – С. 5-10.

Г. І. Іванова

(Криворізький державний педагогічний університет, Україна)

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРИ САМОСТІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ

У сучасних умовах глобалізації та інтернаціоналізації засвоєння певного обсягу знань, умінь і навичок не є достатньою умовою підготовки конкурентоспроможних фахівців. Сучасному суспільству потрібні інтелектуально розвинені особистості, які мають високий рівень культури, навички роботи з інформаційно-комунікаційними технологіями та спроможні на високому рівні виконувати свої професійні обов'язки. Одним із напрямів модернізації сучасної вищої освіти в Україні є широке впровадження самостійної роботи студентів, що вимагає перегляду організації освітнього процесу при підготовці майбутніх учителів математики. Перенесення акцентів на важливість зростання частки самостійної роботи в плануванні освітнього процесу у ВНЗ вимагає формування культури такої діяльності. Формування культури самостійної діяльності є процесом поступового перетворення студента з пасивного споживача знань в активного їх творця. Саме оволодіння культурою самостійної діяльності забезпечує розвиток всебічно розвиненої особистості, здатної не лише здобувати знання, а й реалізовувати їх згідно з практичними вимогами сьогодення.

Теоретичні засади формування культури самостійної діяльності як складової професійної культури майбутнього вчителя розглянуто в працях Т. Івашкової, О. Козирєвої, М. Мартиненко, М. Солдатенка, Н. Флорова, І. Щербакової.

Аналіз сутності понять «культура» та «самостійна робота студентів» у контексті культурологічного та педагогічного знання дозволив визначити культуру самостійної діяльності майбутнього вчителя математики як інтегративну властивість його особистості, спрямовану на формування загальнонавчальних і предметних знань, умінь і навичок, що зумовлюють формування фахових компетентностей, мотиваційних характеристик і вольових якостей в умовах безперервної професійної освіти під опосередкованим керівництвом викладача.

Однією з важливих передумов формування культури самостійної діяльності майбутніх учителів математики є оптимізація їх позааудиторної

самостійної роботи, зокрема створення відповідних умов для виконання й забезпечення її результативності. Оптимізувати та активізувати позааудиторну самостійну роботу студентів можна завдяки впровадженню в освітній процес педагогічних ВНЗ можливостей інноваційних технологій, зокрема створення електронних освітніх ресурсів. Електронні освітні ресурси дозволяють засобами інформаційно-комунікаційних технологій формувати відповідну культуру діяльності, а також передбачають мобільність студентів у навчанні.

Розкриємо організацію позааудиторної самостійної роботи майбутніх учителів математики з використанням електронного навчально-методичного комплексу як форми електронного освітнього ресурсу.

Електронний навчально-методичний комплекс забезпечує: якісне засвоєння дисципліни через можливість урахування студентом своїх психофізіологічних особливостей; створення умов для самостійного навчання за допомогою програмного забезпечення, що призводить до активізації самостійної роботи; мобільність студента в навчанні завдяки наявності зворотного зв'язку «студент-викладач».

Створити електронний навчально-методичний комплекс для майбутніх вчителів математики можна за допомогою додатків від компанії Google. Обравши напрям роботи викладач створює власний обліковий запис, наповнює систематизованими матеріалами Google Диск та надає спільний доступ до матеріалів теоретичного, практичного та діагностичного спрямування. Головною перевагою такої форми роботи є те, що інформація доступна студенту в зручний для нього час будь-де і будь-коли за умови вільного доступу до мережі Інтернет. Таким чином створюються достатні умови для виконання позааудиторної роботи у зручний для студента час, що стимулює мотивацію до навчання та особистісний розвиток майбутнього фахівця засобами інноваційних технологій.

У хмарному сховищі Google Діску зібрані основні освітні засоби, необхідні майбутнім учителям математики для виконання самостійної роботи: можливість створення та редагування документів, презентацій, таблиць, форм, без необхідності встановлення відповідних програм на власний комп'ютер.

Зворотний зв'язок викладача зі студентами доречно здійснити шляхом створення на Google Діску персональної папки для кожного студента, в якій він зберігатиме домашні завдання, індивідуальні роботи та інші матеріали, що стосуються навчального процесу. Також перевагою використання служб Google є можливість обміну викладача з кожним студентом миттєвими повідомленнями. Через службу Gmail студенти можуть проконсультуватись з викладачем щодо виконання навчально-дослідних завдань, написання курсових та дипломних робіт тощо.

Діагностування якості виконання позааудиторної самостійної роботи

студентів викладачу доцільно здійснювати за допомогою Google-форм. Останні надають широкі можливості у створенні тестів, подальшій їх обробці та протоколюванні результатів. При перевірці навчальних досягнень студентів з математичних дисциплін найчастіше використовують запитання таких типів, як «Одиничний вибір», «Множинний вибір», «Текст», «Прапорці».

На нашу думку, така організація позааудиторної самостійної роботи є ефективною, оскільки має місце опосередковане методичне керівництво з боку викладача, без його прямої участі (обмін миттєвими повідомленнями); системне діагностування результатів роботи (тестування за допомогою Google-форм); оперативне доведення до відома студентів оцінок за виконану самостійну роботу (спільний документ із рейтингом кожного студента).

Отже, інформаційно-комунікаційні технології спрямовують майбутніх вчителів математики на більш високий рівень засвоєння та систематизації навчального матеріалу, забезпечують ефективне планування, виконання самостійної роботи у зручний для студента час, стимулюють мотивацію до навчання та на особистісний розвиток, тобто підвищують рівень культури самостійної роботи студентів.

О. В. Кантур

(ДВНЗ «Університету менеджменту освіти» НАПН України)

МОДЕРНІЗАЦІЯ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ: НОВИЙ ПОГЛЯД НА ПРОФЕСІЙНЕ НАВЧАННЯ

Міжнародне співробітництво та інтеграція у галузі освіти сьогодні стає важливою нормою серед освітян. Вона дає змогу підвищити мобільність викладачів та учнів, сприяє вихованню самостійності та підвищенню рівня їх самоорганізації. Стає очевидним, що успішність держави залежить від кількості громадян здатних до спілкування зі світом, готових до змін та коректному їх сприйняттю, тобто від необхідної модернізації сучасної освіти. Сьогодні, коли двері для співробітництва, співпраці вітчизняних навчальних закладів з зарубіжними є відкритими, ми вважаємо, що потрібно акцентувати увагу на важливості реформуванні та модернізації національної системи освіти, її успішної інтеграції до світового освітнього простору та посилення конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг. Безперечно, інтеграційні процеси, що відбуваються в суспільстві у XXI столітті, характеризуються зростанням у ньому значення ролі освіти.

Інтеграція не є новим явищем у вітчизняній педагогіці. Інтеграцію знань як основу цілісного сприйняття й пізнання світу, як методичний засіб навчально-виховного процесу розглядали у своїх працях такі відомі педагоги та мислителі, як Я. Коменський (вважав, що всі знання

виростають з одного коріння – навколишньої дійсності, мають між собою зв'язки, а тому повинні вивчатися у зв'язках), Ж.-Ж. Руссо (обґрунтував проблему міжпредметної інтеграції), Й. Песталоцці (відзначав особливу небезпеку відриву одного предмету від іншого, вважав доцільним систематизацію всіх існуючих в світі явищ і предметів, яка має здійснюватися за принципом подібності), К. Ушинський (наголошував, що доки різні предмети викладатимуться незалежно один від одного, навчання не матиме суттєвого впливу на духовний розвиток дитини).

Концепція розвитку України на період 2015-2025 рр., Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр., Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в Європейський освітній простір (2004) та інші правові документи є нормативною основою вирішення цього питання. Ще з середини 90-х років, коли Україна стала членом Ради Європи та визначилася зі стратегією освітніх реформ, провідні науковці країни почали досліджувати питання міжнародного співробітництва у галузі освіти. Серед них Н. Ничкало, В. Кремень, І. Зязюн, В. Беспалько, В. Андрущенко, К. Левківська.

У зв'язку з процесом інтеграції освіти України в європейський і світовий простір, сьогодення формулює низку високих вимог до професійної підготовки майбутніх фахівців різних галузей. Оволодіння необхідними знаннями, уміннями й навичками для подальшої професійної діяльності стає пріоритетним напрямом у професійній підготовці фахівців високої кваліфікації. Забезпечення якості професійної освіти слід пов'язувати як із покращенням технологій навчання й управління, так і з розширенням контактів для оперативного обміну інформацією та людськими ресурсами, що відповідає основним засадам успішному розвитку інтеграційних процесів.

Майже кожен професійний навчальний заклад України прагне налагодити співпрацю з зарубіжними навчальними закладами задля обміну та використання досвіду педагогів, організації та реалізації спільних міжнародних освітніх проєктів, задля культурного співробітництва та підготовки конкурентоспроможних фахівців у будь-якій галузі.

Звичайно, існують чинники, які сьогодні гальмують міжнародне співробітництво України. Передусім це загальна ситуація в країні, яка все ще перебуває у періоді трансформації усіх сфер суспільного життя. По-друге, проблема вільного володіння іноземними мовами, яке б дало змогу вільно спілкуватися та навчатися. По-третє, реформування системи освіти України, яке активно зараз триває та під час якого ми можемо знаходити розбіжності з системами країн Центральної Європи, наприклад, у системі оцінювання рівня знань.

Отже, модернізація освіти необхідна. Необхідна загальна підтримка мобільності викладачів, учнів та студентів, науковців, талановитих та

активних, які забезпечать українській системі освіти істотне підвищення конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг та посилять роль освіти у суспільстві.

Інтеграційні процеси в системі національної освіти виступають як складова всебічної тенденції глобалізації світових процесів розвитку, як визначальний інтелектуальний базис гармонійного розвитку національних освітніх систем світу.

М. Є. Карпова

(Університет імені Альфреда Нобеля, Україна)

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДІАТРІВ ДО РОБОТИ В КОМАНДІ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

На сьогодні лікар-педіатр – це кваліфікований спеціаліст в галузі клінічної медицини, який займається діагностикою, лікуванням та профілактикою захворювань дитячого віку, враховуючи сучасні тенденції та методики лікування. Ефективність роботи майбутнього педіатра залежить як від його професійної компетентності, так і від сприятливого ставлення пацієнта, його батьків до взаємодії з лікарем. У зв'язку з цим роль лікаря змінюється на роль консультанта, радника або психолога як у професійній діяльності з хворою дитиною та її батьками, так й з колегами, середнім та молодшим медичним персоналом. Отже, ми маємо групову форму діяльності, результат роботи якої залежить від чіткого розподілу обов'язків та відповідальності.

На нашу думку, інтегрована система охорони здоров'я має починатися з команди професіоналів, однодумців, які прагнуть до досягнення мети. Робота в команді обумовлена не тільки корпоративною стратегією інтегрованої багатопрофільної медицини, а й складністю й важкістю захворювань пацієнтів. Дух співробітництва є потужним механізмом навчання. Професійний рівень лікарів підвищується з часом, оскільки вони стикаються з необхідністю власного розвитку, без якого не зможуть ефективно працювати в цій системі [1, с. 82]. Такий підхід у наш час є запорукою успіху в роботі педіатра. У своїй повсякденній роботі педіатр контактує як з хворою дитиною та її батьками, так і з лікарями іншого профілю, медичним персоналом середньої ланки, клінічними лаборантами, молодшим персоналом. Від того, наскільки ця взаємодія є якісною, залежить кінцевий результат – лікування та одужання пацієнта, тим паче коли цей пацієнт – дитина. Беручи до уваги західний досвід, треба створювати свою команду, кооперуючи знання та вміння кожного. Поєднання інтегрованої медичної практики (коли лікарі різного профілю лікують одного пацієнта) та інтегрування медичних записів дає змогу

покращити якість медичних послуг майбутніх педіатрів до командної роботи засобами інтерактивних методів навчання.

Насамперед зазначимо, що під технологією підготовки майбутніх педіатрів до командної роботи засобами інтерактивних методів навчання розуміємо систему цілей, методологічних підходів, принципів, змісту, методів, засобів навчання, реалізація якої гарантує досягнення кінцевого результату – підготовку педіатра з високим рівнем готовності до командної роботи.

Зупинимось на методологічних підходах, на яких побудовано технологію підготовки майбутніх педіатрів до роботи в команді засобами інтерактивних методів навчання.

Системний підхід. Дає змогу з'ясувати структуру, взаємозв'язки елементів, їх функціонування, цілісність розвитку. Слід зазначити, що процес підготовки майбутніх педіатрів до роботи в команді засобами інтерактивних методів навчання досліджується як цілісна система, якою є впорядкована множина взаємопов'язаних компонентів (мети, змісту, методів, засобів, форм і результатів навчання).

Діяльнісний підхід передбачає визнання провідної ролі діяльності в реалізації внутрішніх потенцій і резервів особистості, дотримання принципів єдності свідомості та діяльності (саме діяльність обумовлює формування психічних процесів і свідомості людини, які, виступаючи регуляторами, стають основою подальшого особистісного вдосконалення). Реалізація цього підходу передбачає формування в майбутніх лікарів різних за змістом та формою видів діяльності, максимально наближених до майбутньої професійної, сприяє розвитку самоаналізу, рефлексії, моделюванню ситуацій.

Синергетичний підхід досліджує цілісні системи в їх змінюваності й розвитку, педагогічні явища з урахуванням їх неоднозначності, суперечливості. Застосування цього підходу в навчанні майбутніх педіатрів дає змогу скерувати власні дії та дії команди в складних, невизначених ситуаціях.

Культурологічний підхід передбачає бачення освіти крізь призму культури, її розуміння як культурного процесу, що здійснюється в освітньому середовищі, усі компоненти якого «наповнені людськими смислами та слугують людині, яка вільно виявляє свою індивідуальність, здатність до культурного саморозвитку та самовизначення у світі культурних цінностей» [2, с. 251]. За такого підходу професія лікаря-педіатра розглядається як результат соціального й культурного розвитку людства.

Особистісно-зорієнтований підхід полягає в тому, що засвоєння майбутніми педіатрами фахових та гуманітарних знань сприяє розкриттю їх особистісного комунікативного потенціалу, стимулює процеси

самопізнання, самоствердження та саморегуляції, що в подальшій професійній діяльності дає змогу ефективно працювати в команді.

Аксіологічний підхід базується на визнанні ціннісних орієнтацій майбутнього лікаря як регуляторів його діяльності, розкриває механізм формування власних поглядів на підставі загальнолюдських та професійних цінностей. Зазначений підхід забезпечує появу бажання до формування та представлення власних поглядів та ідей, розробки та втілення стратегічних рішень.

Таким чином, дані методологічні підходи є засадничими під час обґрунтування технології підготовки майбутніх педіатрів до роботи в команді засобами інтерактивних методів навчання.

Література

1. Берри Л. Практика управління Mayo Clinic. Уроки лучшей в мире сервисной организации / Л. Берри, К. Селтман. – М. : Издательство «Манн, Иванов и Фербер», 2013. – С. 80-82.

2. Бондаревская Е. В. Педагогика: личность в гуманистических теориях и системах воспитания : учеб. пособие / Е. В. Бондаревская, С. В. Кульневич. – Ростов-на-Дону : Творческий центр «Учитель», 1999. – 560 с.

М. М. Коваль

(Криворізька загальноосвітня школа I-III ступенів №72, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ КОУЧ-ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Початок XXI ст., означений глобальними трансформаціями, стрімким економічним та інформаційно-технологічним розвитком, потребує вчителя – професіонала, озброєного новітніми технологіями, методами й методиками учіння, універсальними знаннями для здійснення завдань освіти й виховання зрослого покоління в умовах нової української школи. Метою повної загальної середньої освіти є різнобічний розвиток, виховання й соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення й навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності.

У багатьох, передусім розвинених країнах, модернізація системи освіти відбувається одночасно за двома напрямками. Перший умовно можна назвати інформатизацією, другий – гуманізацією освіти. Процесам інформатизації нині надається особливо велике значення. І хоча справа ця складна й недешева, держава багато робить для її реалізації. Проте поряд із численними перевагами – необмеженим доступом до інформації, інтенсифікацією процесу навчання, можливістю дистанційної освіти –

робота з комп'ютером забирає час, відведений для живого спілкування вчителя з дітьми та дітей між собою. До того ж Інтернет не має цензури, і учні отримують доступ до будь-якої інформації, у тому числі й тієї, яка може зашкодити морально незрілій особистості. Саме тому паралельно з інформатизацією в освіті запроваджуються педагогічні технології розвитку соціально-психологічних компетентностей (життєвих навичок). Їх мета – сприяння адаптації дітей та підвищення стійкості у сучасному світі.

Відповідно до загальної мети освіти, вказаної в головних компетенціях Нової української школи, місією початкової школи є різнобічний розвиток особистості дитини відповідно до її вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей, формування в неї загальнокультурних і морально-етичних цінностей, ключових і предметних компетентностей, необхідних життєвих і соціальних навичок, що забезпечують її готовність до продовження навчання в основній школі, життя в демократичному суспільстві.

Незважаючи на досить високу ефективність освітніх технологій у самоосвіті та навчанні загалом, безперечним залишається той факт, що особиста роль педагога в мотивуванні учнів до навчання є найвпливовішою.

Окрім особистісних якостей, таких, як харизма, лідерство, авторитетність учителя, сучасний учитель повинен володіти певними методиками, які б у будь-якому контексті сприяли б усвідомленому навчанню. Як засвідчує досвід західних експертів, саме коучинг має шанс стати реальним підґрунтям для більш ефективного навчання. Останніми роками коучинг стає все більш популярним. Зазначимо, що провідними в сучасних концепціях тренінгового навчання є поняття психологічного впливу та особистісних змін.

Короткий Оксфордський словник англійської мови наводить таке визначення дієслова «to coach» – тренувати, навчати, спрямовувати, підказувати, наділяти фактами, а коуч (англ. coach) – тренер, наставник; коучинг – тренування, репетиторство, підготовка. Згідно з більш вузьким визначенням, коучинг – це процес виявлення цілей людини та вироблення оптимальних шляхів їхнього досягнення.

Коучинг, глибинні основи якого базуються на психологічних принципах та моделях, сприяє розумінню й осмисленню дитиною своїх величезних можливостей, які вона, будучи достатньо мотивованою, може успішно реалізувати у своїй діяльності.

Безперечним є ефективність принципів коучингу в шкільній освіті, в якій вчитель перебудовується на тренера. Який же потенціал застосування коучингу для вчителів? Перебудова навчального процесу, мотивація учнів на уроці, виставлення оцінок, проведення атестацій, розподіл повноважень, перевірка виконання завдання, вирішення проблем,

планування і контроль знань учнів, створення з класу однієї команди.

А яка мотивація для учнів? Самостійність, чітке уявлення мети, послідовність етапів навчання, самостійне подолання труднощів у навчанні, пріоритети в навчальному процесі (учень чітко знає, що він хоче), чітке визначення кінцевого результату, підвищення особистої ефективності, гнучкість мислення і адаптивність до змін, задоволення від процесу навчання.

Головне завдання вчителя-коучера – підтримувати в учнів упевненість у своїх силах, сформувати в них адекватну самооцінку. На нашу думку саме віра учнів у свої можливості, ступінь їх усвідомлення сприяє високій навчально-пізнавальній мотивації й формуванню відповідальності за своє навчання.

Процес коучингу складається з декількох етапів: постановка мети, усвідомлення її реальності, аналіз необхідних складових успіху, наявних можливостей, визначення шляхів досягнення мети, вибір стратегії дії, які будуть спрямовані на досягнення мети, моніторинг досягнення мети й аналіз результатів.

Саме на це налаштована Нова українська школа, на формування компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві, зорієнтована на потреби учня в освітньому процесі, що ґрунтуються на партнерстві між учнем, учителем і батьками.

Н. М. Коваль, І. Г. Лясов

(Криворізький природничо-науковий ліцей, Україна)

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ УМІНЬ САМОКОНТРОЛЮ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Вивчення та критичний аналіз психологічної, педагогічної та методичної літератури, осмислення традиційних і новітніх підходів до теорії і практики шкільного навчання підтвердили актуальність проблеми формування в учнів умінь самоконтролю навчальної діяльності. З'ясовано, що сучасними шкільними програмами не передбачено проведення спеціальної роботи з формування умінь самоконтролю навчальної діяльності на уроках, що гальмує активізацію пізнавальної діяльності школярів і розвиток їх інтелектуальних здібностей.

На основі вивчення й аналізу наукової літератури (Ю. Бабаків, В. Буряк, І. Дорно, Л. Жарова, О. Линда, Ю. Овакімян, Г. Собієва) було встановлено, що самоконтроль – це усвідомлена діяльність учнів, яка розглядається як система розумових дій і відбувається за їх власною ініціативою на засадах сформованої самооцінки й саморегуляції. Основною метою самоконтролю є самоперевірка результатів власної навчальної роботи.

Як вказують В. Андреев, Ю. Бабанський, В. Безпалько, В. Буряк, Б. Єсіпов, Н. Лошкарьова, Є. Мілерян, В. Паламарчук, К. Платонов,

О. Савченко, А. Усова, В. Ягупов та ін., уміння самоконтролю навчальної діяльності є синтезом інтелектуальних і практичних дій учнів та зусиль, спрямованих на самоорганізацію пізнавальної діяльності.

М. Москалець сукупність прийомів самоконтролю навчальної діяльності учнів узагальнює у такі групи [1].

I група: прийоми аналізу змісту навчальної діяльності: виявлення мети, засобів діяльності; головного й вузлового; розчленовування матеріалу на частини і складання плану його вивчення; усвідомлення структури і умов навчальної діяльності; хронометраж; створення еталонного образу результату.

II група: прийоми мобілізації ходу діяльності: визначення термінів; критичних строків; факторів успіху; відбір засобів самоконтролю емоцій; мобілізації вольових зусиль; відбір доцільних засобів оптимізації діяльності.

III група: прийоми покрокового самоконтролю: відповіді на контрольні питання; постановка контрольних питань; контроль часу; коректування плану діяльності.

IV група: прийоми з узагальнення результатів діяльності: відтворення матеріалу за планом чи приписом; виконання простих контролюючих вправ; постановка проблемних питань; відтворення з розміркуванням; порівняння з еталоном; рефлексія навчальної діяльності.

V група: прийоми переносу: застосування засвоєного способу навчальної діяльності при виконанні будь-яких вправ; складання приписів; контролюючих завдань різного рівня складності.

Використання систематичних тренувальних вправ сприяє оволодінню школярами прийомами самоконтролю навчальних дій. Як зазначає Б. Єсіпов, вправи такого типу привчають учнів до точності, до прискорення виконання дій і водночас до їх узгодженості між собою, координованості, до розподілу уваги, сприяючи вихованню в учнів почуття впевненості у своїх силах, власних здібностях.

Склад будь-якого прийому, як схема дій або операцій, може бути представлена у вигляді правила, інструкції, припису. Чітке уявлення учня про склад прийому відображує його здатність до узагальнення, спеціалізації, конкретизації та переносу прийому у нові умови, під час здійснення іншого виду навчально-пізнавальної діяльності.

Задля формування вмінь самоконтролю доцільно використовувати приписи і інструкції. Для того, щоб уміння контролювати самого себе перейшло у навичку, необхідно організувати й систематично проводити тренувальні вправи.

Тренування проводиться двома шляхами: а) за допомогою вчителя; б) учнем самостійно. Для цього учитель виконує такі дії:

– підкреслює допущені учнем помилки, не виправляючи їх (виправлення робить учень, користуючись друкованим текстом (зразком

чи ключем);

- виправляє помилки, але аналіз цих помилок робить сам учень;
- робить аналіз виконаного завдання, указуючи на можливі помилки, а учень сам виправляє помилки;
- видає завдання і до нього декілька запропонованих відповідей, а учень вибирає відповідь на свій розсуд;
- забезпечує учня приписами та інструкціями, опорами для самоконтролю.

Учень виконує наступне:

- пише есе «Перевіряю себе» чи детальний план вивченого;
- складає завдання на задану тему;
- порівнює варіанти своїх відповідей з ключем;
- аналізує свої відповіді після настанов вчителя.

У останній час для засвоєння необхідних знань використовуються відеофрагменти та комп'ютерні програми, які можуть посприяти самоконтролю окремих тем навчальних предметів. У ігровій формі відпрацьовуються знання ключових понять, закономірностей, законів, теорій тощо. Комп'ютерні програми надають можливість кожному учневі у відповідному темпі контролювати хід своєї навчальної діяльності.

Отже, підвищенню ефективності роботи з формування в учнів умінь самоконтролю сприяє оптимальне поєднання таких методів, прийомів і засобів навчання, як: порівняння результатів своєї навчальної діяльності зі зразком, складання плану поетапних дій, використання схем, карток, алгоритмів, пам'яток, таблиць, плакатів, креслень, самоаналіз допущених помилок, оцінювання учнями результатів власної діяльності та діяльності своїх однокласників тощо.

Література

1. Москалець М. Дослідження специфіки розвитку прийомів самоконтролю навчальної діяльності студентів / М. Москалець // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Вінниченка. – Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В.Вінниченка. – 2007. – Вип. 72. – Частина 2. – С. 190-194.

Т. В. Косарева

(КПНЗ «СЮТ Довгинцівського району» Криворізької міської ради, Україна)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОЖНОМУ УЧНЕВІ ПОЗИЦІЇ АКТИВНОГО ДІЯЧА ЗАСОБАМИ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ

Для досягнення цілей сучасного суспільства необхідний громадянин, спроможний оперативно приймати нешаблонні рішення, діяти самостійно, творчо. Творчість починається там, де здійснюється самостійний пошук принципів, способів поведінки і дій. Творчість набуває розвитку на основі

самостійності особистості і є вищим ступенем її розвитку. У сучасних умовах самостійність стає центральною якістю особистості, отже, і зміст освіти має орієнтуватися на формування в учнів цієї якості, а не лише на репродуктивну виконавську діяльність. Ця проблема характерна не лише для загальноосвітньої школи, але й для закладів позашкільної освіти.

Загальновідомо, що активність є таким психологічним проявом особистості, що характеризує ступінь участі індивіда у тій або тій діяльності; є однією з властивостей особистості, посиленою, енергійною діяльністю. Такі якості особистості як допитливість, цілеспрямованість, а також оволодіння знаннями й способами навчання: інтелектуальними вміннями, загальними навичками навчальної праці й спеціальними вміннями, відбувається не інакше як в навчально-пізнавальній діяльності [1].

Активність у процесі навчання знаходить свій вияв у ставленні індивіда до пізнавальної діяльності: стані готовності, прагненні до самостійності діяльності, яка спрямована на засвоєння суспільного досвіду, накопиченого людством, знань і засобів діяльності, а також у якості діяльності, яка здійснюється шляхом вибору оптимальних шляхів досягнення мети пізнання. Джерелом пізнавальної активності є потреба учнів у набутті знань, оволодінні засобами навчально-пізнавальної діяльності, у самоствердженні та самовираженні.

Великі можливості щодо розвитку активності учня має позашкільна освіта. Керівники гуртків залучають учнів, розподіляють між ними пізнавальні завдання, творчі роботи, допомагають здійснювати пошук і дослідження, контролюють та коригують цю роботу. Спираючись на ініціативу учнів, керівник гуртка сприяє формуванню в них навичок і умінь організаторів, привчає до самостійності й відповідальності, формує творчі здібності, дає змогу знайти справу для кожного згідно з його бажаннями й здібностями.

Щоб зберегти інтерес та увагу учнів до занять, необхідно, щоб робота проходила організовано, динамічно, без відкладань. Зміст заняття має бути ретельно продуманим, забезпечувати творче поєднання педагогічного керівництва та самостійності гуртківців. Виховні й розвивальні можливості гурткових занять значно знижуються через прагнення педагога задля економії часу виконувати за учнів ту роботу, яка їм під силу, через недостатню увагу до так званих пасивних, невпевнених у собі дітей.

Часто педагог, виходячи з вимог навчальної програми, цілей та завдань гуртка, бере ініціативу у власні руки. Проте, у такий спосіб неможливо навчити учнів діяти. Досвідчені керівники гуртків широко практикують самостійне проведення учнями занять чи їх фрагментів, призначають їх консультантами та помічниками для інших гуртківців. При цьому слід не регламентувати діяльність дітей шляхом роз'яснень, а

демонструвати приклад, підтримувати самостійність та ініціативність учнів під час виконання завдань.

Дієвим стимулом у розвитку пізнавальної самостійності має життєвий, практичний контекст знань, що засвоюються. І якщо на шкільних уроках учитель обмежений навчальними програмами, то заняття гуртка надають можливість розглядати, передусім, ті питання, які цікаві учням або украй важливі для їхнього подальшого розвитку. Необхідно тільки, щоб вони не були відірвані від програми роботи гуртка, а доповнювали та поглиблювали її.

Основна ідея роботи гуртка позашкільного закладу освіти повинна ґрунтуватися на свободі вибору учнями рівня й виду завдання, форми й методів його виконання.

Позиція активного діяча на заняттях гуртка приносить гарні результати, бо виконувана робота не має ознак формальності, в цю роботу учень вкладає всі свої знання, здібності, можливості, формує прагнення показати якнайкращі результати, перебороти труднощі пізнання, шукати шляхи досягнення результату, досліджувати, самостійно мислити.

Література

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.

Т. Д. Куліненко

(КПНЗ «СЮТ Довгинцівського району» Криворізької міської ради, Україна)

НЕТРАДИЦІЙНІ ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ ІЗ ПОЧАТКОВОГО ТЕХНІЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ В УМОВАХ ПОЗАШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Останнім часом спостерігається зниження інтересу школярів до занять у позашкільних навчальних закладах. Тому, з-поміж передових педагогів і науковців відбуваються активні пошуки нового змісту, методів, прийомів і технологій, які сприяють активізації діяльності гуртківців. Дослідники (В. Андреев, О. Лук, В. Моляко, Я. Пономарьов, С. Сисоева, М. Холодна та ін.) рекомендують, поряд із традиційними видами діяльності з засвоєння трудових прийомів, використовувати пізнавально-творчі завдання й нетрадиційні методи й форми роботи.

Нетрадиційні форми проведення занять гуртка початкового технічного моделювання сприяють зниженню втоми й емоційної напруги, завдяки чому учні засвоюють нові знання більш ґрунтовно, в них розвивається інтерес до технічної творчості. Використання нестандартних форм занять створює сприятливі умови для формування в дітей важливих якостей особистості, як самостійність, колективізм, відповідальність, організаторські й комунікативні здібності, уміння планувати свою роботу,

передбачати результати праці, роботи оцінку результатів.

Головним елементом нестандартних занять гуртка є нестандартне завдання. На відміну від стандартного, таке завдання передбачає продуктивну й творчу діяльність учнів. С. Сисоєвою виявлено такі види завдань:

- завдання на виявлення протиріччя, проблемне бачення – задачі-головоломки, задачі-проблеми, парадокси, антиномії, задачі на формулювання проблем;

- завдання з відсутністю повної вихідної інформації – задачі на уточнення мети, умови, вимог та обмежень; з недостатньою вихідною інформацією; з надмірною інформацією, з вихідною інформацією, що містить протиріччя; задачі, в яких практично відсутня вихідна інформація, мета діяльності;

- завдання на комунікативність – реалізації колективної творчої діяльності; на пошук засобів співробітництва;

- завдання на розвиток фантазії та уяви – просторові задачі; задачі та завдання на описання явищ, їх наслідків і передумов;

- естетичні завдання – на формування поглядів, смаків, естетичних критеріїв, оцінки поезії, музичних творів тощо; написання віршів, творів, пісень, музичних творів; малювання та ліплення по пам'яті або за образним сприйняттям.

А також завдання на: прогнозування, оптимізацію, рецензування, розробку алгоритмічних і евристичних розпоряджень, логічні задачі, задачі на управління.

Загалом на такому занятті присутні елементи новизни, змінюються зовнішні рамки в організації діяльності гуртківців, використовуються різного роду «цікавинки», що пропагують технічну творчість і допомагають дітям зорієнтуватися в ній, поряд із груповою організовується колективна діяльність учнів над виконанням завдань, заняття проводиться в нетрадиційному місці або з використанням оригінального оформлення, процес заняття супроводжує музика, відео, інформаційні технології, мультимедіа.

Підготовка і проведення такого заняття вимагає ретельної попередньої підготовки.

С. Сисоєва пропонує такі принципи в організації нестандартних форм проведення занять, а саме: педагогові потрібно відмовитися від шаблону, від рутини й формалізму; необхідно максимально залучати учнів до активної діяльності; основою емоційного тону на занятті повинна бути не розважальність, а цікавість і захопленість; важливо підтримувати множинність думок, альтернативність; розвивати відносини взаєморозуміння в групі; із повагою ставитися до щонайменших проявів креативності гуртківців, заохочувати питання, бажання виконувати

завдання за власним планом.

Педагоги в своїй роботі використовують чимало нестандартних форм проведення занять. Наведемо ті з них, які доступні молодшим школярам на заняттях з початкового технічного моделювання, зокрема:

- заняття-змагання: конкурс, турнір, кросворд, вікторина, лотерея, фестиваль;
- заняття, засновані на жанрах і методах пошукової роботи: дослідження, винахідництво, інтерв'ю, проект;
- заняття, зміст яких спирається на фантазію: заняття-казка, заняття-сюрприз, заняття-подорож, заняття-екскурсія.
- ігрові заняття: рольова гра, перфоманс, інсталяція, «телевізійні ігри» («Щасливий випадок», «Найрозумніший», «Хижак і трав'яні» тощо);
- інтегровані заняття: «усний» журнал, літературно-музична вітальня, спектакль.

Під час вибору нетрадиційних форм проведення занять керівникові гуртка необхідно враховувати особливості свого стилю педагогічної діяльності, характеру й темпераменту, рівень підготовленості учнів, матеріально-технічну базу закладу.

Література

1. Сисоєва С. Основи педагогічної творчості : Підручник / Світлана Сисоєва. – К. : Міленіум, 2006. – 346 с.

М. М. Крижанівський, О. І. Фурман
(Криворізький державний педагогічний університет, Україна)

ФОРМУВАННЯ НАВИКІВ У СТУДЕНТІВ ТЕХНОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ПІД ЧАС ХУДОЖНЬОЇ ОБРОКИ ЛИСТОВОГО МЕТАЛУ

Сучасний рівень підготовки вчителів трудового навчання і технологій вимагає створення сучасної теоретичної й методичної бази для формування творчої особистості. Теперішній етап розвитку художньо-професійної освіти пов'язаний із декоративно-прикладною специфікою, яка формує в студентів художньо-професійну культуру і готує майбутнього вчителя не тільки як професіонала, а й людину певної культури.

Теоретичні та практичні аспекти підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності розглядаються у працях І. Багаєва, Н. Бакланової, А. Деркача та ін. У структурі художньо-професійного підходу досліджено культурно-естетичний зміст і професійні засади діяльності (Н. Валькова); професійна культура дизайнерів (А. Ассесоров, Н. Воронов). Однак, проблема формування навиків у студентів технологічно-педагогічних спеціальностей під час створення художнього образу з листового металу на заняттях із ДПМ досліджена недостатньо. Розглянемо методику організації практичної діяльності студентів, яка забезпечить ефективність формування

таких навиків у студентів під час формотворчого процесу з листового металу на заняттях з елементів ДПМ.

Щоб зробити виріб з листового металу, необхідно виліпити з пластиліну чи глини його образ і перевести у твердий матеріал (гіпс або дерево) задля отримання зразку об'єкту. Безумовно, початком роботи є малюнок, ескіз. Але малюнок не дає повного бачення об'єкта. Тому перед собою має бути зразок майбутнього виробу.

Знаючи властивості металу, наскільки він податливий в роботі, а також саму складність виробу, ми вирішуємо який вибрати матеріал – це може бути кольоровий або чорний метал.

Для виготовлення художнього образу в листовому металі звичайний, стандартний інструмент необхідно переробити. Його потрібно зменшити за товщиною або по ширині, залежно від запроєктованого виробу. Наприклад, нам потрібен напилік з грубою насічкою – це личковий напилік і надфіль для обробки визначеного матеріалу не підходить. До того ж надфіль дуже короткий, що забирає багато часу при опилуванні. Для цього потрібно взяти личковий напилік і розпустити його по товщині й отримати своєрідний надфіль із широкою і довгою робочою частиною. Але потрібне й ребро довгої робочої частини, тому потрібно розпустити вже по ширині і другий личковий напилік. Це дуже кропітка, точна і тривала робота.

Для створення об'єму виробу і надання йому натурального вигляду використовується метод «подріблення» – це різання жести або листового металу на невеликі смужки, за допомогою яких легше створювати об'єм.

Формування (розтягування) сфери (опуклості) без нагрівання («холодна ковка») називають методом «відклепування». Під ударами молотка матеріал навколо випуклого місця витягується і поступово вирівнюється. Для випрямлення листового металу користуються молотком і рихтовочною плитою.

Знову ж таки, щоб сформувати певну опуклість або увігнутість звичайний інструмент не підходить. Тому для повної сфери або опуклості потрібно виготовити спеціальні молотки з певним радіусом бойків з одного боку, а з протилежного боку – «кулю» певного діаметру й плиту з різними отворами.

Щоб придати виробу більшого об'єму і естетичного вигляду застосовують метод «відбортовки».

Метод декору під кору дерева зовсім новий і багатьом невідомий, щоб імітувати кору дерева на поверхні металевого виробу спочатку потрібно зробити інструмент. Готується зубило з певною довжиною ріжучої частини, яка притупляється, унаслідок чого вона дає слід тупого зубила й на прутку. Під різними кутами робляться сліди, які імітують форму кори.

Формування таких умінь і навиків у студентів під час роботи зі

створення художнього образу на заняттях з елементів ДПМ є складним процесом, який акумулює всі досягнення і розвитку сучасних освітніх і промислових технологій.

О. А. Кушніренко

*(«КЗ «Олександрівська ЗШ I–III ступенів Долинської районної ради»,
Україна)*

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ПРАКТИКУ РОБОТИ ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ

Головним питанням розвитку освіти ХХІ століття є опанування учнями вмінь і навичок саморозвитку особистості, що не можливо без оновлення методів та прийомів навчання. Окреслена проблема може бути вирішена шляхом впровадження інноваційних технологій організації процесу навчання, які будуються на комплексному психологічному вивченні особистості всіх учасників навчально-виховного процесу. Саме такий підхід дає можливість позитивно розвивати інтелектуальну, соціальну, духовну сфери школяра, сприяє їх соціальному самоствердженню й культурному самостворенню.

Біологія – дисципліна, яка формує уявлення про роль людини в світі. Її вивчення учнями потрібно для того, щоб вони навчилися думати, знаходити компроміси, аналізувати, систематизувати, узагальнювати, вміли відстоювати свої принципи та критично ставитися до будь-яких аргументів. Через це актуальність проблеми використання інноваційних технологій навчання на уроках біології полягає в тому, щоб зорієнтувати дитину на досягнення нею цілей, які вона сама собі поставила з врахуванням сучасних досягнень науки та техніки.

Успіх реалізації впроваджених технологій залежить від вибору вчителем раціональної системи методів і прийомів активного навчання. Найбільш вдало, на нашу думку, сукупність певних технологій навчання можна застосувати під час створення проєктів. Проєктна технологія – це інноваційна форма роботи організації освітнього середовища, в основі якої лежить комплексний характер діяльності тимчасового колективу спеціалістів в умовах активної взаємодії з навколишнім середовищем [1]. Метод проєктів надає вчителю широкі можливості для зміни традиційних підходів до змісту, форм і методів навчальної діяльності, піднімаючи на якісно новий рівень всю систему організації процесу навчання. Він може знайти застосування на будь-яких етапах навчання, у роботі з учнями різного віку, різних здібностей і під час вивчення матеріалу різного ступеня складності [2]. Саме при роботі над проєктом учні відчують повну узгодженість навчання з життям, з інтересами які ставлять їх у

становище дорослої людини. І тоді учень нагадує лікаря, інженера, учителя, для якого теоретичні знання – засіб творчих пошуків. Зрештою активно розвивається мислення учнів із опорою на науку.

Одним із яскравих прикладів широкого впровадження методу проектів у загальноосвітній навчальний процес в нашій державі є робота над екологічними проектами, під час яких учні мають можливість оволодіти навичками наукового пошуку, відбору матеріалу, необхідного для розкриття теми проекту та його реалізації, узагальнення та аналізу, методами екомоніторингу, вмінням представляти свій інтелектуальний продукт. Саме такий проект було запропоновано створити учням Олександрівської школи під час проведення тижня біології.

Тема «Рослинні угруповання рідного краю» була обрана не випадково, адже територія села має кілька заповідних угідь. Основна мета створення такого проекту ознайомити учнів з рослинними угрупованнями рідного краю, формувати дослідницькі навички, розвивати логічне мислення, пізнавальну активність учнів та виховувати любов до природи.

Під час роботи учні розділились на групи ботаніків, орнітологів та ентомологів. Крім того індивідуально працював «художник», основним завданням якого було продемонструвати красу та неповторність природи рідного краю. За результатами роботи були зроблені аргументовані висновки щодо розмаїття рослинних угруповань та їх роль в житті тварин; учні навчилися працювати в команді та виконувати різні соціальні ролі.

Отже, підвищення якості освіти та виховання школярів у сучасних умовах вимагають від учителя бути суб'єктом інноваційних процесів. Проектна технологія в навчанні природничих дисциплін передбачає використання педагогом сукупності дослідницьких, пошукових, творчих за своєю суттю методів, прийомів, засобів. Метод проектів є одним із особливо результативних засобів з формування вмінь учнів працювати в команді та критично мислити, розвивати комунікативні навички, здобувати, аналізувати й обробляти інформацію, виконувати дослідницьку роботу.

Література

1. Мельник Л. С. Формування ключових компетентностей методами інтерактивного навчання / Л. С. Мельник // Біологія в школах України. – 2008. – № 5 – С. 32.
2. Технологічні підходи до проектування уроку / І. І. Зайцева, Г. Д. Довгань, О. Є. Шматько, Н. О. Анісікіна, Л. М. Дементьєва, В. М. Андрєєва // Проектуємо урок разом. Ч.1. Урок 4. – 2006. – С. 17–29.

I. А. Левіна,

кандидат педагогічних наук, доцент

(Південноукраїнський національний педагогічний університет імені

К. Д. Ушинського, Україна)

МУЛЬТИМЕДІА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНО-ПРОЕКТУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Перехід до нових економічних умов в Україні змінив характер вимог до рівня підготовки випускників освітніх установ: на перший план висувається мета розвитку особистості творчої, мобільної, здатної самостійно вирішувати проблемні ситуації, застосовувати знання, що було отримано, для вирішення нових завдань, тим самим збагачуючи свій життєвий досвід. Ідея творчості пов'язується в сучасній свідомості з ідеєю прогресу, підвищенням соціального і культурного престижу продуктів творчої діяльності. У реаліях сьогодення творчість трактується як глибинний особистісний процес, що не підлягає стандартизації, коли об'єктом діяльності стає сама людина, а не тільки навколишнє середовище. У зв'язку з цим вважаємо за необхідне звернутися до категорії «креативність», яка включає не тільки діяльнісний, але й особистісний аспекти творчості й розуміється як творчі можливості (здібності) людини, які проявляються в мисленні, почуттях, спілкуванні, окремих видах діяльності, характеризують особистість або її окремі сторони, продукти діяльності, процес їх створення.

Зміни в шкільній освіті передбачають наявність у вчителя готовності до вдосконалення методики навчання, умінь перетворювати, доповнювати, інтегрувати наявний навчальний матеріал, що, зі свого боку, неможливе без сформованості у педагога креативно-проектувальної компетентності.

На підставі здійсненого аналізу понять «професійна компетентність», «проектна компетентність», «креативна компетентність», «проектування», «проектна діяльність», «креативність», «креативна діяльність», «творча особистість», враховуючи завдання, які повинен виконувати майбутній учитель, було визначено поняття «креативно-проектувальна компетентність» майбутніх учителів, яке ще не досліджувалось.

Поняття «креативно-проектувальна компетентність» майбутнього вчителя розуміємо як інтегративну професійно-особистісну якість, засновану на знаннях, уміннях, особистісному досвіді й ціннісних орієнтаціях учителя, що сприяють ефективній підготовці та впровадженню креативних освітніх проектів. У структурі креативно-проектувальної компетентності майбутніх учителів виокремлюємо такі компоненти: мотиваційний, когнітивний, операціональний та оцінний. Мотиваційний компонент включає позитивне ставлення до створення освітніх проектів, прагнення вирішувати педагогічні творчі завдання і стимули, прояви активності й самостійності в проектній діяльності. До когнітивного

компоненту належать система знань щодо методики викладання дисциплін на основі застосування креативних технологій, розуміння специфіки застосування ІКТ в ході проектно-творчої роботи. Операціональний компонент презентують дослідні, організаторські, проектувальні вміння, що дозволяють проектувати й реалізовувати креативні освітні технології, організовувати самостійну творчу роботу, проектувати навчально-творчу роботу із застосуванням ІКТ. До оцінного компоненту належать здатності об'єктивно оцінювати досягнення щодо застосування креативних технологій у власній проектній діяльності; до аналізу й рефлексії власної творчої діяльності; до самовдосконалення.

Відповідно до визначення і структури креативно-проектувальної компетентності було виявлено критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-діяльнісний і рефлексивно-оцінний) і рівні (початковий, продуктивний і творчий) її сформованості.

З урахуванням вимог компетентнісного підходу до освітнього процесу була розроблена модель формування креативно-проектувальної компетентності майбутніх учителів засобами мультимедіа. Розроблена модель містить цільовий, змістовний, технологічний і аналітико-результативний блок. Кожний блок моделі націлено на формування відповідного компонента креативно-проектувальної компетентності. Як мультимедійний продукт, що застосовується, виступає мультимедійний навчальний посібник з педагогіки.

Мультимедійний навчальний посібник з педагогіки визначаємо як сучасний мультимедійний засіб навчання для вищої педагогічної школи, що містить систематизовану інформацію відповідно до навчальної програми з педагогіки з урахуванням сучасних завдань професійної підготовки вчителя та міжпредметних зв'язків із іншими дисциплінами педагогічного циклу. Посібник розроблено із застосуванням різноманітних засобів мультимедіа та побудовано згідно з сучасними загально-дидактичними принципами та підходами до навчання. МНП містить такі розділи: мультимедійний підручник, бібліотека мультимедійних наочностей, віртуальна лабораторія та тестовий тренажер. Інтерфейс посібника не вимагає від користувача спеціальних навичок та підготовки, окрім оволодіння елементарними навичками роботи з персональним комп'ютером. Використання мультимедійного навчального посібника з педагогіки можливе у кількох режимах, серед яких: «Лекції», «Конструктор лекцій», «Практичні та лабораторні заняття», «Конструктор практичних та лабораторних занять», «Завдання для самостійної та індивідуальної роботи», «Конструктор тестових завдань», «Довідкова інформація» тощо.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в проведенні експериментальної роботи щодо формування креативно-проектувальної компетентності майбутніх учителів відповідно до розробленої моделі.

Література

1. Брякова И. Е. Методическая система формирования креативной компетентности студентов-филологов педагогического вуза : дис. д-ра пед. наук / Брякова И. Е. – СПб. : РГПУ им. А.И. Герцена, 2010. – 463 с.

Скворцова С. О. Проектувально-моделювальна складова методичної компетентності вчителя математики / С. О. Скворцова [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://skvor.info/publications/articles/view.html?id=173>.

І. М. Левченко

(КПНЗ «Центр дитячої та юнацької творчості «Дружба» Криворізької міської ради, Україна)

ЗАПРОВАДЖЕННЯ РЕФЛЕКСИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМУ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Забезпеченню результативності освітнього процесу сприяє, на рівні з іншими чинниками, належне його осмислення й оцінювання, тобто застосуванням механізмів педагогічної рефлексії.

Рефлексія (з лат. – вигін, відображення) – це процес самопізнання суб'єктом внутрішніх психічних актів і станів; це форма усвідомлення діючим індивідуальним або сукупним суб'єктом (людиною або громадськістю) того, як він дійсно сприймається й оцінюється іншими суб'єктами [3, с. 290].

Рефлексія в педагогіці – це процес і результат фіксування учасниками педагогічного процесу стану свого розвитку, саморозвитку й причин, що їх спричинили [2]. За умови грамотного й системного застосування, рефлексія може стати для педагога й потужним інструментом психолого-педагогічного дослідження, і засобом, що актуалізує його особистісний саморозвиток, і ефективним чинником протистояння професійному вигорянню.

Компонентами педагогічної рефлексії є діяльність учнів, власна педагогічна діяльність та педагогічна взаємодія в системі «педагог-учень».

С. Кашлев визначає такі функції педагогічної рефлексії, як-от:

– проектувальна – моделювання й цілетворення педагогічної діяльності;

– організаторська – організація на підставі рефлексивних процесів продуктивної діяльності й взаємодії;

– комунікативна – забезпечує пошук спільних тем і ситуацій для спілкування педагога й вихованця;

– створення сенсу – формування в свідомості учасників педагогічного процесу змісту їхньої діяльності;

– мотиваційна – визначення спрямованості характеру,

результативності діяльності й взаємодії педагога та учнів;

– корекційна – спонукання учасників педагогічного процесу до коректування своєї діяльності й взаємодії [2].

Звичка до рефлексії є наслідком докорінної зміни в ставленні педагога до власної професійної діяльності. Він не просто передбачає результати своєї діяльності, але й починає довільно організовувати її: формулювати й обґрунтовувати цілі, аналізувати їх з огляду на значущість і можливості досягнення. Педагог не просто діє на основі вироблених у нього програм, але й створює нові педагогічні підходи й концепції. Нарешті, він не лише контролює свою діяльність шляхом порівняння її результатів з еталоном, але й визначає різноманітні критерії, показники контролю й оцінки.

Рефлексивні технології загалом передбачають перетворення розумової й практичної діяльності суб'єктів через психологічні механізми їхньої рефлексії. Технологію розгортання педагогічної рефлексії можна представити в такий спосіб:

1. Звертання до досвіду як фіксація того, що відбулося без аналізу або інтерпретації.

2. Звертання до почуттів і переживань, що супроводжують досвід, їхня образна констатація.

3. Повторне звертання до досвіду, його переосмислення для формування теоретичних принципів, що виступають як гіпотези.

4. Презентація конкретного досвіду, що з'явився в результаті рефлексії пережитого, знаходження нового досвіду [1].

Технологічним інструментарієм рефлексивних технологій є власне рефлексія, а також аналіз, самоаналіз, поточний контроль і оцінка результатів, групова дискусія.

До арсеналу рефлексивних технологій можуть бути віднесені: есе, картки настрою, міні-твір, «ключове слово», методика незакінчених речень, анкета-газета, ланцюжок побажань та багато чого іншого.

Як результат застосування рефлексивних технологій є сформована здатність педагога до самостійного знаходження нових норм і способів діяльності на основі аналізу й критичної реконструкції педагогічного процесу.

Література

1. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / укл. Н. П. Наволокова. – Харків : Основа, 2009. – 176 с.

2. Кашлев С. С. Современные технологии педагогического процесса : пособие для педагогов / С. С. Кашлев. – Мн. : Высшая школа, 2002. – 95 с.

3. Психологический словарь / [общ. ред. В. В. Давыдова, А. В. Запорожца, Б. Ф. Ломова]. – М. : Педагогика, 1983. – 448 с.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Соціалізація – процес засвоєння людським індивідом зразків поведінки, психологічних установок, соціальних норм і цінностей, знань, навичок, що дозволяють йому успішно функціонувати в суспільстві.

Соціалізація має два аспекти: індивідуальний і суспільний. З погляду окремого індивіда соціалізація вможливає його успішну адаптацію до життя в суспільстві. Для суспільства загалом соціалізація виступає як механізм соціального контролю, що забезпечує цілісність соціуму й протидіє антигромадській поведінці. Отже, коли ми говоримо про соціалізацію, не дарма виникає такий семантичний ланцюжок, як соціальний, асоціальний, девіантний, десоціальний тощо.

У процесі соціалізації люди навчаються тому, як поводитися, емоційно реагувати на різні ситуації, переживати й проявляти різні почуття; яким чином пізнавати навколишній природний і соціальний світ; як організувати свій побут; яких морально-етичних орієнтирів дотримуватись; як ефективно брати участь у міжособистісному спілкуванні й спільній діяльності. Механізми соціалізації розподіляють на соціально-психологічні й соціально-педагогічні.

До *соціально-педагогічних* механізмів належать: традиційний (засвоєння людиною норм, еталонів поведінки, поглядів, стереотипів, які характерні для її родини й найближчого оточення); інституціональний (функціонує в процесі взаємодії людини з інститутами суспільства й різних організацій, як спеціально створені для його соціалізації, так і для реалізації функцій соціалізації, паралельно зі своїми основними); стилізований (діє в рамках субкультури); міжособистісний (функціонує в процесі взаємодії із суб'єктивно значущими для людини людьми); рефлексивний (усвідомлення й переживання тієї реальності, у якій людина живе, і самої себе).

До *соціально-психологічних механізмів* належать:

1) ідентифікація – це ототожнення індивіда з деякими людьми або групами, що дозволяє засвоювати різноманітні норми, відносини й форми поведіння, які властиві навколишнім. Прикладом ідентифікації; є статево-рольова типізація – процес набуття індивідом психічних особливостей і поведінки, характерних, для представників певної статі;

2) наслідування – свідоме або несвідоме відтворенням індивідом моделі поведінки, досвіду інших людей (манер, рухів, учинків тощо);

3) навіювання – процес неусвідомленого відтворення індивідом внутрішнього досвіду, думок, почуттів і психічних станів тих людей, з якими

він спілкується;

4) соціальна фасилітація – стимулюючий вплив поведінки одних людей на діяльність інших, у результаті якого їхня діяльність протікає вільніше й інтенсивніше;

5) конформність – усвідомлення розбіжності в думках з оточуючими людьми й зовнішня згода з ними, реалізована в поведінці.

Результатом соціалізації виступає *соціалізованість* – сформованість характеристик людини, що задають статусом і необхідних даним суспільством.

А. Мудрик виокремив три основні фактори соціалізації – макро, мезо і мікро фактори. Провідні фактори соціалізації – цілеспрямоване виховання, навчання й випадкові соціальні впливи в діяльності й спілкуванні.

Заклад позашкільної освіти володіє значним потенціалом у справі соціалізації дитини, оскільки орієнтується на створення умов для формування кожною дитиною уявлення щодо самої себе й довкілля, надає педагогічну підтримку в соціальному самовизначенні; здійснює практичну підготовку школярів до життя й професійного самовизначення, сприяє розвитку в особистості наявних задатків, схильностей, інтересів, що мають соціальну цінність.

По-перше, варто відзначити значущість соціокультурного середовища закладу позашкільної освіти для соціалізації дитини.

Л. Виготський розглядав соціалізацію як присвоєння індивідом суспільного досвіду, всієї культури суспільства. З точки зору сучасних науковців соціалізація припускає процес різнобічного пізнання людиною навколишньої його соціальної дійсності, оволодіння навичками індивідуальної й колективної роботи й включає соціально-психологічні механізми, за допомогою яких досягається залучення індивіда до людської культури (А. Петровський і М. Ярошевський). Усе це притаманне середовищу позашкільного освітнього закладу.

Своєрідність позашкільного закладу як місця соціалізації полягає в тому, що він забезпечує змістове дозвілля учнів, поєднує його з різними формами освітньої діяльності й, як наслідок, скорочує простір девіантної поведінки, вирішує проблеми зайнятості дітей, їх професійного й соціального самовизначення, створюючи своєрідний соціально-освітній простір. Вагомий внесок позашкільної освіти полягає в створенні умов для входження вихованця в простір матеріальної та духовної культури суспільства через гурткову та суспільно-корисну діяльність, зокрема: естетичну, технічну, музичну, художню, культуру розумової праці, громадянську, політичну, національну культури, ядром якої є моральна культура. Зауважимо, що культура є світом цінностей, вона акумулює в собі загальноприйняті соціально значущі речі, тому залучення до культури,

особливо національної, є провідним засобом соціалізації.

По-друге, соціалізація індивіда можлива тільки в колективі й відбувається через колектив, що є однієї з найважливіших закономірностей виховання. У процесі педагогічної роботи необхідно створювати здоровий і згуртований виховний колектив і вміло використовувати його для різнобічного розвитку особистості, залучаючи її до суспільно-корисної та продуктивної діяльності. У різновидах колективної роботи, у колективних стосунках спрацьовують психологічні механізми соціалізації.

Найголовнішим у справі соціалізації є створення цілісної виховної системи закладу. Така система забезпечує особливий уклад життя, що формує у вихованця систему ціннісних ставлень: до себе та інших людей, до суспільства, до культури, до праці та її результатів, тобто соціально значущі риси особистості.

Г. В. Литовченко

*(Харківський національний педагогічний університет імені
Г. С. Сковороди, Україна)*

ВИМОГИ ДО КОМПОНУВАННЯ ЗМІСТУ СУЧАСНИХ ШКІЛЬНИХ ПІДРУЧНИКІВ

Зміст шкільної освіти це – один із головних елементів у структурі процесу навчання. Він охоплює такі компоненти, як когнітивний (система знань про природу, суспільство, мислення, техніку, способи діяльності, відбиті в поняттях, категоріях, принципах, законах, закономірностях, фактах, ідеях, концепціях, гіпотезах, теоріях); досвід здійснення способів діяльності, тобто система інтелектуальних і практичних умінь, навичок; досвід творчої діяльності, який забезпечував би подальший розвиток культури людства; досвід емоційно-ціннісного ставлення [1, с. 274]. Зміст освіти має історичний характер і відзначається цілями, завданнями освіти на тому чи тому етапі розвитку суспільства, знаходить своє відображення в навчальних програмах, навчальних планах, навчально-методичних комплексах із предмету, зокрема у посібниках та підручниках. Таким чином, реалізація змісту освіти передбачає створення якісних підручників зі шкільних дисциплін.

Актуальною наразі постає розв'язання суперечності між розробкою універсальних критеріїв та врахуванням диференційованого підходу щодо апробації та експертизи шкільних підручників.

До критеріїв оцінювання якості підручника і навчально-методичного комплексу в цілому фахівці НАПН України відносять: відповідність змістового і процесуального складників державним вимогам; індивідуалізацію освіти шляхом розробки системи різнорівневих завдань, які дають змогу побудувати диференційоване навчання на основі

індивідуальних освітніх маршрутів; проблемний виклад матеріалу; таку структуру навчального матеріалу, яка дає змогу самостійно здобувати знання; створення умов для самоосвіти й формування прийомів самостійної роботи й самоконтролю; наявність вказівок на форми і методи роботи з підручником, можливість одночасної роботи з підручником й іншими засобами навчання; відповідність віковим особливостям учнів, яка позначається на наявній системі завдань, їхньому творчому характері, що активізує пізнавальну діяльність, а також завдань рефлексивного характеру [2, с. 58].

Складність підручникотворення виявляється в багатьох аспектах. Одним із них є визначення вимог до змісту та структури шкільного підручника. Їх система належно висвітлена в концепціях науковців, проте не є уніфікованою. Одним із варіантів класифікації вимог є їх групування за функціями. Так, деякі автори (О. Ляшенко, С. Трубачова) пропонують класифікувати вимоги до підручника відповідно до його функцій. Відмінну від класифікації за функціями концепцію пропонує С. Антонова. Науковець поділяє вимоги до шкільної навчальної літератури на санітарно-гігієнічні, нормативні, науково-методичні та загальновидавничі. Сучасний дослідник О. Жосан поділяє основні вимоги до шкільного підручника на вимоги до структури підручника: до змістової ланки (текст та ілюстративний матеріал); навчально-методичного апарату підручника; довідково-супровідного апарату (таблиця змісту із нумерацією сторінок, додатки); та на вимоги до навчально-методичного апарату підручника (контрольних запитань, завдань для самостійної роботи, вправ, задач, ілюстративності тощо) [3]. Його думку поділяє дослідник Р. Шамелашвілі [4], який висуває поділ на дидактичні, психологічні, гігієнічні, книгознавчі вимоги.

Зі свого боку, ми продовжуємо думку Р. Шамелашвілі та пропонуємо класифікувати вимоги до змісту підручника на дидактичні, методичні, санітарно-гігієнічні, психологічні та естетичні.

Дидактичні вимоги повинні відповідати специфічним закономірностям навчання та, відповідно, дидактичним принципам навчання. *Методичні вимоги* стосуються внутрішньої цілісності, структурованості, чіткості, логічності та образності викладу розділів і параграфів. Вони пов'язані зі специфікою викладання тих чи тих навчальних предметів та дисциплін. Відповідно до *психологічних вимог*, підручник повинен враховувати вікові особливості учнів, рівень розвитку, сприйняття, мислення школярів. Основним завданням підручника, зважаючи на психологічні вимоги, має бути розвиток пізнавальних можливостей школяра. Щодо *естетичних вимог*, сучасний підручник повинен бути привабливим зовні, чинити позитивний емоційний вплив, стимулювати до вивчення предмету та до дбайливого ставлення учнів до навчальної літератури.

Окрім зазначених вимог, зміст шкільного підручник має відповідати

санітарно-гігієнічним вимогам, тобто мати якісне поліграфічне виконання, друк наочно-ілюстративного матеріалу, естетичність оформлення книги (розмір шрифту, якість паперу, добір кольорів, маса тощо).

Отже, сучасний підручник має відповідати вимогам шкільної програми, бути інформативним та змістовним, забезпечувати учнів науковістю та достовірністю фактів і явищ, що вивчаються. Він має відповідати сучасним дидактичним, методичним, психологічним, естетичним та санітарно-гігієнічним вимогам Держстандарту України.

Література

1. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання : Навчальний посібник / В. І. Лозова, Г. В. Тройко. – 2-е вид., випр. і доп. — Харків : «ОВС», 2002. – 400 с.

Липова Л. А. Диференціація навчання в основній школі засобами підручника / Л. А. Липова, П. І. Замаскіна // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. пр. – К., 2011. – Вип. 11. – С. 56–60.

Жосан О. Е. Шкільний підручник: яким йому бути / О. Е. Жосан // Управління школою. – 2012. – № 13/14/15. – С. 73-77.

Шамелашвілі Р. М. Підручник для загальноосвітньої школи як феномен навчально-методичного комплексу та деякі питання його експертного оцінювання / Р. М. Шамелашвілі // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць. – К. : Педагогічна думка, 2008. – Вип. 8. – С. 8–20.

Т. В. Нечай

(ДПТНЗ «Криворізький навчально-виробничий центр», Україна)

МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ ЮНАКІВ

Навчальна діяльність займає практично всі роки становлення особи, починаючи з дитячого садка і закінчуючи навчанням в середніх і вищих професійних навчальних закладах. Здобуття освіти є неодмінною вимогою до будь-якої особи, тому проблема мотивації навчання є однією з центральних в педагогічній психології. Звідси і велика кількість робіт з цього напрямку: Л. Божович, Н. Морозова, Л. Славина, М. Матюхіна, В. Мільман, А. Маркова, І. Лінгарт, Е. Стоун та ін. Під мотивом навчальної діяльності розуміються всі чинники, які обумовлюють прояв навчальної активності: потреби, цілі, установки, відчуття боргу, інтереси тощо.

І. Ільїн стверджує, що учні найкраще оцінюють такі мотиви, як «хочу мати знання, щоб бути корисним суспільству», «хочу бути культурним і розвинутим», «подобається пізнавати нове», «хочу продовжити освіту», «хочу підготуватися до вибраної професії», «хочу впевнено долати труднощі».

Особливістю мотивації більшості сучасних юнаків є беззаперечне виконання вимог учителя. Соціальна мотивація у навчальній діяльності

настільки сильна, що вони навіть не завжди прагнуть зрозуміти, для чого потрібно робити те, що їм пропонує вчитель.

А. Дусаєвичський відмічає позитивний досвід відомого грузинського педагога Ш. Амонашвілі, який експериментально ввів навчання без оцінок, як наслідок рівень тривожності учнів знизився в 2-3 рази, основним мотивом під час такого навчального процесу ставав навчально-пізнавальний інтерес.

Провідним мотивом навчання підлітків є підготовка до вступу у вищий навчальний заклад. Отже, головною метою для випускників школи стає здобуття знань, що повинне забезпечити вступ до бажаного навчального закладу. Вибір професії може відбуватися не завжди усвідомлено, а під впливом батьків, в результаті наслідування товаришам або випадково виниклого інтересу. Ступінь адекватності самооцінки навчальних здібностей старшокласників в значній мірі впливає на мотивацію навчання. В учнів з адекватною самооцінкою спостерігаються високорозвинені пізнавальні інтереси й позитивна мотивація до навчання. Діти, що вчать з неадекватною самооцінкою навчальних здібностей (як заниженою, так і завищеною) часто припускаються помилок у своїх висновках щодо рівня складнощів і шляхів досягнення успіху в навчанні, це призводить до зниження мотивації й активності. Роль оцінки, як мети навчання, з віком змінюється. Змінюється з віком і співвідношення між мотиваціями на здобуття знань і отримання позитивних відміток.

Мотиваторами до вступу у ВНЗ є бажання перебувати в колі студентської молоді, велике суспільне значення професії, широка сфера її використання, відповідність професії інтересам і схильностям, її творчим можливостям. Є відмінності в значенні мотивів для дівчат і хлопців. Дівчата частіше відзначають велику суспільну значущість професії, широку сферу її використання, можливість працювати в великих містах і наукових центрах, бажання брати участь в студентській художній самодіяльності, значну матеріальну забезпеченість професії. Хлопці ж частіше відзначають, що обрана професія відповідає інтересам і схильностям. Посилаються і на родинні традиції. Соціальні умови життя істотно впливають на мотиви вступу до ВНЗ. Провідними навчальними мотивами у студентів є «професіональні» і «особистого престижу», менш значущими – «прагматичні» (отримати диплом про вищу освіту) і «пізнавальні» (А. Пічників, Р. Мухіна). Щоправда, на різних курсах роль домінуючих мотивів змінюється. На 1-му курсі провідні мотиви: «професіональні», на 2-му – «особистого престижу», на 3-4-му курсах – обидва цих мотиви, на 4-му – ще й «прагматичні».

На основі мотивації навчальної діяльності у юнаків з'являється певне ставлення до різних навчальних дисциплін. Воно обумовлюється

важливістю дисципліни для професійної підготовки; інтересом до певної галузі знань; якістю викладання; стосунками з викладачем. Всі ці мотиватори можуть знаходитися в різних відносинах і мати різний вплив на навчання, тому певне уявлення про мотиви навчальної діяльності можна отримати лише виявивши значущість для кожного учня всіх цих компонентів складної мотиваційної структури. Це дозволить встановити й мотиваційну напруженість даного суб'єкта, тобто суму компонентів мотивів навчальної діяльності: чим більше компонентів обумовлює цю діяльність, тим більше у нього мотиваційна напруга.

Т. В. Орел

(Криворізька загальноосвітня школа № 12, Україна)

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ

Сьогодні в суспільстві відбуваються глибокі та динамічні зміни, які спричиняють зростання соціальної ролі особистості. Кінцевою метою школи, по відношенню до суспільства, є підготовка людини, здатної працювати творчо, мислити, нести відповідальність за долю країни та людства. Суспільству потрібні фахівці високого творчого потенціалу, здатні заглиблюватися в суть ідей і втілювати її в життя.

Отже, перед системою освіти постає нелегке завдання: формування творчих рис особистості учня на основі стимулювання в ньому інтересу до знань, удосконалення культури мислення, вироблення умінь самостійно орієнтуватися в соціумі, гнучко й оригінально підходити до вирішенні життєвих проблем, знаходити найдоцільніші засоби здійснення взаємодії та співпраці з іншими. Ученими неодноразово підкреслювалася думка про те, що формування творчих здібностей є керованим психолого-педагогічним процесом, який варто розпочинати з перших днів перебування учнів у школі. Пошукам відповідних доцільних засобів та шляхів присвятили свої дослідження вітчизняні педагоги та психологи І. Бех, І. Зязюн, О. Кульчицька, О. Лук, О. Матюшкін, В. Моляко, Я. Пономарьов, В. Сухомлинський, О. Савченко та ін., а також зарубіжні вчені – Ф. Баррон, А. Біне, Дж. Гілфорд, А. Маслоу, К. Роджерс, Ч. Спірмен, Д. Томсон та багато інших.

Творчі здібності є інтегральною характеристикою особистості, що відображає її властивості та особливості, спрямовує на перетворювальну діяльність та забезпечує її творчий рівень.

Під час вивчення біології такими здібностями можна вважати: здатність швидко засвоювати нову інформацію, виробляти нові навички й уміння; здатність до асоціацій, образних порівнянь, співставлень, відбору й вибору еталонів для наступних порівнянь біологічних явищ; можливість «схоплення» і розуміння ситуації, швидкість оцінювання та відбору шляхів

вирішення навчальної проблеми; здатність до економності в рішеннях, у використанні часу, засобах висловлювання думки; творча спрямованість на пошуки аналогій, комбінування, реконструювання знань із біології, інтерпретації біологічних явищ, фактів, висловлювань; інтуїтивізм – схильність до здогадки, швидкої оцінки фактів, створення прогнозів; здатність до суб'єктивного оцінювання явищ, надання переваг у тих чи тих ставленнях на емоційній основі; здатність до створення власних стратегій у вирішенні навчальних проблем, створенні власного стилю пізнавальної діяльності.

Одним із шляхів розвитку творчих здібностей учнів на уроках біології є їх залучення до складання біологічних завдань. Зокрема, В. Бухваловим запропоновані такі ключові тези для стимулювання учнів до створення власних завдань:

1. «Виберіть ознаки, характерні для ...».
2. «Виправіть помилки...».
3. «Порівняєте будову, функції, спосіб життя тощо».
4. «Установіть взаємозв'язки між харчуванням і фотосинтезом; будовою й способом життя тощо»
5. «Які пристосування є в рослин, тварин конкретного виду тощо?».
6. «Яке значення має виділення фітонцидів у рослин?».
7. Завдання на виявлення протиріч. «Існує два види мурах, що харчуються однією їжею в різний час доби. Поясніть активність мурах у різний час доби».
8. «Запропонуєте досліди для з'ясування причин, наприклад, листопаду або механізму випарування води листами».
9. «Запропонуєте гіпотези для пояснення даного факту або явища: наприклад, уповільнення подиху під час сплячки у ведмедя».
10. «Поясніть результати даного дослідження».
11. Завдання на аналіз гіпотези. «Відповідно до однієї з гіпотез життя зародилося на глині. Проаналізуйте цю гіпотезу» [1].

Творчі здібності розвиваються в учнів від задатків і тільки у тих видах діяльності, які є обов'язково творчими й продуктивними, завдяки системі педагогічних дій, спрямованих на формування в учнів прагнення до засвоєння нового, а також якості їх волі, наполегливості, працелюбності, рівня самосвідомості, рефлексивності, самодисципліни, особистої відповідальності, високої пізнавальної самостійності.

Література

1. Лернер Г. И. Курс «Педагогическая теория – современному учителю» / Г. И. Лернер // Биология. – 2014. – № 47. – С. 3-40.

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ У ВІТЧИЗНЯНОМУ ТА ЗАРУБІЖНОМУ ШКІЛЬНИЦТВІ

В умовах розбудови системи національної освіти, відтворення й зміцнення інтелектуального потенціалу нації, виходу вітчизняної науки і техніки на світовий рівень, її інтеграції у світовий освітній простір, особливо актуальною стає проблема відпрацювання нової концепції навчання, здатної суттєво поліпшити якість засвоєння знань та вмінь, а також об'єктивно їх оцінити.

Вищі навчальні заклади України, інтегруючись у Європейський освітній простір, запроваджують кредитно-модульну технологію навчання. Очевидно, логічно було б готувати учнів старших класів загальноосвітніх шкіл до сприймання нових освітніх технологій.

Модульні технології навчання не є новими для української школи. Їх ефективність і результативність обґрунтовувалася для вищих і середніх навчальних закладів, що було висвітлено у педагогічній науці як вітчизняними, так і зарубіжними дослідниками (А. Алексюк, І. Бабин, В. Бондар, К. Вазіна, В. Коваленко, Дж. Рассел, Л. Романишина, П. Сікорський, Є. Сковін, П. Третьяков, А. Фурман, М. Чошанов, Н. Шиян, П. Юцявічене та ін.). Зокрема, чільне місце серед модульних технологій навчання у загальноосвітніх навчальних закладах належало модульно-розвивальній технології (А. Фурман).

Вивчення теоретичних засад, аналіз і систематизація різних підходів до організації модульного навчання засвідчили, що на сучасному етапі, в умовах дванадцятибальної системи оцінювання, важливо запропонувати, обґрунтувати й дослідити результативність нових підходів до оцінювання навчальних досягнень учнів старшої школи. Оскільки модульне навчання має на меті спонукати школярів до систематичної і системно впорядкованої навчальної праці, тому одним із таких мотивів буде добре організована система оцінювання результатів навчальної діяльності учнів.

Очевидно, що у підвищенні якості реформування змісту освіти вагому роль відіграє модернізація діагностики рівня навченості учнів. На сучасному етапі країни ЄС займаються розробкою ключових підходів до діагностики, успішне розв'язання яких сприятиме побудові адаптованої системи, що буде важливим кроком для забезпечення кардинального підвищення якості середньої освіти. Вирішується питання щодо визначального критерію для оцінювання – чи це має бути досягнення дитини порівняно з іншими учнями (оцінювання щодо норми), чи досягнення порівняно з незалежним стандартом (оцінювання щодо критерію) [2, с. 5].

Системи оцінювання навчальних досягнень учнів і контролю в шкільній освітній практиці дуже строкаті, що, очевидно, визначається специфікою національно-культурних та педагогічних традицій. Різноманітною є не лише система оцінювання, а й підходи до видів, форм і методів оцінювання знань, складу навчальних предметів, які виносяться на іспити, періодизація їх проведення.

Саме тому в існуючій методичній міжнародній системі перевірка навчальних досягнень та їх оцінка займають одне з провідних місць. У багатьох країнах систематично оцінюють поточну роботу учня (усна відповідь, письмова робота) протягом певного періоду (семестр, триместр, чверть) з наступними перевіроочними (контрольними) роботами. Наприкінці року можуть проводитись екзамени, річні контрольні роботи або тестування. В освітніх закладах країн Західної Європи використовують види контролю, які є аналогічними до тих, що застосовуються українській школі, а саме, попередній (діагностичний), поточний, періодичний та підсумковий. В освітній системі Франції, наприклад, активно використовується попередній (діагностичний) контроль, який проводиться на початку навчального року, через певні проміжки часу (тричі протягом обов'язкового навчання) і є доповненням до інших видів діагностики.

Проте, йдучи шляхом гуманізації світова «школа помітно змінює своє обличчя, наближаючись до рівня соціальних, політичних, педагогічних потреб». Демократизація життя в навчальних закладах потребує нових підходів до оцінювання, але не відмови від контролювання й оцінювання знань і умінь, а від рутинних форм, які спонукають учнів до навчання за допомогою оцінок. Відомий американський вчений У. Глассер наголошував на тому, що «якщо дитині вдається досягти успіху в школі, у неї є всі шанси на успіх в житті» [1, с. 6]. Саме тому, пошук нових засобів стимулювання навчальної праці учнів, принцип особистої вигоди, який все більше знаходить своє застосування в навчанні й вихованні, визначає нові підходи. У системі діагностування оцінка як засіб стимулювання набуває все нових якостей. Доповнюючись принципом добровільного навчання (а значить, і контролювання), оцінка з нелюбимого в минулому засобу примусового навчання перетворюється в засіб раціонального визначення особистого рейтингу – показника значущості людини в суспільстві. Безумовно, що «оцінювання – важкий і тривалий процес, але він буде марним, коли його не використовувати для розвитку... Головне правило оцінювання – подавати інформацію у позитивному, а не в негативному світлі. Це представлення – важливий показний формування, тому його потрібно розробляти стратегічно й доступно» [2]. Ось чому таким важливим чинником оцінювання є гуманний підхід до особистості учня з урахуванням того, що він знає і в чому є потреба йому допомогти, дати шанс на подальший розвиток.

Література

1. Глассер У. Школа без неудачників / Уильям Глассер. Пер. с англ. – М. : Прогресс, 1991. – 184 с.
2. Локшина О. І. Контроль та оцінка успішності учнів у школах Західної Європи / О. І. Локшина. – К. : КМІУВ Б. Грінченка, 2002. – 52 с.

І. М. Сокол

(КЗ «Новопільський НВК» I-III ступенів, Україна)

САМОСТІЙНА РОБОТА З ПІДРУЧНИКОМ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ

Розвиток сучасної шкільної освіти в Україні характеризується наявністю багатоаспектних дискусій щодо її основних завдань та напрямів удосконалення, оновлення. Національна доктрина розвитку освіти України в XXI ст., Концепція 12-річної середньої загальноосвітньої школи, оновлений Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, критерії оцінювання навчальних досягнень учнів, оновлені навчальні програми з предметів освітньої галузі «Природознавство» вказують на необхідність формування у зростлого покоління таких компетентностей, які б забезпечили їх готовність до особистісного та соціального самовизначення, формували навички самостійності й самореалізації. Успішне досягнення цих цілей потребує використання всіх можливостей навчальних предметів, зокрема й географії, а також розроблення й впровадження в навчально-виховний процес загальноосвітньої школи нових методичних технологій і засобів навчання.

Рівня освіченості, необхідного для сучасного суспільства, можна досягти шляхом самоосвітньої діяльності. База готовності до самоосвіти закладається в школі через формування вмінь самостійної роботи. У сучасній загальноосвітній школі проблема формування вмінь самостійної роботи учнів набуває великого значення, адже вони є запорукою успішності навчально-виховного процесу.

Для того, щоб сформувати вміння самостійної роботи у процесі педагогічної взаємодії, необхідно, насамперед, навчити учня працювати з підручником, а в подальшому проектувати ці вміння на роботу з будь-яким інформаційним джерелом. Навчальна книга для учня є основним засобом навчання та формування вмінь самостійної роботи.

Аспекти проблеми самостійної роботи учнів у географічній освіті з'ясовували І. Барінова, А. Богданова, М. Братко, Л. Вішнікіна, І. Душина, Л. Зеленська, С. Кобернік, В. Коринська, В. Корнєєв, О. Крилова, М. Криловець, Л. Круглик, Г. Ламекіна, Т. Назаренко та ін. Попри здобутки, що досягнуті в теорії, методиці та педагогічній практиці, проблема дослідження організації самостійної роботи учнів не втрачає актуальності та потребує подальшого вивчення. Спостерігається дефіцит спеціальних

досліджень, що обґрунтовують ефективні шляхи формування вмінь самостійної роботи учнів основної школи з підручником фізичної географії.

Сьогодні в методиці навчання географії виникли протиріччя: між сучасними суспільними вимогами до формування особистості нового покоління та відсутністю в навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи моделі формування вмінь до самостійної роботи; між вимогами навчальної шкільної програми з географії щодо формування конкурентоспроможної особистості та відсутністю методики формування вмінь самостійної роботи учнів основної школи; між традиційним змістом, формами і методами навчання з фізичної географії та з потребою у нових методичних розробках, які б сприяли формуванню вмінь самостійної роботи учнів з основним засобом навчання – підручником.

Відомо що в структурі самостійної роботи учнів є дві сторони: зовнішня та внутрішня. Зовнішню сторону, ми розглядаємо з позиції організатора – вчителя географії. Її елементами виступають педагогічні та організаційні умови, функції, принципи побудови та програми орієнтовних і контрольних дій під час виконання. Внутрішня сторона призначена для координації самостійної роботи учнем та включає такі елементи: мотивацію, цілі, зміст завдань (навчальна задача), навчальні дії, засоби, контроль, результат. Одним із головних шляхів інтенсифікації процесу формування вмінь самостійної роботи є використання підручника – поліфункціонального засобу навчання, який розкриває зміст певного шкільного курсу географії та є специфічною моделлю процесу засвоєння цього змісту. Слід зауважити, що в сучасних умовах інформатизації навчально-виховного процесу, раціональне використання нового покоління засобів навчання – електронних підручників, під час вивчення фізичної географії, сприяє формуванню географічної компетентності та підвищує мотивацію учнів для самостійного здобування нових знань, умінь та навичок. Електронний підручник з фізичної географії розширює обсяги подання інформації, підвищує ефективність використання позатекстового компонента для самоорганізації та самоконтролю навчальної діяльності.

Ураховуючи те, що результативність самостійної роботи з текстом підручника залежить від розуміння інформації, що викладена в ньому, можливо виокремити наступні операції та дії, що є необхідними в навчальному процесі: генералізувати думку: виділяти в прочитаному найважливіше, визначати ключові поняття та терміни, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, самостійно робити висновки та узагальнювати тощо; складати тези та план (простий, розгорнутий, у вигляді питань), орієнтуватися в змісті параграфа; створювати графічно-знакові моделі (таблиці, опорні схеми, графіки, що відображають текстовий матеріал); переказувати зміст параграфа (відтворювати інформацію тексту за самостійно складеним планом, аналізувати географічні закономірності,

характеризувати географічні об'єкти); ставити запитання та знаходити на них відповіді в тексті. Операції та дії самостійної роботи з позатекстовим компонентом підручника: робота з ілюстративним матеріалом (образним, понятійним, комбінованим); робота з методичним апаратом (системою запитань і завдань, апаратом організації засвоєння); робота з апаратом орієнтування навчальної книги.

Таким чином, самостійна робота з підручником географії – провідний спосіб здобуття предметних компетенцій учнів, інструмент організації їх самоосвіти. Формування вмінь самостійної роботи з підручником – це послідовний процес розвитку знань, оволодіння новими способами дій, вміннями та навичками, під час якого учні за завданням вчителя та під його керівництвом самостійно здійснюють активну навчально-пізнавальну діяльність на основі використання структурних компонентів навчальної книги.

В. В. Статівка

(Криворізький державний педагогічний університет, Україна)

ГРУПОВІ ФОРМИ РОБОТИ В ІННОВАЦІЙНІЙ ТЕХНОЛОГІЇ «WORKSHOP»

У перекладі з грецької мови «інновація» означає оновлення, новизна, зміна. Уперше це поняття з'явилося в зарубіжних дослідженнях 19 ст. Інновація як процес означає часткову або масштабну зміну стану системи і відповідну діяльність людини. Інновація як результат передбачає процес створення нового, що має конкретну назву «новація».

Інновація суттєво відрізняється від педагогічного досвіду, який характеризується сукупністю знань, умінь і навичок, здобутих у процесі практичної навчально-виховної роботи; є частиною сукупної культури педагога, що є основою, результатом і практичною педагогічною діяльністю. Інновація відображає наявні знання, вміння, навички та індивідуальні риси особистості.

У процесі вивчення спеціальних дисциплін найбільш ефективними є групові форми роботи, які застосовуються з дослідницькою метою, навчальними цілями щодо імітації реальної виробничої діяльності. Основою для групових форм діяльності є теоретичний матеріал. Групова робота дає можливість програти практично будь-яку конкретну ситуацію, вможливує поєднання знань та навичок, перетворення знань із передумови до дій у самі дії. Групові форми роботи, підібрані під конкретні ситуації, вводять студентів до сфери виробничої діяльності: виховують у них здатність оцінювати діюче виробництво, знаходити рішення щодо його вдосконалення. Успіх групових форм залежить від ряду факторів – організаційних, методичних, психологічних, технічних та ін.

Одним з видів групової діяльності є WORKSHOP (дослівно – «робоча майстерня»). Ця форма навчання дає можливість покращити співпрацю

колективу. Головна мета воркшопу – отримання індивідуального вирішення конкретних завдань кожним його учасником. Його сутністю є мінімум або навіть повна відсутність теорії і максимум практики. Такий напрямок розвиває динамічну форму навчання, надає унікальну можливість для учасників дізнатись, що вони можуть, знають більше, здатні на більше.

Основні відмінності воркшопу від заходів іншого типу – висока інтенсивність групової взаємодії, активність і самостійність учасників, актуальний досвід й особисте переживання. Експерт, ведучий, керівник воркшопу допомагає учасникам визначити мету, завдання високопродуктивної майстерні, підбирає методи та прийоми для активного дослідження. Учасники використовують особистий досвід і професійні знання та вміння, наявні в них із теми, діляться ними з іншими учасниками заходу. Ведучий уміло контролює процес, спрямовує діяльність групи.

Мінімальна тривалість воркшопу – половина дня. Максимальна – п'ять-сім днів. Основні методи й прийоми – аналіз і розбір ситуацій, створення проектів і презентацій, «мозковий штурм», параметричний практикум, виконання індивідуальних і групових вправ. Теоретичні «вкраплення» у вигляді лекцій застосовуються зрідка й у мінімальному (необхідному для повного висвітлення теми) обсязі. По закінченні воркшопу група набуває певного інструментарію, моделей поведінки в конкретній ситуації.

При такій формі навчання наголос робиться на динамічне знання. Відповідальність за результат навчального процесу розподіляється між учасниками й ведучим. Кожний учасник воркшопу отримує індивідуальне розв'язання конкретного завдання. Результативність заходу визначається внеском його учасників.

В. М. Стома

*(Сумський державний педагогічний університет імені Антона Семеновича
Макаренка, Україна)*

КОМП'ЮТЕРНА ПІДТРИМКА НАВЧАННЯ ФІЗИКИ: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ

Інформатизація освітньої галузі обумовила активне впровадження спеціалізованих програмних засобів у навчання різних дисциплін. Розробники програмного забезпечення пропонують різного ступеня наповненості та інструментарію середовища, покликані унаочнити або змодельовати процес, візуалізувати залежності, автоматизувати розрахунки. Знайомство з такими засобами наразі вважаємо актуальним навчальним завданням підготовки майбутнього вчителя, оскільки повсюдне захоплення й використання підлітками інтернет-технологій

спонукає педагогів використовувати таку активність в організації навчального процесу. Особливо це стосується вивчення шкільного курсу фізики, яка зазвичай асоціюється зі складними предметами й мало вмотивованими для школярів. Розв'язанню цієї проблеми сприяє залучення до навчального процесу спеціалізованих комп'ютерних засобів.

Проблемами впровадження комп'ютерних засобів у навчальний процес з фізики займалися: О. Бугайов, Є. Коршак, М. Головко, В. Заболотний, Ю. Жук, О. Ляшенко, Н. Сосницька, М. Шут та інші. У працях учених розглядаються питання удосконалення шкільного фізичного експерименту засобами інформаційно-комунікаційних технологій, поєднання традиційних засобів навчання, зокрема підручника з фізики, з електронними, розробки програмно-педагогічних засобів з вивчення окремих тем шкільного курсу фізики.

Удосконалення таких засобів обумовлено активним розвитком інформаційних технологій та програмного забезпечення, що забезпечує осучаснення шкільного курсу фізики. Водночас, відсутність уявлення щодо розвитку таких засобів та їх класифікації збіднює професійну підготовку сучасного вчителя фізики, а тому актуальним вважаємо знайомство студентів, майбутніх вчителів фізики з ретроспективним аналізом застосування таких засобів. Тому нами було систематизовано у ретроспективі окремі ПЗ які використовувались на уроках фізики [2-9].

Аналіз зазначених та інших програмних засобів виявив, що вони мають переваги над іншими засобами навчання фізики. Зокрема, їх використання активізує сприйняття фізичних законів, понять, процесів учнів за рахунок використання звукових і зорових демонстрацій; зменшує матеріальні витрати на демонстраційне обладнання; дозволяє в будь-який момент повернутися до вивченого раніше матеріалу, отримати необхідну допомогу, перервати процес навчання в будь-якому місці, а потім до нього повернутися; сприяє контакту вчителя з аудиторією; надає можливість відтворення на екрані великого обсягу інформації.

Водночас до недоліків використання ПЗ віднесемо перевагому зору, точкове дотримання норм санітарії та гігієни праці, загрозу для учнів втрати чіткої межі між віртуальним і реальним світом, природним явищем і фізичною моделлю.

Проведений ретроспективний аналіз галузі підготовки навчання фізики виявив достатню кількість спеціалізованого ПЗ, яке з розвитком інформаційних технологій розширювало власні функції та збільшувало кількість точок дотику зі шкільним курсом фізики. Можемо говорити про те, що з часом програмні засоби набули більше модулюючих, розрахункових та імітаційних функцій і відійшли від демонстраційних.

Також варто зауважити про орієнтацію засобів на точність вимірювання у проведенні великої кількості експериментальних

випробувань, що дозволяє підтвердити статус фізики як експериментальної науки.

Зазначені аспекти мають враховуватися майбутніми вчителями фізики під час реалізації професійної діяльності.

Література

1. Використання інформаційних технологій на уроках фізики. //Бібліотека журналу Фізика в школах України. – Харків: Основа, 2007, – 200 с

2. Віртуальна лабораторія PhET: Фізика [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://phet.colorado.edu/en/simulation/>

3. Віртуальна лабораторія VirtualLab: Фізика [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.virtulab.net/>

4. Навчальне програмне забезпечення з фізики для 7-10 класу загальноосвітніх навчальних закладів. [Електронний ресурс] / Розробка "Квазар-Мікро" – Режим доступу до ресурсу : http://letitbit.net/download/4393.4a32e497062592caacb77b9c0/phisic_86_zadachnik.rar.html

5. ППЗ Електронний задачник з фізики 7-9 клас [Електронний ресурс] / Розробка "Квазар-Мікро" – Режим доступу до ресурсу: https://yadi.sk/d/g_iDzoiGN8t6

6. Ревев І. Революція в навчанні. Фізика / Ісак Ревев [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://letitbit.net/download/1051.1e4500b4add6477166b941f9cdb6/ulc.phizika.rar.html>.

7. Физический конструктор [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу : <http://obr.1c.ru/educational/uchenikam/1s-fizicheskij-konstruktor-20/>.

8. Цифровая лаборатория Архимед 4.0: Фізика [Электронный ресурс] : [Веб-сайт]. – Институт новых технологий. – Режим доступу: <http://www.intedu.ru/object.php?m1=3&m2=2&id=1004>

9. Цифровая лаборатория Einstein: Фізика [Электронный ресурс] : [Веб-сайт]. – Институт новых технологий. – Режим доступа: <http://www.intedu.ru/content/cifrovye-laboratorii-einstein>

В. М. Цвівина

(Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка, Україна)

ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧА РОБОТА З УЧНЯМИ 1-4 КЛАСІВ

Реальністю сьогодення впродовж 5 років є високий рівень захворюваності серед школярів. У зв'язку з цим, у 2013 році Міністерство освіти і науки України видало наказ «Про систему організації фізкультурно-

оздоровчої та спортивної роботи дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та позашкільних навчальних закладів». Проте заходи, що застосовуються на державному рівні з метою покращення фізичного стану молоді, не дають позитивних результатів. Постає необхідність пошуку подальших шляхів оптимізації системи фізкультурно-оздоровчих занять, починаючи із молодшого шкільного віку.

Відомо, що молодший шкільний вік – важливий період у житті дитини, коли закладається фундамент її подальшого фізичного розвитку, стану здоров'я, активно розвиваються інтереси й звички, формується світогляд і характер, моральні якості особистості, її почуття. Саме тому організація фізкультурно-оздоровчих занять в учнів 1-4 класів з максимальним використанням природного й соціального довкілля, з яким пов'язана дитина, відіграє важливу роль у всебічному і гармонійному розвитку особистості учня, формуючи його культуру здорового способу життя.

Педагогічна наука має певний досвід щодо визначення змісту, шляхів і засобів фізкультурно-оздоровчої роботи в школі. Значний інтерес мають праці, в яких порушено проблеми: змісту та методики проведення фізкультурно-оздоровчої роботи (М. Шейко, О. Остапенко), організації окремих форм фізкультурно-оздоровчої роботи (О. Єжова, Є. Сухенко), організації фізкультурно-оздоровчої роботи під час уроку (О. Остапенко), спортивно-оздоровчої роботи (Т. Губенко, Г. Коломоець), організації фізкультурно-оздоровчої групи (М. Шейко.), особливості організації фізкультурно-оздоровчої роботи в початковій школі (О. Остапенко).

Аналіз літературних джерел [1–4] засвідчує, що основними формами фізкультурно-оздоровчої роботи з фізичного виховання в режимі навчального дня є: гімнастика до занять, фізкультурні хвилинки, фізкультурні паузи, рухливі ігри й фізичні вправи на перервах. Їх використовують як елементи раціональної організації навчання учнів.

Основними завданнями фізкультурно-оздоровчих заходів у режимі навчального дня є: активізація рухового режиму школярів протягом навчального дня; покращення здоров'я учнів та вдосконалення культури рухів; забезпечення гігієни розумової праці й підтримання оптимального рівня працездатності в навчальній діяльності; формування організованості та свідомості дисципліни.

Проблеми виховання здорової дитини були й залишаються актуальними у практиці шкільного навчання та виховання. Вони диктують пошук ефективних шляхів і засобів її реалізації. Одним із таких шляхів є організація фізкультурно-оздоровчої роботи в учнів 1-4 класів.

Сутність поняття «фізична культура» має декілька визначень. Його трактують як «втілення в самій людині результатів використання матеріальних і духовних цінностей, які належать до фізичної культури» в широкому розумінні, так і «засвоєні людиною фізкультурні знання, уміння,

навички, які досягнуті на основі використаних засобів фізичного виховання показники розвитку» [1, с. 37]. Саме тому фізичну культуру слід розглядати не тільки як заняття руховими вправами й процедурами загартування. Адже фізична культура включає ще й знання про здорове харчування, дотримання правил гігієни, вироблення необхідних звичок. Можна стверджувати, що фізична культура школяра – це принцип його ставлення до свого здоров'я, до розвитку й збереження можливостей свого організму. У зв'язку з цим, має місце принцип оздоровчої спрямованості фізичної культури, який полягає в організації фізичного виховання таким чином, щоб сприяти профілактиці захворювань учнів, зміцненню їх здоров'я.

Досягнення мети фізичного виховання залежить від ефективності проведення занять в системі фізичного виховання в школі. Для забезпечення ефективної організації фізкультурно-оздоровчої роботи слід керуватися педагогічними умовами, а саме: 1) фахова підготовка учителів фізичного виховання для учнів 1-4 класів; 2) дотримання вимог навчальної програми; 3) формування мотивації до фізичного виховання в учнів; 4) урізноманітнення фізкультурно-оздоровчої роботи в початковій школі.

Між тим, проблема оптимізації процесу фізичного виховання школярів потребує постійного вдосконалення. Для цього доцільно використовувати найрізноманітніші форми фізкультурно-оздоровчих занять в урочний та позаурочний час, виховувати в дітей потребу в щоденних заняттях фізичними вправами. Розмаїття форм фізкультурно-оздоровчих занять у школі обумовлюється прагненням збільшити рухову активність учнів. Проте потрібно усвідомити, що кожна форма занять вирішує як загальні, так і конкретні завдання. Зокрема, найкращі умови для оздоровчого тренування мають спортивні секції, а для активного відпочинку – фізкультурні хвилини, ігри на перервах. У зв'язку з цим постає необхідність розвивати й використовувати всі форми фізкультурно-оздоровчих занять в школі.

Фізкультурно-оздоровчі заходи з учнями 1-4 класів в режимі шкільного дня включають: 1) уроки з фізичного виховання, щомісячні дні здоров'я та спорту; 2) обов'язкові для школи форми позакласної спортивно-масової роботи; 3) позашкільну спортивно-масову роботу; 4) самостійні заняття учнів фізичними вправами в сім'ї.

Отже, фізкультурно-оздоровчі заняття в школі є невід'ємною складовою частиною педагогічного процесу виховання гармонійно розвинутої особистості. Виконання фізичних вправ із метою підвищення здоров'я дітей повинно підпорядковуватися певним закономірностям і принципам. Для покращення й збереження високого рівня здоров'я потрібне постійне та достатнє фізичне навантаження. Система фізкультурно-оздоровчих

занять в школі здійснюється безпосередньо під керівництвом учителя фізичної культури.

Література

1. Круцевич Т. Ю. Теорія і методика фізичного виховання / Т. Ю. Круцевич. – К. : Олімпійська література. – Том 1, 2017. – 392 с.
2. Сухарев А. Г. Здоровье и физическое воспитание детей и подростков / А. Г. Сухарев. – М. : Школа здоров'я, 2000. – 90 с.
3. Томенко О.А. Неспеціальна фізкультурна освіта учнівської молоді: теорія і методологія : монографія / О. А. Томенко. – Суми : МакДен, 2012. – 274 с.
4. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання / Б. М. Шиян. – Частина 1. – Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2008. – 272 с.

А. М. Цуркан

(Криворізький природничо-науковий лицей, Україна)

ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТІСНОГО САМОСТВЕРДЖЕННЯ В РАНЬОМУ ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Проблема формування активної, гармонійної особистості, громадянина, здатного забезпечити прогрес нації, висувається на перший план сучасного світорозуміння й свідчить про величезні перетворення життя суспільства. В основу побудови виховання культури особистісного самоствердження в ранньому юнацькому віці покладено єдність складових категоріальних компонентів системи: «людина», «індивід», «особистість», «суб'єкт», «індивідуальність», філософсько-культурологічні, психолого-педагогічні концептуальні підходи.

У останні роки ідея щодо визначної ролі активності особистості у власному розвитку стала в педагогіці загальновизнаною. Сьогодні на перший план висуваються проблеми *виховання культури особистісного самоствердження*, толерантності та взаєморозуміння, залучення учнівської молоді до різних форм соціально-ціннісної діяльності з урахуванням їхніх вікових та індивідуальних особливостей відповідно до інтересів та морально-духовних потреб. Розбудова системи освіти, її докорінне реформування мають стати основою відтворення інтелектуального, духовного потенціалу народу, виходу вітчизняної науки, техніки й культури на світовий рівень національного відродження, становлення державності та демократизації суспільства в Україні.

Формування особистості в нерозривній єдності із зростанням соціальної значущості її творчого потенціалу надають особливої гостроти й актуальності питанням природи виховання культури особистісного самоствердження. Особливу значущість самоствердження старшокласників набуває зараз, у період глибоких соціальних змін і

перетворень в українському демократичному суспільстві, що тягне за собою втрату людиною почуття стабільності, віри у власні сили, дезорієнтацію.

Дослідження проблеми виховання культури особистісного самоствердження в учнівської молоді ґрунтується на концептуальних положеннях сучасної теорії виховання (І. Бех, Є. Бондаревська, В. Вернадський, В. Демиденко, Т. Дем'янюк, О. Кононко, О. Корсаков, В. Оржеховська, О. Подмазін, Г. Селевко, В. Сєріков, М. Сметанський, Ю. Сокольніков, О. Сухомлинська). Проте, проблема виховання культури особистісного самоствердження в ранньому юнацькому віці, попри її важливість і актуальність, розроблена недостатньо.

Найбільші труднощі в сучасній соціальній ситуації переживає молодь, яка перебуває на порозі життєвого самовизначення, пошуку сфер свого утвердження й людського затребування. Відсутність орієнтирів робить процес її самоствердження стихійним, неорганізованим, непродуманим, що є проблемою як для самих старших школярів, так і для суспільства загалом. Хоча в дійсності старший шкільний вік є сенситивним для вирішення завдань, які пов'язані із самоствердженням особистості, адже у цьому віці воно стає життєво необхідністю, що виражається в прагненні не лише знайти сферу самоствердження, але й зайняти певну позицію.

У зв'язку з цим *особистісно орієнтований* підхід актуалізує завдання побудови нових освітніх технологій, здатних ініціювати процес виховання культури особистісного самоствердження, націлених на сприяння розкриттю можливостей школяра в усіх його проявах.

Однак, при традиційній системі навчання й виховання, яка залишається на сьогоднішній день, прагнення старшокласника до самоствердження повною мірою не задовольняється. Технології навчання й виховання, які використовуються сьогодні в школі значною частиною педагогів, надто мало орієнтовані на актуалізацію особистісних можливостей учнів і формування в них потреби й готовності до культури особистісного самоствердження в пізнавальній діяльності. І, як наслідок, багато випускників не здатні до самостійного вирішення життєвих проблем, не готові стверджуватися особистісно, професійно, духовно, культурно.

Сучасне суспільство вимагає вдосконалення і зовсім іншого підходу до процесу виховання в учнівської молоді культури особистісного самоствердження, спонукає шукати й створювати ефективні методики в нових соціально-економічних умовах. Це вимагає глибокого дослідження й обумовлюється об'єктивними й суб'єктивними чинниками школи; загальнопедагогічним керівництвом; залученням їх у практичну роботу; активними формами соціально-ціннісної діяльності; рівнем теоретичної і практичної підготовки, професійного досвіду й обізнаності в цій проблемі

вчителів, здатних проектувати власну педагогічну діяльність і створювати стилем своєї праці атмосферу успіху й співтворчості.

Н. М. Штилюк

(КЗ «Грузький НВК» I-II ступенів, дитячий садок, Україна)

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ СУЧАСНОГО УРОКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Сучасне демократичне суспільство України потребує змін стратегії й тактики мовної освіти і спонукає до пошуку нових шляхів удосконалення процесу навчання української мови в основній школі. Національна доктрина розвитку освіти, Концепція мовної освіти в Україні, Державний стандарт базової і повної середньої освіти утверджують ідею компетентнісно-спрямованого, особистісно-орієнтованого, комунікативно-діяльнісного навчання, акцентують увагу на практичності навчального процесу, скеровують освітні програми на формування успішного учня, комунікативно компетентного і здатного до ефективних дій у різних сферах життєдіяльності.

У процесі навчання української мови застосовують традиційні й упроваджують нові форми організації занять, але провідне місце серед них належить уроку. Орієнтація державних документів на модернізацію сучасної школи передбачає не тільки якісні зміни змісту навчання, але й упровадження оновленого лінгводидактичного інструментарію – методів, прийомів, форм і засобів навчання. Реформування мовної освіти вимагає змін у змісті, структурі, класифікації й організації уроку української мови, оновлення теорії та методики й розроблення новітніх технологій його проведення.

Питання технології сучасного уроку української мови, обґрунтування та конкретизації його класифікації, методичного забезпечення були об'єктом наукового вивчення й нині залишаються в центрі уваги не тільки педагогів, психологів, лінгводидактів, а й учителів. Однак нові етапи в розвитку системи мовної освіти, зумовлені потребами суспільства та змінами в розвитку освітньої парадигми, вносять у концепцію уроку свої вимоги й корективи, що найбільше відповідають сучасним цілям і завданням навчально-виховного процесу в загальноосвітній школі, потребують модернізації й розроблення нових конструктивних ідей, положень та рекомендацій щодо змісту, класифікації, структури й технології уроку української мови.

Проблеми уроку мови, технологій його проведення, поєднанню в ньому традиційного та інноваційного, визначенню змісту, структури, типології й організації уроків української мови приділяли увагу такі педагоги як В. Адольф, А. Алексюк, Ш. Амонашвілі, Ю. Бабанський, Г. Балл, Б. Блум, В. Бондар, Т. Браже, Г. Ващенко, Н. Волкова, А. Гін, С. Гончаренко,

В. Гузеєв, В. Давидов, М. Данилов, І. Дичківська, І. Загвязинський та ін. Однак актуальні питання методичних основ сучасного уроку української мови в основній школі, розроблення процесуального аспекту підготовки і продуктивних технологій уроку, реалізації лінгводидактичного інструментарію досліджено неповно.

Необхідність розроблення методичних засад сучасного уроку української мови в основній школі зумовлена зміною акцентів мовної освіти в площину розвитку мовної особистості, формування комунікативної компетентності учня. Ефективність процесу навчання української мови залежить від змісту, принципів, методів, прийомів, форм і засобів організації міжособистісної взаємодії вчителя й учнів, технології уроку, активної педагогічної діяльності вчителя-словесника й пізнавально-дослідницької роботи учнів.

Тому методичне розроблення уроку української мови передбачає чітке цілевизначення, досконале проектування, вдалий вибір й реалізацію ефективних технологій його проведення, використання комплексу традиційних та інноваційних методів, запровадження оптимальних і продуктивних форм та засобів навчання. Окрім цього слід звернути увагу на впровадження сучасних технологій уроку української мови (особистісно-орієнтованої, проблемної, інтерактивної технології, технології розвитку критичного мислення) і застосування лінгводидактичного інструментарію (технологічної системи методів і прийомів (мотивації, цілевизначення, цілереалізації (засвоєння знань і формування вмінь), рефлексії, контролю), форм організації навчальної діяльності учнів (індивідуальна, парна, кооперативна, групова, фронтальна), традиційних та інноваційних засобів навчання).

Уважаємо, що для розроблення методичних засад сучасного уроку української мови необхідно застосовувати ефективну систему принципів навчання, яка діє в органічній єдності й представляє принципово важливі положення, що охоплюють усі аспекти й етапи процесу навчання мови. Складниками даної системи є пріоритетні принципи навчання: загальнодидактичні (гуманізації і гуманітаризації, антропоцентризму, природовідповідності; єдності навчання, виховання і розвитку; науковості, систематичності й послідовності, наступності й перспективності, зв'язку теорії з практикою, наочності, доступності, свідомості, індивідуалізації й диференціації, культуровідповідності, застосування різних форми навчальної діяльності, реалізації міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків) та лінгводидактичні (інтегрованого навчання мови і мовлення, видів мовленнєвої діяльності, діалогу культур; мисленнєво-мовленнєвої активності, взаємозв'язку у вивченні всіх розділів шкільної програми, функційно-комунікативної спрямованості в навчанні мови, взаємозв'язку в розвитку усного й писемного мовлення, текстоцентризму, ситуативності).

Принципи слугують дидактичною базою для проектування й проведення уроку, визначають вимоги до всіх компонентів навчального заняття й одночасно діють в органічному взаємозв'язку, доповнюючи один одного.

Отже, сучасні тенденції розвитку стратегій і тактик мовної освіти показали, що вихідною методично важливою платформою проектування уроку є пріоритетні закономірності, підходи, принципи, а також урахування психологічних чинників, що сприяють оптимізації сучасного уроку рідної мови, а оновлений зміст такого уроку має бути спрямований на розвиток усіх складників комунікативної компетентності – мовленнєвої, мовної, власне комунікативної, соціокультурної і діяльнісної компетентностей.

Н. О. Арістова,

доктор педагогічних наук, доцент

(Національний університет біоресурсів і природокористування України)

ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА ЦІЛЕСПРЯМОВАНОГО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СУБ'ЄКТНОСТІ МАБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ

Моделювання педагогічної системи цілеспрямованого формування професійної суб'єктності майбутніх філологів обумовлює необхідність уточнення сутності понять «система» і «педагогічна система». Так, за Т. Ільїної, на думку якої ми спираємося, система є певною сукупністю взаємопов'язаних компонентів, які постають у взаємодії із зовнішнім середовищем у вигляді цілісної єдності [1]. Педагогічну систему, у свою чергу, вчена розглядає як безліч взаємозв'язаних структурних і функціональних компонентів, що підпорядковані цілям виховання, освіти і навчання. Структурні компоненти є основними базовими характеристиками педагогічних систем, сукупність яких, по-перше, утворює ці системи, а, по-друге, відрізняє їх від інших (непедагогічних) систем. До них відносять цілі, навчальну інформацію, засоби педагогічної комунікації і суб'єкти навчання. Функціональними визначено такі зв'язки основних структурних компонентів, які виникають у процесі діяльності суб'єктів навчання, зумовлюють розвиток і вдосконалення педагогічних систем, а також забезпечують їх стійкість.

Беручи до уваги наведені вище підходи щодо розуміння сутності, змісту і структури понять «система» і «педагогічна система», ми розуміємо педагогічну систему цілеспрямованого формування професійної суб'єктності майбутніх філологів як складу динамічну систему, представлену у вигляді певних компонентів, цілісна єдність яких сприяє досягненню визначених цілей навчання, виховання й всебічного розвитку особистості. Запропонована педагогічна система цілеспрямованого формування професійної суб'єктності майбутніх філологів, яка є екстравертним, гетеростатичним і динамічним конструктором, утворюється,

формується і розвивається в освітньому процесі вищого навчального закладу. Розроблена педагогічна система має функціонально-компонентну структуру і складається з чотирьох компонентів – концептуально-пропедевтичного, змістово-процесуального, результативно-оцінного та верифікаційного.

Так, *концептуально-пропедевтичний компонент* має рівневу структуру і містить теоретичний, методологічний, змістовий і технологічний складники. Теоретичний складник концептуально-пропедевтичного компонента забезпечує визначення теоретичної основи формування професійної суб'єктності майбутніх філологів, методологічний – методологічної основи формування професійної суб'єктності майбутніх філологів, закономірностей і принципів формування професійної суб'єктності майбутніх філологів. Змістовий складник представлено надметою, глобальною та локальною метою, цілями та завданнями дослідження. На технологічному рівні визначено педагогічні умови формування професійної суб'єктності майбутніх філологів.

Змістово-процесуальний компонент представлено у вигляді актуалізаційно-ціннісного, конструктивно-змістового та суб'єктно-діяльнісного складників. Сутність *актуалізаційно-ціннісного складника* полягає в орієнтації студентів-філологів на досягнення успіху в майбутній професійній діяльності, саморегуляції шляхом актуалізації ціннісних й мотиваційних орієнтацій та формуванні розвивального типу мислення. *Конструктивно-змістовий складник* забезпечує розробку науково-методичного супроводу організації процесу цілеспрямованого формування професійної суб'єктності та створення ІТ-методичного середовища майбутніх філологів. *Суб'єктно-діяльнісний складник* забезпечує гармонізацію традиційних і інноваційних технологій навчання, імплементацію інтерактивних форм і методів навчання та застосування засобів навчання на основі ІТ-технологій в освітньому процесі вищого навчального закладу.

Результативно-оцінний компонент, який містить результативно-компетентнісний та рефлексійний складники, передбачає діагностику рівнів сформованості професійної суб'єктності майбутніх філологів, передбачає розробку критеріїв сформованості професійної суб'єктності майбутніх філологів, визначення рівнів і показників її сформованості, використання методик оцінки кожного показника. Результативно-компетентнісний складник визначає критерії, показники та рівні сформованості професійної суб'єктності майбутніх філологів. До критеріїв сформованості професійної суб'єктності майбутніх філологів віднесено актуалізаційно-ціннісний, конструктивно-змістовий, суб'єктно-діяльнісний, результативно-компетентнісний та рефлексійний. Рефлексійний складник *результативно-оцінного компонента* відображає здатність студентів-філологів до саморефлексії, самоєфективності та здатність до емпатії.

Верифікаційний компонент педагогічної системи цілеспрямованого формування професійної суб'єктності майбутніх філологів складається із статистично-аналітичного і перспективно-імплементативного складників.

Отже, педагогічна система цілеспрямованого формування професійної суб'єктності майбутніх філологів є екстравертним, гетеростатичним і динамічним конструктом, що має функціонально-компонентну структуру і складається з чотирьох компонентів – концептуально-пропедевтичного, змістово-процесуального, результативно-оцінного та верифікаційного.

Література

1. Ильина Т. А. Структурно-системный подход к организации обучения / Татьяна Анатольевна Ильина. – Москва : Знание, 1972. – 72 с.

2. Ковальчук В. І. Теоретичні і методичні засади розвитку педагогічної майстерності майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів у післядипломній освіті : автореф. дис...док. пед. наук: 13.00.04 / В. І. Ковальчук. – Запоріжжя, 2014. – 40 с.

3. Малихін О. Гносеологическое определение сущности модели и процесса моделирования / Олександр Малихін // Молодь і ринок. – 2016. – № 9 (140). – С. 26–29.

В. І. Ковальчук,

доктор педагогічних наук, професор

(Національний університет біоресурсів і природокористування України)

ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ «ПЕРЕВЕРНУТИЙ» КЛАС В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Важливим напрямом реформування освіти є також забезпечення випускників ВУЗів навичками необхідними на ринку праці. Сьогодні існує великий дисбаланс між навичками, які формуються у студентства і навичками які потрібні на робочому місці. В цьому аспекті актуалізується питання застосування в освітньому процесі технологій, які формуватимуть в студентів необхідні навички.

Перевернутий клас (англ. flipped classroom) – принцип навчання, за яким основне засвоєння нового матеріалу учнями відбувається вдома, а час аудиторної роботи виділяється на виконання завдань, вправ, проведення лабораторних і практичних досліджень, індивідуальні консультації вчителя тощо. Принцип був запропонований у 2007 році учням Вудландської школи в штаті Колорадо (США) двома вчителями природничих наук – Джонатаном Бергманом та Аароном Самсом.

Цінність цієї технології в тому, що студенти залучені до спільної діяльності, система навчання комбінована, а навчання є активним, що подобається студентам. Навчальний час використовується для групових занять, де студенти обговорюють зміст лекції, перевіряють свої знання і

взаємодіють один з одним в практичній діяльності, а не пасивно слухають лектора. На таких навчальних заняттях викладач роль виконує роль тренера або консультанта, заохочує студентів на самостійну й спільну роботу.

«Перевернутий» клас – це зворотний метод навчання, коли читання лекцій і вивчення предмета відбувається в режимі он-лайн, а домашнє завдання виконується в аудиторії. Суть цієї стратегії полягає в тому, щоб змінити звичний для всіх підхід «лекція – в класі, домашнє завдання і групова робота – поза ним». Відмінність таких занять від традиційних у тому, що студенти мають можливість використовувати відео та інші попередньо записані інформаційні носії, контролювати хід лекції: дивитися, перемотувати назад або вперед по мірі необхідності зупинитися, щоб обміркувати почуте чи побачене. Окрім того така можливість має особливе значення для студентів з особливими освітніми потребами.

В «перевернутому класі» пасивним навчанням (тобто лекціями і читанням) студенти займаються вдома, а час в аудиторії присвячується спільним проектам, відповідям на запитання та обговоренню матеріалу на глибшому рівні. Хоча «перевернутий клас» – доволі новий підхід, чимало експертів у галузі освіти вважають його найкращим способом викладання. Модель «перевернутого класу» вже впровадили в кількох найпрестижніших університетах світу, і вона стала предметом численних досліджень та експериментальних програм з багатообіцяючим результатом.

Модель «перевернутого класу» застосовує більш інтуїтивний підхід до таксономії Блума, надаючи їм сприятливі умови для вирішення складніших завдань і застосування вищого рівня пізнавальної діяльності, і дозволяючи виконувати роботу легшого рівня вдома [1].

Переваги «перевернутого класу»: студенти поведуться енергійніше, вирішують проблеми, відповідають на запитання, працюють в групі, викладач виступає в ролі помічника; розвиває мисленнєву діяльність вищого рівня; подобається студентам; студенти самі вибирають ту швидкість навчання, яка їм найбільше підходить; використання часу відведеного для заняття на групові проекти, сприяє відчуттю рівності серед студентів; студент отримує знання тоді, коли йому зручно, а не тільки за умови появи на занятті. Це може бути і відео, завантажене на смартфон чи планшет, аудіолекція, завантажена на плеєр; студент засвоює матеріал у своєму темпі, може подивитися відео або прослухати аудіо стільки, скільки вважає за потрібне, зробити паузу для конспекту або простого сприйняття нової інформації; формат індивідуальних консультацій з викладачем допомагає студенту позбутися фрустрації і страху не зрозуміти новий матеріал. Це також допомагає викладачу бачити прогрес і рівень розуміння кожного окремого студента; на заняттях час не витрачається на виклад нового матеріалу, завдяки чому створюється більше можливостей для застосування знань; методика не вимагає спеціальних дорогих

технічних пристроїв. Для реалізації роботи в межах «перевернутого класу» може знадобитись звукозаписний пристрій (диктофон, мікрофон), камера або вебкамера, комп'ютер зі стандартним програмним забезпеченням; студент може використовувати більшу кількість додаткових джерел при самостійній підготовці вдома: інтернет, домашні книги, словники [2].

Недоліки «перевернутого класу»: викладачам потрібно присвячувати чимало часу на те, аби записувати відеолекції, та ще й настільки цікаві, щоб студенти справді переглядали їх вдома; студенти повинні мати усе необхідне обладнання: комп'ютери або мобільні пристрої і надійне підключення до інтернету, – щоб дивитися лекції вдома.

У процесі впровадження перевернутого навчання потрібно використовувати нові інструменти для підтримки навчання, зокрема потужних мобільних пристроїв, які пропонують широкий вибір освітніх ресурсів і можливість користуватися ними в зручному місці й відповідний час. Використання даної моделі закладами вищої освіти вимагає створення простору для підтримки активної діяльності й спільної роботи студентів.

Змінюється й роль викладачів, які мають сприяти більш тісній співпраці та спільному вкладу в навчальний процес. Активізується й роль студентів, які звикли до більш пасивної моделі навчання. Перевернута модель покладає велику відповідальність за навчання на плечі студентів, даючи їм стимул для експерименту. Діяльність може очолюватися студентами, а спілкування між студентами може стати визначальною рушійною силою процесу, спрямованого на навчання за допомогою практичних навичок.

Література

1. Blended Learning Systems: Definition, Current Trends, And Future Directions [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://oldwww.sd91.bc.ca/frenchj/My%20Pages/e-articles/graham_intro.pdf

2. George Jones. What Are Flipped Classrooms? [Електронний ресурс] / George Jones. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.edudemic.com/flipped-classrooms-2>

3. Логинова А. В. Особенности использования и принципы функционирования педагогической модели «перевернутый к [Електронний ресурс] / А. В. Логинова // Молодий вчений. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://moluch.ru/archive/89/18143/>

4. Ковальчук В. І. Методичні рекомендації до курсу «Інформаційні технології» у ПТНЗ. Професія – «Кравець», (форма навчання – ТУ) /Василь Ковальчук, Маріан Бирка. –К.:ТОВ «Майстерня книги». – 2010. – 136 с.

Н. І. Клокар,
доктор педагогічних наук, професор
(ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України)

РОЗВИТОК ЦІННІСНОЇ СКЛАДОВОЇ ГРОМАДЯНСЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ДИРЕКТОРІВ ШКІЛ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Створення сприятливих умов для розвитку громадянського суспільства, налагодження ефективної взаємодії громадськості з владою, органами місцевого самоврядування на засадах партнерства, забезпечення додаткових можливостей для реалізації та захисту прав і свобод людини і громадянина, задоволення суспільних інтересів з використанням різноманітних форм демократії, громадської ініціативи та самоорганізації є пріоритетними напрямками діяльності органів державної влади, що спрямовані на виконання Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 – 2020 роки, затвердженої Указом Президента України від 26 лютого 2016 року № 68/2016.

У контексті окреслених завдань надзвичайно актуальним є розвиток громадянських компетентностей директорів шкіл, оскільки школа покликана стати центром демократичних перетворень у громаді, а її керівник має бути не лише лідером освітніх змін у питанні забезпечення якості освіти, але й володіти цінностями громадянського суспільства, бути глибоко переконаним у необхідності його формування й розвитку на засадах демократії, проявляти дієву позицію у проведенні інформаційно-роз'яснювальної, просвітницької роботи серед жителів громади. Саме тому ціннісна складова розвитку громадянських компетентностей директорів шкіл набуває особливого звучання у процесі децентралізації влади в Україні, оскільки Стратегія ґрунтується на базових цінностях відносин між демократичною державою і громадянським суспільством.

Реалізація будь-яких амбітних планів і завдань у галузі освіти, в т. ч. формування й розвитку громадянських компетентностей учасників навчально-виховного процесу та жителів громад, вимагає від особистості керівника школи глибоких переконань і ціннісних орієнтирів щодо правильності й необхідності проведення такої роботи, зорієнтованості на кінцевий позитивний результат. Адже сформованість та розвиток особистісної цілісної структури людини є найважливішим фактором процесу її соціалізації, в результаті якої вона стає повноправним членом суспільства у всій повноті соціальної взаємодії, живе і працює з усвідомленням суспільно значущих цінностей конкретної громади і школи, які стають її внутрішньою потребою і переконаннями. Така здатність може реалізуватися лише за умови високого рівня розвитку особистості директора школи, що включає в себе відповідну ступінь сформованості вищих психічних функцій, усвідомлення й сприйняття важливості розвитку

громадянського суспільства в Україні, соціально-психологічну зрілість.

Процес розвитку ціннісної складової громадянськиї компетентностей директора школи у системі ППО є довготривалим і гнучким, диференційованим за часом, формами і змістом. Важливою є методологічна складова такого розвитку (структура, логічна організація, методи і засоби діяльності), система принципів і способів організації та побудови теоретичної і практичної продуктивної діяльності. Розглянемо це на прикладі впровадження в практику роботи закладів ППО швейцарсько – українського проекту «Розвиток громадянських компетентностей в Україні».

Процес навчання директорів шкіл, що будується на принципах андрагогіки, акцентує увагу на ціннісних сенсах їхньої професійної діяльності, розкриває важливість диференціації навчання, зокрема поєднання можливостей формальної, неформальної та інформальної освіти, що має максимально враховувати індивідуальні особливості кожної дорослої людини, спонукати її бажання, устремління і волю до постійного навчання й саморозвитку, самовдосконалення. Важливим принципом освіти директорів шкіл є гармонійна узгодженість цінностей і досвіду дорослої людини та її соціуму, що сприяє розвитку інтелектуальної, соціальної й громадської активності керівника та враховує основні положення концепції демократичної освіти. Змістова складова процесу розвитку громадянських компетентностей директорів шкіл передбачає навчання на курсах підвищення кваліфікації за диференційованими програмами (6 год., 12 год., 24 год., 72 год.), а також диференціацію його термінів і форм (короткотермінове, пролонговане, накопичувальне; індивідуальне, дистанційне, on-line, змішане, очно-дистанційне). В основі – проблемно-пошукове та проектне навчання, інтерактивні технології (навчальні тренінги, інтерактивні лекції, діагностика, круглі столи, дискусії, моделювання, дебати, рольові ігри тощо). Соціально-особистісна компетентність директора школи розвивається через призму навчання «через» демократію і проявляється у відчутті власної гідності, проявах взаєморозуміння, взаємоповаги, емпатії, відповідальності, відчуття необхідності йти на компроміс, визнання прав людини як комплексу загальнолюдських цінностей для підтримки миру, справедливості і соціальної єдності [1, с. 39]. Аксиологічна складова громадянських компетентностей директора школи, що розвивається у процесі післядипломної освіти, безпосередньо впливає на формування ціннісних ставлень і суджень педагогів і учнів школи, їхніх батьків, жителів громади, їхню самоідентифікації, орієнтацію на загальнолюдські морально-етичні та соціально-політичні цінності.

За результатами навчання директорів шкіл протягом 2016 – 2017 рр. за відповідними програмами курсів ПК у 8 регіональних пілотних

інститутах ППО виявлено їхню високу зацікавленість курсом ОДГ/ОПЛ, значне покращення показників розвитку ціннісної складової громадянських компетентностей (вихідне і вихідне діагностування, тестування).

Література

1. Голлоб Р. Навчаємо демократії: базові матеріали з питань демократичного громадянства та прав людини для вчителів / Р. Голлоб, П. Крапф, В. Вейдингер; заг. ред. Р. Голлоб, П. Крапф, В. Вейдингер та ін. – К. : НАДУ, 2011. – 39 с.

О. О. Коваленко,

кандидат педагогічних наук

(Криворізький державний педагогічний університет, Україна)

ОСНОВНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНО СПРЯМОВАНОЇ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Реформація системи освіти в нашій країні передбачає, насамперед, подальше вдосконалення навчально-виховного процесу вищої педагогічної школи, спрямоване на забезпечення високого рівня професіоналізму і компетентності майбутніх фахівців. Тому основне завдання вищої освіти на сучасному етапі – навчити студентів здобувати знання, завдяки чому вони протягом усього життя, зможуть вдосконалювати свій досвід, аналізувати й використовувати у своїй професійній діяльності передові досягнення науки і техніки, підвищуючи рівень своєї професійної компетентності.

Актуальність цієї проблематики зумовлена необхідністю вивчення у вищому навчальному закладі іноземної мови професійно спрямованої задля оволодіння майбутнім фахівцем значним обсягом як мовних умінь і навичок, так і мовних знань, які мають допомогти йому збагачувати свої знання за рахунок вивчення іншомовної фахової літератури зі спеціальності.

Викладання й навчання іноземної мови у вищому навчальному закладі є предметом численних наукових досліджень (Я. Єлова, О. Іскандерова, О. Іванова, І. Костікова, В. Мілашевич, Т. Мінакова, А. Панасюк, Н. Сура, Л. Тархова, Н. Янкіна та інші). Навчити студента працювати наполегливо в річищі опанування іноземної мови є досить складним завданням, задля досягнення якого необхідно використовувати всі можливості навчального процесу у вищому педагогічному навчальному закладі.

Основною метою вивчення іноземної мови студентами вищих закладів освіти різних напрямів підготовки стає іншомовна компетентність особистості, здатність використовувати іноземну мову як доступний засіб спілкування і збагачення досвіду фахової підготовки. Особливість

викладання іноземної мови за професійним спрямуванням полягає у фаховому контексті обраної спеціальності, основним актуальним завданням якої є оволодіння знаннями фахової термінології і набуття вмінь використовувати вузькоспеціалізовану лексику для виконання навчальних професійно орієнтованих завдань, спрямованих на подальше спілкування у певних ситуаціях [1, с. 25]. Іншомовна компетентність відкриває необмежений доступ для студентів немовних спеціальностей для роботи із фаховими текстами на іноземній мові, дає можливість ознайомитися із досягненнями світової науки і техніки. Тому одним із завдань є створення методики та комплексу вправ для ефективного засвоєння лексичного матеріалу на основі текстів фахової спрямованості.

Для того, щоб навчити майбутніх спеціалістів працювати з фаховими текстами, передусім необхідно навчити їх користуватися традиційними перекладацькими методами. Для перекладу таких текстів необхідно використовувати спеціальні вузькотермінологічні словники. Студентів у насамперед треба ознайомити з фаховою термінологією та загальнонауковою лексику, складними граматичними конструкціями. Також необхідно приділяти увагу при читанні фахової літератури роботі з новими лексичними одиницями. Як прийоми роботи можуть виступати підстановка, комбінування, підкреслення потрібної інформації тощо. Доцільно також використовувати завдання, спрямовані на розвиток умінь словотворення, умінь перекладати лексичні одиниці, що мають декілька значень, умінь працювати зі словниковою колонкою, користуючись контекстом, умінь розуміти слово зі словотвірних елементів [3, с. 165].

Значну увагу треба приділяти перекладу фахових термінів. Правильний переклад термінів як ключових одиниць фахового тексту є необхідною умовою точності перекладу всього тексту. Навчання перекладу фахової термінології слід здійснювати поступово, опановуючи навички користування термінологічними словниками, пояснюючі деякі теоретичні засади термінології (визначення ключових слів, встановлення атрибутивних зв'язків між словами тощо) [2].

Отже, для забезпечення якісного перекладу фахових текстів необхідно розробити комплекс вправ на їх основі, задля всебічного розвитку вмінь студентів, охоплюючи різні аспекти мовленнєвої діяльності. При виконанні таких вправ студенти розширюють свій словниковий запас за рахунок термінів, знайомляться з особливостями перекладу складних граматичних конструкцій. Тому, перш ніж приступити до перекладу текстів за фахом, необхідно ознайомитися зі всіма особливостями текстів такого виду, оскільки вони містять безліч складних конструкцій, вузькоспеціалізованих термінів, скорочень та аббревіатур, які створюють неабиякі труднощі під час роботи над їх перекладом.

Література

1. Барабанова Г. В. Методика навчання професійно-орієнтованого читання у немовному ВНЗ / Г. В. Барабанова. – К. : Фірма “ІНКОС”, 2005. – 315 с.

2. Бондарчук Л. Й. Переклад наукової літератури як метод викладання англійської мови на землевпорядному факультеті [Електронний ресурс] / Л. Й. Бондарчук. – Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vldau/APK/2012_19_2/files/12bljlsf.pdf.

3. Гальскова Н. Д. Современная методика обучения иностранным языкам : пособие для учителя / Н. Д. Гальскова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : АРКТИ, 2003. – 192 с.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

Модернізації змісту професійної освіти відповідно до сучасних загальноєвропейських тенденцій і вимог соціально зорієнтованої економіки

Горбатюк Р. М. Основні засади підготовки професійної освіти	3
Гулай О. І. Особливості професійної підготовки у системі «коледж (ПТНЗ) – технічний університет»	5
Коновал О. А., Туркот Т. І. Синергетичний підхід до організації самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів	7
Кругляк І., Мішеніна Т. М. Параметри професійної ідентичності майбутнього вчителя філологічних спеціальностей	9
Кулішов В. В. Технології формування професійної компетентності майбутніх економістів-міжнародників	11
Лаврентьєва О. О. Методологічні основи професійного навчання	13
Лещенко Г. А. Деякі аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців.....	15
Малихін О. В., Ярмольчук Т. М. Формування інформаційної компетентності студентів у галузі комп'ютерних технологій.....	17
Матукова Г. І. Тренінг як засіб формування професійної компетентності студентів-управлінців	19
Регейло І. Ю. Особливості ціннісних компетентностей викладача в умовах закладів вищої освіти	22
Rybalko L. M., Ziyada Ekhlas M. Higher educational establishments students teaching organization process peculiarities based on competency approach	26
Савченко Л. О. Вивчення проблеми якості освіти у вищих педагогічних навчальних закладах	28
Модло Є. О., Стрюк А. М., Семеріков С. О. Засоби доповненої реальності у мобільно орієнтованому середовищі професійно-практичної підготовки	31
Хомич Л. О. Удосконалення змісту й організації професійної підготовки майбутнього вчителя нової української школи	34
Антоненко І. І. Особливості використання дискусії на заняттях із загальнотехнічних дисциплін	37
Белікова В. В. Творчий потенціал особистості як чинник якості освітнього процесу.....	39
Вієвська М. Г. Краудсорсінг у забезпеченні якості підготовки фахівців з економіки	40
Волкова Н. В. Підготовка майбутніх інженерів-педагогів у галузі харчових технологій до вивчення та використання педагогічного досвіду як соціально-педагогічна проблема	42

Горінова В. В. Щодо доцільності використання андрагогічних підходів навчання у процесі формування екологічно-вихованого суспільства на загальнодержавному рівні.....	43
Драшко О. М. Професійна підготовка майбутніх учителів технологій при вивченні спецдисциплін.....	45
Дубінецький В. В. , Великодний Д. О. Компетентний випускник технічного коледжу – запорука позитивних зрушень в економіці	47
Жиленко Т. І. Змішане навчання побудови поверхонь другого порядку та їх перерізів	49
Коровіна О. В. Розвиток компетентностей майбутніх менеджерів	50
Малихін А. О. Місце самостійної роботи студентів в методичній підготовці майбутнього вчителя трудового навчання та технологій	53
Маслій О. М. Тенденції удосконалення професійної підготовки майбутніх офіцерів ракетно-артилерійського озброєння	54
Пашенко О. В. Сучасні підходи до розробки освітньо-професійної програми підвищення кваліфікації керівників закладів професійної освіти.....	56
Піддячий В. М. Формування громадянської компетентності майбутнього педагога в контексті поглядів а. С. Макаренка.....	58
Сопіга В. Б. Актуальність навчання студентів педагогічних університетів інформаційної безпеки як складової охорони праці.....	60
Стрюк А. М. Мобільність як основа модернізації професійно-практичної підготовки майбутніх фахівців з інженерії програмного забезпечення.....	62
Туранов Ю. О., Сорока Т. П. Формування готовності майбутніх учителів трудового навчання до використання сучасних технологій обробки матеріалів	64
Філатов С. В., Шкварла І. С. Оновлення змісту професійного навчання майбутніх інженерів-педагогів автотранспортного профілю	67
Чернящук Н. Л. Прогностичне обґрунтування управління якістю підготовки майбутніх інженерів-педагогів в умовах магістратури технічного університету	68
Вербин Н. Б. Особливості організаційно-педагогічних умов розвитку професійної витривалості майбутніх магістрів військового управління	70
Заболотня О. М. Специфіка підготовки учителів технологій до педагогічної діяльності у позашкільних навчальних закладах.....	72
Заєць О. В. Інформаційне забезпечення управління загальною середньою освітою в регіоні	75
Катиба С. З., Лукаш В. І. Розвиток технічної творчості студентів у системі підготовки майбутнього вчителя трудового навчання і технологій	77
Калько М. М. Виховання духовних цінностей школярів як стратегічна мета	79
Костюк В. І. Роль наступності у формуванні фізичних якостей студентів	81
Красна Н. Д. Соціальний розвиток молодших школярів у групах подовженого дня	83

Малихін В. А. Сутність мотиваційно-ціннісного компоненту професійної компетентності майбутніх інженерів-педагогів в галузі безпеки інформаційних систем	85
Олексів Н. А. Практичний досвід використання енк на базі Moodle в процесі підготовки інженерів-педагогів.....	86
Осипенко Л. М. Виховання в підлітків національної свідомості як психолого-педагогічна й суспільна проблема	88
Семенютенко Т. М. Моральне виховання старших підлітків в умовах поліетнічного учнівського середовища загальноосвітньої школи	90
Соломенко А. О. Принципи моделювання методичної системи розвитку критичного мислення студентів під час вивчення теоретичної фізики.....	92
Філімонова Т. В. Сучасні концепції педагогічного управління позашкільним закладом освіти.....	94
Цись О. О. Проектування інформаційного навчального середовища для організації самостійної роботи студентів технолого-педагогічних спеціальностей	96

СЕКЦІЯ 2

Сучасні парадигми освіти дорослих

Богодистов Е. В. Модели взаимоотношений студентов и решение конфликтов в университете, дома и на производственной практике	99
Васильюк А. В. Теоретичні моделі навчання дорослих	101
Волкова Н. П. Методи фасилітації у процесі підготовки здобувачів освітньо-наукового рівня до професійної комунікації.....	103
Колос К. Р. Траєкторія професійного розвитку педагога: методичні основи	106
Олексюк Н. С. Освіта як важливий елемент соціальної адаптації людини до літнього віку	108
Рудницька С. Ю. Інститут тьюторства в контексті дистанційної освіти	110
Токарева Н. М. Психологічний контент диверсифікації освіти дорослих у сучасному інформаційному суспільстві.....	111
Стульсон М.Л., Мещеряков Д.С., Назар М.М. Розвиток інтелекту і суб'єктності дорослих у віртуальному просторі.....	113
Яковлева В. А. Принципи андрагогіки у процесі підвищення рівня сформованості життєвої компетентності дорослої людини.....	115
Дегтярьова Н. В. , Шамшина Н. В., Петренко С. І. Особливості формування інформатичних компетентностей у дорослих.....	118
Ізбаш С. С. Формування компетентності навчатися впродовж життя у майбутніх магістрів освіти на засадах андрагогіки	120
Радзімовська О. В. Актуальні питання навчання дорослих	123
Філатов С. В., Головей В. Методика навчання слухачів курсів підвищення кваліфікації проектуванню альтернативного комунального підприємства.....	125
Ахремчик Р. О. Формування умінь до самостійних занять фізичними вправами студентів педагогічних університетів	127

Гусак В. М. Інноваційні технології освіти дорослих: коучинг	129
Демченко Ф. Г. Розвиток творчо-педагогічного потенціалу майбутнього викладача в умовах магістратури	130
Купрієвич В. О. Неперервна освіта дорослих: педагогічний аспект	132
Парфанович А. Я. Агресивність як механізм виникнення насильства у стосунках молодих сімей	134
Предиткевич О. С. Умови формування педагогічної фасилітації у командирів військових підрозділів	137
Сидорчук Л. В. Освіта дорослих у навчальному центрі державної служби зайнятості: досвід, проблеми, перспективи.....	139
Шевенко А. М. Виявлення особистісного ресурсу дорослого та його значення для професійного навчання.....	142

СЕКЦІЯ 3

Проблеми професійно-технічної освіти та підготовки робітничих кадрів

Сергеєва Л. М. Кроки подолання основних викликів, що постали у сфері професійно-технічної освіти.....	145
Крупский А. П. К вопросу о кадровом обеспечении предприятий туризма и гостеприимства	147
Кучма О. І. Особливості викладання охорони праці при підготовці майбутніх педагогів професійного навчання.....	149
Стойчик Т. І. Підготовка конкурентоздатних фахівців у професійних навчальних закладах: теоретичний аспект	152
Архипов І. О. Застосування електронних засобів навчання у підготовці й перепідготовці кваліфікованих робітників	154
Бабіч Ю. О. Педагогічні умови успішної організації контролю навчальних досягнень учнів ПТНЗ	155
Бахмацька М. В. Впровадження в навчально-виховний процес ПТНЗ інноваційних технологій	157
Василиненко В. М. Виклики сьогодення системи формування трудового робітничого потенціалу на етапі децентралізації та реалізації нового Закону України «Про Освіту».....	159
Гермак О. Л. Етапи створення електронного освітнього ресурсу «електротехніка з основами промислової електроніки»	162
Герман О. А. Умови розвитку професійного мовлення учнів професійно- технічних навчальних закладів	164
Гульман О. В. Формування інтелектуальних умінь учнів ПТНЗ у процесі навчання інформатики.....	166
Дедюлін В. В. Дистанційна підтримка викладання гірничих дисциплін засобами іт технологій.....	168
Дорогань А. А. Іноваційні технології навчання як засіб підвищення рівня якості професійно-технічної освіти	170
Загребельна Г. А. Зміст освітньої програми – стала догма чи варіативна частина?.....	172

Мироненко М. Б. Управління процесом формування професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи ПТНЗ	176
Пасацька І. А. Профорієнтаційна освіта: досвід роботи.....	177
Статівка В. В. Проблеми професійно-технічної освіти та підготовки робітничих кадрів	179
Сапіга В. О. Демократизація управління професійно-технічною освітою як механізм модернізації сучасної професійної освіти	181
Яременко В. М. Педагогічне управління адаптацією майбутніх майстрів виробничого навчання в системі ступеневої освіти	183

СЕКЦІЯ 4

Інноваційні технології в забезпеченні якості освітнього процесу

Ковшар О. В. Соціалізація дітей дошкільного віку засобом методики «Лялька як персона».....	186
Малихін О. В. Консультування як метод та консультація як організаційна форма навчання на дослідній основі у вищій школі.....	188
Беседа Н. А. Здоров'язбережувальні технології в забезпеченні якості освітнього процесу вищого навчального закладу	190
Плачинда Т. С., Урсол О. В. Платформа Moodle як шлях до вдосконалення якості професійної підготовки авіаційних фахівців	192
Зіновчик В. М. Роль інноваційних технологій у підвищенні якості освітнього процесу в дошкільних навчальних закладах.....	193
Л. Б. Волошко. Практичні аспекти групової навчальної діяльності студентів ВНЗ	195
Калаур С. М. Інноваційні технології, форми та методи професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до розв'язання конфліктів у професійній діяльності: методологічні аспекти	197
Карабін О. Й. Перспективи інтеграції інноваційних технологій в системі освіти та науки	199
Лакомова О. Й., Федорук Ю. А. Використання сучасних технологій при організації та проведенні комплексних практик з фізичної географії.....	201
Мосейчук Ю. Ю. Обґрунтування потенціалу інтерактивного навчання у формуванні культури здоров'я у майбутніх учителів фізичної культури	204
Ростока М. Л. Загальнодержавна мережева інформаційно-аналітична система оцінювання досягнень учнів: кваліметричний підхід	206
Уруський А. В. Підготовка вчителя до реалізації індивідуального підходу на уроках технологій	208
Holiver N. O., Bondar I. H. Interactive teaching english by means of e-learning platform «Moodle»	209
Шамоня В. Г., Удовиченко О. М., Юрченко А. О. Щодо програмного забезпечення в галузі інфографіки та потребу його опанування майбутніми вчителями	211

Безнощук О. В. Методика організації співпраці батьків і вихователів у розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.....	213
Білобровенко В. А. Формування творчої особистості підлітка у навчально-виховному процесі	215
Білошанка Н. М. Візуалізація як інноваційний тренд у підготовці вчителя	217
Бордюг Ю. В. Інтерактивні технології як засіб формування готовності вихователів до роботи з дітьми в умовах спеціальних груп дошкільних навчальних закладів	219
Васянович Г. М. Формування логіко-математичних понять у молодших школярів у процесі пізнавальної діяльності	221
Геймур В. А. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх учителів технологій засобами інформаційно-комунікаційних технологій	223
Давиденко Н. І. Технології розвитку методичної компетентності педагогів закладів позашкільної освіти	224
Дедюліна Н. В. Мультимедійні технології в освітньому середовищі	226
Долганова Н. Л. . Новітні форми методичної роботи в закладі позашкільної освіти	229
Заєць Р. С. Формування інформаційної культури учнів на уроках трудового навчання	230
Іванова Г. І. Інноваційні технології у формуванні культури самостійної діяльності майбутніх учителів математики	232
Кантур О. В. Модернізація сучасної освіти: новий погляд на професійне навчання	234
Карпова М. Є. Методологічні підходи технології підготовки майбутніх педіатрів до роботи в команді засобами інтерактивних методів навчання	236
Коваль М. М. Використання елементів коуч-технологій для підвищення навчально-пізнавальної діяльності учнів	238
Коваль Н. М., Лясів І. Г. Формування в учнів умінь самоконтролю навчальної діяльності.....	240
Косарева Т. В. Забезпечення кожному учневі позиції активного діяча засобами гурткової роботи	242
Куліненко Т. Д. Нетрадиційні форми проведення занять із початкового технічного моделювання в умовах позашкільного навчального закладу	244
Крижанівський М. М., Фурман О. І. Формування навиків у студентів технолого-педагогічних спеціальностей під час художньої обробки листового металу	246
Кушніренко О. А. Впровадження інноваційних технологій навчання в практику роботи вчителя біології.....	248
Левіна І. А. Мультимедіа як засіб формування креативно-проектувальної компетентності майбутніх учителів.....	250
Левченко І. М. Запровадження рефлексивних технологій в систему педагогічної роботи закладу позашкільної освіти	252
Лісовська Г. М. Соціалізація дітей в умовах закладу позашкільної освіти	254

Литовченко Г. В. Вимоги до компонування змісту сучасних шкільних підручників	256
Нечай Т. В. Мотивація навчальної діяльності сучасних юнаків	258
Орел Т. В. Розвиток творчих здібностей учнів на уроках біології	260
Ражда О. Т. Теорія і практика оцінювання навчальних досягнень учнів у вітчизняному та зарубіжному шкільництві	262
Сокол І. М. Самостійна робота з підручником у процесі навчання географії	264
Статівка В. В. Групові форми роботи в інноваційній технології «Workshop» ...	266
Стома В. М. Комп'ютерна підтримка навчання фізики: ретроспективний аналіз	267
Цівина В. М. Фізкультурно-оздоровча робота з учнями 1-4 класів	269
Цуркан А. М. Виховання культури особистісного самоствердження в ранньому юнацькому віці	272
Штилюк Н. М. Методичні засади сучасного уроку української мови	274
Арістова Н. О. Педагогічна система цілеспрямованого формування професійної суб'єктності мабутьніх філологів	276
Ковальчук В. І. Впровадження технології «Перевернутий» клас в освітньому процесі закладів вищої освіти	278
Клокар Н. І. Розвиток ціннісної складової громадянських компетентностей директорів шкіл у системі післядипломної педагогічної освіти	280
Коваленко О. О. Основні аспекти навчання іноземної мови професійно спрямованої у вищому навчальному закладі	283

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ПРОФЕСІЙНА ПЕДАГОГІКА І АНДРАГОГІКА:
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ, ДОСЯГНЕННЯ ТА ІННОВАЦІЇ

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

Українською, російською та англійською мовами

Технічний редактор: Василенко Т. О.

Підписано до друку 15.11.2017.
Формат 60×84/16. Ум. др. арк. 16,80. Обл.-вид. арк. 17,78.
Тираж 100 пр. Замовлення № 559.

Друкарня С. Г. Щербенка «Літерія»
вул. Рокоссовського, 5/3, м. Кривий Ріг, 50027
097-192-20-77

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4561 від 13.06.2013 р.